

~~0616~~ ~~M-1 471~~
Drei Gedichte
O. D.

~~Ph. 11~~
~~27. 69.~~

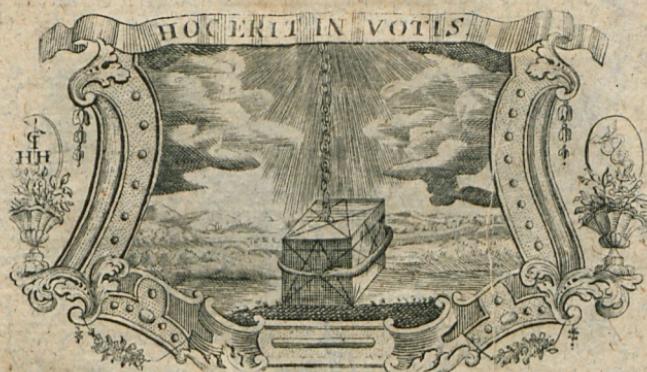
METAPHYSICA

PER

ALEXANDRVM GOTTLIEB

BAVMGARTEN

PROFESSOREM PHILOSOPHIAE.

EDITIO II.

HALAE MAGDEBURGICAE
IMPENSIS CAROL. HERMAN. HEMMERDE

1743:

MATHAPHRAGM

DRUCKERIE DER UNIVERSITÄT

HALLE

1710

AB: 50A 4
C,44

157

AUDITORI BENEVOLO.

uēm enim potius,
quam TE, com-
pellarem, dum ad
paginas TIBI pae-
ne dixerim soli
conscriptas more
consueto praefandum est? Non est, TIBI
cur excusem prodire denuo metaphysica,
post infinitum numerū simili titulo nota-
torum, in quo quora sint a decantatissimis
illis Aristotelis *metra* et *Quona* non magis
noui, quam quotus ipse mortalium sim ab
orbe condito. TUIS praeceptie, TUIS vni-
ce commodis data, dicata, dedicata quae
a 2
sint,

PRAEFATIO.

sint, prima se dicere satagant. TE quum
appello; coronam excitatissimorum ad ar-
dua quaevis ingeniorum nomino, com-
militones per humaniorum litterarum pro-
pylaeum, et accuratioris logices atrium in
interiora primorum sciendi principiorum
penetralia mecum amicissimis aemulationi-
bus enitentes. Quae consideranti facile
patebit, quare primo, quicquid in acro-
sibus rationalis scientiae curate tractare so-
leo, hic scribendo repetere supersederim;
deinde, quamobrem non potuerim a me
impetrare, quae postulat liber sermo viua
voce proponentium, ut exempla, dubia,
historias, illustrationes alias, subiicerem
etiam prelo tradendis ipsis ratiociniorum
nexibus. At sine his quid habes, inquit
non nemo, nisi satis siccum metaphysics
skeleton? Modo sint ossa satis firma, mo-
do satis apte concatenata, mihi, crede,
gratulabor egregie. Quam primum tu
veneris, et non videris solum, sed etiam
audieris, ecce, nerui succrescunt, adi-
citur caro, cute vestitur, nec reor colo-
rem omnino deesse bonae foeminae, nec
vitam, nisi TIBI forte visum fuerit aliter.
Porro talem TE mihi ponens ob oculos,
qualem supra breuiter pinxi, negligo, nec
difficulter, AUDITOR BENEVOLĘ, maleuo-
las eorum voculas, qui fauorem in me
TUUM,

PRAEFATIO.

TUUM, de quo solenniter TIBI gratias ago,
labefactaturi cauissam interserunt, nescio
cuius, obscuritatis. Non defuerunt hue
vsque, quibus me potissimum in philosophicis
audire placuit, eruditis per experientiam declarantes, et olim declaraturi,
satis a se perspecta, satis distincte cognita,
quae vel cum iis coram egeram, vel in car-
tam conieceram. Quamdiu viuos eiusmo-
di testes citare licuit et licebit, non habeo,
cur poeniteat istius regulae, quam mihi
sequendam constitui, ex quo non discere
solum, sed et discentes iuuare iussus sum:
*Ita moderare, quicquid expones, ut ingenium
mediocriter felix, doctrinis illis, quam profers,
iure praemittendis mediocriter imbutum, in ea-
dem, quam tractas, baurienda mediocriter
diligens, mentem tuam clare possit et perspicue
cognoscere.* Ad hanc legem exigens, quic-
quid TIBI sum expositorus, nec noua capto,
quia sunt recentia, nec antiqua sperno,
quia videntur obsoleta. Quicquid in rem
meam audiui, vel legi, meditatus sum et
meum feci, sed ita tamen, uti inter bonos
bene agi conuenit. Suum cuique nunc
publice sine vindicatione restituo, TIBI so-
lum et mihi ius vsuum cum iure fructuum
legitime translatum seruans. Inprimis
plurimum promotam cognitionem meam
carum veritatum, quas hoc qualicumque

PRAEFATIO.

libello TECUM communico, cogitationibus, quas illustribus celeberrimisque metaphysicis inter nos reformatoribus, Leibnitii, Wolfis, Bülfingeris, Reuschiis, fert acceptas oculata Germania, nullus unquam diffitebor. Quae scaturigo tam limpida, quæ non aliquos voluat in fundo scrupulos? Quantum absum a caecis assentationibus in philosophando, tantum, immo magis, alienum me laetus experior a ferrea fronte hominum, qui non dissimulant solum et claudunt aliis, quantum eius ab ipsis fieri potest, fontes, ex quibus suos maxime riuulos irrigarunt, sed etiam turbant eosdem et venenatos, aut nescio quo pestilenti fidere afflatis praedican, quo facilius et ex se promisse, quae proferunt, ipsi et alii, quæ communi de fonte hauserunt, a se tamen mutuo accepisse rerum ignaris videantur. HABES, AUDITOR BE-
NEVOLE, quos consulas, ubi non satis omnino TIBI fecerim, ex quibus, si quid inscius erroris commiserim, mea corrigas, qui-
busque nominatis,

*ne me Crispini scrinia lippi
Compilasse putas,*

nec uno quidem verbo rogandus es. Ad scribendi rationem quod attinet, quo magis a purioris in dicendo copiae deliciis per praefentes studiorum meorum rationes, et

rigi-

PRAEFATIO.

rigida stili philosophici paecepta, tum
alias, tum his ipsis in cartulis diuulsi vi-
deor, hoc eas magis in oculis fero, hoc
vbique, quantum fas est, sequar, si non
consequar, ardentius. Veneres tamen
orationis sectari, varios ornatus aucupari,
circumloquutionibus vti pro receptis et ci-
uitate saltim metaphysica donatis vocabu-
lis, rerum explicationibus abstinere, quas
casta satis voce Cicero non expresserat, in
his potissimum, meum non duxi, neque
meum iudicabunt, qui nec in notionum,
nec in syllabarum regno soli triumphant.
Si quid autem breuitate eadem et conue-
nientia cum vsu loquendi scribi potuisset
minus graue latinis auribus, eius veniam
peto, quam vtinam! implorare non
opus haberem typographorum etiam
erroribus. Quum alia in vrbe, quam
in qua viuimus, imprimarentur hae sche-
dae, nec otium, quantum voluisse,
fere vnquam mihi fecit emendaturo festi-
nans redire nuncius, nec ultimas plagu-
las omnino mihi corrigere concessum
fuit. Quicquid inde mali me perinuito
prouenit, cauebitur subiungenda men-
darum exstantiorum enumeratione, VE-
STRAQUE, qui haec legetis, benevolentia.
In quibus si qui forte sint, quos non so-
lum in auditoribus habere non licet, sed

a 4

quo-

PRAEFATIO.

quorum etiam ex doctrina plurimum
ipse possum utilitatis exspectare, horum
aequa iudicia venerabor, horum ad-
monitionibus morem geram, horum re-
futationibus ipsis nihil erit mihi iucun-
dus. Qui dissentiant, in iis etiam, quæ
grauiora censemunt, hos vnum est, quod
obtestor. Ne putent laedi se, quando
loquor, quando scribo, quæ minus ipsis
probantur, veritatis et officii, quantum
ego quidem nunc iudico, compulsus vi-
ribus. Vbi ferre non possunt, quæ pro-
fero, tollant, quibus armis permittit re-
ligio: ferant hominem, nihil magis fu-
gientem, quam eas, quarum reus esset,
inimicitiæ, nihil magis dolentem, quam
si quibus fine dolo suo simultatibus irre-
titur. Vos autem, o! socii comites-
que philosophorum meorum conatu-
rum, AUDITORES HONORATISSIMI, utimini
his meis feliciter, tenuitatem virium ae-
qui bonique consulite, meque, si me-
reor, amare pergitte. Halae, mense
Aprilii A. MDC XXXVIII.

PRAE-

PRAEFATIO NOVA;

Iteram hanc libelli te-
nus editionem absens
denuo curare debui.
Quanquam inde mihi
nunc etiam excusatio
mendorum a chalcographis forte commisso-
rum salua videtur; spero tamen in iis minuen-
dis nec meam heic inanem operam fuisse, nec
amici, qui nunc Halae floret, et corrigenda-
rum, dum prelo committerentur, plagula-
rum labore non detrectauit, debita cum gra-
tiarum actione commemorandam diligentiam.

a 5

Inte-

PRAEFATIO NOVA.

Interim non sum adeo mihi Suffenus, ut in operarios, quicquid forsan erroris et commissum iam erat, et accessit de novo, coniectum velim. Probe inenimi, qua dubitatione, quo metu, qua paene dixerim animi deiectione huic inscriptioni, quum primum in publicum emitteretur, coronideim imposuerim. Nunc etiam exiguum meam spem si superet legendium indicantiumue benivolentia, denuo lacabor, quod tunc auditis lectisque doctorum virorum sententias mea mitioribus non diffiteor me magnopere gauisum esse. Quorum si tantum intra commemorationes et laudes etiam nonnullas substiterunt, iis nunc dicta velim omnia, quae grati animi modestiaeque testandae gratia tum copiose dici possent, tum ab iis, qui norunt, quomodo vita viuatur, vel me facente, facile colligantur. Vnus est, quantum ego quidem noui, qui narrationi satis vberi, iudicioque magis honorifico, quam quod merear, de his metaphysicis publice simul adiecit nonnulla, quae minus recte sibi placuisse quaedam a me prolatas narent, in *supplementis ad acta cruditorum Lipsiensia* latina T. IIII. S. VI. p. 266. sqq. Quis ille sit, nondum audire datum est. Nihilo suspicor minus ex fama celeberrimarum, ad quae sua contulit, ephemeridum esse virum clarissimum,

Mao.

PRAEFATIO NOUA.

Maluissem V. C. sua meis non ita intertexuisse, vt omnino dignoscere nequeat, qui mea nondum legit. Si qui mihi crimen obscuritatis obiciunt, *liuidos verueces* ipse vocat, non ego. *Qui principium rationis sufficiens inficiantur, exsistere mundum docebunt,* licet negent auctorem, in quo exsistit ratio producti uniuersi, ex eius sententia, non ex mea. *Qui clementa simplicia non admittunt amittere praestantissimum argumentum, quo mundum esse creatum intelligitur,* ipse dicit, non ego. e. c.

Sunt, in quibus verba mea mutans V. C. sensum ita simul immutauit, vt alia dixisse videar omnia. *Ens quod exsistit, vt determinatio alterius, vel ita esse potest, vocari a me accidens ait, ergo, addens: ens illud, quod non exsistere potest, vt alterius determinatio erit substantia.* Vtrumque satis aperte contra meum §. 191. Mihi substantia est, quod potest exsistere, licet non sit determinatio (nota, character, praedicatum) alterius. Quod vero non potest exsistere, nisi vt determinatio (nota, character, praedicatum) alterius, accidens appello. Hoc lubentius occasionem arripio reddendi rationes sic conceptarum definitionum, quo propius in iis aberant a vero iam Aristoteles, cum discipulis a schola dictis, Cartesius, ipse Spinoza, qui nihilo feciis ex

cl.

PRAEFATIO NOUA.

errore, qui paene censeatur infinite parvus,
fatalem ipsi religioni subvertendae machinam
fabricatus est, illustri exemplo docens, quam
verum sit illud Lucretii;

Parvum est clinamen principiorum.

*Aristoteles substantiam dixerat, quod nec de
subiecto vlo dicitur, nec subiecto vlli inest.
Sonerus in rariori sua metaphysica: substantia est subiectum ultimum omnium praedica-
torum. It. substantiae non dicuntur de aliis,
sed caetera de ipsis. Ex recentioribus patri-
tam et auitam phisosophiam amantibus, vt
alios taceam, S. V. Aepinus vidit, non bene
negari posse de quibusdam substantiis, quod
insint aliis, tanquam subiectis, hinc substan-
tiam dicit ens per se existens, i. e. quod vel
plane non est in alio, vel est quidem in alio,
sed ita, vt sit eius pars, vel compars, vtque
ab eo separari, et separatim sine eo existere
possit. Nollem equidem hanc explicationem
meam facere, ob eius tamen rationem nec
ego dixi substantiam, quod non potest ex-
sistere, vt alterius determinatio s. praedi-
catum, sicut imputat mihi V. C. Non in eo,
an aliquid existat, vt determinatio s. praedi-
catum alterius, nec in eo, an non possit ex-
sistere, vt praedicatum alterius, cardinem
notionis verti judico, sed in eo, an possit*

ex-

PRAEFATIO NOUA.

existere, licet nullius sit determinatio, s.
praedicatum. Primum de multis substantiis
cum S. V. Aepino concedo, hinc secundum
non possum de singulis ponere. Tertium
autem omnibus et solis substantiis conuenit,
hinc a me, tanquam character, quem definitum
aiunt, sumitur, per quem explicem
tritum illud *per se subsistere*. Idem clare
dissincteque percepturus Cartesius in *Respon-*
sionibus IIII. Operum p.m. 107. addit: b. c.
absque ope ullius alterius substantiae posse ex-
sistere, et in *principiis philos. P.l.n. 51*: Per
substantiam nihil aliud intelligere possumus,
quam rem, quae ita existit, ut nulla alia in-
digeat ad existendum. Et quidem substantia,
quae nulla plane re indigeat, unica tantum
potest intelligi, nempe deus. Alias vero omnes
non nisi ope concursus dei existere posse per-
cipimus. Atque ideo nomen substantiae non
conuenit deo et illis uniuoce e. c. Aperte si
loqui voluisset, dicendum ipsi vtique fuisse,
ex sua definitione, praeter deum non esse
substantias. Nam neminem putarim *Anto-*
nio le Grand concessurum, lapidem ex hac
esse notione substantiam, quando ille Inst.
Phil. Cart. p. m. 28: *substantia*, inquit, *est*
res, cui nulla alia substantia opus est ad ex-
sistendum, ut deus, lapis, caelum. Prono
potius alueo, fatisque connexis ratiocinatio-
nibus

PRAEFATIO NOUA.

nibus ex substantiae descriptionibus eiusmodi deduci poterunt eadem omnia, quae Spinoza deriuauit ex sua, quando in *ethices* def.
III. Opp. posthumorum rariorium p. i. substantiam dicit *id*, cuius conceptus non indiget conceptu alterius ret, a quo formari debet. Si placeret maiori ex parte retinere definitio nem Cartesii, esset substantia res, quae nulla alia re, tanquam subiecto, indiget ad existendum. Tunc creatae etiam hoc possent trahi substantiae, totaque rueret Spinozae fabrica. Ne tamen terminus subiecti remoram iniiceret, eum vita vi, rem ita expressi ens, quod potest existere, licet non sit determinatio alterius. Sic concedo, nullam creatam substantiam existere posse ita, ut non sit determinatum s. rationatum alterius. Determinatum autem a determinatione s. praedicato conceptibus satis differt, non curante syllabarum aliquam et apicum connientiam philosopho. Omnis substantia creata potest existere ita, ut non sit determinatio s. praedicatum alterius, nec ipsius quidem dei. Deus ita existit, ut sit nullius praedicatum. Ergo et potest ita existere. Habet definitionem neque soli deo connientem, ceu cartesiana, neque solis substantiis creatis, ut illa, qua substantia vocatur ens perdurable et modificabile.

Sed

PRAEFATIO NOUA.

Sed redeamus ad V. C. recensionem. Principium indiscernibilium stricte sumtum dum me narrat demonstrare, exhibet demonstrationem principii negandae totalis congruentiae §. 270. datam, quum §. 271. lectorum oculis subiicienda fuisse, in qua probatur, quod probari dicitur in adductis, principium negandae totalis similitudinis. Forte magis obseruari meruerissent minus nota, principium rationati, negatae totalis dissimilitudinis, et aequalitatis. Ego locum dico positum simultanei extra alia actualis §. 281. Ipse *actualem positum simultanei extra alia* me dicit *locum dicere*. Quando casum concedo, purum nego, me dicit V. C. *casum profigare*. Quae de viribus viuis affirmo §. 413, ipse me de viribus ait generatim affirmare, quod si verum esset, errasse. Ex negata materia omnino homogenea nullibi deduxi motum omnis materiae, deduxisse nihilo minus dicor. §. 773. propagationem per traducem ostendi duplique ratione fieri posse non inuoluentem ortum per traducem. Harum secunda non est, quae per creationem intelligi solet, et nullo iure mihi videtur propagatio per traducem dici posse. Concreationis enarraui hypothesis, quae per traducem propagaret animas, non quatenus eadem a deo crea-

ren-

PRAEFATIO NOUA.

rentur, sed quatenus parentum animae non
parum ad hanc operationem concurrerent.

Veniamus ad ea, quibus V. C.

allinit atrum

Transuerso calamo signum.

Confusionem more consueto dico diuersitatem coniunctionis. Ille putat ex magnetis partibus inter se coniunctis elucere diuersitatem in coniunctione, neque tamen ideo confusas eas dici posse. Verum videtur V. C. diuersorum coniunctionem, si vel maxime fuerit eadem, et diuersitatem coniunctionis, et diuersitatem ordinis confundere probe distinguenda. Diversae in magnete partes eo ordine, vel iis ordinibus per natum coniunctae sunt, vt possint effluvia eas permeantia operari in ferrum, polos libere suspensi versus septentrionem et meridiem vertere, amicos osculo sibi iungere, inimicos in fugam dare. Iam pone magnetem in puluerem redigi vel calcinari, multae adhuc partes eius coniungentur, sed modo diuerso. In iisdem nunc est coniunctionis diuersitas, confusio, crypticae machinae destructio, flammaeque nimis propinquus magnetis parvus aliquis cometa. Facile concesserim in explicandis confusionis alienius datae

PRAEFATIO NOVA.

datae et peculiaris phænomenis non male plerunque ad finem attendi. Sed illustrationi forsitan etiam necessaria, non sunt ideo necessaria definitioni.

Contra satis notam perfectionis definitionem visitata denuo repetitur obiectio, esse nonnunquam consensum variorum ad unum, e. g. lucorum humani corporis ad mortem, ventorum ad euertendam dominum conspirationem, neque tamen ibi perfectionem esse. Non negauerim, me quoque, quum ontologicis primo curatus adiicerem animum, parum absuisse, quin definirem perfectionem per consensum realitatum ad unam, et tunc, nisi totus fallor, in his melius mihi conuenisset cum V. C. Verum et hic exponam, cur *Ill. Wolfii* non mutauerim definitionem. Quum enim nunc iterum, ut supra in conceptu confusionis, non a me inuentae, sed ab isto non sine gratiis acceptae definitionis rens agar, licet utramque defendendo declarare, num ex mutandi nouandique libidine res aliquas aliter nonnunquam definiverim, an perpenfis subductisque retinendae vel immutandae definitionis rationibus. Forsitan aequus inde iudex colligat, senilis iudicij virum, *Job. Iac. Moser.* non in sola aetate mea narran

b

da-

FRAEFATIO NOUA.

da errasse, quando ipsi placuit mei mentionem inticere in ipsius Gedanken von der Verbindung der Weltweisheit, besonders der Wolffischen mit der Theologie, §. 6. Probaui in his meis omne ens esse reale, probauit realitates non posse consentire, nisi ad realitates, negationes non, nisi ad negationes. Hinc vnum illud ens, quod in definitione perfectionis Wolffiana memoratur, et ratio perfectionis determinans s. focus eius dici potest, esse reale, quia ens, quia vnum est, inferri quum posset, non opus erat expresse id moneri in definitione. Iam ad hanc realitatem quum pateat ontologo consentire non posse, nisi realitates, nec id quidem addendum mihi videbatur in definitio-
ne, secundum tritam logicorum regulam: definitionem notae, quarum vna per alteram sufficienter determinatur, non ingrediuntur. In deo omnia sunt realia, quae ipsi insunt. Hinc in eo consensus plurium ad vnum est consensus omnium ipsius praedicatorum s. determinationam ad vnum sum-
mum. In finitis semper sunt quaedam re-
alia, quaedam negationes. Quatenus illa
non possunt non consentire ad vnum, sed
non, nisi reale, in omnibus finitis est per-
fectio. Quatenus illae ne possibles qui-
dem sunt sine realitatibus, in omni tamen
fini-

PRAEFATIO NOVA.

finito esse debent, et quidem non consen-
tientes cum realitatibus, in omni finito est
imperfectio. Ad exempla V. C. nihil nunc
regerendum est, donec probetur, in morte
et deiectione domus nihil realitatis, nihil
perfectionis esse. A negata perfectione me-
dica et architectonica ad negandam perfectio-
nem omnem, cosmologicam etiam, immo
ontologicam non valere consequentiam, lo-
gicus dixerit. Metaphysicis oculis rem in-
tuitus ampliorem quaerat horizontem opor-
tet, quam cuius

*Tres caeli spatium pateat non am-
plius vlnas.*

Malum, metaphysicum quod dixi cum
Ill. Leibnitio, non satis commode malum
vocari videtur V. C., quamvis vela mox con-
trahat, caussam interserens, *philosophorum*
definitiones nominales arbitrarias. Verum
per omnia sacra philosophiae rogatos omnes
velim, qui mea iudicant, ne me quoque
legant in eorum numero, qui non recte per-
cipientes logicorum hanc regulam in tor-
nandis contra receptam significationem de-
finitionibus quidlibet audendi sibi semper ae-
quam rentur potestatem. Prudens et circum-
spectum

PRAEFATIO NOUA.

specium oportet arbitrium esse, quo vocalium potestates aut bene constitutas retinemus, aut constituimus, aut fluentes quas et vagas sigimus. At tali, non caeco putarim arbitrio, quicquid opponitur bono metaphysico, malum dici metaphysicum, immo perfectionis eiusmodi rationem. Iam vero summa perfectio dei est bonum metaphysicum. In quantum haec in finitis tollitur, etiam per ipsas eorum essentias, ponitur imperfectione, cuius ratio malum, quatenus absolute necessarium est, metaphysicum non male dicitur.

§. 389 dixeram, si hic mundus sit substantia, quia ratione extra infinitam substantiam eum existere debere, iam probatum erat, *infinitam substantiam non esse unicam*. Id, quid sibi velit, fatetur V. C., se non intelligere, ratus naeum subesse hypotheticum. Verum nihil hic est erroris, nec mei, nec chalcographi, §. 388-391. refuto Spinozismum metaphysicum afferentem, substantiam infinitam s. deum esse unicam substantiam. Huic enunciato oppono §. 389: *substantia infinita non est unica* sc. substantia, sicut dicere solemus, solem nostri systematis planetarii non esse unicum, sc. solem. §. 390. clarissimis verbis ita finitur: *substantia infinita non est substantia unica*, §. 391. ita incipit: *vis infinita non est unica*

PRAEFATIO NOUA.

vnica vis. Quanquam inde me satis per-
spicie loquutum omnibus arbitror, qui non
raptim in vnicam lineam oculos coniiciunt:
nihil tamen minus adieci nunc in hac edi-
tione §. 389. etiam vocabulum *substantiae*.
Quando ad mundi pneumatici denomina-
tionem adieci in parenthesi, *regnum gra-*
tiae, V. C. me monet inmundum pneumaticum
dicere regnum gratiae, quum tamen
sint spiritus a regno gratiae alieni. Decla-
randum itaque primum erit, me vocabula-
cum definiendis apud alios synonyma iuxta
hac vncinis inclusa simul adducere, quo
facilius intelligantur et alii, neque tamen
temere meas facere denominations in pa-
renthesin rejectas, quarum etiam non raro
incommoda soleo in acroasisbus enumerare.
Sic nunquam ego dixerim essentiam rei eius
naturam. Vnde mirae confusiones. Alii
tamen ita loquuti sunt. Sufficit. Iam no-
tum est, Leibnitium omnes spiritus dixisse
regnum gratiae. Ergo adieci titulum. Ne-
que tamen concesserim obiectiōnē V. C.
nisi sensu theologicō. Intellectis philo-
sophice terminis spiritus a regno gratiae alie-
nos non posse, ut membra eius et socios,
considerari falsum est. Docet enim ius so-
ciale vniuersale et praecipue ius ciuitatis phi-
losophicum, rebelles non ideo, quia volunt,

PRAEFATIO NOUA.

exire ex nexu et potestate summorum imperantium, manere subditos, manere subiectos iure meritoque. Velint, nolint. Perinde est.

Quod ad hanc nouam editionem attinet, Iubentius eam breuiorem praefitissim, quam auctiorem more consueto. Neque tamen occurrabant curis posterioribus ambitiosa ornamenta, quae recidi commode potuissent, nisi forte fals immittenda fuisset tentatis graduum, qui in potioribus obseruantur, enumerationibus. Nec enim has poscit primarum in metaphysicis linearum epitome. Sed quia iam dudum eas desiderari legerem, mea doctus sum experientia quasi nouum meditationis orbem saepe per eas pandi, tandem in aliis sexcentis usibus singularem sane delectationem cogitanti dabit, quicquid est vere realis et positivum, si maximum conceperis, deum et dinina deprehendere: nolui propterea abiicere, quicquid addideram metaphysico mathematicorum. Literarum diuersis ductibus ea notari volui, quo facilius dignosci possint, si quis vel sola lustrare, vel omnino velit transmittere. Mutauit non ita pauca, praesertim in doctrina de mentis immortalitate. Sectiones longiores in breuiores distinxii, percipiens in
acro-

6.

PRAEFATIO NOUA.

acrostibus inde nescio quid commodi, si
saepius minores quasi metas contingere li-
cet, nec uno velut anhelitu plures per ho-
ras est diducenda, quae videtur vnius mo-
do materiae, tractatio. Definitiones non-
nullas adieci nouas et probationes, quales
de perfectionibus cognitionis, de materia
cogitante, de harmonia praefabilita, quam
et vniuersalem, et psychologicam ex hy-
pothesi mutatum iui in theorema Illustra-
tiones ne nunc quidem adieci. Non dum
mutauit sententiam, quam ad primam edi-
tionem praefatus exposui. Separatim eas
edere rogatus sum. Reclius id fieri posse
fentio. Satis multa huc pertinentia iam in
chartam coniecta sunt, sed in publicum
quicquam eorum edere, nunquam promisi.
Inscio me catalogum nundinarum Lipsien-
sium illustrationes eiusmodi praeterlapso ve-
re pollicitum, tanquam his nundinis iam
prodituras, miratus sum. Fuerunt etiam,
qui logica, qui ius naturae, vel alia phi-
losophiae practicae capita simili ratione,
qua metaphysica et ethica tetigi, ut scribe-
rem, beneuoli publice suaderent. Interim
donec erit bibliopola, qui conditionibus
aequis hanc adiiciat, vt eo in loco, vbi
mihi viuendum est, mea prelis subiici me

cor-

PRAEFAT I O N O U A.

corrigente possint, quod ad scribendum
mihi paene iudico necessarium, hoc tran-
quillior a consignandis laboriosis oppido li-
bellis eiusmodi abstinebo, quo minus mi-
hi et heic ab acroasisbus est otii, quo certius
persuasus sum, orbem litterariorum posse
meis opellis sine vlla iactura supersedere.

Dabam Francfurti cis. Viadrum. a.
d. XIII. Sept. MDCXXXIX.

Synopsis

I.) Prolegomena metaphysica, §. 1 - 3.

II.) Tractatio.

I.) Ontologia P. I.

A) prolegomena ontologica §. 4 - 6.

B) tractatio de praedicatis entium

a) internis

a) vniuersalibus C. I.

¶) possibile S. I. §. 7 - 18.

¶) rationale S. II. §. 19 - 33.

¶) ens S. III. cuius determina-
tiones

A) vel realitates, vel negatio-
nes §. 34-36.

B) vel externae, vel internae
§. 37, 38. & hae

a) vel essentialia, vel affecti-
nes §. 39-66

b) vel quantitates, vel qua-
litates §. 67-71.

¶) vnum S. IIII. §. 72-77.

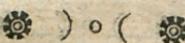
¶) verum S. V. §. 78-93.

¶) perfectum S. VI. §. 94-100.

B) Disiunctiui. C. II.

¶) necessarium & contingens S. I.
§. 100-123,

) () mu-

-
- 2) mutabile & immutabile S. II.
§. 124-134.
 - 3) reale & negatiuum S. III. §.
135-147.
 - 4) singulare & vniuersale, S. III.
§. 148-154.
 - 5) totale & partiale S. V. §. 155-
190.
 - 6) substantia & accidentis S. VI. §.
191-223.
 - 7) simplex & compositum S. VII.
§. 224-245.
 - 8) finitum & infinitum, S. VIII.
§. 246-264.
- b) externis s. relativis C. III.
- a) idem & diuersum S. I. §. 265-
279.
 - b) simultaneum & successiuum,
S. II. §. 280-306.
 - c) cauissa & cauissatum S. III.
 - d) signum & signatum S. III. §.
347-350.

2) Cosmologia P. II.

A) prolegomena §. 351-353.

B

B) tractatio de' mundi

a) notione C. I.

α) affirmatiua S. I. §. 354-379.

β) negatiua, §. 380-391.

b) partibus C. I.

α) simplicibus S. I.

κ) in genere §. 392-401.

η) in specie de spiritibus §. 402-

405.

β) compositis S. II. earumque

κ) genesi ex elementis §. 406-

429.

η) natura §. 430-435.

c) perfectione C. III. eiusque

α) subiecto, quale mundus optimus,
cuius obseruatur

κ) idea §. 436-447.

η) substantiarum commercium,
cuius explicandi sistema

κ) explicantur §. 448-457.

η) dijudicantur §. 458-465.

β) mediis

κ) naturalibus S. II. §. 466-

473.

η) (2

η) su-

474-500.

3) Psychologia P. III.

A) prolegomena §. 501-503.

B) tractatio de psychologia

a) empirica. C. I. de animae

a) existentia S. I. §. 504-518.

b) facultatibus

4) cognoscitiva

A) inferiori

a) in genere S. II. §. 519-

533.

b) in specie de

sensu S. III. §. 534-556.

phantasia S. III. §. 557-

571.

perspicacia S. V. §. 572-

578.

memoria S. VI. §. 579-588.

facultate fingendi S. VII.

§. 589-594.

praevisione S. VIII. §.

595-605.

iudicio S. VIII. §. 606.

609.

praesagitione S. X. §. 610-

618.

facul-

facultate characteristica
S. XI, §. 619-623.

B) superiori

- a) generatim de intellectu S.
XII, §. 624-639.
- b) speciatim de ratione S. XIII.
§. 640-650.

A) appetitiva

in genere vbi de

- a) indifferentia S. XIII, §. 651-
655.
- b) voluptate & taedio S. XV.
§. 656-662.
- c) appetitione & auersatione,
S. XVI. §. 663-675.

B) in specie de

- a) inferiori S. XVII, §. 676.

788.

b) superiori

- 1) voluntate & noluntate
S. XVIII, §. 689-699,
- 2) libertate, eiusque

A) praesuppositis

- a) spontaneitate, S. XVIII.
§. 700-707.
- b) arbitrio S. XX. §.

708 - 718.

B) natura S. XXI. §. 719-739.

y) commercio cum corpore S. XII. §.

733-739.

)(3

b) ra-

- b) rationali C. II. vbi de animae
- α) natura S. I. §. 740-760.
- β) commercio cum corpore S. II.
 §. 761-769.
- γ) origine S. III. §. 770-775.
- δ) immortalitate S. III. §. 776-
 781.
- ε) statu post mortem S. V. §. 782-
 791.
- ζ) comparatis animabus non huma-
 nis
- η) cibis brutorum S. VI. §. 792-
 795.
- ι) spiritibus S. VII. §. 796-
 799.
- 4) Theologia naturalis P. IIII.
 - A) prolegomena §. 800-802.
 - B) tractatio de dei
 - a) conceptu C. I. in quo considera-
 tur
 - ε) existentia S. I. ad quam refer-
 tur
 - realitas §. 803-820.
 - unitas §. 821.
 - veritas §. 822.
 - necessitas §. 823-827.
 - sanctitas §. 828-829.
 - substantialitas §. 830.
 - omnipotentia §. 831-837.

fin.

simplicitas §. 838.
immutabilitas §. 839-842.
infinitudo §. 843-845.
vnicitas § 846-848.
aeternitas §. 849. 850.
impassibilitas § 851.
natura §. 852-860.
immensitas §. 861.
incomprehensibilitas §. 862.

¶) intellectus S. II.

existentia § 863-865.
objecta §. 866-878.
infallibilitas §. 879.
certitudo subiectiva §. 880-
881.
sapientia §. 882-888.
omniscientia §. 889.

¶) voluntatis S. III.

¶) proportionalitas §. 890-894.
¶) libertas §. 895-899.
¶) imperscrutabilitas §. 900.
¶) rectitudo §. 901. 902.
¶) bonitas
¶) fidelitas §. 903-905.
¶) iustitia

¶) 16-

-
- ◎ ◎ ◎
- a) remuneratoria §. 906.
907.
- b) punitiva §. 908-916.
- i) impartialitas §. 917-918.
- r) sinceritas §. 919-925.
- b) operationibus C. II.
- a) creatione S. I. cuius
- N) obiectum §. 926-941.
- D) finis §. 942-949.
- p) prouidentia S. II.
- N) conseruante §. 950-953.
- D) concurrente §. 954-962.
- i) gubernante §. 963.
- r) malum
- A) impediente §. 964-968.
- B) permittente §. 969, 970.
- M) regente §. 971-975.
- i) decernente §. 976-981.
- r) reuelante §. 982-1000.

PROLE:

PROLEGOMENA METAPHYSICA.

§. 1.

METAPHYSICA est scientia prima cognitionis humanae principia continens.

§. 2.

Ad metaphysicam referuntur ontologia, cosmologia, psychologia et theologia naturalis.

§. 3.

METAPHYSICA NATURALIS est cognitio rerum in metaphysica occurrentium solo vnu acquisita, cui accedere artificialem §. 1. definitam vtile est: 1) Ob euolutionem conceptuum. 2) Ob determinacionem conceptionemque primarum propositionum. 3) Ob continuationem certitudinemque probationum. e. c.

PARS I.

ONTOLOGIA.

PROLEGOMENA.

§. 4.

ONTOLOGIA (ontosophia, metaphysica,
A cf.

cf. §. 1. metaphysica vniuersalis; architec-tonica, philosophia prima) est scien-tia praedicatorum entis generaliorum.

§. 5.

Entis praedicata generaliora sunt pri-ma cognitionis humanae principia, ergo ontologia refertur §. 2. cum ratione ad metaphysicam §. 1, 4.

§. 6.

Ontologia continet praedicata entis §. 4. I. interna 1) vniuersalia, quae sunt in singulis 2) disiunctiva, quorum alteru-rrum est in singulis II. relativa.

CAPVT I.

PRAEDICATA ENTIS INTERNA VNIUERSALIA.

SECTIO I.

POSSIBILE.

§. 7.

Nihil negatiuum, cf. §. 54. irrepraesen-table, impossibile, repugnans, absurdum, contradictionem inuoluens, im-plicans, contradictorium est *Aet non A.* seu, praedicatorum contradictiorum nullum est subiectum, seu, nihil est, et non est. *Haec propositio dicitur principium contra-dictionis, et absolute primum.*

§. 8.

POSSIBILE.

3

§. 8.

Non nihil est ALIQUID repraesentabile, quicquid non inuoluit contradictionem, quicquid non est A et non-A, est POSSIBILE. §. 7.

§. 9.

A et non-A non est aliquid §. 8. hinc est nihil et contradictorium §. 7. s. subiectum implicans nulla habet praedicata, siue, quicquid est et non est, nihil est.

§. 10.

Omne possibile est aut A, aut non-A, aut neutrum §. 8. iam neutrum est nihil §. 9. Ergo omne possibile aut est A, aut non-A, seu omni subiecto ex omnibus praedicatis contradictoriis alterutrum conuenit. *Haec propositio dicitur principium exclusi tertii, seu medii, inter duo contradictoria.*

§. 11.

Omne possibile A est A. seu, quicquid est, illud est, seu, omne subiectum est praedicatum sui. Si negas: quoddam possibile A est non-A. §. 10. hinc A et non-A seu nihil §. 7. quod impossibile §. 8. *Haec propositio dicitur principium positionis seu identitatis.*

§. 12.

Posito impossibili ORITUR CONTRADICTIO, Quod non tantum videtur sed

A 2

et

et est, VERUM, quod tantum videtur, non est, APPARENS dicitur. Hinc orte contradic^{tio} vel vera est, vel apparens.

§. 13.

Posito A et non-A oritur contradic^{tio} §. 9, 12. Posito A et B, quo posito ponitur non-A, ponitur impossibile §. 9. hinc oritur contradic^{tio} §. 12. prior PATES, (directa, immediata et explicita) posterior LATENS (indirecta, mediata et implicita) vocatur.

§. 14.

RATIO cf. §. 640. (conditio, hypothesis) est id, ex quo cognoscibile est, cur aliquid sit. Quod rationem habet, seu eius aliquid est ratio, RATIONATUM eius dicitur, et ab eo DEPENDENS, ambo vero CONNEXA seu IN NEXU.

§. 15.

Quod non spectatur in nexus cum iis, quae extra illud ponuntur, SPECTATUR IN SE. Quod nec in se quidem spectandum reprepresentabile est, est IMPOSSIBILE IN SE, ABSOLUTE, (intrinsecus, simpliciter, per se.) Quod in se spectatum est possibile, est POSSIBILE IN SE, ABSOLUTE, (intrinsecus, per se, simpliciter.)

§. 16.

Quod in nexus etiam cum aliquibus, quae extra illud ponuntur, tamen est pos-

POSSIBILE.

5

possibile, est POSSIBILE HYPOTHETICE (respective, extrinsecus, per aliud, et secundum quid.)

§. 17.

Quod non nisi in aliquo nexus cum iis, quae extra illud ponuntur, est impossibile, est IMPOSSIBLE HYPOTHETICE (respective, extrinsecus, per aliud, et secundum quid.)

§. 18.

Nullum absolute impossibile est hypothetice possibile §. 15, 16. Ergo nullum hypothetice possibile est absolute impossibile. *Omne hypothetice impossibile et possibile est in se possibile* §. 17, 15. Ergo absolute impossibilia nec hypothetice possibilia sunt, nec impossibilia. Quoddam absolute possibile est hypothetice impossibile.

SECTIO II. RATIONALE.

§. 19.

Possibile in nexus RATIONALE est, in nexus impossibile est IRRATIONALE. Hinc irrationalia vel sunt in se, vel hypothetice impossibilia §. 15, 17.

§. 20.

Omne possibile aut habet rationem,

A 3

auf

aut minus §. 10. Si habet rationem, ali-
quid est eius ratio §. 8. Si non habet, ni-
hil est eius ratio §. 7. Ergo omnis possi-
bilis ratio aut nihil est, aut aliquid §. 10.
Si nihil foret ratio alicuius possibilis, fo-
ret nihil aliquid. §. 14, 8. Hinc quoddam
possibile impossibile, §. 7, 8. q. a. §. 9. Er-
go omnis possibilis aliquid est ratio, s.
omne possibile est rationatum, s. nihil est
sine ratione, seu, posito aliquo, ponitur
aliquid eius ratio. *Haec propositio dicitur*
principium rationis, quam colligas etiam
ex §. 265, 279. partim abstrahendo, par-
tim virando circulum.

§. 21.

Ratio singulorum in aliquo estratio eius
SUFFICIENS, (totalis) aliquorum tantum ra-
tio est INSUFFICIENS (partialis).

§. 22.

Nihil est sine ratione sufficiente, seu, po-
sto aliquo, ponitur aliquid eius ratio
sufficiens. Singula in omni possibili ha-
bent rationem §. 20. hinc omne possibile
rationem sufficientem §. 21. *Haec propositio*
dicitur principium rationis sufficientis (con-
uenientiae.)

§. 23.

Omne possibile est ratio, seu nihil est
sine ratione, nihil sine corollario et auto-
ramento, nihil omnino sterile, otiosum,
et

RATIONALE.

7

et infocundum, seu posito aliquo ponitur aliquid rationatum eius. Nam omne possibile aut habet rationatum, aut minus §. 10. Si habet, est aliquid rationatum eius §. 8, si non habet, nihil est eius rationatum §. 7. Ergo omnis possibilis rationatum aut nihil est, aut aliquid §. 10. Si nihil esset rationatum possibilis alicuius, posset ex hoc cognosci §. 14, hinc esset aliquid §. 8, adeoque quoddam possibile impossibile §. 7, 8. q. a. §. 9. *Haec propositio dicatur principium rationati.*

§. 24.

Omne possibile est ratio et rationatum §. 20, 23. hinc dupliciter connexum §. 14. et rationale §. 19. tam a priori, quam a posteriori cognoscibile.

§. 25.

Ratio A rationis B, est ratio rationati C. Ex ratione τ& B cognosci potest, cur C sit §. 23. hinc A est ratio τ& C. §. 14.

§. 26.

Rationatum C rationati B, est rationatum rationis A §. 25, 14.

§. 27.

Ratio A alicuius B, a quo depender C, est huius C RATIO MEDIATA (vlerior, remota,) RATIO non mediata est IMMEDIATEA (proxima.)

A 4

§. 28.

§. 28.

RATIO SECUNDUM QUID (intermedia) dicitur, quae habet adhuc vltiorem, quae non habet, SIMPLICITER TALIS (vltima.)

§. 29.

Posito rationato, ponitur eius ratio §. 20, 14. et sufficiens §. 22. seu a rationata ad rationem, et sufficientem, V. C.

§. 30.

Posita ratione, hinc et sufficiente §. 21, ponitur rationatum §. 23, seu a ratione, et sufficiente, ad rationatum V. C.

§. 31.

Sublata ratione, & sufficiente, tollitur rationatum, quia posito hoc, poneretur et illa §. 29.

§. 32.

Sublato rationato tollitur ratio eius, et sufficiens. quia hac posita poneretur et illud §. 30.

§. 33.

A et B connexa tertio C sunt connexa inter se, A est connexum cum C connexo cum B, est ergo in A, de quo cognosci potest ex B, cur sit, hinc A et B sunt connexa §. 14.

SECTIO III.

ENS.

§. 34.

§. 34.

Quod aut ponitur esse A, aut ponitur non esse A, DETERMINATUR. Quod vero tantum ponitur esse aut A, aut non A, est INDETERMINATUM. seu, si de subiecto respectu praedicatorum contradictiorum nil ponitur, nisi alterutrum ex illis ipsis conuenire, subiectum illud respectu horum praedicatorum est indeterminatum; determinatur autem si alterutrum in subiecto ponitur. Quod determinari potest, est DETERMINABIL.E. De quo ergo aut poni potest, illud esse A, aut, illud esse non A, illud est determinabile.

§. 35.

Ratio determinandi est DETERMINANS. Hinc posito determinante ponitur determinatum §. 30. et v. v. §. 29. Sublato determinante, tollitur determinatum §. 31. et v. v. §. 32.

§. 36.

Quae determinando ponuntur: in aliquo, (notae & praedicata) sunt DETERMINATIONES, altera positiva, et affirmativa §. 34, 10. quae si vere sit, est REALITAS, altera negativa, §. 34, 10. quae si vere sit, est NEGATIO.

§. 37.

Determinationes possibilis aut sunt in

A s

eo

eo in se spectato repraesentabiles , aut minus §. 10. Piores sunt INTERNAE , (intrinsecæ) posteriores sunt RELATIONES , seu determinations EXTERNAE (extrinsecæ, relatiuae, respectiuae, τα προς τι.)

§. 38.

Si in A sunt, quae in B, A et B sunt EADEM. Non eadem sunt DIUERSA (alia.)

§. 39.

DETERMINATIONES possibilis internæ, aut sunt internarum reliquarum rationes in internis simpliciter tales , aut minus §. 10. Illae sunt PRIMAE , sive ESSENTIALIA.

§. 40.

Complexus essentialium in possibili, seu possibilitas eius interna est ESSENTIA (esse rei, ratio formalis, natura, cf. §. 430. quidditas, forma, formale totius, οὐσία, τύπος, substantia, cf. §. 191. conceptus entis primus.)

§. 41.

Determinationes possibilis internæ, rationata essentiae, sunt AFFECTIONES.

§. 42.

Determinatio interna , quae non est essentialie, est rationatum essentiae §. 39, 40. hinc affectio §. 41.

§. 43.

Posita in possibili essentia ponuntur affectiones §. 41, 30.

§. 44.

§. 44.

Positis in possibili affectionibus ponitur essentia §. 41, 29.

§. 45.

Sublata essentia tolluntur affectiones §. 41, 31.

§. 46.

Sublatis affectionibus tollitur essentia §. 41, 32.

§. 47.

Omnes determinationes internae possibilis sunt inter se connexae, singulae cum singulis. Affectiones enim connectuntur singulae cum essentialibus §. 39. haec cum essentia §. 40, 14. Hinc singulae determinationes cum singulis §. 33.

§. 48.

NEXUS (harmonia) VNIUERSALIS est, qui est in singulis.

§. 49.

In determinationibus possibilis internis est nexus vniuersalis §. 47, 48.

§. 50.

Affectiones habent rationem in essentia §. 41. hinc aut sufficientem, aut minus §. 21, 10. Illae sunt ATTRIBUTA, hae MODI (accidentia praedicabilia, s. logica cf. §. 191. adiuncta, praedicata secundaria.)

§. 51.

ATTRIBUTA rationem sufficientem habent

bent aut in omnibus essentialibus, aut in aliquibus tantum §. 50, 10. Illa PROPRIA sunt, haec COMMUNIA.

§. 52.

Omnis possibilium determinatio aut est essentiale §. 39. aut attributum, aut modus §. 42, 50. aut relatio §. 37.

§. 53.

Omne possibile determinatum est, qua possibilitatem §. 34, 8. hinc in se possibile, qua possibilitatem internam, §. 15. quae quum sit essentia §. 40, omne possibile, habet essentiam, determinatum, qua essentiam. Ergo omnimode indeterminatum nihil est §. 7.

§. 54.

Possibile praeter essentiam §. 53. aut est determinatum, qua omnes affectiones etiam in ipso compossibilis, aut minus §. 34, 10. Illud est ACTUALE, hoc NON ENS (nihil cf. §. 7.) PRIUATIUUM vocatur.

§. 55.

EXISTENTIA (actus, cf. §. 210. actualitas) est complexus affectionum in aliquo compossibilium i. e. complementum essentiae sive possibilitatis, quatenus haec tantum, ut complexus determinationum spectatur. §. 40.

§. 56.

Omnis determinatio possibilis interna
aut

aut pertinet ad essentiam eius, aut ad existentiam §. 55, 42.

§. 57.

Omne actuale est interne possibile §. 54, seu posita existentia ponitur interna possibilis §. 55, 40. ab esse ad posse V. C.

§. 58.

Nullum interne impossibile est actuale §. 57. sublata possibilitate interna, tollitur actualitas §. 55, 40. seu, a non posse ad non esse V. C.

§. 59.

Quoddam possibile non est actuale §. 54. seu posita possibilitate quadam, quaedam tamen tolli potest actualitas, seu a quodam posse ad quoddam esse N. V. C.

§. 60.

Quoddam non actuale est possibile §. 59. sublata actualitate non omnis tollitur possibilis, seu a non esse ad omnino non posse N. V. C.

§. 61.

Possibile, qua existentiam, determinabile est ENS.

§. 62.

NON ENS (negatiuum cf. §. 54.) esset possibile, qua existentiam, non determinabile §. 61. At hoc impossibile, §. 10, et, si viderur esse ens, est ENS FICTUM (rationis cf. §. 647.)

§. 63.

§. 63.

Omne ens est possibile §. 61. rationem §. 20. sufficientem habet §. 22, et rationatum §. 23, hinc dupliciter connexum est §. 24. habet essentiam §. 53, et essentialia §. 40. hinc affectiones §. 43, in vniuersali nexu §. 49. Omnes entis determinaciones aut sunt essentialia, aut attributa, aut modi, aut relationes, §. 52. Posito ente, ponitur essentia eius, hinc essentialia omnina, §. 53, 40. Sublata essentia, tollitur ens. Sublato essentiali tollitur essentia, hinc ens ipsum. Omnis denique determinatio entis interna aut pertinet ad essentiam eius, aut ad existentiam, §. 56.

§. 64.

Per essentiam attributa entis sufficienter determinantur, §. 35, 50. hinc posita essentia ponuntur attributa, §. 35. Ergo posito ente ponuntur attributa eius, §. 63. sublato attributo tollitur essentia eiens. §. 35, 63.

§. 65.

Modi entis per essentiam non sufficienter determinantur, §. 50, 35. hinc non determinantur, qua existentiam, §. 55. Ens ergo, qua modos actuales, per essentiam est indeterminatum, §. 34, 54. i. e. modi possunt abesse et adesse salua rei essentia.

§. 66.

§. 66.

Existentia non repugnat essentiae, sed est realitas §. 36. cum ea compossibilis §. 50, 55.

§. 67.

Cognitio diuersitatis est DISTINCTIO, et ratio distinctionis DISCRIMEN (differencia, character, character distinctius latius dictus, cf. §. 350. nota, nota characteristic.) Iam omnis determinatio entis est id, ex quo cognosci potest, ens illud nec indeterminatum, nec alio modo determinatum esse §. 36, 34. Ergo omnis determinatio est discrimen entis §. 38, 14.

§. 68.

Discrimina entis sunt vel externa seu relativa, vel interna §. 67, 37. et haec vel essentialia, quae pertinent ad essentiam, vel accidentalia, quae ad existentiam §. 56.

§. 69.

Discrimina interna possunt repraesentari in ente in se spectato, §. 68, 37. hinc quomodounque cognosci, seu DARI. Daria vel possumus etiam sine assumto alio, sine relatione ad aliud, CONCIPERE et intelligere, i. e. distincte cognoscere, vel non possumus. Illa sunt QUALITATES, haec QUANTITATES.

§. 70.

§. 70.

Qua qualitatem eadem sunt SIMILIA ~, qua quantitatem, AEQUALIA □, qua vtramque, CONGRUENTIA. Qua qualitatem diuersa, DISSIMILIA, qua quantitatem, INAEQUALIA, qua vtramque diuersa, DISCONGRUENTIA.

§. 71.

Mere similia non sunt congruentia, hinc quantitate differunt §. 70. hinc quantitas est discrimin internum mere similiūm.

SECTIO III.

VNUM.

§. 72.

Determinationes entis SEPARANTUR, si ex simul positis quaedam tolluntur. Hinc INSEPARABILES sunt, quarum simul positarum nulla potest tolli.

§. 73.

Posito ente ponitur essentia §. 63. ergo complexus essentialium §. 40. hinc posito ente simul ponuntur essentialia omnia, et ita quidem, vt nullum possit tolli §. 63, 40. Ergo essentialia entis sunt per se inseparabilia §. 72, 15. VNUM est, cuius determinationes sunt inseparabiles, et TRANSCENDENTALITER quidem, cuius determinatio-

nationes sunt per se inseparabiles. Ergo
omne ens est unum transcendentale.

§. 74.

A vnum, et B vnum e. c. partim eadem, partim diuersa sunt multa. Quicquid cogitemus, aut sunt multa, aut non multa §. 10. Prior determinatio est multitudo, posterior unitas categorica.

§. 75.

Determinationes entis singulae sunt una §. 73. partim eadem, dum sunt determinationes eiusdem entis, partim diuersa §. 38, hinc multa §. 74. Potest ergo multitudo dari in ente in se spectato §. 69. et est eius discriminem internum §. 37. quod tamen intelligere non possumus, nisi uno alio assumto §. 74, 38. hinc multitudo est quantitas §. 69.

§. 76.

Inseparabilitas determinationum quum sit impossibilitas separationis §. 72, est vel absoluta, vel hypothetica §. 15, 16. Hinc unitas est vel absoluta, vel hypothetica §. 73.

§. 77.

Quicquid est, quod multa non sunt, est VNICUM (vnum exclusivae tale.)

SECTIO V.

VERUM.

B

§. 78.

§. 78.

Si multa iuxta vel post se invicem ponuntur, CONIUNGUNTUR. Coniunctio plurium vel est eadem, vel diuersa §. 10, 38. Si prior, est COORDINATIO, et eius identitas ORDO. Ordinis scientia olim erat MUSICA LATIUS DICTA.

§. 79.

Diuersitas in coniunctione plurium est CONFUSIO (inordinatio.)

§. 80.

Omnis DETERMINATIO habet rationem §. 20, 36. quaeque ex aliqua determinata ratione cognosci potest, RATIONI dicitur CONFORMIS (conueniens, consentiens.)

§. 81.

Si posito A tollitur B, A et B OPPONITA sunt.

§. 82.

Determinatio opposita illi, quae rationi conformis est, est rationi contraria (diformis, disconueniens) seu DEFECTUS.

§. 83.

Propositio enuncians determinationem rationi conformem est NORMA (regula, lex.)

§. 84.

Vbicunque determinationes, ibi leges §. 83, 80.

§. 85.

Relatio entis ex coniunctione eius cum aliis

aliis determinata est POSITUS. Vbi ergo positus, ibi leges §. 84, 37.

§. 86.

Coniunctione determinatur positus, hinc sunt in coniunctione leges §. 85. in eadem eadem §. 38. Ergo in ordine coniunguntur plura eidem rationi conformiter §. 83, 78. Quod est in A et B, ipsis COMMUNE est. Quod est in A, non in B, est, respectu B, ^{et} A PROPRIMUM. Ergo in ordine sunt regulae communes.

§. 87.

In coniunctione diuersa diuersae sunt leges §. 86, 38. Ergo in confusione non sunt leges communes §. 79, 86.

§. 88.

Ordinis si regula fuerit vnica, SIMPLEX, si plures, ORDO COMPOSITUS vocatur.

§. 89.

VERITAS METAPHYSICA est ordo plurium in uno, VERITAS in essentialibus et attributis entis, TRANSCENDENTALIS.

§. 90.

Quum omnis entis determinationes coniungantur, essentiales secundum principium contradictionis §. 40, 7. et accidentales, attributa secundum principium contradictionis §. 64, 7. et rationis §. 20, et sufficientis §. 22, 50. modi secundum principium contradictionis §. 65, 7. et rationis

B 2

§. 42,

§. 42, 20. hinc regulas communes §. 83,
86. *Omne ens est verum* transcendentaliter
§. 89.

§. 91.

Confusio veritati transcendentali oppo-
sita esset SOMNIUM OBIECTIVE SUMTUM. cf. §.
593. Somniorum aggregatum esset MUN-
DUS FABULOSUS cf. §. 354.

§. 92.

PRINCIPIA (cf. §. 307, 311.) CATHOLICA, s.
vniuersalia, sunt, singulis entibus com-
munia. Metaphysice vera determinan-
tur principiis catholicis §. 7, 20, 22. con-
uenienter §. 90, 80. et, quae determinan-
tur his principiis conformiter, sunt me-
taphysice vera. §. 89. Hinc veritas meta-
physica potest definiri per conuenientiam
entis cum principiis catholicis.

§. 93.

CERTITUDO OBIECTIVA cf. §. 531. est ap-
perceptibilitas veritatis in ente. Iam
omnis entis veritas est clare cognoscibili-
lis §. 90, 8. Ergo *omne ens est obiective cer-
tum.*

SECTIO VI. PERFECTUM.

§. 94.

Si plura simul sumta vnius rationem
suffi-

sufficientem constituunt, CONSENTIUNT. Consensus ipse est **PERFECTIO**, et vnum, in quod consentitur, **RATIO PERFECTIONIS DETERMINANS**.

§. 95.

In perfectione plura eidem rationi conformiter determinantur §. 94, 80. ergo est in perfectione ordo §. 78. et communes perfectionis regulae §. 86.

§. 96.

Ratio perfectionis determinans si sit vntica, SIMPLEX, si plures, COMPOSITA tunc est **PERFECTIO**. §. 88, 95.

§. 97.

REGULAE oppositae COLLIDI dicuntur, et defectus ex regulis perfectionis collidentibus EXCEPTIO.

§. 98.

Consensus essentialium, est **PERFECTIO** essentialis, seu **TRANSCENDENTALIS**, affectiōnum **ACCIDENTALIS**, utraque **INTERRA**. Consensus relationum est **PERFECTIO EXTERNA**.

§. 99.

Essentialia omnis entis consentiunt ad essentiam eius, §. 63, 40. et attributa §. 50, 94. Ergo *omne ens est perfectum* transcendentaliter.

§. 100.

BONUM est, quo posito ponitur perfectio. Ergo *omne ens est bonum* transcendentaliter

§. 99.

B 3

CAP.

CAPUT II.

PRAEDICATA ENTIS INTERNA
DISIUNCTIVA.

SECTIO. I.

NECESSARIUM ET CONTINGENS.

§. 101.

NECESSARIUM est, cuius oppositum est impossibile, non necessarium est **CONTIN-**
GENS.

§. 102.

Cuius oppositum absolute impossible est, est illud **NECESSARIUM ABSOLUTE** (metaphysice, intrinsecus, geometrice, logice.) Cuius oppositum est extrinsecus tantum impossible, est **NECESSARIUM HYPOTHETICE** (secundum quid.) Entis determinatio, qua necessarium est, est eius **NECESSITAS**. Ergo necessitas est vel absolute, vel hypothetica (consequentialiae.)

§. 103.

Possibilitatis oppositum inuoluit §. 81.
hinc possibilitas entis est determinatio eius necessaria §. 101. intrinseca. intrinsecus, extrinseca extrinsecus §. 102.

§. 104.

Cuius oppositum absolute possibile est, est **CONTINGENS IN SE**, (per se, intrinsecus,) cuius oppositum est etiam hypothetice

tice possibile, est et EXTRINSECUS CONTINGENS (hypothetice.) Entis determinatio, qua contingens est, est eius CONTINGENTIA. Ergo contingentia est vel absoluta, vel hypothetica.

§. 105.

Nullum absolute necessarium est vlo modo contingens §. 102, 104. Ergo quicquid vlo modo contingens est, non est absolute necessarium. *Omne hypothetice necessarium est in et per se contingens* §. 18. Ergo quoddam in et per se contingens est hypothetice necessarium. Omne hypothetice contingens est et in se §. 104.

§. 106.

Essentiae rerum sunt in iis absolute necessariae §. 40, 103.

§. 107.

Sublatis essentialibus et attributis tollitur essentia §. 63, 64. hinc ponitur impossibilitas entis interna §. 81, 40. Sunt ergo tam essentialia, quam attributa absolute necessariae entis determinationes §. 103.

§. 108.

Modorum oppositum est in ente absolute possibile. §. 65, 81. hinc modi sunt determinationes entis in se contingentes §. 104. Ergo non absolute necessariae §. 105. Absolute necessiarum in ente determinationum oppositum est in eodem absolute

B 4 lute

lute impossibile §. 102. Ergo ipsae sunt in ente absolute possibles §. 81, hinc in eodem in se spectato repraesentabiles §. 15. Relationes autem non sunt in ente in se spectato repraesentabiles §. 37. Ergo nul-lae relationes entis sunt absolute neces-sariae, omnes contingentes §. 101.

§. 109.

Quum existentiae oppositorum in aliquo sit possibile §. 54, 55. existentia aut erit ab-solute necessaria, aut in se contingens §. 102, 10. Ens, cuius existentia est ab-solute necessaria, est ENS NECESSARIUM, cuius existentia est intrinsecus contingens, est ENS CONTINGENS.

§. 110.

Omnes entis necessarii determinatio-nes internae sunt absolute necessariae. Pertinent enim aut ad essentiam, aut ad exsistentiam, §. 56. Tam haec, quam illa est in ente necessario absolute necessa-ria §. 109, 106.

§. 111.

In ente necessario non sunt modi §. 110, 108. Ergo, cui modi insunt, est ens con-tingens. §. 109.

§. 112.

Omne ens contingens habet modos. Pone enim alicui enti contingenti nullos modos inesse, omnes affectiones eius sunt ab-

NECESSARIVM ET CONTINGENS. 25

absolute necessariae §. 52, 107. hinc et existentia eius absolute necessaria est §. 55.
Q. A. §. 109.

§. 113.

Determinationes vnius sunt inseparabiles §. 73. hinc cuiuslibet oppositum impossibile §. 72, 81. sunt ergo determinationes vnius necessariae §. 101. et absolute quidem absolute vnius, hypothetice hypothetice vnius §. 102, 76.

§. 114.

Necessaria sunt vnicō tantum modo determinabilia. Nam sunt aut A, aut non-A. Tertius modus determinabilitatis impossibilis est, §. 10. Jam pone necessarium esse determinabile per A; non-A est huius determinationis oppositum §. 81. hinc impossibile §. 101. Non sunt ergo plures determinabilitatis modi, praeter A vnicum §. 77.

§. 115.

Vnum hypothetice tale habet determinationes in se separabiles §. 76, 18. hinc vnitas eius est intrinsecus contingens §. 104.

§. 116.

Vunitas-transcendentalis est absolute necessaria §. 73, 102. hinc nullum eius est oppositum §. 102, 15.

§. 117.

Ordinis opposita quum sint confusio

B 5

§. 79,

§. 79, 78. et non facta coniunctio §. 78, 81.
ordo absolute necessarius est in per se
necessario coniunctis et quidem eodem
modo §. 102. Vbicunque ergo non est
absolute necessaria tam coniunctio, quam
coniunctionis identitas, ibi est ordo in
se contingens §. 104.

§. 118.

Veritas transcendentalis est ordo in
essentialibus et attributis §. 89. hinc ne-
cessario per se coniunctis §. 78, 107. & qui-
dem eodem modo §. 7, 22. hinc veritas
transcendentalis est absolute necessaria §.
117. et nullum habet oppositum §. 102, 15.

§. 119.

Ordo plurium in vno, quorum non
coniunctio aut confusio est interne pos-
sibilis in ente, est veritas in se contin-
gens §. 117, 89.

§. 120.

Somnium obiective sumtum et mun-
dus fabulosus sunt nonentia §. 118, 91. et si
videantur entia, sunt entia ficta. §. 62.

§. 121.

Perfectionis oppositum est IMPERFECTIO,
et quidem 1) non consensu simplex, si
in pluribus simul sumtis quaedam non
sunt rationes vnius: haec est IMPERFECTIO
PRIUATIUE DICTA, 2) dissensus, si in pluri-
bus simul sumtis, quaedam consentiunt ad
vnum,

NECESSARIVM ET CONTINGENS. 27

vnum, quaedam ad oppositum eius: haec
est IMPERFECTIO CONTRARIE DICTA §. 81, 94.

§. 122.

Perfectio eorum, quorum non consensus, hinc et dissensus est in se impossibilis, est absolute necessaria §. 121, 102. At perfectio in iis, quae non consentire aut etiam dissentire est in se possibile, est in se contingens §. 104, 121.

§. 123.

Perfectio transcendentalis est absolute necessaria §. 122, 94. hinc nullam habet oppositam imperfectionem §. 121, 102.

SECTIO II.

MUTABILE ET IMMUTABILE.

§. 124.

SUCCEDEUNT sibi, (succesiva sibi sunt) quorum vnum post aliud existit. Determinatio entium, qua sibi succesiva sunt, est eorum SUCCESSIO.

§. 125.

Cuius determinationes sibi succedunt, MUTATUR: hinc MUTABILE (variabile) est, cuius determinationes sibi possunt succedere; cuius determinationes sibi non possunt succedere, est IMMUTABILE, (fixum, inuariabile, constans.) Ipsa autem determinationum in ente successio, est eius, et simul determinationum eius, MUTATIO.

§. 126.

§. 126.

MUTATIO entis vel est INTERNA internorum, vel EXTERNA seu relativa relationum §. 125, 37.

§. 127.

MUTABILITAS entis, s. possibilitas mutationum in eodem, vel est absoluta, §. 125, 15. vel hypothetica §. 125, 16. IMMUTABILITAS entis, s. impossibilitas mutationum in eodem, vel est absoluta §. 125, 15. vel hypothetica §. 125, 17.

§. 128.

Nullum per se immutabile est hypothetice mutabile. Ergo nullum hypothetice mutabile est absolute immutabile. *Omne hypothetice immutabile est in se mutabile.* Omne hypothetice mutabile est in se mutabile. Ergo absolute immutabilia nec sunt hypothetice mutabilia, nec immutabilia. Quoddam absolute mutabile est hypothetice immutabile §. 127, 18.

§. 129.

Mutabilium determinaciones sibi possunt succedere §. 125. hinc mutabilia sunt pluribus modis determinabilia §. 74, 34. Necessaria non sunt pluribus modis determinabilia §. 114. Ergo necessaria sunt immutabilia §. 125.

§. 130.

Absolute necessaria sunt absolute immuta-

mutabilia, hypothetice necessaria sunt
hypothetice immutabilia §. 129, 127.

§. 131.

Nullum mutabile est necessarium §. 129.
hinc omne mutabile est contingens §. 101.
et in se quidem mutabile est in se contingens,
hypothetice mutabile est hypothetice contingens §. 104, 127.

§. 132.

Essentiae rerum §. 106. essentialia et attributa §. 107. exsistentia entis necessarii §. 109. omnes eius determinationes internae §. 110. unitas §. 116. veritas §. 118. et perfectio, transcendentales §. 123. sunt absolute et interne immutabiles §. 130, 126.

§. 133.

Modi entis sibi in eo in se spectato possunt succedere §. 124, 65. hinc et ipsi et ens, cui insunt, sunt absolute mutabilia §. 125, 127. Jam omne ens contingens habet modos §. 112. Ergo omne ens contingens est absolute et interne mutabile §. 126. Relationes entis sunt intrinsecus contingentes §. 108. Ergo possunt sibi in eo in se spectato succedere §. 124, 104. Hinc sunt in omni ente absolute mutabiles §. 127. Omne ens, qua omnes suas relationes, est mutabile §. 125.

§. 134.

Essentia non est mutabilis §. 132. hinc
omne

omne ens contingens mutabile est, quia existentiam §. 133, 56. Hinc existentia entis contingentis est mutabilis §. 125. nec est adeo essentiale, nec attributum §. 132. interna tamen determinatio §. 55. ergo modus §. 52. Cuius existentia modus est, eius existentia est absolute murabilis §. 133. hinc et intrinsecus contingens §. 131. Ergo cuius existentia modus est, est ens contingens §. 109. Potest hinc ens contingens definiri per ens, cuius existentia modus est.

SECTIO III. REALE ET NEGATIUUM.

§. 135.

Negatione posita realitas tollitur §. 36,
10 Hinc negationes et realitates sunt sibi inuicem oppositae §. 81. Tam realitates ipsae, quam entia, quibus insunt, ENTIA REALIA seu positiva dicuntur. Negationes autem ENTIA NEGATIVA.

§. 136.

Ens mere negatiuum esset, cui nulla inesset realitas, hinc nec possibilitas §. 8, nec rationalitas §. 19, nec actualitas §. 55, nec unitas §. 73, nec veritas §. 89, nec perfectio §. 94. realitates §. 36. Ergo ens mere negatiuum est non ens, et, si viderur ens, est ens fictum §. 62.

§. 137.

§. 137.

Omne ens quum sit reale §. 136. aut nulla ipsi inerit negatio, aut quaedam cum realitatibus eius una inerit, §. 10. et haec quidem aut absolute necessaria, aut in se contingens §. 102, 104. Prior est **NEGATIO STRICTE DICTA** (ens negatiuum stricte dictum.) Posterior est **PRIUATIO** seu ens priuatuum.

§. 138.

Nullae priuationes sunt in ente absolute necessariae §. 137, 105 hinc internae non sunt essentialia, nec attributa §. 107. Ergo modi §. 52. Ens itaque necessarium non habet priuationes internas §. III, et cui insunt, est ens contingens §. III.

§. 139.

Ens negatiuum, qua tale, non est posituum §. 135. at, si consenseret, qua negatio, ad unam realitatem, esset realitas §. 94, 36. hinc ens negatiuum, qua tale, non consentit in ente reali, cui inest, §. 137. ad unam realitatem.

§. 140.

Realitates, qua tales, non consentiunt, nisi ad realitates. Rationatum enim rerarum realitatum esse est realitas §. 36, 14.

§. 141.

Omne ens est perfectum §. 99. et reale
§. 137.

§. 137. hinc eius perfectio, qua talis, est consensu realitatum ad vnam §. 94, 140.

§. 142.

Positis in ente negationibus ponitur non consensus §. 141, 139. hinc imperfectio §. 121. hinc positis in ente negationibus stricte dictis, ponitur imperfectio absolute necessaria §. 137.

§. 143.

Imperfectio entis absolute necessaria, aut est attributum eius, aut essentiale §. 107, 108. at, quia in realitatibus non est ratio sufficiens negationum §. 139. non est in entis attributis imperfectio, in cuius non sit etiam essentialibus §. 50. nec est in essentialibus entis imperfectio, in cuius non esset etiam affectionibus §. 23.

§. 144.

Positis in ente priuationibus ponitur imperfectio §. 142. at in se contingens §. 138.

§. 145.

Non est perfectio essentialis sine accidentalis §. 98, 140. nec accidentalis sine essentiali §. 98. non est imperfectio essentialis sine accidentalis, nec accidentalis sine essentiali §. 143, 98. nec sunt perfectio et imperfectio essentialis opposita §. 81, 142.

§. 146.

Quo posito ponitur imperfectio MA-
LUM est, hinc negationes sunt malum §.

142.

142. eaeque vel stricte dictae, MALUM METAPHYSICUM, quo posito ponitur imperfectio absolute necessaria §. 142. vel priuationes, MALUM PHYSICUM, LATE DICTUM cf. §. 788, quo posito ponitur imperfectio in se contingens §. 144.

§. 147.

Positis entis realitatibus ponitur eius perfectio §. 141. hinc realitates sunt bona §. 100. et absolute quidem necessariae, BONUM METAPHYSICUM, in se contingentes, BONUM PHYSICUM LATE DICTUM. cf. §. 787.

SECTIO III.

SINGULARE ET VNIUERSALE.

§. 148.

Complexus omnium determinationum in ente compossibilium est OMNIMODA eius DETERMINATIO. Hinc ens aut est omnimode determinatum aut minus §. 10. Illud est SINGULARE, (individuum,) hoc VNIUERSALE.

§. 149.

Ens vniuersale aut spectatur in magis determinato, seu inferiori i. e. in quo plures ponuntur determinationes, quam in ipso, aut minus §. 10. In priori casu spectatur IN CONCRETO, in posteriori IN ABSTRACTO. Illud est VNIUERSALE PHYSICUM,

C

(iii)

(in multis, in re,) hoc LOGICUM, (post multa, post rem.)

§. 150.

Vniuersale in solis individuis in concreto repraesentabile, seu quod sola individua sub se continet, est SPECIES, quod etiam in vniuersalibus in concreto repraesentabile est, seu quod vniuersalia etiam sub se continet, est GENUS, et horum INFIMUM, quod in nullo genere, SUMMUM, in quo nullum genus, SUBALTERNA denique vocantur, quae non sunt summa.

§. 151.

Determinationes magis determinati, seu INFERIORIS, indeterminatae in SUPERIORI, seu minus determinato, seu vniuersaliori, sunt illius DIFFERENTIA. Hinc DIFFERENTIA GENERICA est complexus determinationum in genere determinatarum, indeterminatarum in eius superiori. DIFFERENTIA SPECIFICA est complexus determinationum speciei indeterminatarum in genere eius infimo. DIFFERENTIA NUMERICA (haecceitas, principium individuationis) est complexus determinationum individui indeterminatarum in specie.

§. 152.

Singularia sunt interne prorsus determinata §. 148. hinc actualia §. 54.

§. 153.

§. 153.

Quum in inferiori sit superius. §. 149, 151.
est in individuo species, genus infimum,
subalterna, summum, in specie genera,
in genere infimo et subalterno superio-
ra §. 150.

§. 154.

Determinationes generis summi sunt
in inferioribus eius i. e. generibus subal-
ternis, infimo, speciebus et individuis;
determinationes generis subalterni sunt
in inferioribus, speciebus, & individuis;
determinationes generis infimi sunt in
speciebus et individuis; determinationes
speciei sunt in individuis §. 153, 35. i. e. de-
terminatones superioris sunt in eius inferio-
ri, seu positivae fuerint s. negatiuae §. 36.
Haec propositio aicitur dictum de O. et N.

SECTIO V.

TOTALE ET PARTIALE.

§. 155.

Vnum prorsus idem cum multis simul
sumtis est TOTUM, et multa simul sumpta
prorsus eadem cum toto sunt PARTES eius.
Quae cum singula parte simul sumenda
sunt, ut sit prorsus eadem cum toto, sunt
eius compartenae seu COMPLEMENTA AD TO-
TUM.

C 2

§. 156.

§. 156.

Quaelibet pars simul sumta cum suis complementis ad totum est PARS ACTUALIS, cum aliis simul sumta est PARS POTENTIALIS.

§. 157.

Totum est prorsus idem cum suis partibus actualibus §. 155, 156. hinc et aequale, et simile et congruens §. 70.

§. 158.

Ens, cuius essentia est pars alterius est ENS INCOMPLETUM, cuius essentia non est pars alterius, est COMPLETUM.

§. 159.

Multitudo partium est MAGNITUDO (absoluta cf. §. 161,) seu quantitas §. 75. continua. Multitudo totorum est NUMERUS (absolutus cf. §. 161.) seu quantitas §. 75. discreta. Si tota quorum est numerus, iterum spectentur, ut partes, NUMERUS est FRACTUS (fractio, minutia,) si minus, NUMERUS est INTEGER.

§. 160.

Cuius pars toti aequalis est, MAIUS > est, totum parti aequale minus < est.

§. 161.

MINIMUM est solo nihilo maius, seu, quo minus impossibile est, MAXIMUM est, solo nihilo minus, seu, quo maius impossibile est. Multitudo maior est MULTITUDO.

TUDO COMPARATIU*a* cf. §. 74. minor, PAUCITAS. Magnitudo maior est MAGNITUDO COMPARATIU*a* cf. §. 159. minor, PARUITAS. NUMERUS maior est COMPARATIU*s*, cf. §. 159. minor, RARITAS.

§. 162.

Mutari in minus est MINUI, mutari in maius AUGERI. Quicquid ergo potest augeri vel minui est mutabile §. 125. et quidem, qua quantitatem §. 160, 70. hinc interne §. 126, 69.

§. 163.

Essentiae rerum, essentialia et attributa, omnes entis necessarii determinantes, vnitas in entibus, veritas, et perfectio, transcendentales augeri vel minui intrinsecus nequeunt §. 162, 132.

§. 164.

Determinatio entis interna, quae potest augeri vel minui, modus est §. 163, 52. et in quo talis occurrit determinatio interna, quae in ipso potest augeri vel minui, illud est ens contingens §. III.

§. 165.

Possibilitas minima est non repugnantia minimorum paucissimorum §. 161, 8. Quo ergo plura, quo maiora sunt composibilia, hoc maior est possibilitas, §. 160. donec maxima sit, ubi plurima maxima sunt composibilia §. 161. Hinc omnis possibilitas entis hypothetica

C 3

ma-

maior est eiusdem possibilitate intrinseca §.
16, 15.

§. 166.

Ratio minima est, quae unicum minimum rationatum habet § 161. Quo ergo plura, quo maiora rationata habet, hoc maior est §. 160. donec maxima sit maxima plurima rationata habens §. 161. Magnitudo rationis ex numero rationatorum est FOECUNDITAS, ex magnitudine eorum PONDUS (grauitas, dignitas, nobilitas.)

§. 167.

Nexus minimus est unicae rationis minimae §. 16, 14. Quo ergo plures, quo maiores rationes, hoc maior nexus §. 160. donec fiat maximus plurimarum maximarum rationum § 161 i. e. foecundissimarum, et grauissimarum §. 166.

§. 168.

Possibilitas hypothetica minima est, quae ens unicum minimum in minimo nexu gaudet § 16, 161. Quo ergo plura, quo maiora, quo maiore in nexus possibilia sunt, hoc maior est possibilitas hypothetica, §. 160. donec maxima sit, ubi plurima maxima in maximo nexus possibilia sunt. §. 161. i. e. foecundissimarum grauissimarumque rationum rationata foecundissima, grauissima. § 167.

§. 169.

Ratio sufficiens est rationum foecundissima §. 166,

§. 166, 21. *in sufficientibus tamen minima est, quae unico minimo rationato sufficit §. 166,*
161. Quo ergo pluribus, quo maioribus rationatis sufficit, hoc maior est §. 160. donec sit maxima, plurimis maximis rationatis sufficiens §. 161. eademque foecundissima et nobilissima §. 166.

§. 170.

Ratio vltior propiore maior est §. 166, 27. hinc sufficiens simpliciter talis maior omnibus secundum quid sufficientibus §. 169, 28.

§. 171.

Essentia minima est, complexus paucissimum minimorum essentialium §. 40, 161. Quo plura, quo maiora sunt essentialia, hoc est maior §. 160. donec maxima sit, complexus plurimorum maximorum essentialium §. 161.

§. 172.

Nexus vniuersalis minimus est, ubi singula aut sunt rationes minimae, aut earum rationata §. 48, 167. Quo ergo aut maiores rationes, aut maiorum rationum rationata, aut utrumque sunt singula, hoc maior est nexus vniuersalis §. 160. donec sit maximus, ubi singula maxima rationes sunt. §. 161, i. e. foecundissimae grauisimaeque §. 166.

§. 173.

Vnitas minima est, si paucissimae minimae determinationes vnici minimi sint inseparabiles. §. 73, 161. Quo ergo plures, quo maiores

C 4

de-

determinationes, quo plurimum, quo maiorum sunt inseparabiles, hoc ueritas maior est §. 160. donec sit maxima, ubi plurimae maximae determinationes plurimorum maximorumque sunt inseparabiles §. 161.

§. 174.

Identitas minima est, si unica minima determinatio sit paucissimis, minimis communis §. 38, 161. Hinc quo plures, quo maiores determinationes, quo pluribus, quo maioribus sunt communes, hoc maior est identitas §. 160. donec sit maxima, plurimarum maximorumque determinationum in plurimis maximis communis §. 161.

§. 175.

Ordo minimus est minima in coniunctione identitas §. 78, 161. Ergo quo maior est coniunctionis identitas, hoc maior sit ordo §. 160, 174. donec sit maximus, ubi maxima, coniunctionis identitas §. 161. i. e. ubi plurima maxima, toties tantumque coniunguntur eodem modo, quoties, quantumque possunt. §. 174.

§. 176.

DETERMINATIONIS ex ratione cognoscibilitas quum sit CONFORMITAS eius CVM RATIONE §. 80. Haec conformitas erit minima, si determinatio ex minima ratione tantum cognoscibilis §. 161, 166, in minima cognitionis possibilitate §. 165. Quo maior ratio, ex qua cognoscenda determinatio, quo ma-

gis

gis possibilis haec cognitio, hoc maior conformitas determinationis cum ratione §. 160. donec sit maxima, ex maxima ratione maxime cognoscibilis §. 161.

§. 177.

Determinationi rationi sufficienti, foecundiori, grauiori conformis 166, 169. hinc vteriori et simpliciter tali §. 170. maiorem habet conformitatem, quam insufficienti, minus foecundae, minusque graui §. 166, 169. propiori aut secundum quid sufficienti §. 170. tantum conformis §. 176.

§. 178.

Defectus minimus est oppositus determinationi minimae conformitatis cum ratione §. 82, 161. hinc eo maior est, quo maior in opposito eius conformitas, §. 160, 176. donec sit maximus, oppositus determinationi, in qua maxima conformitas §. 176, 161.

§. 179.

Defectus rationi sufficienti, foecundiori, grauiori, vteriori et simpliciter tali contrarius maior est contrario rationi insufficienti, minus foecundae, minus graui, propiori et sufficienti secundum quid tantum §. 178, 177.

§. 180.

Magnitudo conformitatis cum ratione in determinatione, quam lex enunciat, est ROBUR LEGIS. LEX enuncians determinationem conformitatis cum ratione com-

C 5 para-

paratiue magnae est FORTIS, paruae DEBILIS est. Hinc lex maxime debilis seu minimi roboris est, quae enunciat determinationem minimae conformitatis cum ratione, §. 161, 176. Quo maior conformitas cum ratione determinationi a lege enunciata, hoc lex est fortior, §. 160. donec fortissima sit enuncians determinationem, in qua maxima conformitas §. 161.

§. 181.

Lex enuncians determinationem ratione sufficienti, foecundiori, grauiori, vteriori, cuius rationatum sit, s. cui subordinetur, comparanda propior, et simpliciter tali conformem fortior est, quam lex debilior enuncians determinationem rationi insufficienti, minus foecundae, minus graui, propiori, quae subordinetur illi, cum qua comparatur, vteriori, et secundum quid sufficienti tantum conformem §. 180, 177.

§. 182.

LEX enuncians determinationem rationi sufficienti vteriori conformem SUPERIOR, propiori conformem enuncians INFERIOR dicitur. Ergo leges superiores fortiores sunt inferioribus, et summa lex est fortissima §. 181.

§. 183.

Ordo maximus plurimas regulas communes habet §. 175, 86. hinc est maxime compositus

tus §. 88. adeoque ordo simplex, quantuscunque sit, non tamen est maximus §. 175, 88.

§. 184.

Veritas metaphysica minima est ordo plurium in uno minimus §. 175, 89. seu minima cum principiis catholicis conformitas §. 176, 92. Quo ergo plura in ente, quo maiora, secundum quo plures, quo fortiores regulas coniuncta sunt, hoc maior est in illo veritas §. 175, 180. donec sit maxima, ubi plurima maxima, fortissimis (principiorum catholicorum §. 182) regulis conuenientissima deprehenduntur §. 160, 161.

§. 185.

Perfectio minima est consensus paucissimum plurium minimorum ad unum minimum unicus minimus §. 94, 161. binc quo plura, quo maiora, in quo plura, in quo maiora, quo plures, quo magis consentiunt, hoc maior est perfectio, §. 160, donec sit maxima plurimorum maximorum maximus consensus ad unum, §. 161, 169. At summa perfectio quum adeo sit maxime composita §. 183, 96. simplex perfectio, quantacunque sit, non tamen est maxima, §. 96.

§. 186.

Exceptio minima est a maxime debili perfectionis regula ob fortissimam facta §. 178, 97. Ergo quo fortior est regula perfectionis, a qua, quo debilior, ob quam excipitur, hoc maior est exceptio §. 160, donec sit maxima et

for-

fortissima, hinc summa perfectionis regula §. 182, ob maxime debilem legem excipiens §. 161. Si collidantur ratio perfectionis sufficiens & insufficiens, exceptio a sufficiente maior, ab insufficiente minor est. Si collidantur foecundior et minus foecunda, exceptio a foecundiori maior, a minus foecunda minor est. Si collidantur ratio perfectionis grauior et minus grauis, exceptio a grauiori maior, a minus graui minor est. Si collidantur vltior et ipsi subordinanda propior, exceptio ab vltiori maior, a propiori minor est. Si collidantur ratio simpliciter sufficiens et talis secundum quid, exceptio a simpliciter tali maior, a tali secundum quid, minor est. §. 181. Si collidantur regula perfectionis superior et inferior, exceptio a superiori maior, ab inferiori minor est. §. 182. Hinc exceptio summae perfectionis legi contraria, i. e. quae fit a summa perfectionis regula ob minimam, i. e. minimae conformis, est maxima, §. 178, 182.

§. 187.

Bonum minimum est, quo posito ponitur minima perfectio §. 100, 161. Quo maior est perfectio posito bono ponenda, hoc maius est bonum, §. 160. donec OPTIMUM sit, quo posito ponitur summa perfectio §. 161.

§. 188.

Minime contingens est, cuius oppositum est mini.

minime posibile §. 104, 161. Quo maior ergo possibilitas vnius oppositorum, hoc maior alterius contingentia §. 160. Maxima contingentia est illius, cuius oppositum habet maximam possibiliterem §. 161.

§. 189.

Quo maior est determinationum hypotheticae vnius separabilitas, hoc maior est huius unitatis contingentia §. 115, 188. Quo magis tam non coniunctio, quam confusio est possibilis, hoc oppositus ordo magis est contingens §. 117, 188. Quo magis non coniunctio vel confusio quorundam entis possibilis est, hoc veritas eius opposita magis est contingens §. 119, 188. Quo magis imperfectio possibilis est, hoc magis opposita perfectio contingens est. §. 122, 188.

§. 190.

Minima mutatio est vniuersi minimi in unico minimo successio §. 161, 125. Ergo quo plura quo maiora, in quo pluribus, quo maioribus succedunt, hoc maior est mutatio, §. 160, donec sit maxima, plurimorum maximorum in pluribus maximis successio. Minima minima mutationis in ente possibilis est eius mutabilitas minima §. 161, 127. Ergo quo magis possibilis, quo maior in ente, mutatio, hoc est eius maior mutabilitas, donec sit maxima, maxima maxima mutationis possibilis §. 161. Realitas in ente minima est summa paucitas

citas et paruitas in eodem determinationum vere posittuarum §. 135, 161. Quo barum plures, quo maiores habet, hoc est realius. REALISSIMUM ergo est, in quo maximae plurimae realitates §. 161, 36. Hae absolute necessariae sunt SUMMUM BONUM, scilicet optimum METAPHYSICUM §. 187, 147, in se contingentes, SUMMUM BONUM PHYSICUM late dictum.

SECTIO VI.

SUBSTANTIA ET ACCIDENS.

§. 191.

Ens vel non potest existere, nisi ut determinatio alterius, (in alio) vel potest §. 10. Prius ACCIDENS, (praedicamentale s. physicum cf. §. 50. cuius esse est inesse, οὐμεθεῖνος,) posterius est SUBSTANTIA (ens per se subsistens, forma, ἐντελεχεία, οὐσία, υποστοιχία, ἐνέργεια) quod potest existere, licet non sit in alio, licet non sit determinatio alterius.

§. 192.

Existentia accidentis, qua talis, est INHAERENTIA, exsistentia substantiae; qua talis, est SUBSISTENTIA.

§. 193.

Accidentia si videntur per se subsistens, sunt PHAENOMENA SUBSTANTIATA.

§. 194.

§. 194.

Accidentia non exsistere possunt, nisi in aliis. Iam non sunt diuersa ab accidentibus, nisi substantiae §. 191. Ergo accidentia non exsistere possunt, nisi in substantiis, seu, non exsistunt extra suas substantias. §. 58.

§. 195.

Essentialia, attributa, modi, relationes accidentia §. 191, 52. non exsistere possunt, nisi in substantiis. §. 194.

§. 196.

Id in substantia, cui inherere possunt accidentia, s. substantia, quatenus est subiectum cf. §. 344. id, cui accidentia inherere possunt, SUSBTANTIALE VOCATUR, nec accidentia exsistunt extra substantiale §. 194.

§. 197.

Si substantiae inherent accidentia, est aliquid inherentiae ratio §. 20. s. VIS LATIUS DICTA, (efficacia, energia, actiuitas cf. §. 216.) et sufficiens §. 22. Hoc est vis (STRICTIUS DICTA, et breuitatis causa nonnumquam simpliciter.)

§. 198.

Vis strictius dicta aut est substantia, aut accidens §. 191. Iam non est accidens, eorum omnium quum sit ratio sufficiens §. 197. Ergo est substantia, & quatenus ipsi

ipſi inhaerere poſſunt accidentia, vt ſub-
iecto, ſubſtantiale §. 196.

§. 199.

Omnis ſubſtantia eſt ſubſtantiali §. 191,
196. hinc vi prädicta §. 198, eſt ſubſtantiale
§. 196, 191. hinc viſ tam latius, quam ſtrictius
dicta §. 198, 197.

§. 200.

Subſtantiae ſi videntur accidentia, ſint
SUBFtantiae PRAEDICATAE, ſingulares ſunt
SUPPOſITA.

§. 201.

Phaenomenis ſubſtantiatis viſ tribuitur
§. 199, 193. et ſunt etiam vires latius dicta,
aut viribus latius dicta prädira §. 197, 23.
Quod ſi vero ſtrictius dicta viſ tribuitur
accidentibus, ſunt ea phaenomena ſub-
ſtantia §. 198, 193.

§. 202.

Omnis ſubſtantia habet eſſentialia et
attributa absolute neceſſario §. 107. hinc
omnis ſubſtantia habet accidentia §. 191,
195. Sed modos vel habet, vel non ha-
bet §. 10. Quae modos habet, eſt ens
contingens, quae non habet, ens neceſſarium §. III. Ergo ſubſtantia vel eſt ne-
ceſſaria vel contingens.

§. 203.

*Vis minima unica tantum minimi in-
haerentis accidentis eſt ratio §. 197, 166.*

Quo

Quo ergo plurimum, quo maiorum inhaerentium ac identium ratio est, hoc maior est, donec sit maxima plurimorum maximorum inhaerentium accidentium §. 197, 196.

§. 204.

Scientia virium est DYNAMICA tam philosophica, quam mathematica.

§. 205.

Suppositum contingens est determinatum, qua modos et relationes §. 148, 200. Hinc coexistunt in eo fixa, seu, intrinsecus immutabilia §. 107, 132. cum mutabilibus §. 133. Eiusmodi coexistentia STATUS est. Ergo suppositum contingens habet statum.

§. 206.

Coexistentia modorum cum fixis est STATUS INTERNUS, hinc suppositum contingens habet statum internum §. 205.

§. 207.

Relationes substantiae sunt in ea intrinsecus mutabiles §. 133. Ergo fixis coexistentes dant STATUM §. 205. qui EXTERNUS dicitur.

§. 208.

Mutato modo mutatur status internus §. 125, 206. mutata relatione, mutatur status externus §. 125, 207. Iam modi et relationes sunt mutabiles §. 133, 207. Ergo

D in

in substantia contingent mutationes status sunt possibles §. 206, 207.

§. 209.

Mutatio modi est MODIFICATIO. Ergo modificatio est mutatio status interni §. 208. et substantia contingens est modificabilis §. 128.

§. 210.

Mutationes status sunt accidentia §. 191. hinc non existere possunt, nisi in substantiis §. 194. et quidem posita vi, etiam strictius dicta §. 197, 22. Vis illa mutationis, aut in genere inhaerentis accidentis, ratio sufficiens §. 197. vel est substantiale, quod mutatur, aut in genere, cui accidens inhaeret, vel vis ab eo diuersa. §. 10, 38. Si prius est, substantia, cuius status mutatur, vel in genere, cui accidens inhaeret, AGIT; si posterius est, substantia, cuius status mutatur, vel in genere, cui accidens inhaeret, PATITUR. Hinc ACTIO est mutatio status, et in genere actuatio accidentis in substantia per vim ipsius: PASSIO mutatio status, et in genere actuatio accidentis in substantia per vim alienam.

§. 211.

Substantia in substantiam extra se agens in eam INFUIT, adeo INFLUXUS (actio transiens) est actio substantiae in substantiam

SUBSTANTIA ET ACCIDENS. § 1

tiam extra se. ACTIO, quae non est influens, est IMMANENS.

§. 212.

Si passio illius substantiae, in quam altera influit, simul est ipsius patientis actio, PASSIO et INFLUXUS dicuntur IDEALES. Si vero passio non est patientis actio, PASSIO et INFLUXUS dicuntur REALES.

§. 213.

Actio patientis in agens est REACTIO, et mutua substantiarum actio et reactio CONFLICTUS.

§. 214.

Actio et passio reactioque minimae sunt, per quas non nisi unicum minimum accidens actuatur §. 161, 210. Quo ergo plura, quo maiora accidentia actuantur, hoc maior actio, passio, reactio, §. 160, 213. donec sint maxime, ubi plurima maxima actuantur accidentia §. 161, 210.

§. 215.

ACTIO et PASSIO SIMPLEX dicitur, quae non est totum aliarum, quae est, COMPOSITA; et quo pluribus partialibus constat, hoc magis est composita, §. 160. Hinc actio et passio maxima est maxime composita §. 214, 161.

§. 216.

Omnis substantia exsistens agit, §. 210, 199. hinc habet possibiliteratem agendi seu

D 2

FA

FACULTATEM, et potentiam (actiūam, vim cf. §. 197.) §. 57, si patitur, habet possibilatatem patiendi, i. e. (potentiam passiuam, capacitatem) RECEPIVITATEM §. 57.

§. 217.

FACULTAS et RECEPIUITAS influxum realium REALES, idealium IDEALES, actionum simplicium SIMPLICES, compositarum COMPOSITAE sunt.

§. 218.

Facultates et receptiuitates vel absolute sunt, §. 216, 15. vel hypotheticae §. 16. Hae quidem semper maiores illis §. 165, 216.

§. 219.

Facultas hypothetica minima esset, qua unica tantum actio in minimo nexu substantiae possibilis esset, §. 216, 161. Quo plures, quo maiores actiones, quo maiori in nexus sunt substantiae possibles, hoc maior est facultas hypothetica §. 168, 160. Maior facultas hypothetica est HABITUS (promitudo, dexteritas.)

§. 220.

Posita facultate et receptiuitate quum non ponatur actio vel passio §. 216, 59. ponatur tamen posita vi strictius dicta §. 210, 30. haec erit complementum facultatis ad actum, i. e. quod accedit ad facultatem, ut existat actio. Hinc data certa vis strictius dicta ad datam certam actionem vel suffi-

sufficit, vel minus §. 21, 210. prior **VIVA**, posterior **MORTUA** dicitur.

§. 221.

IMPEDIMENTUM (obstaculum) est oppositum accidentis inherentiae, hinc et oppositum mutationibus est **impedimentum** §. 210.

§. 222.

RESISTENTIA est **impedimentum actionis**. Quumque oppositum inherentiae accidentium et mutationum sit **accidens** §. 191, 81. **impedimenta resistentiaeque rationem** habent in vi sufficientem §. 197, 27. Posito impedimento ponitur vis impediens: posita resistentia ponitur vis resistens §. 22.

§. 223.

Substantia in substantiam proprius influens illi **PRAESENS** est, et proxime praesens alteri substantiae, alteram **CONTINGIT**, ut adeo sit **PRAESENTIA** influxus propior, et immediata praesentia mutua, s. immediatus conflictus, **CONTACTUS**. Quatenus aliquid in aliud non influit proprius, **ABSENS** ab illo dicitur.

SECTIO VII.

SIMPLEX ET COMPOSITUM.

§. 224.

ENS COMPOSITUM (strictius et simpliciter
D 3 dictum)

dictum) est totum partium extra partes, ENS non compositum SIMPLEX (simpliciter et rigorose dictum) est. ENS COMPOSITUM LATIVS DICTVM est, quicquid partes habet, et SIMPLEX COMPARATIUE minus compositum.

§. 225.

Partes compositorum vel singulae et simul sumtae sunt accidentia, vel aliquae compositorum partes sunt substantiae §. 10, 191. Si prius est, ens compositum est accidens §. 224, 155. Posterior est ENS COMPOSITUM STRICTE DICTUM (reale.)

§. 226.

Pone extra se inuicem posita nullo modo totum constituere, seu COMPONI, posse: compositum erit intrinsecus impossibile §. 224, 15. Modus ergo compositionis est internae impossibilitatis oppositum in compositis §. 81. i. e. interna possibilis et compositorum essentia §. 40.

§. 227.

ORTUS est mutatio ex mere possibili in existens. Mutatio ex existenti in mere possibile est INTERITUS. Hinc entis necessarii et substantiae necessariae ortus et interitus est absolute impossibilis §. 132, 202.

§. 228.

ORTUS EX NIHILO est ortus eius, cuius nulla pars ipsi praeeexit, et ANNIHILATIO in-

interitus eius, cuius nulla pars existit superstes. Entis et substantiae necessariae ortus ex nihilo et annihilatio est absolute impossibilis §. 227.

§. 229.

Ortus et ortus ex nihilo, interitus et annihilatio non possunt existere, nisi in substantiis §. 227, 228. quia sunt accidentia §. 210. sed non in necessaria §. 227, 228. Ergo in contingentibus §. 202.

§. 230.

Substantia vel est simplex, vel composita §. 224. Prior MONAS (atomus, perfecta unitas) dicitur.

§. 231.

Substantiae compositae pars omnis est vel substantiale vel accidens. Accidentia non sunt extra substantiale §. 196. Ergo substantiae compositae substantialia sunt extra se posita §. 224.

§. 232.

Substantia composita habet vires, hinc substantias extra se positas pro partibus §. 231, 198. hinc est ens compositum stricte dictum §. 225.

§. 233.

Substantia composita non potest existere, nisi ut complexus substantiarum aliarum extra se inuicem positarum §. 232, 155. certoque modo compositarum §. 226.

D 4

Er.

Ergo non potest existere, nisi ut determinatio aliorum §. 36, 38. Ergo est accidentis §. 191. et, si videtur per se subsistere, ipsique vis tribuitur, est phaenomenon substantiatum §. 193, 201.

§. 234.

Omnis substantia monas est, §. 233, 230. ens compositum stricte dictum non est monas §. 225. Ergo phaenomenon substantiatum §. 193, 201.

§. 235.

Compositum stricte dictum monadibus constat §. 225, 234.

§. 236.

Monas non oriri potest, nisi ex nihilo. Partes enim eius sunt substantiale et accidentia ipsi inherentia §. 196. Substantiale non praecexistit substantiae; eo enim existente existit vis, hinc substantia §. 198. Accidentium nullum praecexistit suae substantiae §. 194. Ergo oriundae monados nulla pars praecexistit, hinc non oriri potest, nisi ex nihilo §. 228.

§. 237.

Substantiali superstite, nondum interiit substantia §. 198. accidentis vero nullum suae substantiae superstes est §. 194. Ergo monas non potest interire, nisi per annihilationem §. 228, 196.

§. 238.

§. 238.

Coniuncta iuxta se posita sunt SIMULTANEA, post se posita SUCCESSUA. Totum simultaneorum est ENS SIMULTANEUM, successuorum ENS SUCCESSIUM.

§. 239.

Ordo simultaneorum extra se inuicem positorum est SPATIUM, successuorum TEMPUS.

§. 240.

Positis simultaneis extra se, ponitur spatium. Posito spatio extra se inuicem ponuntur simultanea. Positis successuis, ponitur tempus, et posito tempore ponuntur extra se posita sibi succendentia
§. 239, 78.

§. 241.

In quo spatium est, EXTENSUM est, et spatium vel locum replere (esse in spatio, vel loco, replete scilicet) dicitur. Iam in omni composito stricte dicto spatium est §. 240, 225. Ergo omne compositum stricte dictum extensum est et spatium replet. Omne extensum habet partes extra partes simultaneas §. 240. hinc compositum est. §. 224.

§. 242.

Monas non extensa est, nec spatium replet §. 241, 230. At totum monadum §. 235, est extensum §. 241.

D 5

§. 243.

§. 243.

Omne compositum habet magnitudinem §. 159, 224. MAGNITUDO compositi est QUANTITATIU. Hinc monas non habet magnitudinem quantitatiuam §. 230.

§. 244.

DIUISIO PHYSICA est imminutio magnitudinis quantitatiuae. Sicut indiuividui impossibilis est diuisio logica §. 148, ita INDIUISIBILE est, cuius impossibilis est diuisio physica. Ergo indiuisibilitas est vel absoluta vel hypothetica §. 15, 17. Nullum absolute indiuisibile est hypothetice diuisibile. Quoddam absolute diuisibile est hypothetice indiuisibile §. 18. Hinc monas est indiuisibilis §. 243. et quidem per se §. 15.

§. 245.

Composita non possunt exsistere, nisi ut determinationes aliorum §. 225, 233. Iam non sunt alia, praeter composita, quam simplicia §. 224, 38. Ergo exsistente composito existunt monades §. 230, 233.

SECTIO VIII. FINITUM ET INFINITUM.

§. 246.

Quantitas qualitatis est GRADUS (quantitas virtutis) Hinc gradum non nisi alio assumto intelligere possumus §. 69.

§. 247.

§. 247.

Gradus infimus seu minimus est, quo minor impossibilis, quo maior impossibilis, maximus est §. 246, 161. Gradus maiores sunt plurium minimorum tota §. 155, 160. Hinc ab affirmato gradu maiore ad affirmandum minorem, a negato gradu minore ad negandum gradum maiorem valet consequentia §. 157. In quois gradu maiore est multitudo graduum, quae INTENSIO dicitur §. 159. Haec si augetur, QUALITAS, cuius gradus est, INTENDITUR, si minuitur, qualitas, cuius gradus est, REMITTITUR.

§. 248.

Ens reale esse est qualitas §. 69. omni enti conueniens §. 136. Quumque in omni ente sit certus realitatum numerus §. 136, 159. Omne ens habet certum realitatis gradum §. 246, 159. Hinc vel erit maximus, vel non maximus §. 10, 247. Quumque gradus realitatis, quo maior possibilis est, seu non maximus §. 247. LIMES (terminus, cf. §. 350. finis cf. §. 341.) dicatur, limitem autem habens FINITUM cf. §. 341. (limitatum,) non habens limitem INFINITUM (reale, illimitatum) erit. Ens ergo gradum realitatis maximum habens est infinitum, finita reliqua omnia. Finatum cuius limites determinare vel non possumus, vel non placet, est INDEFINI-

TuM

TUM (infinitum imaginarium, mathematice tale.)

§. 249.

Finita habent limitem, hinc gradum §. 248. ergo quantitatem §. 246. hinc omnium finitorum possibilis cognitio philosophica et mathematica §. 93, 22.

§. 250.

In omni finito quaedam realitas tollenda est §. 248, 247. Ergo quaedam ponenda negatio §. 135, 81. adeoque imperfectio §. 142. tam essentialis, quam accidentalis §. 143. hinc absolute necessaria §. 107. negatio §. 36. stricte dicta §. 137. malum metaphysicum §. 146.

§. 251.

Infiniti gradus realitatis maximus est absolute necessarius §. 248, 102. hinc absolute immutabilis §. 130.

§. 252.

Si ens infinitum esset interne mutabile, determinationes, quae aliis succederent, mutarent realitatis gradum §. 246, 125. At hic interne immutabilis est. §. 251. Ergo ens infinitum est interne immutabile.

§. 253.

Interne immutabile est, qua determinaciones internas, actu quicquid esse potest. §. 125. Ergo ens infinitum, qua determinaciones internas, est actu, quicquid esse potest. §. 252.

§. 254.

§. 254.

Quod non est actu, qua determinatio-
nes internas, quicquid esse potest, est
ens finitum §. 253, 248.

§. 255.

Interne mutabile est ens finitum §. 252,
126. Ergo omne ens contingens est fini-
tum §. 133.

§. 256.

Ens infinitum est ens necessarium §. 255,
109.

§. 257.

Quod habet gradum realitatis, quo
maior possibilis est, eius qualitas quae-
dam §. 248, hinc interna determinatio in-
tendi potest §. 247, 69. hinc mutari §. 247,
162. Ergo ens finitum est interne muta-
bile §. 248, 126. hinc non est ens necessa-
rium §. 132. eius exsistentia modus est §.
134, et ipsum ens contingens. §. 109.

§. 258.

Ens necessarium est infinitum §. 257, 248.

§. 259.

Quod est actu, qua determinationes in-
ternas, quicquid esse potest, est ens ne-
cessarium §. 132, ergo infinitum §. 258. Hinc
definiri potest ens infinitum per ens, quod
actu est, qua determinationes internas,
quicquid esse potest. §. 253.

§. 260.

§. 260.

Ens contingens non est actu, qua determinationes internas, quicquid esse potest §. 133. Ens finitum est ens contingens §. 257. Ergo ens finitum definiri potest per ens, quod non est actu, qua determinationes internas, quicquid esse potest, §. 254. Quod et hinc patet, quia contradictione oppositorum uno definito affirmatiue, alterum iisdem notis, sed negatiuius, definiri potest. §. 81, 248.

§. 261.

Infinitudo est realitas §. 36. cuius ratio est gradus realitatis maximus §. 248, 14. finitudo seu limitatio est negatio §. 36. cuius ratio limes est. §. 248, 14.

§. 262.

Modi et relationes entis vel sunt realitates, vel negationes §. 36. hinc iis in ente finito mutatis mutatur limes eius §. 248. Iam omnis mutatio entis finiti est mutatio modi aut relationis §. 52, 132. Ergo omnis mutatio entis finiti est variatio limitum eius, hinc et limitationis §. 261, 30.

§. 263.

Ens finitum habet modos §. 257, 112. Hi vel realitates, vel negationes §. 36. Vtrarumque oppositum est in ente finito absolute possibile §. 108. Hinc priuationes sunt in omni ente finito absolute possibilis

les §. 137. Hinc et imperfectio in se contingens §. 144. et malum phylecum late dictum §. 146.

§. 264.

Omne ens finitum partim malum, partim bonum §. 147, 137. et omni finito bonum malumque physicum late dictum est intrinsecus possibile §. 147, 263.

CAPVT III.

PRAEDICATA ENTIS RELATIUA.

SECTIO. I.
IDEM ET DIUERSVM.

§. 265.

Similitudo minima est in duobus, in quibus unica minima qualitas est communis §. 174, 70. Iam vero in omnibus entibus quaedam qualitates communes sunt, § 8-100. Ergo omnia entia sibi sunt in aliquo gradu similia §. 246. Est hinc in entibus similitudo quaedam, adeoque identitas vniuersalis §. 70. Quo plures, quo maiores qualitates, quo pluribus sunt communes, hoc maior est similitudo §. 174, 70. Aequalitas minima est in duobus, in quibus unica minima quantitas est communis, quo ergo plures, in quo pluribus, quo maiores quantitates communes sunt, hoc maior est aequalitas §. 174, 70.

§. 266.

§. 266.

Congruentia minima est similitudo et aequalitas minima, quoque illae simul maiores, hoc maior est congruentia. §. 265, 70. IDENTITAS, SIMILITUDO, AEQUALITAS, CONGRUENTIA essentialium, ESSENTIALES, affectionum ACCIDENTALES vocantur.

§. 267.

IDENTITAS et DIUERSITAS, qua singula praedicata, est TOTALIS, qua quaedam, PARTIALIS. Ergo similitudo, aequalitas, congruentia, sunt vel totales, vel partiales §. 70.

§. 268.

Quum sit omnium entium similitudo partialis §. 265. non sunt entia totaliter diuersa. 267.

§. 269.

IDENTITAS totalis singularium est NUMERICA. *Impossibilita sunt duo extra se singularia proorsus s. totaliter eadem.* Quum enim ponantur duo, ponuntur multa, hinc partim eadem, partim diuersa §. 74. Ergo non sunt totaliter eadem §. 267. Quae sunt totaliter eadem singularia, sunt eadem numero, nec partim eadem, partim diuersa §. 267. Hinc non sunt multa, nec duo §. 74. *Haec propositio dicitur principium (identitatis) indiscernibilium latum, aut negatae totalis identitatis.*

§. 270.

§. 270.

Impossibilia sunt plura extra se actualia totaliter congruentia. Dum enim extra se inuicem exsisterent, sua et propria cuilibet existentia conueniret, §. 86. ab existentia alterius diuersa, §. 38. hinc aut attributum, aut modus, saltim vnicus, §. 77. in altero esset, qui non esset in altero §. 38, 55. adeoque aut qualitas aut quantitas §. 69, nec essent hinc ambo totaliter congruentia §. 70, 267. Totaliter congruentia, qua omnia discrimina interna, sunt eadem §. 267, 70. hinc existentia vnius non est diuersa ab existentia alterius §. 70. ergo non existunt extra se inuicem. *Haec propositio sit principium negatae totalis congruentiae.*

§. 271.

Impossibilia sunt plura extra se inuicem actualia totaliter similia. Aut enim essent etiam totaliter aequalia, aut minus. Si prius, essent totaliter congruentia §. 70, 267. q. a. §. 270. Si non essent totaliter aequalia, esset in uno quantitas, quae non esset in altero §. 70, 38. Haec haberet rationem sufficientem §. 22. Hinc esset in totaliter similiūm uno qualitas, quae non esset in altero. §. 69, 14. q. a. §. 70, 267. *Haec propositio est principium (identitatis) discernibilium stricte sumtum, aut negatae totalis similitudinis.*

E

§. 272.

§. 272.

Impossibilia sunt plura extra se inuicem actualia totaliter aequalia. Aut enim erunt simul totaliter similia, aut partialiter tantum §. 265. Si prius, essent totaliter congruentia §. 70, 267. q. a. §. 270. Si partialiter tantum essent similia, esset qualitas in uno, quae non esset in altero §. 267, 70. hinc in utroque non esset idem totaliter realitatis gradus §. 248. adeoque quaedam quantitas unius non esset quantitas alterius §. 246. ergo nec essent totaliter aequalia §. 267, 70. *Hac propositio sit principium negatae totalis aequalitatis.*

§. 273.

Omnia extra se inuicem actualia sunt partialiter diuersa §. 268, discongruentia §. 270, 70. dissimilia §. 271. inaequalia §. 272.

§. 274.

Eadem A et C eidem tertio B, sunt eadem inter se. Quae enim sunt in B, sunt in A §. 38. Quae sunt in C, sunt in B §. 38. Ergo quae sunt in C, sunt in A. Hinc A et C sunt eadem §. 38.

§. 275.

Congruentia, similia, aequalia eidem tertio sunt congruentia, similia, aequalia inter se §. 70, 274.

§. 276.

Posita eadem, congruenti, simili, aequali

quali ratione sufficiente, ponitur idem,
congruens, simile, aequale rationatum,
et vice versa §. 38, 70.

§. 277.

Posita eadem essentia, ponuntur eadem
attributa, et vice versa §. 276, 59.

§. 278.

Posita diuersa, discongruenti, diffi-
mili, inaequali ratione sufficiente, po-
nitur diuersum, dissimile, discongruens,
inaequale rationatum, et vice versa, hinc
posita diuersa essentia, ponuntur diuersa
attributa, et vice versa §. 277, 276.

§. 279.

Identitas, diuersitas §. 38, congruentia,
discongruentia, similitudo, dissimilitudo,
aequalitas, inaequalitas §. 70. extra se in-
uinicem actualium in nullo eorum reprae-
sentabiles sunt, nisi spectetur in nexu
cum iis, quae extra illud ponuntur, §. 14.
hinc sunt relationes §. 37. Inter quae ergo
intercedit, ea sunt connexa §. 14. Iam
intercedit inter singula extra se inuinicem
actualia §. 265. Ergo singula actualia sunt
connexa. Hinc in omnibus actualibus
nexus, seu harmonia est vniuersalis §. 48.

SECTIO II.

SIMULTANEUM ET SUCCES- SIUUM.

E 2

§. 280.

§. 280.

Extensio quum sit qualitas compositi entis, qua spatum replet, §. 69, 241. et spatum possit esse maius et minus §. 239, 175. in extenso possibilis est gradus extensionis §. 246. i. e. FIGURA. Hinc monas non admittit, at totum monadum admittit figuram §. 242. Compositum extensionis maioris est SPATIOSUM, minoris ANGUSTUM.

§. 281.

Positus simultanei extra alia actualis eius LOCUS est, successui positus est AETAS.

§. 282.

Simultanei cuiuslibet locus ex coniunctione cum diuersis extra illud actualibus determinatur. §. 85, 281. Hinc diuersus est a loco coexistentium §. 38. Ergo simultanea sibi inuicem extra se posita non sunt in eodem loco, §. 281. Successui cuiuslibet aetas ex coniunctione eius cum actualibus ante et post illud positis determinatur §. 85, 78. hinc diuersa est ab eorum aetate §. 38. Hinc successiva sibi inuicem non possunt esse in eadem aetate.

§. 283.

Mutatio loci MOTUS est, hinc omnis motus est mutatio relationis §. 281, 85. et minimus esset, si unici minimi unicus tantum positus erga unicum minimum extra ipsum actual-

SIMULTANEUM ET SUCCESSIUM. 69

actuale mutaretur, §. 161. hinc eo maior est, quo plures, quo plurium, quo maiorum positus erga quo plura, quo maiora extra mobilia mutantur. Quae non mouentur, QUI ESCUNT, et absentia motus QUIES est.

§. 284.

Coordinata se mutuo contingentia sunt CONTIGUA, non contigua DISTANT. Locus inter se distantium SITUS est. Actio s. influxus immediatus et proximus in distans est impossibilis per se §. 223, 15.

§. 285.

Ens simultaneum et successuum partium contiguarum est CONTINUUM, at ens simultaneum et successuum partium inter se distantium est INTERRUPTUM.

§. 286.

Partes extensi extra se posita vel simplices sunt, vel compositae §. 224. Prioris quatenus extensa non sunt §. 242. PUNCTA vocantur. Series punctorum punctis distantibus interpositorum continua est LINEA.

§. 287.

Extensio lineae ex numero punctorum, quibus constat, determinatur §. 241, 286. et in qua datis distantibus paucissima interponuntur, est haec linea inter ista BREUSSIMA. LINEA inter data puncta breuissima est RECTA, non recta, CURVA est.

E 3

§. 288.

§. 288.

Linea recta inter distantia est eorum DISTANTIA, quoque haec maior est, hoc magis distantia inter se distant, §. 287, 284. Quod si maior fuerit distantia, distantia sunt REMOTIORA, si minor, PROPIORA.

§. 289.

Series linearum lineis distantibus interpositarum continua est SUPERFICIES. Extensio superficie ex numero linearum, quibus constat, determinatur §. 241, 175. eaque inter duas lineas distantes brevissima, est SUPERFICIES PLANA, non plana CURUA est (gibba.) Series superficierum superficiebus distantibus interpositarum continua est MATHEMATICAE SOLIDUM (corpus cf. §. 296. mathematicum.)

§. 290.

Extensio in linea sola possibilis est LONGITUDO, quae ad longitudinem accedit in superficie est LATITUDO, quae ad extencionem superficierum in mathematicae solidis accedit, est altitudo seu PROFUNDITAS.

§. 291.

Si ex quantitate pro vna assumta aliam homogeneam, seu similem, intelligimus, hanc MENSURATAM ex illa MENSURA METIMUR, et ipsa haec actio dicitur DIMENSIO.

§. 292.

SIMULTANEUM ET SUCCESSIUM. 71

§. 292.

Linea tantum admittit extensionis unica dimensionem §. 291, 287. superficies duplice §. 291, 289. mathematice solidum triplicem §. 280, 246.

§. 293.

Spatii partes quum sint in simultaneis extra se positis §. 239, 155. sunt simultaneae, et spatium adeo est ens simultaneum §. 238.

§. 294.

Motus quum sit accidens §. 283. non existere potest, nisi in substantiis, et quidem posita vi §. 210. quae VIS MOTRIX dicitur. Quumque quies sit impedimentum motus §. 221, 283. posita quiete ponitur vis motui resistens §. 222, quae VIS INERTIAE, (antitypia, ignauia, vis insita) vocatur.

§. 295.

Extensem, cui vis inertiae tribuitur, est MATERIA, cf. §. 344. et phaenomenon substantiatum §. 234, 201. MATERIA, cui haec sola vis tribuitur, est PRIMA cf. §. 423. (mere passiva.)

§. 296.

Materia, cui vis motrix tribuitur, est CORPUS PHYSICUM cf. §. 289. (materia secunda cf. §. 295.) et phaenomenon substantiatum §. 295, 201.

E 4

§. 297.

§. 297.

TEMPUS cogitationis simultaneum PRAESENS est, cui praesens succedit, PRAETERITUM, praesentis successuum FUTURUM.

§. 298.

Actualia temporis praesentis sunt EXSISTENTIA seu tempore PRAESENTIA, (entia actu.) Actualia temporis praeteriti, si non sint simul entia actu, s. si non amplius existant, sunt PRAETERITA (res facti.) Actualia temporis futuri sunt FUTURA, eaque, si non sint simul entia actu, sunt ENTIA IN POTENTIA,

§. 299.

Existentiae continuatio est DURATIO. In quo possibilis est duratio, PERDURABILE dicitur. Actuale vero non perdurable INSTANTANEUM (momentaneum.) Perdurabile durationis maioris est DIUTURNUM (stabile, constans, perpetuum, aeternum,) minoris est BREUE (fluxum, transitorium, inconstans.)

§. 300.

Tempus momentanei simultaneum INSTANS (momentum) dicitur. Successuum aliorum POSTERIUS, cuins alia successiva sunt, PRIUS, omnibus prius, PRIMUM, omnibus posteriorius POSTREMUM est.

§. 301.

Mutatio entis in praesens est INITIUM, in praeteritum FINIS.

§. 302.

§. 302.

AETERNITAS (rigorose dicta cf. §. 299.) est duratio sine initio et fine. Duratio sine fine tantum est AEUTERNITAS, et omni tempori simultanea SEMPITERNITAS.

§. 303.

Existentiam continuans sine initio est simultaneum omni praeterito tempori et praesenti §. 301, 297. eandem continuaturum sine fine erit simultaneum omni futuro tempori §. 301, 297. Ergo omne aeternum sempiternum est. §. 302.

§. 304.

Ens in potentia vel rationem existentiae sufficientem proximam habet in entibus actu, vel minus §. 27, 10. Prius est ENS IN POTENTIA PRÓXIMA. Posterius ENS IN POTENTIA REMOTA.

§. 305.

Ens actu, dum durat, non potest non durare §. 9, 7. hinc exsistit necessario §. 299, 101. scilicet quicquid est, dum est, est necessario.

§. 306.

Quae locum et aetatem sibi mytuo determinant, sunt connexa §. 281, 85. Hinc simultanea connexa sunt, qua spatium, successiva, qua tempus §. 238, 239. Iam vero singula actualia extra se inuicem posita sunt vel simultanea, vel successiva §. 238, 298. Ergo inter singula actualia inter-

E 5 cedit

cedit nexus et harmonia vniuersalis.
§. 48.

SECTIO III.
CAUSSA ET CAUSSATUM.

§. 307.

Quod continet rationem alterius, eius est PRINCIPIUM. Dependens a principio PRINCIPIATUM est. Principium exsistentiae est CAUSSA, principiatum caussae CAUSSATUM. Quod non potest exsistere, nisi vi caussatum alterius extra se positi, est ENS AB ALIO (dependens), quod potest etiam exsistere, licet non sit caussatum alterius extra se positi, est ENS A SE (independens.)

§. 308.

Entis contingentis, hinc et finiti, exsistentia modus est §. 134, 257. Hinc non sufficienter determinatur per entis contingens et finiti essentiam §. 65. Ergo nec per eius attributa §. 64, 25. Ergo in internis entis contingentis et finiti determinationibus non est eius exsistentiae ratio sufficiens §. 52. At necessaria est tamen enti contingenti et finito ad exsistendum §. 22, 101. Ergo extra ens contingens et finitum ratio exsistentiae eius sufficiens ut sit, necesse est, quam quae continent quum caussae

caussae fint §. 307. ens finitum et contingens non potest existere, nisi ut caussatum extra se positi, i. e. est ens ab alio §. 307.

§. 309.

Ens a se non est contingens, nec finitum §. 308, 307. hinc necessarium §. 109. et infinitum §. 258.

§. 310.

Ens necessarium et infinitum §. 258. potest existere, licet non sit caussatum alterius extra se positi §. 109, 102. ergo est ens a se et independens §. 307.

§. 311.

Principium possibilitatis PRINCIPIUM ESSENDI, (compositionis) caussa PRINCIPIUM FIENDI, (generationis) principium cognitionis PRINCIPIUM COGNOSCENDI dicitur, idque si nec plura, nec pauciora inde cognosci possunt, quam datum principiatum, illi principiato ADAEQUATUM dicitur. Essentia est principium essendi et cognoscendi modorum §. 65, 50.

§. 312.

Relatorum principium TERMINUS RELATIONIS, dependens vero SUBJECTUM RELATIONIS dicitur. Quorumque potest vnum alterius fieri terminus relationis, sunt CORRELATA.

§. 313.

§. 313.

Inter caussam et caussatum **NEXUS** est §. 307, 14. qui **CAUSSALIS** dicitur, et quatenus caussae tribuitur **CAUSSALITAS**, quatenus caussato, **DEPENDENTIA**.

§. 314.

Caussae plures vnius eiusdemque caussati sunt **CONCAUSSAE**, et ad caussatum **CONCURRERE** dicuntur. **CAUSSA**, quae non habet concaussam, est **SOLITARIA**. Concaussarum ea, quae maximam rationem caussati inter reliquas continet, est **PRINCIPALIS** (primaria.) Concaussae caussae principalis sunt minus principales, seu **SECUNDARIAE**. Omnes concaussae connectuntur inter se §. 313, 33.

§. 315.

Concaussarum vna vel est caussa alterius, vel minus. §. 10. In casu priore **CONCAUSSAE** sunt **SUBORDINATAE**, in posteriori **COORDINATAE**. Subordinatarum omnium **CAUSSA PRIMA**, reliquae **SECUNDAE** sunt.

§. 316.

In concaussis subordinatis aut in caussa propiori idem dependebit a caussa ulteriori, a quo caussatum propioris penderet, aut aliud quid §. 315, 27. Si prius, **CONCAUSSAE** SUBORDINANTUR **ESSENTIALITER**, si posterius, **ACCIDENTALITER**.

§. 317.

§. 317.

Causa causae essentialiter sibi subordinata est etiam causa causati §. 316, 25.

§. 318.

Causa vel est sufficiens vel insufficiens §. 307, 21. et ista vel secundum quid, vel simpliciter talis §. 28. Causa vel est mediata, a qua datum caussatum per aliam dependet, vel immediata, a qua datum caussatum, sed non per aliam, dependet. § 27.

§. 319.

CAUSSA realitatis per actionem est EFFICIENS, negationis vero DEFICIENS. Causa tam efficiens, quam deficiens agunt, hinc sunt substantiae §. 210. adeoque accidentia spectata, ut causae efficientes, sunt phaenomena substantiata §. 201, 200. Causae efficientis deficientis causa sunt EFFECTUS.

§. 320.

Causa efficiens vel est mediata, quae per aliam causam efficientem, vel immediata, quae effectum, sed non per aliam causam efficientem, actuat. CAUSSA efficiens alteri efficienti coordinata eius SODIA dicitur, et si altera sive socia ad datum effectum insufficiens fuerit, socia vocatur AUXILIARIS.

§. 321.

AUXILIUM est complementum ad effectum

Etum caussae sociae insufficientis. Caussam auxiliarem esse est iuuare. Ergo iuuans non est caussa solitaria §. 320. et caussa solitaria non iuuat. §. 314.

§. 322.

Caussa efficiens minus principalis principali efficienti subordinata INSTRUMENTALIS (administra, et ministerialis) est.

§. 323.

Actio singularis cum effectu suo EVENTUS dicitur. Relatio euentus est CIRCUMSTANTIA. Complexus relationum ad euentum concurrentium OCCASIO, eiusque caussa CAUSSA OCCASINALIS est.

§. 324.

Si minima circumstantia sit in euentu A, quae non est in euentu B, euentus A et B non sunt totaliter iidem §. 267, 323, hinc partialiter diuersi §. 267. i. e. *minima circumstantia variat rem externe.*

§. 325.

Sint euentus A et B interne in aliquo gradu iidem, et spectentur in diuersissimis circumstantiis, diuersitas inde pendens non est, nisi in relationibus §. 323, hinc externa §. 36. Ergo interna euentuum identitas diuersitate circumstantiarum, loci, aetatis §. 281, 85. e. c. nec augetur, nec minuitur §. 162. i. e. *locus et tempus non variant rem interne.*

§. 326.

§. 326.

Posito principio, ponitur principiatum §. 307, 30. Posita caussa, ponitur caussatum §. 311. Posita caussa efficiente et deficiente, ponitur effectus §. 319. posita caussa occasionali, ponitur occasio §. 323. et v. v. §. 29.

§. 327.

Posito eodem, simili, aequali, congruenti principio, hinc caussis §. 307. efficientibus, deficientibus §. 319. occasionalibus §. 323. pumnuntur eadem, similia, aequalia, congruentia principiata §. 276, 307. caussata, effectus, occasions, et v. v.

§. 328.

Sublato principio, hinc caussa §. 307. efficiente, deficiente §. 319. et occasionali §. 323. tollitur principiatum, caussatum, effectus, occasio §. 307, 31. et v. v. §. 32.

§. 329.

Omnis effectus caussae deficienti vel efficienti similis est §. 265. i. e. *qualis caussa, talis effectus* §. 70. Effectus caussae efficienti vel similis, qua differentiam utriusque specificam, vel minus §. 10 Prior EFFECTUS VNIUOCUS, posterior AEQUIUOCUS dicitur.

§. 330.

EFFECTUS in data actione rationem existentiae proximam habens est effectus eius IMMEDIATUS (proximus, et continuus,

cf.

cf. § 285). MEDIATI (remoti) sunt, qui vltiorum tantum rationem existentiae suae in data actione habent. Effectus actionis omnes in omni intentione sumi sunt EFFECTUS PLENUIS. MINUS PLENUIS est vel quidam tantum, vel in minori gradu spectatus.

§. 331.

Effectus plenus tantus est, quanta actio, per quam actuatur §. 330, 214. hinc actioni aequalis est §. 70. Jam actio tanta, quanta vis viua, per quam actuatur, §. 220, 166. hinc actio viribus viuis, a quibus actuatur, aequalis est §. 70. Ergo actio caussae efficientis aequalis est viribus eius viuis §. 319. Hinc effectus plenus aequalis (proportionatus) est viribus caussae efficientis viuis §. 275.

§. 332.

Nobilitas seu dignitas alicuius effectus caussae alicui efficienti essentialiter subordinandi ad huius effectum plenum pertinet §. 330, 317, 166. Ergo effectus non est nobilior sua caussa efficiente, cui essentialiter subordinatur §. 331, 160.

§. 333.

Ex effectu qualitates §. 329. et quantitates §. 331. hinc determinationes caussae cognosci possunt §. 70, 67. Ergo effectus est principium cognoscendi caussam §. 311. i.e. effectus testatur de caussa.

§. 334.

§. 334.

Omne ens contingens et finitum reale est ens ab alio §. 308. Ergo existenti existentia non inhaereret per vim ipsi propriam §. 307. hinc vis aliena extra finitum et contingens reale posita est ratio sufficiens inhaerentis enti finito et contingenti reali existentiae §. 210. Ergo substantia extra ipsum posita in illud agit existentiam influendo §. 211. Hinc omne ens contingens et finitum reale est effetus §. 319. et habet caussam efficientem §. 326.

§. 335.

NEXUS caussalis inter caussam efficientem, deficientem et effectum EFFECTIUUS dicitur. Hinc caussae sociae connectuntur nexus effectivo. §. 320, 314.

§. 336.

VITLE est alteri bonum, non bonum alteri INUTILE, alteri malum NOXIUM est. Hinc UTILITAS est bonitas relativa §. 37. quae si tribuitur rei, cui alterum prodest, PASSIUA, si illi, quod prodest, ACTIUA dici potest.

§. 337.

Vitilas minima est, qua unicum minimum in altero unico minimo ponit unicam minimam perfectionem. §. 336, 161. hinc augetur, quo plura, quo maiora, in quo pluribus, quo

F

mā-

maioribus, quo plures, quo maiores perfectio-
nes ponunt §. 187. Gradus utilitatis VALOR,
et iudicium de valore PREMIUM (aestima-
tio) dicitur. Hinc aestimatio cum pre-
tio vel vera, vel apparens, s. imagina-
ria est §. 12.

§. 338.

vsus est utilitatis actuatio. abusus vel
vsus apparens, vel vsus, quo utile inter-
it. Quumque cognosci possit ex utili-
perfectio eius cui prodest §. 336, 100.
Utile et illud, cui prodest, connexa sunt,
eorumque nexus NEXUS UTILITATIS dici
poteat.

§. 339.

Si quis utatur utili, actuatur per illud
 alterius perfectio §. 338, 100. et utile per
 usum fit causa perfectionis illius, cui
 prodest. §. 307. Et hic nexus causalis di-
 ei potest NEXUS USUUM.

§. 340.

Utilia vni eidemque rei cum ea con-
 necta sunt §. 339. Ergo omnia utilia ad
 unum connecta sunt inter se §. 314. Utile
 A utili B essentialiter sibi subordinato,
 utile est et illi C, cui prodest B. §. 317.

§. 341.

Si quis utitur vel abutitur aliquo ad
 bonum sibi usum actuandum: ipsum bo-
 num agenti usum FINIS, cf. §. 248. causae
 finis,

finis, quibus ad finem vti vel abuti potest, REMEDIA (destinata, finita cf. §. 248; media), finisque repraesentatio INTEN^{IO} dicitur. Jam finis est principium usus vel abusus §. 338, 307. hinc caussa finalis §. 338, 307.

§. 342.

Intentionis rationes vocantur CAUSSAE IMPULSIUAE. Finis est effectus actionis et remediorum, quibus agens utitur vel abutitur §. 341, 319. Hinc finis plenus est aequalis actioni et remedii. Remedia et actio sunt aequalia (proportionata) fini pleno. §. 331. Captatio occasionis §. 323, et impedimentorum removio §. 221. sunt remedia §. 341.

§. 343.

Nexus causalis mediorum et finium FINALIS est, omnes cofines connectuntur inter se §. 314, 341. Finis finiam essentia-liter sibi subordinatorum est et finis remediorum §. 317, 341. FINIS primus; seu cui cofines omnes subordinantur, VLTIMUS seu scopus dicitur, et hic est vel simpliciter vltimus, vel talis secundum quid in data finium subordinatione §. 28.

§. 344.

Si ens concipitur, ut determinabile, MATERIA cf. §. 295, 296. EX QUA, in ipso determinationis actu, MATERIA, CIRCA QUAM

• F 2

(ob-

(obiectum, subiectum occupationis), facta determinatione MATERIA, IN QUA, et haec cum materia, ex qua, SUBIECTUM vocatur.

§. 345.

Materia et forma quum actualis determinationis rationem contineant §. 344, 40. caussae sunt, §. 307. Illa materialis, haec formalis. Concaussae materiales et formales sunt inter se connexae §. 314. earumque NEXUS cum suis principiatis §. 307, et inter se §. 314, ille SUBIECTUUS dici potest, hic FORMALIS (essentialis.)

§. 346.

EXEMPLAR est, cui simile intenditur, et caussa impulsiva quum sit §. 342. est caussa §. 307. quae exemplaris dicitur, eiusque caussatum EXEMPLATUM (ectypon, copia) vocatur. EXEMPLAR, quod non habet aliud, est ARCHETYPON (originale.) Exemplar et exemplatum et coexemplaria connectuntur nexu caussali §. 313, qui NEXUS EXEMPLARIS est (typicus.)

SECTIO III.

SIGNUM ET SIGNATUM.

§. 347.

Medium cognoscendae alterius existentiae SIGNUM est, signi finis SIGNATUM.

Hinc

Hinc signum est signati principium cognoscendi §. 3II. et NEXUS inter signum et signatum SIGNIFICATIUS est, signoque tributus SIGNIFICATUS dicitur.

§. 348.

Signatum actuale §. 347. vel praesens est, tunc SIGNUM dicitur DEMONSTRATIUM; vel praeteritum, tunc signum dicitur MNEMONICUM, (rememoratum,) vel futurum, §. 298, tunc signum dicitur PROGNOSTICON.

§. 349.

Scientia signorum est (semiotica, semiologia philosophica, symbolice). CHARACTERISTICA, eaque HEURISTICA de inveniendis signis tam primitiuis, quam deriuatiuis, COMBINATORIA, et HERMENEUTICA, de cognoscendis signorum signatis. Haec HERMENEUTICA VNIUERSALIS est. Characteristica prognosticorum est MANTICA.

§. 350.

Signum representationis est TERMINUS (cf. §. 248. symbolum.) Termini per vocem humanam visitatores sunt VOCABULA. Series vocabulorum representationes connexas significantium est ORATIO. Complexus vocabulorum in certa regione maiori visitatorum est LINGUA PARTICULARIS. Lingua in certa minori regione visitator,

a se ipsa, vti in aliis minoribus regionibus visitatior est, differens IDIOMA est. Idioma perfectius est DIALECTUS. Termini, ductus oculis obseruandi sunt CHARACTERES STRICTIUS DICTI cf. §. 67. Hi vel vocabulorum NOMINALES, vel rerum signandarum vocabulis immediati REALES, qui si aliam rem significant, quam cui simillimi sunt, sunt HIEROGLYPHICI, societatum INSIGNIA, si in omni lingua particulari legi possunt, eorum complexus est LINGUA VNIUERSALIS.

PARS II.

COSMOLOGIA,

PROLEGOMENA.

§. 351.

COSMOLOGIA GENERALIS est scientia prae-dicatorum mundi generalium, eaque vel ex experientia propriis, EMPIRICA, ve ex notione mundi, RATIONALIS.

§. 352.

Cosmologia principia psychologiae, theologiarum, physicae, teleologiae, philosophiae practicae prima continens, refertur §. 2, cum ratione ad metaphysicam

§. 3.

§. 353.

§. 353.

Cosmologia mundi 1) notionem, 2) partes, 3) perfectionem docet.

CAPVT I.

NOTIO MUNDI.

SECTIO, I.

NOTIO AFFIRMATIUA;

§. 354.

MUNDUS cf. §. 91, 403, 434. (vniuersum, ~~et~~) est series (multitudo, totum) actualium finitorum, quae non est pars alterius.

§. 355.

Hic mundus exsistit. Ergo mundus est in se possibilis §. 57, 18.

§. 356.

In hoc mundo sunt actualia extra se posita, hinc nexus vniuersalis actualis §. 279, 306.

§. 357.

In omni mundo sunt partes actuales §. 354, 155. hae singulae connectuntur cum toto §. 14, 157. hinc singulae connectuntur cum singulis §. 33. Ergo in omni mundo nexus est partium et harmonia vniuersalis §. 48. i. e. *in mundo non datur insula.* Aliter: Partes mundi vel sunt extra se in-

F 4

uicem

vicem posita actualia, et connectuntur singula cum singulis §. 279, 306. vel sunt eius determinationes internae non positae extra se inuicem §. 10, 37. et connectuntur singulae cum singulis §. 49.

§. 358.

In hoc mundo exsistit nexus effectiuus (regnum potentiae) §. 335, utilitatis §. 338, usuum §. 339, finalis (regnum sapientiae) §. 343, subiectiuus et formalis §. 345. exemplaris §. 346. significatiuus §. 347. Hinc nexus eiusmodi sunt in mundo possibles §. 57.

§. 359.

Omnis mundus quem sit ens §. 355, 62, erit unum §. 73. (§. 354, 155.) verum §. 99. (§. 357, 355, 354, 92.) Hinc in omni mundo est ordo §. 89. et regulae communes §. 86. Mundus fabulosus non est mundus §. 120.

§. 360.

Omnis mundus est perfectus §. 99, 359. et bonus. §. 100.

§. 361.

Partes omnis mundi singulae sunt entia contingentia §. 354, 257. Hinc earum existentia modus est. §. 134. Iam existentia singularium mundi partium simul summarum est existentia mundi §. 155. Ergo mundi existentia modus est, et omnis mun-

mundus est ens contingens §. III. Aliter: Pone quendam mundum esse ens necessarium, omnes eius determinationes internae erunt absolute necessariae, nec hinc vlla pars istius mundi habebit modos §. 108, 157, nec erit ens contingens §. 134, sed omnis pars illius mundi erit ens necessarium §. 109, hinc infinitum §. 258. q. a. §. 354.

§. 362.

Omnis mundus est vnum §. 359. modos tamen habet §. 361, II. hinc determinationes in se separabiles, §. 72, 65. hinc vnitatem hypotheticam §. 76. et intrinsecus contingentem §. II. 5.

§. 363.

Nullius mundi partium coniunctio est absolute necessaria §. 362, 102. est tamen coordinatio §. 78. Ergo in omni mundo est ordo in se contingens §. II. 7. hinc et veritas intrinsecus contingens §. II. 9.

§. 364.

Omnes partes mundi reales, §. 136, quum consentiant ad gradum realitatis mundo ipsarum tribuendum §. 248, 140, ita tamen, vt in se possint etiam non consentire, aut non tantum consentire, vt pote entia contingentia §. 354, 257: in omni mundo est perfectio in se contingens §. 122.

F 5

§. 365.

§. 365.

Omnis mundus est absolute et interne
mutabilis §. 361, 133.

§. 366.

In omni mundo sunt realitates absolu-
te necessariae §. 359, 360. hinc bonum me-
taphysicum §. 147. et in se contingentes
§. 362-364. hinc bonum physicum late
dictum §. 147.

§. 367.

Hic mundus est vnum §. 359, in se con-
tingenter §. 362. Est in hoc mundo ordo
§. 359. et veritas intrinsecus contingentes
§. 353. est et perfectio et bonitas intrinse-
cus conringens §. 364. bonum metaphy-
sicum et physicum late dictum §. 366, et
est hic mundus absolute, est interne mu-
tabilis §. 365, 134.

§. 368.

Mundus minimus esset totum paucissimorum
minimorum actualium §. 161, 354 hinc quo
plura, quo maiora finita pro partibus habet,
hoc sit maior §. 160. donec sit maximus plu-
rimorum maximorum in finitis aggregatum
§. 161.

§. 369.

STATUS MUNDI est totum omnium sta-
tuum in partibus eius simultaneorum.
Jam hic mundus habet partes, in quibus
coex-

coexistunt fixa cum mutabilibus. §. 367.
Ergo hic mundus habet statum §. 205.

§. 370.

Omnis et huius mundi existentia mundus est §. 361, 134. hinc potest abesse et adesse salua mundi essentia §. 65. Quumque sit absolute mutabilis omnis et huius mundi actualitas §. 133. omnis mundi initium et finis est absolute possibilis §. 301, 65.

§. 371.

Mundus non potest oriri, nisi ex nihilo. Ponatur enim aliquis mundus irori, ut tamen iam aliqua pars eius ipsi praecoxisterit: quum nondum ortus esset talis mundus, non tamen sicut amplius mere possibilis, dum totum existentis partis esset, adeoque iam qua existentiam determinatus §. 54. Ergo mundus non oriens ex nihilo non oritur §. 227. Sic et mundus non annihilatus non interit, dum superstite parte non mutatur in mere possibile §. 227. Ergo mundus non potest interire, nisi per annihilationem §. 228.

§. 372.

Omnis et hic mundus est ens finitum §. 255, 361. hinc possibilis eius cognitio philosophica et mathematica §. 249. Omnis mundus et hic habet malum metaphysicum §. 250, et physicum late dictum, imperfectionem in se contingentem absolute

Solute possibilem, §. 263. partim bonus,
partim malus, §. 264.

§. 373.

Omnis mundi sunt et enti infinito, et
sibi inuicem, et cuilibet partium suarum
partialiter similes §. 265, 267. sed impossibili-
bles sunt plures extra se inuicem actualles
totaliter iidem, §. 269, diuersi, §. 268. con-
gruentes, §. 270. similes, §. 271. aequales,
§. 272.

§. 374.

Quum partes mundi vel sint simultanea, vel successiva, §. 238, 354. si extra se
inuicem ponantur, connectentur in mun-
do aut per tempus, aut per spatium, aut
per vtrumque §. 239, 306.

§. 375.

Omnis mundus est ens ab alio §. 361.
seu dependens §. 308. et hic mundus ha-
bet caussam efficientem extra se positam,
eiusque effectus est, §. 334. testans de cau-
sa, §. 333.

§. 376.

Omnis mundi partes sunt actualia, §.
354. hinc singulae in suo mundo, adeo-
que partes huius mundi in hoc mundo
habent veritatem, §. 90. et certitudinem,
§. 93. vt determinationes internas, §. 37,
93. determinatas, §. 54.

§. 377.

§. 377.

Finita, quae non absolute solum, nec hypothetice tantum in qualicunque nexu, sed etiam in vniuersali nexu ALICUIUS MUNDI possibilia sunt, POSSIBILIA illius mundi vocantur. Hinc possibilia huius mundi sunt, quae in vniuersali eius nexu spectata tamen sunt hypothetice possibilia, hinc maiorem possibilitatis gradum habent §. 165, 246.

§. 378.

Si vel ynica pars huius mundi esset alia, quam est, mundus hic non esset totaliter idem, qui est. §. 155, 267. Jam omnes partes huius vniuersi possunt esse aliae, quam sunt, §. 354, 260. Ergo possibles sunt mundi partim ab hoc diuersi §. 38, partim iidem cum eo §. 265, i. e. plures §. 74.

§. 379.

Hic mundus vnicce singularis est §. 77. Pone enim plures esse, constituerent cum hoc multitudinem seu seriem §. 74. Hinc hic non esset mundus §. 354, aut omnes isti mundi partes huius, tantum vnici §. 354, 77.

SECTIO II.

NOTIO MUNDI NEGATIUA.

§. 380.

PROGRESSUS (regressus) IN INFINITUM es-
ser

set series entium contingentium extra se inuicem positorum, quorum vnum est alterius cauſa ſecundum quid, ſine cauſa ſimpliſter tali. In quo progreſſu in infinitum cauſatum ſumitur cauſa ſui, eſſet ille CURVILINEUS (circularis): in quo cauſatum non ſumitur cauſa ſui, eſſet ille RECTILINEUS.

§. 381,

Progreſſus in infinitum, quantuſcumque poneretur, eſſet ens contingens §. 380, 155. hinc haberet cauſam efficientem extra ſe poſitam §. 334. Haec non poſſet eſſe ens contingens, dum enim illud item eſſet ens ab alio, §. 308. non eſſet cauſa progreſſus in infinitum, niſi ſecondum quid talis §. 28. Ergo non ex tra progreſſum iſipſum poſita, ſed pars eius, §. 155, 380. Ergo cauſa efficientis progreſſus in infinitum deberet eſſe ens neceſſarium, §. 109. et indepenſdens, §. 310. Quocunque modo hoc poteſt exiſtere, eo modo exiſtit, §. 259. At poteſt exiſtre, licet non ſit cauſatum alterius extra ſe poſiri §. 310. Ergo nec eſt cauſatum alterius extra ſe poſiri, adeoque cauſa effectuum ſuorum ſimpliſter tali §. 28. Hinc progreſſus in infinitum, qui debe ret eſſe ſine cauſa ſimpliſter tali §. 380. et tamen eam habere, eſt imposſibilis §. 7.

nec

nec in hoc, nec in vlo mundo ponen-
dus §. 354, 58.

§. 382.

FATUM est necessitas euentuum in mun-
do. FATUM ex necessitate mundi absolu-
ta esset SPINOSISTICUM, non ens § 361, 105,
nec in hoc, nec in vlo mundo ponen-
dum §. 354, 58.

§. 383.

Euentus in mundo, cuius ignoratur
ratio sufficiens, CASUS est. CASUS, cuius
nec est ratio sufficiens, PURUS esset, im-
possibilis §. 22, nec in hoc, nec in vlo
mundo ponendus §. 354, 58.

§. 384.

Euentus ORDINARIUS est, cuius existen-
tia determinatur secundum certi alicuius
ordinis regulas: EXTRAORDINARIUS est non
ordinarius. EXTRAORDINARIUS ABSOLUTE
esset, cuius existentia secundum nullas
vlius ordinis regulas determinaretur; RE-
LATIVE talis est, qui non sit per regulas
dati certi alicuius ordinis.

§. 385.

Absolute extraordinarum non esset ve-
rum §. 384, 89. hinc impossibile §. 90, 62.
nec in hoc, nec in vlo mundo ponen-
dum. §. 354, 58.

§. 386.

Euentus sine vla ratione sufficiente
pro-

proxima esset SALTUS ABSOLUTUS. Euen-
tus sine ratione sufficiente proxima ordi-
naria est **SALTUS RESPECTIUUS.**

§. 387.

Quod exsisteret sine ratione sufficiente
vlla proxima §. 27. exsisteret per casum
purum §. 22, 383. hinc saltus absolutus est
impossibilis §. 386, 284. nec in hoc, nec
in vlo mundo ponendus §. 354, 58.

§. 388.

Mundus nec est substantia infinita §.
372, 248. nec determinatio eius interna §.
365, 252. hinc nec essentia entis infiniti §.
40. nec attributum, nec modus §. 50, nec
modificatio §. 209. Hinc omnis mundus
extra substantiam infinitam ponendus est,
adeoque hic etiam mundus exsistit extra
ens infinitum, quod ideo vocatur **ENS EX-
TRAMUNDANUM**, ens extra hunc mundum
actuale.

§. 389.

Omnis, hinc et hic, mundus, aut est
substantia, aut accidens §. 191. Si hic
mundus substantia fuerit, extra substan-
tiam infinitam subsistit §. 388. ut adeo in-
finita substantia non sit vnica substantia,
§. 77.

§. 390.

Si hic mundus fuerit accidens, non ra-
men est accidens substantiae infinitae, alias
non

non extiturus extra suum substantiale §. 196, 388. nec exsistere potest, nisi in substantia, aut substantiis §. 194. Ergo si hic mundus sit accidens, infinita substantia nec tunc est vnica substantia §. 77, 389. Jam alteruter casus est necessarius §. 191, 10. Ergo substantia infinita non est substantia vnica.

§. 391.

Vis infinita non est vnica vis §. 390, 198. in omni et hoc mundo sunt vires finitae.
§. 390, 388.

CAPVT II.

PARTES VNIUERSI.

SECTIO I.

PARTES VNIUERSI SIMPLICES.

§. 392.

Omnis mundus aut est ens simplex, aut compositum, §. 224. hic est ens compositum. Qui hunc mundum se putat ens simplex est EGOISTA.

§. 393.

Mundi compositi partes singulæ et simul sumtæ non possunt esse accidentia. Quum enim exsistere talis mundus non posset, nisi in substantiis §. 155, 191. nec posset tamen infinitæ inhaerere §. 388,
G nec

nec unicae finitae, §. 224, 194. requireret plures substantias finitas, quibus inhaereret, §. 77. At hae constituerent seriem finitorum actualium, quae si non esset pars mundi ex meris accidentibus compositi, cum ipso tamen constitueret seriem finitorum actualium ipso maiorem §. 160. hinc ipse non esset mundus §. 354. Si series illa, quam substantiae finitae constituerent, esset pars eius mundi, non esset ille ex meris accidentibus compositus §. 155. Hinc impossibilis est mundus ex meris accidentibus compositus §. 61, 62. Omnis mundus compositus est compositum stricte dictum §. 225. Omnis mundus aut est substantia §. 389, 392. aut compositum stricte dictum.

§. 394.

Partes mundi compositi sunt vel substantiales, vel accidentales §. 393. et illae quidem monades §. 235. Hinc omnis mundus compositus, et hic monadibus constat §. 392. Vnde denuo patet, nullum mundum oriri posse, nisi ex nihilo §. 236, nec interire, nisi per annihilationem §. 237, 393.

§. 395.

Hic mundus compositum stricte dictum §. 393. monadibus constat, nec est in eo quicquam substantiale, praeter monades

§. 394.

PARTES VNIUERSI SIMPLICES. 99

§. 394. Qui negat exsistentiam monadum
est MATERIALISTA VNIUERSALIS cf. §. 757.

§. 396.

Monades omnis, hinc et huius, com-
positi mundi sunt possibilia §. 8. rationa-
lia §. 24. entia §. 63. vna §. 73. vera §. 90.
objectione certa §. 93 perfecta §. 99. bona
§. 100. entia contingentia §. 257. mutabilia
§. 133. realia §. 136. vniuersaliter connexa
§. 357. sunt vi praeditae, imo vires, etiam
strictius dictae §. 199. habent statum in-
ternum §. 206. et externum §. 207. modi-
ficabiles §. 209. non extensae, nec spa-
tium repletentes singulae, at aggregatae
§. 242. nec habent magnitudinem quan-
titatiuam §. 243. indivisibilis §. 244. fini-
tae, §. 354. hinc habent certum virium
limitem, §. 249. malum metaphysicum
§. 250. partialiter sibi similes §. 265, 268.
at partialiter etiam tam dissimiles, quam
inaequales §. 273. singulae non admitten-
tes figuram, ita tamen, ut totum earum
admittat figuram §. 280.

§. 397.

Monades omnis, hinc et huius, com-
positi mundi, quum sint actuales extra
se inuicem positae §. 354, 224. aut erunt
entia simultanea, aut successiva, aut vtra-
que §. 238. hinc singulares habent posi-
tum §. 148, aut in simultaneis, locum,

G 2

aug

aut in successiuis, aetatem, aut vtrumque
§. 281, licet singulae locum non repleant
§. 396.

§. 398.

Monades nullius, hinc nec huius vniuersi,
esse possunt in eodem loco plures
§. 282. Substantia, in cuius loco nequit
esse alia extra eam posita, est IMPENETRA-
BILIS, (solida). Ergo omnis substantia, hinc
et monades tam huius, quam omnis com-
positi mundi sunt impenetrabiles §. 230.

§. 399.

Monades huius et omnis compositi,
hinc extensi mundi §. 241, 393 sunt puncta
§. 286. sed neutiquam MATHEMATICA (Zenonica,) in quibus nihil, praeter non-ex-
tensionem, ponitur §. 396-398. nec iuxta
se positae congruunt aut coincidunt, §.
70, 396. sed positis earum coexistentibus
pluribus, quia quaevis impenetrabilis est
§. 398. ponuntur simultanea extra se in-
uiaci certo quodam ordine §. 396, 78. hinc
in earum aggregato est spatium §. 239. Er-
go omne aggregatum monadum huius et
omnis compositi mundi extensum est §. 241.

§. 400.

Omnes compositi, hinc et huius mun-
di, monades sunt in vniuersali nexu §.
357. hinc singulae singularum aut ratio-
nes sunt aut rationata, aut vtrumque, §.
14, 48.

14. 48. Ex rationato cognosci potest ratio §. 29. Ergo ex quavis omnis compositi, hinc et huius mundi monade singulae mundi, ad quem pertinet, partes cognosci possunt, §. 14. i. e. singulae omnis, hinc et huius compositi *mundi monades* sunt vires §. 199. repraesentatiuae *sui vniuersi*, seu, *sunt specula eius actiua*, §. 210, *indivisibilia*, §. 244, *microcosmi*, *mundi in compendio*, *suique mundi concentrationes*, seu habent vim, praeditae sunt vi repraesentatiua *sui vniuersi*.

§. 401.

Monades mundum suum repraesentantes §. 400. aut sibi eum repraesentant, suae perceptionis, saltem ex parte, conscientiae, aut minus §. 10. Hinc et monades huius vniuersi mundum hunc aut obscure tantum repraesentant, aut clare, saltim ex parte. Illae sunt MONADES NUDAE (sopitae.)

§. 402.

Monades clare mundum repraesentantes aut sibi eum distincte, saltim ex parte, repraesentant, aut minus §. 10. Priors intelligunt, §. 69. Ergo facultatem habent distincte cognoscendi § 216. i. e. INTELLECTUM (strictius dictum, cf. §. 519.) Substantia INTELLECTUALIS i. e. intellectu praedita est SPIRITUS, (intelligentia, persona.)

sona.) Ergo monades huius vniuersi intellectuales sunt spiritus §. 230. Solos in hoc mundo spiritus admittens est IDEALISTA.

§. 403.

NEXUS spirituum alicuius mundi inter se est PNEUMATICUS. Iam in omni, et hoc mundo, cui spiritus insunt, singuli singuli connectuntur. Ergo in hoc et omni mundo, cui spiritus insunt, est nexus pneumaticus vniuersalis §. 357. (mundus cf. §. 354. pneumaticus, intellectualis, moralis, cf. §. 723. regnum gratiae.)

§. 404.

Omnis substantia monas est §. 234. Omnis spiritus est substantia §. 402. Ergo monas est et ens simplex §. 230.

§. 405.

Omnis omnis et huius mundi, cui spiritus insunt, spiritus sunt monades §. 404. vires repraesentatiuae mundi sui ex parte saltim distincte §. 402, non extensi, nec singuli spatium replentes, nec habent magnitudinem quantitatiuam, indiuisibiles, finiti, certo tantum virium gradu praediti, malo metaphysico obnoxii, partialiter sibi similes, sed et singuli partialiter dissimiles et inaequales, nec singuli figuram agnoscentes, §. 396. vnicus omnium perfectissimus est. §. 77, 185.

SECT.

SECTIO II.

PARTES MUNDI COMPOSITAE.

§. 406.

Totum monadum est MONADATUM. Ergo mundus hic et omnis compositus est monadatum §. 394.

§. 407.

Monades in mundo composito aut partes etiam eius pro monadatis suis habent, aut minus §. 10, 406. In utroque casu monadatum eiusmodi erit EXTENSUM §. 396. partium impenetrabilium §. 398. partialiter dissimilium §. 396. i. e. PARTIALITER HETEROGENEUM (difforme, dissimilare), hinc non erit EXTENSUM TOTALITER HOMOGENEUM (vniiforme, similare) i. e. partium totaliter similiūm. §. 271.

§. 408.

Monades huius mundi simultaneae locum, successuæ sibi mutuo determinant aeratem §. 281, 85. hinc in se mutuo influunt §. 211. in conflitu positae §. 213. Ergo est in hoc mundo influxus et conflictus vniuersalis §. 48, 306. (*bellum omnium contra omnia, concordia discors, discordia concors* §. 364.)

§. 409.

Monadum in hoc mundo quaedam in se remotius influunt mutuo §. 408, 27.

G 4

quae-

quaedam proprius, sibi praesentes §. 223,
et quia saltus absolutus in mundo impossibilis est, §. 387, quaedam proxime, se contingentes §. 223.

§. 410.

Quia omnes monades huius mundi in se mutuo influunt §. 408. non est in mundo *actio* transiens seu influxus *sine reactio-*
ne §. 213.

§. 411.

Actio transiens seu influxus partium mundi in alias extra ipsas est aut simplex, aut compositus §. 215. Simplex est etiam minimus §. 247, 214. Huic respondet reactio, aut minima, aut maior §. 160, 161. Si minima est, est influxui aequalis §. 70. Si maior ponatur reactio, id, quo excedit influxum reactio, ponit reactionem influentis §. 410. hinc influxus eius non erit simplex. §. 215. quod contra hypothesin. Ergo influxui simplici responderet aequalis reactio. §. 70.

§. 412.

Influxus compositus partium mundi in alias extra ipsas est totum plurium simplicium influxuum § 215, 214. Cuius ex his responderet reactio aequalis §. 411. Iam si addas aequalibus aequalia summae sunt aequales §. 70. Ergo omni influxui composito partium mundi responderet aequalis

lis reactio. Hinc *reactio* partium mundi omnis in alias extra ipsas est influxui seu *actioni* transeunti *aequalis* §. 411.

§. 413.

Vires viuae monadum in mundo per contactum mutuum inter se configentium sunt aequales §. 412, 331. et quia eadem non possunt rationes proximae contradictoriorum esse §. 140, 36. proxime locum §. 408, 409. hinc coniunctionem sibi mutuo determinantes §. 281, 85. non continent rationem separationis mutuae proximam §. 72. Hinc, nisi accedat vis tertia, contingunt se inseparabiliter §. 386. vnum constituentes seu VNITAE §. 73.

§. 414.

Ita se mutuo contingentia, ut non nisi per vim tertiam separari possint, cohaerent. Ergo monades mundi se mutuo contingentes cohaerent. §. 413. Nullus contactus sine cohaesione est. Ergo quaedam monades huius mundi cohaerent §. 409, vnum constituentes §. 413, extensum §. 407.

§. 415.

Omnis monas extensi pars impenetrabilis §. 407. continet in se rationem, cur alius monados locus non mutetur in eum, qui ipsis est, seu quem ipsa occupat. §. 398. Ergo continet rationem oppositi

G 5

mo-

morui §. 283, 81. eique resistit §. 221, 222.
Ergo quaedam monades huius vniuersi
constituunt extensem §. 414. cui vis iner-
tiae tribuatur §. 294. hinc materiam §. 295.

§. 416.

Nec in hoc, nec in vlo mundo est
materia totaliter homogenea §. 407, 415.

§. 417.

Si moueatur vna pars huius mundi,
mutatur eius relatio ad reliquas simulta-
neas singulas §. 283, 281. hinc non est MOT-
TUS in mundo PARTICULARIS, id est, cu-
iusdam mundi partis, sine vniuersali §.
283. Hinc in hoc mundo omnis materia
est in motu §. 415. et QUIES eius non est,
nisi RELATIVA, i. e. absentia determinati
alicuius motus §. 283, quae si tanta fuerit,
vt obseruetur nullus quiescentis motus,
erit MOTUS EUANESCENS. *Nulla in mundo*
QUIES ABSOLUTA, absentia omnis motus.

§. 418.

In hoc mundo omnis materia est in mo-
tu §. 417. qui quum ponat vim motricem
§. 294. aut erit illa in materia mota, aut
extra illam §. 10. i. e. materia mota aut se
mouet, aut mouetur §. 210, 283. Si prius,
est corpus: si posterius, reagit §. 410. vi
ipsi tributa locum simultanearum partium
mundi motarum §. 417. determinans §.
306. Hinc et in hoc casu est materia, cui
vis

vis motrix tribuatur, §. 294. i. e. corpus, §. 296. Ergo monades huius mundi materiam constituentes constituunt corpus §. 415.

§. 419.

Quum corporibus tribuantur vires §. 296. sunt composita stricte dicta §. 225, 198. hinc modus compositionis est ipsorum essentia §. 226. monadibus constant §. 235. habent magnitudinem quantitativam §. 243.

§. 420.

Corpora habent partes extra partes §. 296, 224. Partes corporum extra se inueniuntur actuales primae ELEMENTA vocantur.

§. 421.

Elementa aut sunt partes corporum absolute primae, i. e. quae non habent ipsae iterum partes extra partes, aut relatiue tales, ultra quas in attentione compositionis progredi non placet §. 420. Illae sunt entia simplicia seu monades §. 419, 224.

§. 422.

IMMATERIALE vocatur, quod non est materia, quod est materia, MATERIALE vocatur. Elementa corporum absolute talia sunt immaterialia §. 421, 295. INCORPOREUM est, quod non est corpus, quod est, CORPOREUM. Iam omne corporeum est materiae

teriale §. 296. Ergo elementa corporum absolute talia sunt incorporea, hinc singula non sunt corpora, §. 296.

§. 423.

PHILOSOPHIA respectiue primum pro absolute primo habens philosophia RIGORUM dicitur, quae cum falsa sit, elementa relatiue talia §. 421. materialia et corporea §. 422. non habenda sunt pro elementis absolute talibus, immaterialibus et incorporeis, §. 422. Hinc haec commodius ELEMENTA simpliciter, illa dicuntur MATERIAE PRIMAE, cf. §. 295.

§. 424.

ATOMUS dicitur ens per se indiuisibile. Omnis monas est indiuisibilis per se §. 244. Hinc omnis monas est atomus. Ergo elementa sunt atomi §. 423, hinc atomi naturae dicuntur.

§. 425.

OBSERUABILIA (phaenomena) dicimus, quae per sensus possumus cognoscere (confusius.) Corpora minora nobis non obseruabilia CORPUSCULA vocantur. PHILOSOPHIA phoenomena corporum ex corpusculis explicans CORPUSCULARIS est.

§. 426.

CORPUSCULA vel alia iterum corpuscula pro partibus habent, vel minus §. 10, 155. Haec PRIMITIUA dicuntur, illa DERIUVATIUA.

§. 427.

§. 427.

Omnem materiam, qualis est in hoc mundo, constituunt elementa §. 418, 419. Hinc magnitudo quantitativa ipsi tribuenda §. 419, 243. est multitudo elementorum ad certam materiam constituendam unitorum §. 159, 413. Hinc elementa partes certae materiae cum ea, tanquam mandato suo, sunt in eodem loco §. 155, 406. Ergo si locus eorum ita mutetur, ut non sit cum materia, quam ante constituerant, in eodem loco, non manent partes illius materiae §. 155. Iam vero omnis relationis mutatio est in ente in se spectato possibilis §. 133. Ergo omnis loci mutatio est in omnibus elementis in se spectatis possibilis. §. 281, 85. Ergo et ille motus, quo cessant esse partes materiae, cuius partes fuerant, §. 283. Si ita mouentur, materia diuiditur §. 244, 162. Ergo *omnis materia*, qualis in mundo, est *diuisibilis*, saltim in et per se §. 18.

§. 428.

Si *materia in mundo dicatur diuisibilis in infinitum*: id vel intelligitur absolute ipsi non esse partes indiuisibiles et est falsum §. 424, 419. vel relatiue, nobis in ea diuidenda non obseruabiles partes esse, nisi iterum diuisibiles, §. 248. et est verum materiam esse in indefinitum diuisibilem. §. 425.

§. 429.

§. 429.

ATOMUS MATERIALIS esset corpusculum per se indiuisibile, quod nihil est §. 427,
425. PHILOSOPHIA igitur ATOMISTICA, phae-
nomena corporum ex atomis materiali-
bus explicans, fallitur.

§. 430.

NATURA cf. §. 431, 466. entis est comple-
xus earum eius determinationum inter-
narum, quae mutationum eius, aut in
genere accidentium ipsi inherenterunt
sunt principia. Hinc ad naturam entis
pertinent 1) essentialia eius §. 39. 2) essen-
tia §. 40. 3) facultates 4) receptiuitates §.
216. 5) vires, quibus instructum est, omnes.
§. 197. Initium naturae est ORIGO, dura-
tio VITA, finis MORS, cf. §. 556.

§. 431.

Natura corporum est modus compo-
sitionis eorum §. 419. cum omni facultate,
receptiuitate, vi inertiae et motrice, qua
pollent. §. 296, 430. Nonnunquam etiam
natura simpliciter dicitur. cf. §. 430, 466.

§. 432.

Quum in mundo sit vniuersalis veritas
§. 363, 90. omnes eius mutationes habent
normas communes §. 86, 89. secundum
quas natura partium eius determinatur
§. 431. hinc et motus corporum in mundo
§. 283, quarum superiores LEGES, inferiores
REGULAE MOTUS dicuntur.

§. 433.

PARTES MUNDI COMPOSITAE. III

§. 433.

MACHINA est compositum stricte dictum secundum leges motus mobile. Ergo *omne corpus* in mundo *est machina* §. 419, 432. Nec datur in mundo machina, nisi ens contingens §. 361. Machinae natura per leges motus determinata MECHANISMUS est. At, quicquid non est compositum non est machina, hinc nulla monas est machina §. 230.

§. 434.

NEXUS machinarum est MECHANICUS, hinc nexus corporum in mundo est mechanicus, (mundus cf. §. 354. corporeus, materialis, regnum naturae) §. 433. At, in quo mundo sunt spiritus et corpora, in eo connexa sunt etiam corpora cum spiritibus §. 357. hinc in mundo, in quo sunt spiritus et corpora, est nexus 1) corporum inter se 2) spirituum inter se §. 403 3) corporum et spirituum mutuus, pneumatico-mechanicus et mechanico-pneumaticus (harmonia regni naturae et gratiae.)

§. 435.

PHILOSOPHIA MECHANICA est phaenomena corporum ex eorum mechanismo explicans. FATUM ex mechanismo corporum est PHYSICOMECHANICVM (physicum aut mechanicum simpliciter) at si quis euentus mundi per illud determinetur, est in se con-

tin-

tingens §. 361, 354. non nisi hypothetice
necessarius §. 382, 105.

CAPUT III.
PERFECTIO VNIUERSI.

SECTIO I.

MUNDUS OPTIMUS.

§. 436.

Mundus perfectissimus est, in quo plurimarum partium maximae, et maximumrum plurimae partes in mundo compoſſibiles tantum ad vnum consentiunt, quantum in mundo fieri potest. Hinc mundus perfectissimus habet perfectiōneſ maxime compositam, cuique mundo non niſi ſimplex conuenit perfectio, non est perfectissimus §. 185.

§. 437.

Mundus perfectissimus eſt possibilium mundorum maximus §. 436, 368. Iam mundi partes ſunt actualia §. 354. haec vel ſimultanea, vel ſucceſſua §. 306. Ergo *mundus perfectissimus* tot 1) ſimultanea, tot 2) ſucceſſua complectitur, et 3) tanta, quod er quanta in mundo ſunt compoſſibilia, i. e. 1) extenſive, 2) protenſive, 3) intenſive, mundorum eſt maximus, §. 436.

§. 438.

§. 438.

Si vel duo tantum contingentia extra se posita sunt in mundo composibilia, vel ut simultanea, vel ut successiva, quorum unius perfectio vel nihil, vel non tantum alterius perfectioni deroget, quantum perfectioni totius addat, MUNDUS EGOISTICUS, quem egoista hunc ponit, non est perfectissimus. Si vel unica tantum monas non intellectualis in se possibilis et cum spiritibus in mundo composibilis est, cuius perfectio aut nihil, aut non tantum perfectioni spirituum deroget, quantum perfectioni totius addat, MUNDUS IDEALISTICUS, quem idealista hunc ponit, non est perfectissimus §. 437.

§. 439.

Materialista negat in hoc mundo dari monada, §. 395. hinc mundum sibi format impossibilem §. 394, ergo MUNDUS nec ullus, nec perfectissimus est, quem materialista singit hunc esse, MATERIALISTCUS. §. 436.

§. 440.

Perfectissimus etiam mundus finitus est, §. 372, et omnes eius, etiam perfectissimae, partes finitae §. 354, 257. Ergo nec ipse, nec quicquam in eodem est infinitum realiter, §. 248. Non possunt tamen solum et ipse, et multae eius partes mul-

H tis

tis rationibus mathematice infinita esse, sed est ipse etiam omnibus, qui aut nequeunt, aut quibus non placet contingens maximi determinare limites, *extensionis, protensionis, intensionis infinitae* mathematice talis, s. intensiue, extensiue, protensiue indefinitus, §. 248, 437.

§. 441.

In mundo perfectissimo est maximus, qui in mundo possibilis, nexus universalis §. 437, 94. *harmonia et consensus* §. 436, 357.

§. 442.

Quum omnis mundus sit perfectus §. 360. imperfectissimus est, in quo minima, quae in mundo esse potest, perfectio, consensus paucissimorum minimorum ad unum minimum minimus §. 354, 185. hinc simplex §. 96. sine exceptionibus §. 97. Mundus imperfectissimus est minimus, §. 368.

§. 443.

Posito mundo perfectissimo ponitur summa, quae in mundo possibilis perfectio §. 436. Hinc mundus perfectissimus est etiam mundorum possibilium optimus §. 187.

§. 444.

In omni perfectione est ordo §. 95. Hinc in mundo perfectissimo maximus est ordo, qui in mundo possibilis §. 437, 175. Ergo plurimae regulae perfectionis communes

munes e. g. *Quo plura, quo maiora, quo spatiisiora* §. 280, *quo diuturniora, §. 299.*
caeteris paribus, hoc melius §. 437, 187 et
ordo maxime compositus §. 183. ita tamen,
vt inferiores superioresque regulae tan-
dem ad vnam omnes ex vna summa per-
fectionis regula, eademque fortissima,
cognosci possint §. 182, 185.

§. 445.

In mundo perfectissimo quum pluri-
 ma sint perfectionis regulae §. 444. pos-
 sunt etiam esse exceptiones admodum
 multae §. 97, 372. modo maximum non
 tollant consensum §. 440. hinc fint, quae
 possunt, caeteris paribus paucissimae §.
 161, minimae §. 186.

§. 446.

Si in mundo perfectissimo collidantur
 ratio perfectionis sufficiens et insufficiens,
 sit exceptio ab insufficienti: si collidan-
 tur foecundior et minus foecunda, sit ex-
 ceptio a minus foecunda; si grauior et
 minus grauis, sit exceptio a minus gra-
 ui; si vltior et propior vltiori sub-
 ordinata, sit exceptio a propiori; si se-
 cundum quid sufficiens et simpliciter tal-
 lis; sit exceptio a sufficiente secundum
 quid; si inferior et superior, sit exceptio
 ab inferiori. Quaecumque tandem regu-
 la perfectionis in mundo perfectissimo

H 2 colli-

collidatur cum summa, ab ea excipitur
§. 186, 445.

§. 447.

De mundo perfectissimo non valent so-
lum §. 361-376, 354, 436. sed tribuenda et-
iam ipsi summa seu maxima conting-
entia §. 188. et mutabilitas §. 190, quae in
mundo possibilis §. 437. Hinc absunt ab
optimo longissime, quae abesse ab omni
mundo docent §§. 380-388, 247, 354.

§. 448.

Quum in hoc mundo sit harmonia §.
356, sit influxus vniuersalis §. 408, aut erit
hic vbique realis, aut vbique idealis, aut
aliquando realis; aliquando idealis, §. 212.
Harmonia monadum mundi in se mutuo
influentium est SUBSTANTiarum MUNDANA-
RUM COMMERCium. Ergo substantiae omnis
et huius mundi sunt in vniuersali com-
mercio §. 357. Sententiae, huic explican-
do aptae quae videntur, SYSTEMATA EX-
PLICANDI COMMERCII INTER SUBSTANTIAS
MUNDI dicuntur, eaque si explicando
omni omnium commercio adhibeantur,
VNIUERSALIA. cf. §. 761. (generalia). MUTA-
TIONES partium mundi in commercio po-
sitarum, quarum in vna parte commer-
cii euenientium cognosci potest ratio suf-
ficiens ex vi alterius partis commercii, sunt
HARMONICAE. Influxus omnium substan-
tiarum

tiarum mundi in se inuicem idealis est HARMONIA PRAESTABILITA VNIUERSALIS, cf. §. 462. eamque ponens in hoc mundo, est HARMONISTA VNIUERSALIS, cuius syfema VOCATUR SYSTEMA HARMONIAE PRAESTABILITAE VNIUERSALIS.

§. 449.

Systema harmoniae praestabilitae vniuersalis non tollit influxum substantiarum huius mundi in se inuicem, sed eum ponit §. 448, non tollit vnam mundi substantiam pati ab altera §. 448, 212. sed quamlibet tamen mutationem suam, quam ab altera substantia huius mundi patitur, via sua producere ponit §. 210. non tollit partium huius mundi conflictum mutuum §. 213. facultatem receptiuitatemque actionum transeuntium §. 217. multo minus influxum substantiae infinitae, receptiuitatemque illius influxus in finitis §. 448. non solum non tollit agere posse spiritus in corpora, et corpora in spiritus, sed ponit etiam in hoc mundo corpora et spiritus in se mutuo influere §. 408, 434. sequre posse mutuo contingere §. 223, 409.

§. 450.

INFLUXUS realis substantiae mundi partis in aliam mundi partem est PHYSICUS. Hinc INFLUXUS PHYSICUS VNIUERSALIS est vniuersalis substantiarum in mundo har-

H 3 monia,

monia, qua vna in alteram realiter influit, eumque pónens in hoc mundo est **INFLUXIONISTA VNIUERSALIS**. Huius syste-
ma est **SYSTEMA INFLUXUS PHYSICI VNIUER-
SALIS**.

§. 451.

Systema influxus physici vniuersalis non tollit harmoniam substantiarum mundi mutuam eamque vniuersalem §. 450, 48. sed præstabilitam §. 448. Non enim, qui ponit substantias huius mundi in se mutuo influere, inter se configere, a se in- uicem pati, et utrumque posse corpora respectu spirituum, spiritus respectu corporum, immo se posse mutuo contingere, est influxionista vniuersalis §. 449, 450. Influxionista vniuersalis 1) negat ullam substantiam huius mundi, quando patitur ab alia substantia huius mundi, agere et passiones suas vi sua producere §. 450, 212. 2) ponit realiter passiones huius substantiae huius mundi produci ab altera substantia huius mundi in eam influente §. 450. Hinc per systema influxus physici vniuersalis nulla substantia, pars mundi, in ullis suis mutationibus harmonicis agit vi propria, §. 448. Jam vero omnes mutationes substantiae mundanae possunt ex vi cuiuscunque aliis monadis ad eundem mundum pertinentis suf-

sufficienter cognosci, §. 354, 400. Ergo omnes sunt harmonicae §. 448, et hinc in nullis suis mutationibus villa substantia mundana agit, ex systemate influxus physici vniuersalis, in omnibus realiter patiens ab aliis substantiis mundanis, quae tamen ob eandem rationem prorsus non agerent, §. 210, hinc nec vires essent §. 197. q. c. §. 199.

§. 452.

Qui ponit in omnes substantias huius mundi pati visas ab aliis huius mundi substantiis, et realiter quidem patientes solam realiter influere substantiam infinitam, est OCCASIONALISTA (assistantianus) VNIUERSALIS, eiusque sistema est SYSTEMA ASSISTENTIAE VNIUERSALIS (Cartesianum, s. Malebrachianum potius et caussarum occasionalium latius) contradicens §. 400, 408. hinc falsum. Idem patet inde, quod per occasionalismum nulla mutatio harmonica in substantia villa mundana est ipsius, sed tantum substantiae infinitae actio. §. 448. Hinc etiam hoc sistema omnem in finitis tollit vim et energian §. 451.

§. 453.

Systema caussarum occasionalium, nisi harmoniam, influxum tamen mutuum substantiarum huius mundi vniuersalem verum tollit §. 452, 448. hunc physium §.

H 4

450,

450, et idealem §. 212, nisi sic dicas imaginarium apparentem §. 12. illam praestabilitam §. 448 Non omnis, qui ponit substantiam infinitam in omnes finitarum substantiarum passiones realiter influere, nec omnis ille, qui substantiam infinitam solam in eas realiter influere ponit, est occasionalista vniuersalis, sed qui ponit 1) reales esse passiones substantiarum finitarum 2) a solo influxu substantiae infinitae dependere §. 452.

§. 454.

Systemata harmoniae praestabilitae et influxus physici vniuersalium in hoc sunt similia §. 70, vt 1) nec influxum muruum substantiarum huius mundi, nec harmoniam, nec influxum substantiae infinitae in easdem realem tollant vniuersales §. 448, 450. 2) passiones substantiarum huius mundi ponant esse actiones alicuius substantiae finitae; in eo sunt dissimilia, ut posterius excludat ab actione patientem substantiam, prius non excludat §. 449, 451.

§. 455.

Systema harmoniae praestabilitae et assistentiae vniuersalis in eo sunt similia, vt tollant influxum realem substantiae huius mundi in aliam, eiusdem partem §. 70. in eo sunt dissimilia §. 70, vt prius ideales

ideales ponat passiones quasdam earum,
quas posterius reales ponit §. 449, 453.

§. 456.

Systema influxus physici et affistentiae
vniuersalis in eo sunt similia, vt passio-
nes vnius in hoc mundo substantiae ab
altera eiusdem mundi parte vtrumque
ponat reales; in eo sunt dissimilia, §. 70.
vt prius influere solam substantiam infi-
nitam in eas tollat, ponat posterius §.
451, 452,

§. 457.

SYSTEMATA EXPLICANDI SUBSTANTiarUM
MUNDANARUM COMMERCium GENERALIA, si
singula singularum mundi substantiarum
commercia simili modo explicant, **SIM-
PLICIA** dicuntur. Ergo systema harmo-
niae praestabilitae, influxus physici et af-
fistentiae vniuersalium sunt **systemata sim-
plicia** §. 448-456. **SYSTEMATA GENERALIA**
COMPOSITA sunt, quae quaedam quarun-
dam substantiarum mundi commercia di-
uerso modo, quam alia, explicant.

§. 458.

Praeter harmoniae praestabilitae, in-
fluxus physici, et affistentiae vniuersalium
systemata generalia quartum aliquod sim-
plex §. 457, non est possibile §. 448, 452.
infinita seu potius indefinita possunt esse
composita §. 457, 248.

H 5

§. 459.

§. 459.

Per harmoniam praestabilitam, influxum plurium substantiarum mundi in commercio positarum idealem in se inuicem maior nexus actuatur, quam per influxum earundem physicum. §. 167. Nam in influxu physico passio realiter patientis non haber rationem sufficientem in patientis viribus §. 450, 212. In harmonia praestabilita habet passio patientis substantiae rationem sufficientem 1) in ipsius viribus 2) in idealiter influente substantia §. 449. Hinc substantia influens in harmonia praestabilita est aequa foecunda, ac in influxu physico, substantia vero patiens est in harmonia praestabilita foecundior, quam in influxu physico §. 166.

§. 460.

Per ASSISTENTIAM, seu influxum realem substantiae infinitae solius in substantias in commercio positas realiter patientes, substantia patiens non est foecundior, quam per influxum physicum §. 453. influens autem adhuc minus foecunda §. 453, 166. Ergo per harmoniam praestabilitam coniunctam cum concursu substantiae infinitae maior nexus actuatur in substantiis in commercio positis, quam per assistentiam §. 167.

§. 461.

§. 461.

In mundo perfectissimo est nexus possibilium in mundo maximus §. 441. Ergo substantiae, quae et quot possunt in eo, connectuntur per harmoniam praestabilitam coniunctam cum concursu substantiae infinitae §. 460, 459.

§. 462.

Si harmonia praestabilita vniuersalis coniuncta cum concursu substantiae infinitae est in mundo perfectissimo possibilis, est ille, qualem harmonista vniuersalis hunc ponit esse §. 448, 461. nec est, qualem cunque sistema quoddam compositum adopraturus concipiatur, §. 451. omnis contra PARTICULARIS HARMONIA PRAESTABILITA, i. e. quarundam mundi partium in eodem adinittenda est, §. 154.

§. 463.

Quum harmoniae praestabilitae vniuersalis conditio, sine qua non, sit possibilitas eius in mundo perfectissimo, haec demonstranda est harmoniam praestabilitam demonstraturo per §. 462. Alias ita patet: ex quavis cuiusvis mundi monade singulae mundi, ad quem pertinet, partes cognosci possunt §. 400, ergo et singulae mutationes mundanae §. 354, 155. Tales autem sunt omnes passiones cuiusvis monadis mundanae, quam ab alia sui

sui mundi monade patitur §. 210. Monas autem patiens est vis, §. 199. Ergo ipsa illa monas ab alia patiens est ratio passionis suae, et singularum eius partium, §. 354, 155. hinc ratio suae passionis sufficiens, §. 14, 21. adeoque passio ipsius simul est patientis actio, §. 210. Ergo passiones omnes monadum cuiusvis mundi, quas ab aliis monadibus mundanis patiuntur, sunt tantum ideales §. 212. Ergo talis etiam semper influxus monadis mundanae in aliam, nunquam realis, nunquam physicus, §. 450. Hinc in hoc etiam mundo omnes eius substantiae sunt tantum per harmoniam praestabilitam in commercio vniuersali, §. 448. nullae vnuquam per influxum physicum. Systema harmoniae praestabilitae vniuersalis est vera sententia, erga et omnis particularis harmonia praestabilita vera est §. 462, omnis et vniuersalis et particularis influxus physicus, et eius systema §. 450, assententia et eius systema §. 452, falsa sunt.

§. 464.

In mundo perfectissimo nexus est, qui in mundo possibilis, maximus §. 441. Ergo si sunt in mundo perfectissimo corpora et spiritus §. 438. est nexus mechanicus, pneumaticus, et pneumaticomechanicus in eodem maximus §. 441. (maxima regni na-

naturae et gratiae harmonia §. 434, 403.
praestabilita §. 463.)

§. 465.

DUALISTA est, qui ponit hunc mundum constare spiritibus et corporibus extra se. Hinc mundus perfectissimus non egoisticus, non idealisticus, §. 438, est, qualem hunc dualista concipit. §. 439.

SECTIO II.

N A T U R A L E.

§. 466.

Complexus naturarum in singulis et simul summis partibus mundi est NATURA VNIUERSA (naturata cf. §. 859.) Hinc natura huius et perfectissimi vniuersi est aggregatum seu complexus omnium essentialium, essentiarum, facultatum, receptivitatum, virium, quibus omnes eius partes, monades, elementa, spiritus, materiae, corpora instructa sunt §. 430. hinc omnis omnium in eo corporum modus compositionis, vis inertiae, vis motrix, et mechanismus est pars naturae vniuerse §. 431, 433.

§. 467.

Essentia mundi eiusque compositi modulus compositionis §. 226. cum essentiis singularum eius partium, non est, nisi pars

pars satis parua §. 161. naturae vniuersae
§. 466, 155.

§. 468.

Natura vniuersa habet partes internas mutabiles §. 466. easque perfectissimi mundi natura vniuersa plurimas §. 437. Hinc natura vniuersa cuiusuis mundi est ens contingens §. 131. et finitum §. 255, et perfectissimi quidem mundi natura vniuersa est maxime contingens §. 447.

§. 469.

EVENTUS ab ullius entis contingentis natura actuandus est NATURALIS SUPERNATURALI CONTRADISTINCTUS, cf. §. 474. At euentus a determinata determinati entis contingentis natura actuandus est NATURALIS, PRAETERNATURALI cf. §. 474. CONTRADISTINCTUS. Quicquid ab alicuius natura actuari potest, est ipsi PHYSICE POSSIBILE, quicquid non potest, est ipsi PHYSICE IMPOSSIBILE. Quaedam in se possibilia non tamen a quavis natura actuari possunt, §. 15, 430. ergo multis possunt esse physice impossibilia. Non omne physice nonnullis impossibile est et absolute tale. Physice alicui contingenti impossibilia sunt talia aut in quocunque eius natura spectetur statu NATURALITER IMPOSSIBILIA SIMPLICITER, aut tunc demum, si in certo statu spectetur eius natura, NATU-

RALI-

RALITER IMPOSSIBILIA SECUNDUM QUID. Impossibilitas naturalis simpliciter talis realitatum est IMPOTENTIA MERE NATURALIS. Non omnis impossibilitas naturalis est impotentia mere naturalis aut absoluta impossibilitas §. 467. Oppositum physice impossibilis est PHYSICE NECESSARIUM, physice possibilis PHYSICE CONTINGENS. Non omne physice necessarium est absolute necessarium, §. 102. Quaedam in se contingentia possunt multis esse physice necessaria, §. 104. Physice necessaria vel sunt simpliciter, vel secundum quid talia.

§. 470.

NATURALE CERTO CORPORI est a determinata eius natura actuandum, CERTO MUNDO CORPOREO est, quod per naturam corporum certi mundi vniuersam actuandum. §. 466. NATURALE CERTO SPIRITUI CONTINGENTI est, per determinatam eius naturam actuandum. NATURALE CERTO MUNDO PNEUMATICO est, quod per naturam spirituum certi mundi vniuersam actuandum est §. 469.

§. 471.

Succesio naturalium in mundo est cursus NATURAE. Hinc cursus naturae opponitur successioni vel supernaturalium vel praeternaturalium, §. 469, et vel in aliquo corpore, vel in toto aliquo mun-

do

do corporeo, vel in spiritu aliquo, vel in toto aliquo mundo pneumatico, vel in vniuersa natura spectatur, §. 470, 466.

§. 472.

Ordo naturalium in mundo est **ORDO NATURAE**, isque vel supernaturalium, vel praeternaturalium opponitur coniunctio-
ni, et vel in certo tantum corpore, vel mundo corporeo, vel spiritu, vel mundo pneumatico spectatur, §. 469, 470. vel in vniuersa natura, §. 466. Horum ordinum singuli normas suas communes ha-
bent §. 86. Ergo sunt in hoc mundo nor-
mae naturalis ordinis leges regulaeque
communes §. 432. diuersae §. 38. at simi-
les, §. 70. Complexus legum similium
ius est cf. §. 971. (latius dictum). Legum
ordinis naturae complexus ius **NATURAE LATISSIMUM** est, huius partes sunt leges
regulaeque motus §. 432, legesque natu-
rae spirituum.

§. 473.

Naturale si sequatur naturale, **EVENIT SECUNDVM CURSUM NATVRAE**, idque secundum cursum naturae vel certi corporis, vel certi nexus in certo mundo materialis, vel certi spiritus, vel certi nexus in certo mundo pneumatici etiam §. 471. vel saltim secundum cursum naturae vni-
uersae, §. 466. si succedat, vel coexistat

na-

naturali, Euenit secundum ordinem naturae, idque secundum ordinem naturae vel certi corporis, vel certi nexus in certo mundo materialis, vel certi spiritus, vel certi nexus in certo mundo pneumatici etiam, §. 472. vel saltim secundum ordinem naturae vniuersae, §. 466. Ergo naturale succedens et coexistens naturabilibus actuatur secundum leges naturales §. 472. Naturale certo corpori, aut certo nexui in mundo materiali secundum leges regulasque motus per mechanismum corporum actuatur §. 433. hinc explicari potest mechanice, §. 435, 433.

SECTIO III.
SUPERNATURALE.

§. 474.

EVENTUS mundi a nullius entis contingentis natura actuatus SUPERNATURALIS est. Euentus a determinata certi entis contingentis, in quo euenit, natura non actuatus, respectu illius entis PRAETERNATURALIS est. Hinc supernaturalia sunt praeternaturalia respectu naturae vniuersae; et praeternaturalia respectu naturae vniuersae sunt supernaturalia §. 466. Euentus supernaturalis, qua spectatur ut extraordinarius, est MIRACULUM. Hinc mi-

ra-

raculum est praeternaturale respectu naturae vniuersae.

§. 475.

Miracula sunt naturalium, et natura
liter ordinariorum opposita §. 81, 474.
Jam naturalia et naturaliter ordinaria in
omni mundo sunt contingentia §. 354, 257.
Ergo miracula sunt possibilia §. 101.

§. 476.

Quae per naturam entis contingentis
in mundo actuantur, non sunt miracula
§. 474. Hinc per naturam spiritus, qui
pars mundi est, actuata non sunt mira
cula §. 354, 257.

§. 477.

Actiones spirituum finitorum in alias
mundi partes, per determinatam natu
ram patientium non actuatae, hinc re
spectu patientium praeternaturales §. 474.
et extraordinariae §. 472, 384. non sunt
tamen supernaturales, nec miracula §.
474. Hinc si dicuntur MIRACULA COMPARA
TIUA, miracula comparatiua non sunt
miracula, quae illis contradistinguenda
RIGOROSA VOCANTUR.

§. 478.

Cuius caussam naturalem nos non no
uimus, euentus extraordinarius est PRO
DIGIUM (signum cf. §. 347, ostentum, por
tentum). Prodigia sunt vel miracula ri
goro-

gorosa, §. 474, 477. vel naturales euentus,
MIRACULA QUOD NOS.

§. 479.

Miracula quum per vniuersam naturam
non actuentur §. 474, 466. et sint tamen
entia contingentia §. 474, 354. hinc effe-
ctus §. 334. quando existunt, habent
causam efficientem ens extramundanum
§. 388, de quo testantur §. 333.

§. 480.

CONTRA CURSUM NATURAEE EUENIT euen-
tus non naturalis naturalibus succedens
§. 471, 473. Iam miraculum non est euen-
tus naturalis §. 474, 469. Ergo miracu-
lum sit contra cursum naturae naturali-
bus succedens, et quidem contra cursum
naturae vniuersae §. 471. Praeternaturale
certo corpori, aut certo mundo corpo-
reo, certo spiritui, aut certo mundo
pneumatico sit contra cursum naturae ali-
quem tantum §. 474, 471. Hinc non omne
contra qualemcunque cursum naturae
eueniens est miraculum §. 474.

§. 481.

Miracula non sunt absolute extraordi-
naria §. 475, 385, nec contra ordinem
mundi omnem §. 359, 7. nec tamen sunt
naturaliter ordinaria §. 472, 474. Quum-
que euentus non naturalis naturalibus co-
existens vel succedens EUENIT CONTRA OR-

DINEM NATURAE, miracula sunt contra omnem ordinem naturae vniuersae. Ergo non eueniunt secundum normas certi ordinis naturae communes §. 472. Ergo sunt relativae ad ordinem naturae extraordinaria §. 384. Miracula sunt extraordinaria respectu ordinis naturae vniuersae §. 472. Praeternaturale est extraordinarium respectu certi corporis, aut mundi corporei, certi spiritus, aut nexus pneumatici, et ordinis naturae in iisdem determinati §. 474, 472. ita, vt contra hunc eueniat, § 384. Ergo non omne extraordinarium respectu qualiscunque ordinis naturae, non omne, quod est contra qualemcumque naturae ordinem, est miraculum §. 474.

§. 482.

Lex ordinis in mundo perfectissimo §. 84. eaque vna ex superioribus §. 182. haec est: *Optimum compositibilem in mundo perfectissimo coniungatur optimo* §. 444. *Huc lex dicitur lex optimi in mundo* cf. §. 822. cui subordinatur *lex optimi in natura: optimum naturalium in mundo perfectissimo coniungatur optimo.* §. 469, 444.

§. 483.

Pone in mundo perfectissimo euentum naturale, hinc secundum ordinem naturae euenturum §. 473. reliquis compositi-

sibilem. Pone sub iisdem circumstantiis euentum supernaturalem, hinc contra omnem ordinem naturae euenturum §. 481, reliquis compossibilem, sed naturali meliorem. Quum oppositi, naturalis et miraculosus, euentus simul exsistere nequeant §. 81. in hoc casu regulae ordinis naturae vniuersae, et superior regula perfectionis §. 482. collidentur §. 97.

§. 484.

Regulae ordinis naturae, et peculiaris, et vniuersae quum in mundo perfectissimo sint inferiores et subordinatae legi optimi in mundo §. 182, 482. in casu per §. 483. posito fiet exceptio a legibus ordinis naturae §. 446. et fiet miraculum §. 483, ordini mundi perfectissimi summo conuenientissime §. 444.

§. 485.

Miracula per saltum absolutum essent impossibilia §. 387. hinc miracula nulla fiunt per saltum absolutum § 475. Quum tamen euentum in mundo naturaliter ordinaria ratio sufficiens proxima sit natura cuiusdam entis contingentis §. 472, 469. quando eueniunt miracula, eueniunt per saltum respectuum §. 474, 386.

§. 486.

Miracula in mundo corporeo euenientia mechanice explicari non possunt §. 435,

433. multo minus PNEVMATICA, in mundo pneumatico (regno gratiae) euenientia. §. 433, 403.

§. 487.

Si pro euentu naturali in mundo ponatur miraculosus, non est mundus totaliter idem, qui esset, si naturalis euentus pars eius esset, §. 267, 155. Ergo posito miraculo in mundo, pro effectu naturali, ponitur status mundi miraculo coexistens partialiter alius, quam esset miraculo non patrato §. 378, 369.

§. 488.

Nihil prorsus sterile §. 23. hinc nullum miraculum est sine corollario, seu rationato, posito hoc, ponitur iterum aliquid §. 14. hinc eius denuo rationatum §. 23. et sic porro. Ergo omnis miraculi ponuntur conjectaria in indefinitum §. 248. per status mundi post miraculum successiuos §. 30, 369.

§. 489.

Si pro miraculo positus in mundo fuisset in casu §. 487, 488. memorato euentus naturalis, habuisset et hic sua rationata in indefinitum per omnes mundi status succedentes ipsis §. 23, 369. sed conjectaria effectus naturalis et miraculosi non possunt esse totaliter eadem §. 267, 38. Ergo posito miraculo in mundo pro effe-

effectu naturali omnes mundi status miraculo succedentes sunt partialiter alii, quam fuissent miraculo non patrato §. 369.

§. 490.

In systemate occasionalismi omnis passio substantiae finitae supernaturalis est §. 474, 453. licet quaedam concipi possit, quae non sit miraculum, quatenus spectatur, ut ordinaria, §. 384.

§. 491.

Miraculum quum sit actio §. 474, 323. erit vel simplex, vel compositum §. 215. et hoc quidem vel ens simultaneum, vel ens successuum, vel utrumque §. 238. Tam simplex, quam compositum, modo ens simultaneum, evenit in instanti, destitutum prioribus posterioribusque partibus §. 300.

§. 492.

Quo foecundius, quo nobilius miraculum, §. 166. hoc maius est §. 491, 214. hinc maximum erit foecundissimum, nobilissimum, et maxime compositum §. 214, 215.

§. 493.

NATURALISTA LATIUS DICTUS, cf. §. 999. est, qui in hoc mundo supernaturales omnes eventus tollit. Ergo tollit miraculorum in hoc mundo existentiam §.

474. si id facit, ob negatam eorundem possibilitatem, errat §. 475.

§ 494.

Quum natura mundi perfectissimi vniuersa sit in naturis mundorum possibilium maxima §. 466, 437. erit et foecundissima §. 166, 430. Ergo quot et quanta naturalia possent esse in illo mundo possibili, tot ac tanta naturalia sunt in perfectissimo §. 469.

§. 495.

Pone euentum naturalem et supernaturalem in mundo perfectissimo sub iisdem circumstantiis reliquis mundi partibus compossibilem, sed, qua conjectaria, aequaliter bonos. Naturalis aequa satisfaciet legi optimi in mundo, ac supernaturalis §. 482. simulque regulis perfectionis, quas ordo naturae praescribit §. 472, hinc pluribus, quam supernaturalis §. 481. In hoc ergo casu non fiet miraculum in mundo perfectissimo §. 482, 445.

§. 496.

Quum natura etiam perfectissimi mundi vniuersa sit finita §. 468, non est principium omnium accidentium, quae mundo optimo inhaerere possunt, sufficiens §. 430, 259. Pone ergo euentum reliquis in mundo optimo compossibilem optimis

mis optimum, sed naturaliter et ordinario non actuandum, pone eundem supernaturaliter et extraordinario actuari posse; fieri in hoc etiam casu, ut §. 484, miraculum ordini mundi perfectissimi conuenientissime, §. 482, 444.

§. 497.

Quo et quanta possunt in mundo optimo optima euenire naturaliter, et ordinario fiunt in eodem naturaliter §. 495. Quo et quanta aut prorsus non possunt in eodem, aut non aequa bene euenire naturaliter et ordinario, fiunt in eodem miraculose §. 484, 496. Priora dici possunt MIRACULA SUPPLEMENTIA, posteriora EMENDANTIA.

§. 498.

Numerus miraculorum in mundo perfectissimo tantus est, quantus possibilium eius numerus, quae naturaliter aequa bene actuari nequeunt §. 159, 497. nec maior, nec minor §. 160.

§. 499.

Si quis vñquam supernaturalis euentus in mundo optimo melior est, quam naturalis, qua conjectaria etiam, si quis vñquam euentus possibilis mundi optimi est naturaliter per naturam vniuersam impossibilis: mundus perfectissimus non

I 5 est,

est, qualem hunc naturalista sensu generaliori statuit §. 498, 493.

§. 500.

Non omnis, qui quaedam praeternaturalia §. 474. spirituum finitorum effectus extraordinarios §. 476. miracula comparativa §. 477. prodigia et miracula quo ad nos §. 478, contra cursum naturae §. 480, et ordinem aliquem euidentia §. 481, negat esse miracula in hoc mundo §. 474. est naturalista sensu generaliori talis §. 493.

PARS III.

PSYCHOLOGIA.

PROLEGOMENA.

§. 501.

PSYCHOLOGIA est scientia praedicatorum animae generalium.

§. 502.

Psychologia principia theologiarum, aesthericae, logicae, practicarum scientiarum prima continens, cum ratione §. 501. refertur §. 2. ad metaphysicam §. 1.

§. 503.

PSYCHOLOGIA afferra sua 1) ex experientia proprius, EMPIRICA 2) ex notione ani-

mac

mae longiori ratiociniorum serie deducit, RATIONALIS.

CAPVT I.

PSYCHOLOGIA EMPIRICA.

SECTIO I.

EXISTENTIA ANIMAE.

§. 504.

Si quid in ente est, quod sibi alicuius potest esse conscientium, illud est ANIMA. In me existit §. 55. quod sibi alicuius potest esse conscientium §. 57. Ergo in me existit anima. (ego anima exsisto)

§. 505.

Cogito, mutatur anima mea §. 125, 504. Ergo cogitationes sunt accidentia animae meae §. 210. quarum aliquae saltim rationem sufficientem habent in anima mea §. 21. Ergo anima mea est vis §. 197.

§. 506.

Cogitationes sunt representationes. Ergo anima mea est vis representationis §. 505.

§. 507.

Cogitat anima mea saltim quasdam partes huius vniuersi §. 354. Ergo anima mea est vis representationis huius vniuersi, saltim partialiter §. 155.

§. 508.

§. 508.

Cogito quaedam corpora huius vniuersi, eorumque mutationes, huius pauciores, illius plures, vnius plurimas, et ultimum quidem pars mei est §. 155, hinc CORPUS MEUM est, cuius mutationes plures cogito, quam ullius alias corporis.

§. 509.

Corpus meum habet determinatum in hoc mundo positum §. 85. locum, aetatem §. 281, situm §. 284.

§. 510.

Quaedam distincte, quaedam confuse cogito. Confuse aliquid cogitans, eius notas non distinguit, repraesentat tamen, seu percipit. Nam si notas confuse repraesentati distingueret, quae confuse repraesentat, distincte cogitaret: si prorsus non perciperet notas confuse cogitati, per eas confuse perceptum non distinguere valeret ab aliis. Ergo confuse quid cogitans quaedam obscure repraesentat.

§. 511.

Sunt in anima perceptiones obscuae §. 510. Harum complexus FUNDUS ANIMA dicitur.

§. 512.

Ex positu corporis mei in hoc vniuerso cognosci potest, cur haec obscurius,

rius, illa clarior, alia distinctius percipiā §. 306, 309. i. e. REPRAESENTO PROPOSITU CORPORIS mei in hoc vniuerso.

§. 513.

Anima mea est vis §. 505. repreäsentativa § 506, vniuersi §. 507. propositu corporis sui §. 512.

§. 514.

Totum repreäsentationum in anima PERCEPTIO TOTALIS est, eiusque partes PERCEPTIONES PARTIALES, et harum quidem obscurarum complexus CAMPUS OESCURITATIS, (tenebrarum), qui est fundus animae §. 511. complexus clararum, CAMPUS CLARITATIS (lucis) est, comprehendens CAMPOS CONFUSIONIS, DISTINCTIONIS, ADAEQUATIONIS e. c.

§. 515.

Cognitio vera est realitas §. 12, 36. cuius oppositum cognitio nulla s. defectus cognitionis, IGNORANTIA, et cognitio apparens s. ERROR sunt negationes §. 81, 36. Cognitio minima est vniici minimi minime vera. §. 161. Ergo quo plurima, quo maiorum, quo verior est, hoc maior est §. 160, donec sit maxima plurimorum maximorum verissima. Gradus COGNITIONIS, quo plura cognoscit, est eius VASTITAS (extensio), quo pauciora, ANGUSTIA, quo maiora est DIGNITAS (nobilitas, magnitudo, grauitas, maiestas),

iestas), quo minora VILITAS (exilitas, leuitas). Quo veriora quo maiori ordine coniungit cognitio, hoc verior, §. 184. hinc maior est. COGNITIO veriora sistens EXACTA (exasciata) est, minus vera exhibens, CRASSA. Maior in cognitioneordo s. METHODVS est COGNITIONIS METHODICVM (acroamaticum, disciplinale), minor TUMULTARIVM. Cognitio eiusque repraesentationes in anima mea sunt vel minores vel maiores §. 214. iisque, quae rationes sunt, vis et efficacia tribuitur §. 197. Nulla cognitio est totaliter sterilis, §. 23. cognitio tamen maioris efficacie, s. ROBORIS, est FORTIOR, minoris, quae IMBECILLITAS, DEBILIOR (imbellis). Repraesentationes debiliores ortae statum animae minus, fortiores magis mutant. §. 208, 214.

§. 516.

PERCEPTIONES cum partiali aliqua partes eiusdem totalis SOCIAE vocantur, sociarum perceptionum fortissima REGNAT (dominatur in anima.)

§. 517.

Quo plures notas perceptio complectitur, hoc est fortior §. 23, 515. Hinc obscura perceptio plures notas comprehendens, quam clara, est eadem fortior, confusa plures notas comprehendens, quam

quam distincta, est eadem fortior. PERCEPTIONES plures in se continentes PRAEGNANTES vocantur. Ergo perceptiones praegnantes fortiores sunt. Hinc ideae habent magnum robur §. 148. Termini significatus praegnantis sunt EMPHATICI (emphases). Horum scientia EMPHASEOLOGIA est. Nominum proprietatum non parua vis est.

§. 518.

Status animae, in quo perceptiones dominantes obscurae sunt, est REGNUM TENEBRARVM, in quo clarae regnant, REGNUM LVCIS est.

SECTIO II.

FACULTAS COGNOSCIUUA

INFERIOR.

§. 519.

Anima mea cognoscit quaedam §. 506. Ergo habet FACULTATEM COGNOSCITIVAM i. e. quaedam cognoscendi §. 57, 216. (intellectum latius dictum cf. §. 402.)

§. 520.

Anima mea quaedam cognoscit obscurę, quaedam confuse cognoscit §. 510, iam caeteris paribus percipiens rem, eamque diuersam ab aliis, plus percipit, quam percipiens rem, sed non distinguens §.

67.

67. Ergo caeteris paribus cognitio clara maior est, quam obscura, §. 515. Hinc obscuritas minor, claritas maior cognitionis gradus est, §. 160, 246. et eadem ob rationem confusio minor s. inferior, distinctio maior s. superior. Vnde FACULTAS obscure confuseque seu indistincte aliquid cognoscendi COGNOSCITIVA INFERIOR est. Ergo anima mea habet facultatem cognoscitivam inferiorem §. 57, 216.

§. 521.

REPRESENTATIO non distincta SENSITIVA vocatur. Ergo vis animae meae reprezentat per facultatem inferiorem perceptiones sensituas §. 520, 513.

§. 522.

Repraesento mihi quaedam ita, ut aliqui eorum characteres clari sint, aliqui obscuri. Einsmodi perceptio, qua notas claras distincta est, qua obscuras sensituia §. 521. Hinc est distincta, cui aliquid admixtum est confusionis et obscuritatis, et sensituia, cui aliquid distinctio-
nis inest. Haec ex parte sequiori formatur per facultatem cognoscitivam inferiorem, §. 520.

§. 523.

Notae repraesentationis sunt vel mediatae, vel immediatae §. 67, 27. Hae tan-

tantum respiciuntur in diiudicatione claritatis in aliqua perceptione.

§. 524.

Notae perceptionis sunt vel sufficien-tes vel insufficien-tes §. 21, 67. vel absolu-te necessariae, §. 106, 107. vel in se con-tingentes §. 108. vel absolute immurabi-les et constantes §. 132. vel in se variabi-les seu mutabiles §. 133. quarum priores notae nonnunquam per eminentiam dic-cuntur solae.

§. 525.

Notae repraesentationis sunt vel ne-gatiuae, vel reales, §. 135. Quae priores habet PERCEPTIO, NEGATIUA, quae poste-riores, PERCEPTIO POSITIUA vocatur. PER-CEPTIONES NEGATIUAE vel essent TOTALI-TER tales, quarum singulae notae negatiuae essent, quibus nihil perciperetur §. 136, vel PARTIALITER tales sunt, quarum aliquae notae negatiuae sunt, vel vere, vel apparenter §. 12.

§. 526.

Notarum aliae aliis foecundiores sunt et grauiores §. 166, utrumque sufficien-tes insufficien-tes §. 169, 524.

§. 527.

FACILE est, ad quod actuandum pau-cae vires necessariae sunt, ad quod ma-iores requiruntur vires, est DIFFICILE.

K

Hinc

Hinc FACILE CERTO SUBIECTO est, ad quod actuandum exigua pars virium, quibus illud pollet, necessaria est: CERTO SUBIECTO DIFFICILE, ad quod actuandum magna pars virium, quibus substantia ista pollet, requiritur. Ergo facilitas et difficultas admittunt gradus §. 246.

§. 528.

Minime clara est perceptio, cuius notae tantum sufficiunt, ad eandem ab unico diuersissimo difficillime distinguendam. §. 161. *A quo pluribus ergo, a quo magis iisdem, quo faciliter perceptionem distinguere valeo, hoc est mibi clarior,* §. 160. *donec sit mibi clarissima, quam ab omnibus, etiam maxime iisdem, facilime valeo distinguere,* §. 161. *Minime obscura est representatio, cuius notae ad eam ab unico tantum maxime eodem facilime distinguendam non sufficiunt* §. 161. *A quo pluribus ergo, a quo magis diuersis, quo maiori vi adhibita, perceptio tamen non potest distinguiri, hoc maior est eius obscuritas: donec mibi sit obscurissima, quae a nullis, etiam maxime diuersis, omni vi mea adhibita distinguiri potest* §. 161.

§. 529.

Quod aliis clarius percipio ATTENDO, quod aliis obscurius, ABSTRAHO AB EO. Ergo habeo facultatem attendendi et abstracthendi §. 216, sed finitas §. 354, hinc in cer-

certo tantum non maximo gradu vtrasque §. 248. Quo plus quantitati finitae demittur, hoc minus est residuum. Ergo quo magis attendo vni rei, hoc minus possum attendere aliis: ergo perceptio fortior attentionem admodum occupans obscurat debiliorem, seu facit a debilio-
ri abstrahere §. 528, 515.

§. 530.

PERCEPTIO praeter notas, quas maxime in eius notis attendo, alias etiam minus claras continens est COMPLEXA. COGITA-
TIONIS COMPLEXAE notarum ille comple-
xus, quem in notis maxime attendo, PER-
CEPTIO PRIMARIA; complexus notarum
minus clararum PERCEPTIO (secundaria)
ADHAERENS dicitur. Hinc perceptio com-
plexa est totum perceptionis primariae
et adhaerentis §. 155.

§. 531.

Pone duas cogitationes claras trium
notarum, sed sint in una clarae, quae
in altera obscurae sunt, prior erit clarior
§. 528. Ergo claritas perceptionis augen-
tur claritate notarum per distinctionem,
adaequationem e. c. Pone duas cogita-
tiones claras notarum aequaliter clararum,
quarum tres sint in una, sex sint in alte-
ra; posterior erit clarior §. 528. Ergo mul-
titudine notarum augetur claritas §. 162.

K. 2

GLA.

CLARITAS claritate notarum maior, INTENSIUE, multitudine notarum, EXTENSIE MAIOR dici potest. Extensiue clarior PERCEPTIO est VIUIDA. Viuiditas COGITATIONUM et ORATIONIS NITOR (splendor) est, cuius oppositum est SICCITAS (spinosum cogitandi dicendique genus). Vtraque claritas est PERSPICUITAS. Hinc perspicuitas vel est viuida, vel intellectualis, vel vtraque. PERCEPTIO, cuius vis se exserit in veritate alterius perceptionis cognoscenda, et VIS EIUS, est PROBANS, cuius vis alteram claram reddit, et VIS EIUS, est EXPLICANS (declarans), cuius vis alteram viuidam reddit, et VIS EIUS, est ILLUSTRANS (pingens), quae alteram distinctam, et VIS EIUS, est RESOLUENS (euoluens). Conscientia veritatis est CERTITUDO (subiective speccata cf. §. 93.) Cogitans rem et veritatem eius, caeteris paribus plura cogitat, quam cogitans rem tantum. Hinc COGITATIO et COGNITIO certa caeteris paribus, maior est INCERTIA, quae non est certa, §. 515. Quo clarior, quo viuidior, quo distinctior, quo certior cognitio est, hoc maior est. PERCEPTIO certitudinem alterius habens pro corollario, et VIS EIUS, est CONVINCENS. Certa perspicuitas est EVIDENTIA.

§. 534.

§. 532.

Tam intensiue, quam extensiue clarior possunt esse sensitiuæ §. 522, 531. et tunc viuidior est perfectior, quam minus viuida §. 531, 185. Poteſt viuidior intensiue clariore ipsaque diſtincta perceptione fortior eſſe §. 517, 531.

§. 533.

Scientia sensitiuæ cognoscendi et proponendi eſt AESTHETICA, (logica facultatis cognoscitivae inferioris.)

SECTIO III.

SENSUS.

§. 534.

Cogito statum meum praesentem. Ergo repraesento statum meum praesentem, i. e. SENTIO. Repraesentationes status mei praesentis seu SENSATIONES (apparitiones) sunt repraesentationes status mundi praesentis §. 369. Ergo sensatio mea actuatur per vim animae repraesentatiuam propositu corporis mei §. 513.

§. 535.

Habeo facultatem sentiendi §. 534, 216. i. e. SENSUM. SENSUS repraesentat vel statum animae meae, INTERNUS, vel statum corporis mei, EXTERNUS §. 508. Hinc SENSATIO eſt vel INTERNA per sensum in-

K 3

ter-

ternum (conscientia strictius dicta,) vel
EXTERNA sensu externo actuata §. 534.

§. 536.

Partes corporis, quorum conuenienti
motui sensatio externa coexistit, sunt AE-
STHETERIA (organa sensuum). Per ea ha-
beo facultatem sentiendi 1) quoduis cor-
pus contingens meum, TACTUM 2) lucem,
visum 3) sonum, AUDITUM 4) effluvia cor-
porum in nasum adscendentia, OLFACTUM
5) resoluta per internas oris partes salia,
GUSTUM.

§. 537.

Quo magis mouetur conuenienter or-
ganon sensuum, hoc fortior, hoc cla-
rior est sensatio, quo minus, hoc debi-
lior, hoc obscurior est sensatio externa
§. 513, 512. Locus, in quo constituta tam
conuenienter adhuc mouere organon sen-
sus possunt, ut clare sentiantur, est SPHE-
RA SENSATIONIS. In sphaera sensationis
locus conuenientissimus PUNCTUM SENSA-
TIONIS est.

§. 538.

Quo minora, quo remotiora a puncto
sensationis sunt sentienda, hoc obscu-
rior, hoc debilior est ipsorum sensatio,
quae hoc est fortior, hoc clarior, quo
propiora puncto sensationis sunt, quo
maiora sentienda §. 537, 288.

§. 539.

§. 539.

Sensus minimus esset, qui unicum maximum proxime conuenientissimeque praesens obscurissime representaret §. 538. Hinc quo plura, quo minora, quo remotiora, quo minus conuenienter mouentia organon, quo clarius representat, hoc maior est. §. 219, 535.

§. 540.

SENSUS maior ACUTUS, minor HEBES dicitur. Quo aptiora ad motum conuenientem organa sensuum aut sunt, aut redundunt, hoc aut est acutior, aut magis acuitur sensus externus. Quo ineptiora aut sunt, aut redundunt organa sensoria, hoc hebetior aut est, aut magis hebescit sensus externus §. 537, 539.

§. 541.

Lex sensationis est: Ut sibi succedunt statutus mundi et status mei, sic sequantur se inuicem representationes eorum praesentium §. 534. Hinc regula sensationis internae: Ut sibi succedunt statutus animae meae, sic se sequantur inuicem representationes eorumdem praesentium, et regula sensationis externae: Ut sibi succedunt statutus corporis mei, sic se sequantur inuicem representationes eorumdem praesentium.

§. 542.

Sensationum magnum prae aliis singulis perceptionibus robur est §. 512, 517.

K 4

Hinc

Hinc sensationes alias singulas obscurant §. 529. Posunt tamen aliae plures simul summae fortiores fieri vna vel altera, praesertim debiliore, sensatione, eamque vicissim obscurare, multo magis vna sensatio potest obscurari per alteram fortiorrem, aut plures alias singulas debiliores, simul sumtas tamen fortiores §. 529, 517.

§. 543.

Impeditur sensatio externa 1) organon sensorium impediendo, ne modo convenienti moueat, 2) saltim praestando, ut minus moueat, §. 537. 3) sensibile remouendo 4) imminuendo 5) prorsus impidiendo, ne praefens fiat, 6) sensationem fortioriem excitando, 7) per plures sensationes aut 8) plures perceptio-nes alias ita disperriendo attentionem, ut, singulae licet debiliores, tamen simul sumptae obscurent sensationem impediendam §. 542, 221.

§. 544.

Quum sensus singularia huius mundi, hinc omnimode determinata, repraesentent §. 535, 148. ut talia, hinc in uniuersali nexu §. 357, nexus autem, praesertim relatiui, repraesentari nequeant sine conexorum utroque §. 14, 37. in omni sensatione connexa cum senso, scilicet eo, quod sentitur, singula repraesentantur, at non clara.

clare, hinc obscure maximam partem plerumque. Ergo in omni sensatione est aliquid obscuri, hinc in sensatione etiam distincta semper aliquid admixtum est confusionis. Vnde omnis sensatio est sensuia perceptio formanda per facultatem cognoscitiam inferiorem §. 522. Quumque EXPERIENTIA sit cognitio sensu clara, AESTHETICA comparandae et proponendae experientiae est EMPIRICA.

§. 545.

FALLACIAE SENSUUM sunt repraesentationes falsae a sensibus dependentes, eaeque vel sensationes ipsae, vel ratiocinia, quorum praemissa est sensatio, vel perceptio-nes pro sensationibus per vitium subreptionis habitae §. 30, 35.

§. 546.

Sensationes ipsae quum repraesentent statum corporis, vel animae, vel vtriusque praesentem §. 533. tam internae, quam externae percipiunt actualia, §. 205, 298. hinc et possibilia, §. 57. et quidem huius mundi, §. 377, sunt ergo verissimae totius mundi, §. 184, nec vila earum est fallacia sensuum §. 545. Quodsi ergo fallacia sensuum sit ratiocinium, vitium eius aut latet in forma, aut in altera praemissa: si sit aliis generis perceptio per vitium subreptionis pro sensatione habita, duplex

K 5

er.

error est per praecipitantiam iudicantis ortus, facile tamen reducendus ad casum secundum §. 545.

§. 547.

PRAESTIGIAE sunt artificia fallendorum sensuum, si oriuntur ex iis fallaciae sensuum sunt EFFICACES, si minus, sunt INEFFICACES. Quo quis ergo pluribus praetudiciis cum sensationibus terminum communem habentibus laborat, quo minus sibi cauet a vitio subreptionis: hoc plures apud ipsum praestigiae possunt esse efficaces §. 545. Apud liberum a praetudiciis et vitiis subreptionis omnibus omnes praestigiae inefficaces forent. §. 546.

§. 548.

Propositiones: *Quicquid non experior seu clare sentio.* § 544. non existit, s. PRAETUDICUM THOMISTICUM, aut, est impossibile: quicquid representationi alteri (partialiter) idem est, est ipsa illa perceptio: quae coexistunt, vel succedunt sibi inuicem, eorum unum in alterum realiter influit, s. sophisma: post hoc, ergo propter hoc, sunt aptae fallaciis sensuum propositiones maiores, §. 546, hinc et praestigiis efficacibus, §. 547.

§. 549.

Quam ob causam debiliorem obscurat fortior perceptio diuersa, §. 529, ob eandem

dem debiliores diuersae fortiorum illu-
strant. §. 531. Hinc debiliori alicuius ob-
iecti perceptioni succedens clara fortior
diuersa, eo ipso, quod nova est, in cam-
po clararum perceptionum, magis apper-
citur. §. 529. Ergo clara sensatio fortior
succedens diuersae debiliori per ipsam
nouitatem illustratur §. 542, 534. Hinc op-
posita rem illustrant §. 81, 531. *Opposita iux-
ta se posita magis elucentur.*

§. 550.

Si sensatio, quantum obseruatur, pror-
sus eadem contineatur in pluribus per-
ceptionibus totalibus immediate se exci-
pientibus, in prima habet lucem nouita-
ris §. 549. Haec ipsi deest in sequenti ex
parte, magis in tertia, et sic porro. Hinc,
nisi aliunde illustretur, minus clara fieri
in secunda perceptione totali, adhuc mi-
nus clara in tertia, semper succedens ta-
li, quae eam magis obscureret §. 529. Er-
go sensationes diu, quantum obseruari
potest, eadem, obscurantur ipso tem-
pore. §. 239.

§. 551.

Sensationes in aequali robore non du-
rant §. 550. Ergo si fuerint, quae esse
possunt, fortissimae, remittuntur §. 247.

§. 552.

VIGILIO, dum externe clare sentio, dum
sic

fic sentire incipio, EUIGILO. Si confuetum in sano sensationes singulae claritatis gradum habent, sui COMPOS vocatur. Si quaedam ex iis apud aliquem tam vividae fiant, ut notabiliter obscurent reliquas, EXTRA SE RAPITUR. (siii obliuiscitur, non est apud se) Status sensationibus internis extra se rapti est ECSTASIS, (visio, mota mens, mentis excessus.) Hinc EPILEPSIA, (morbus comitialis, cadducus, Herculeus) morbus conuulsivus sensationes externas per paroxysmum notabiliter impediens non est ecstasis.
§. 38.

§. 553.

Ecstasis animae naturalis erit per naturam ipsius actuata §. 552, 470. per ipsius naturam non actuata, praeternaturalis animae erit §. 474, quae si per naturam vniuersam non actuetur, supernaturalis erit §. 474. Ecstases miraculose sunt possibles §. 475, 552.

§. 554.

Si claritatis gradus in sensationibus vigilantis notabiliter remittitur ob vapores in cerebrum adscendentibus ex potu, INEBRIATUR seu fit EBRIUS: si ex morbo fiat idem, status ille VERTIGO dicitur, vel simplex, vel tenebrosa seu scotomia, minor epilepsiae gradus §. 552, 247.

§. 555.

§. 555.

Si clarae sensationes externae cessant, vel motus corporis vitales, quantum obseruatur, fere iidem manent, et DORMITO, (obdormio,) vel hi etiam notabilius remittuntur, et DELIQUUM ANIMI PATIOR.

§. 556.

Status obscurarum sensationum exteriarum, in quo motus corporis vitales, quantum obseruatur, fere iidem manent, qui sunt in statu vigiliarum, SOMNUS est; in eoque constitutus, DORMIT; in quo et hi notabilius remittuntur, est DELIQUUM ANIMI (syncope, lipothymia, lipopsychia, ecchliplisis:) in quo prorsus cessabunt, MORS erit. Ergo somnus, syncope, et mors sunt sibi admodum similes
§. 265.

SECTIO III. PHANTASIA.

§. 557.

Conscius sum status mei, hinc status mundi, praeteriti §. 369. Repraesentatio status mundi praeteriti, hinc status mei praeteriti §. 369. est PHANTASMA (imaginatione, visum, visio.) Ergo phantasmatum formo, seu imaginor, idque per vim animae repraesentatiuam vniuersi propositum corporis mei §. 513.

§. 558.

§. 558.

Habeo facultatem imaginandi seu PHANTASIAN §. 557, 216. Quumque imaginationes meae sint perceptiones rerum, quae olim praesentes fuerunt §. 557, 298. sunt sensorum, dum imaginor, absentium, §. 223.

§. 559.

PRODUCITUR (euoluitur) PERCEPTIO, quae fit in anima minus obscura, quae fit obscurior, INUOLUITUR, quae inuoluta olim producitur, REPRODUCITUR (recurrat.) Jam imaginationibus producuntur sensa §. 558, hinc olim producta §. 542, post inuoluta §. 551. Ergo phantasiae perceptiones reproducuntur, et nihil est in phantasia, quod non ante fuerit in sensu §. 558, 534.

§. 560.

Partes cerebri, quarum motus coexistit tam sensationi, quam imaginationi, IDEAE MATERIALES vocantur. Hinc ideae materiales sunt in corpore sentientis vel imaginantis animae §. 508.

§. 561.

Imaginatio et sensatio sunt singularium §. 559, 534. hinc in vniuersali nexu constitutorum §. 257. Vnde lex imaginacionis: *percepta idea partiali recurrit eius totalis* §. 306, 514. Haec propositio etiam *associatio idearum* dicitur.

§. 562.

§. 562.

Quum repraesentem, hinc et imaginer §. 557. pro positu corporis mei §. 512. ea vero, quae externe sentio, propiora sint corpori, quam quae imaginor §. 535, 558; patet, cur his illa possint clariora et fortiora esse §. 538. Immo dum sensationes imaginationibus coexistentes eas adhuc obscurant, §. 542, nihil tam clare imaginor, quam sensi, ita tamen, ut gradus claritatis in imaginatione a gradu claritatis in sensatione dependeant, §. 561.

§. 563.

Quae saepius sensi, saepius reproduxi, sunt partes plurium idearum totalium, quam quae rarius §. 514. Ergo priorum phantasmat in maiori nexus §. 561, cum pluribus notis adhaerentibus percipiuntur, quam posteriora §. 530, hinc his sunt extensiae clariora, seu magis viuida §. 531. Quae rarius sensi, rarius reproduxi ob rationem oppositorum oppositam, §. 81. si sentiuntur, habent maiorem nouitatis lucem, quam quae saepius, §. 549. Ergo sensationes rarius sensorum et reproductorum sunt, caeteris paribus, magis viuidae, quam saepius sensorum et reproductorum, §. 531.

§. 564.

Sicut sensatio imaginationes obscurat,
sic

sic ob eandem rationem imaginatio recentioris fortior obscurat antiquioris imaginationem debiliorem §. 562. hinc aequare sensorum, nisi aliunde impediatur, recentius clarius imaginor.

§. 563.

Phantasia minima esset, quae unicum clarissime sensum §. 562, sapissime reproductum §. 563, et recentissime §. 564. cum maxime debilibus et antecedentibus et sociis perceptionibus heterogenets, §. 529. tamen obscurissime rapresentaret. Ergo quo plura quo obscurius sensa, quo rarius reproducta, post quo longius tempus, quo fortioribus cum perceptionibus sociis et antecedentibus, quo clarius reproducere potest, hoc maior est, §. 219.

§. 566.

Quo hebetior, aut acutior est sensus, a quo sensam rem imaginor, hoc obscurior, aut clarior esse potest eius rei imaginatio §. 562, 540.

§. 567.

Imaginationes a sensationibus distinguo
1) gradu claritatis §. 562. 2) status, quem fistunt, praeteriti et praesentis, quem sensationes fistunt, impossibili coexistencia §. 298. Hinc si imaginationes fortiores et debiliores sensationes sint, quantum obseruatur, claritate aequales, tamen restat discrimin alterum, circumstan-

stantiarum diuersitas §. 323. Ex quibus vbi pater ambas perceptiones non esse sensationes, illam pro sensatione habeo, in qua maximam compoſſibilitatem et nem-
xum cum sensationibus sociis, imagina-
tionibus, praesertim proxime praeuiis
et futurorum, praesertim instantium,
perceptionibus clare percipio, §. 544. Er-
go alteram non esse sensationem clare
cognosco. §. 38, 67.

§. 568.

Facilitatur imaginatio §. 527. 1) si ima-
ginandum clarus sensum est §. 562, 2) sae-
pius reproductum §. 563. 3) per interualia
debiliorum repræſentationum, vt sem-
per habuerit lucem nouitatis §. 549. 4)
non ita pridem §. 564. 5) debiliores sequa-
tur, et 6) comiterur perceptiones hete-
rogeneas §. 516, 549. hinc aut nullas, aut
non admodum claras sensationes hetero-
geneas, §. 562, 7) sequatur autem aut co-
mitetur repræſentationes, quae sociae
imaginandi saepius fuerunt. §. 561.

§. 569.

Impeditur imaginatio 1) impediendo
non imaginandi sensationem, secundum
§. 543. et 2) reproductionem praesertim
3) interruptam debilioribus perceptio-
nibus, quia ipsa continuatio non inter-
rupta obſcurat §. 550. 4) ipsa reproductio-

L nis

nis mora, dum interim multa viuidius cogitantur §. 564. 5) si fortiores perceptio-nes sequatur, aut 6) comitetur heteroge-neas, hinc tales sensationes, aut imagi-nationes, aut perceptiones, vel singulas, vel simul sumtas, §. 542; quaeque 7) non imaginando nunquam aut rarius sociae fuerunt §. 561, 221.

§. 570.

Quum in omni sensatione sit aliquid obscuri §. 544, et imaginatio semper sit sensatione eiusdem minus clara §. 562. imaginationi etiam distinctae multum in-erit confusionis, et omnis imaginatio est sensitiua §. 522, formanda per facultatem cognoscituam inferiorem §. 520. Scientia imaginando cogitandi et ita cogitata pro-ponendi est AESTHETICA PHANTASIAE.

§. 571.

Phantasia si repraesenter totaliter ea-dem, quae sensi, imaginationes verae sunt §. 546, 38. nec VANA PHANTASMATA seu imaginationes falsae, licet non aequali totaliter claritate percipiантur §. 558, 562. Habitus vana phantasmata formandi est PHANTASIA EFFRAENIS, SUBACTA CONTRA, habitus vere imaginandi.

SECTIO V.
PERSPICACIA,

§. 572.

§. 572.

Identirates diuersitatesque rerum percipio. Ergo habeo facultatem identitates diuersitatesque rerum percipiendi §. 216. Prior facultas esset minima, si ad duorum tantum clarissime perceptorum, maxime eorundem, unicam minimam identitatem, inter maxime debiles socias et antecedentes perceptiones heterogenicas, obscurissime repraesentandas sufficeret. Ergo quo plurimum, quo minus notorum, quo magis diuersorum, quo plures, quo maiores identitates, hinc congruentias, aequalitates, ergo et aequalitates rationum S. PROPORTIONES, similitudines, quo fortiores inter socias et antecedentes perceptiones heterogeneas, quo clarius percipit, hoc maior est § 219. Habitus identitates rerum obseruandi est INGENIUM STRICTIUS DICTUM.

§. 573.

Facultas diuersitates rerum percipiendi minima esset, quae duorum tantum, clarissime perceptorum, maxime diuersorum, unicam minimam diuersitatem, inter maxime debiles antecedentes et socias perceptiones heterogenicas, obscurissime perciperet. Ergo quo plurimum, quo minus notorum, quo magis eorundem, quo plures, quo maiores diuersitates, hinc discongruentias, inaequalitates, ergo et inaequalitates rationum S. DISPROPORTIONES,

TIONES, dissimilitudines, quo fortiores inter antecedentes et socias heterogeneas perceptiones, quo clarius representat, hoc maior est §. 219. Habitus diuersitates rerum obseruandi ACUMEN est. Acutum ingenium est PERSPICACIA.

§. 574.

Facultatis identitates rerum perspicendi, hinc ingenii §. 572, haec est lex: *Repraesentata nota το A, vt nota το B, repraesentantur A et B, vt eadem §. 38.* Facultatis diuersitates rerum percipiendi, hinc acuminis §. 573, haec est lex: *Repraesentata nota το A, vt repugnante το B, A et B percipiuntur, vt diuersa, §. 38.*

§. 575.

Identitates diuersitatesque rerum, vel distincte percipio, vel sensitue, §. 521. Hinc facultates identitatis, diuersitatesque percipiendi, adeoque ingenium, acumen, et perspicacia §. 572, 573. vel sensitua sunt, vel intellectualia §. 402. AESTHETICA PERSPICACIAE est aesthetica pars de ingeniose et acute cogitando et proponendo.

§. 576.

Quum omnia in hoc mundo sint partim eadem, partim diuersa §. 265, 269. representationes identitatum diuersitatumque in iisdem, hinc et INGENII (foetus)

tus) LUSUS, i. e. cogitationes ab ingenio dependentes, et SUBTILITATES, cogitationes ab acumine dependentes, actuuntur per vim animae repraesentatiuam vniuersi, §. 513. Lusus INGENII falsi eius ILLUSIONES, et falsae subtilitates INANES ARGUTATIONES vocantur.

§. 577.

Facultatum animae maiores gradus quum sint habitus, §. 219, et crebra repetitio actionum homogenearum, seu qua differentiam specificam similium sit EXERCITIUM: exercitio augentur animae habitus §. 162. HABITUS animae non dependentes ab exercitio, naturales tamen, CONNATI (dispositiones naturales:) dependentes ab exercitio ACQUISITI, supernaturales INFUSI, facultatum cognoscituarum habitus THEORETICI vocantur.

§. 578.

Acumen et ingenium strictius sumtum, hinc perspicacia §. 572, 573. sunt habitus theoretici §. 577, 519. quo maiores sunt connati, hoc facilis augentur exercitio §. 577, 527. Idem valet de habitu sentiendo et imaginandi §. 535, 558. In quo notabilior ingenii defectus, STUPIDUM (pingue ingenium), acuminis, OBTUSUM CAPUT est. In quo notabilior vtriusque defectus, est HOMO BLITEUS. Omnis error, quum

L 3

fal-

falsum cum vero pro eodem habeat, §. 515. est illusio facultatis identitatis rerum percipiendi §. 576, 572. acumine impediendus §. 573, 221. Hinc errores sunt occasio subtilitatum §. 576, 323.

SECTIO VI.

MEMORIA.

§. 579.

Reproductam representationem percipio eandem, quam olim produxeram §. 572, 559. i. e. RECOGNOSCO (recordor.) Ergo habeo facultatem productas perceptiones recognoscendi seu MEMORIAM §. 216. eamque vel sensituam, vel intellectualem §. 575.

§. 580.

Lex memoriae est: *Repraesentatis pluribus perceptionibus successivis, usque ad praesentem, partiale communem habentibus, partialis communis repraesentatur, ut contenta in antecedente et sequente, §. 572.* adeoque memoria actuatur per vim animae repraesentatiuam vniuersi, §. 557, 576.

§. 581.

Quae ita percipiuntur, ut facilius olim recognosci possint, MEMORIAE MANDO. Hinc quae saepius clariusque reproducuntur secundum §§. 537, 538, 549, 568 at-

ten-

tendendo ad identitates diuersitatesque singularum perceptionum §. 580, alte memoriae mandantur §. 527.

§. 582.

Si perceptio recurrit, eam aut valeo clare recognoscere, tunc obiectum eius MEMORIA TENERE dieor, aut non possum §. 10, et obiecti illius OBLITUS SUM. Hinc impotentia reproductam perceptionem recognoscendi est OBLIVIO. Per quod memini, cuius oblitus eram, id mihi ALIQUID IN MEMORIAM REUOCAT. Per ideas socias mihi aliquid in memoriam reuoco i. e. REMINISCOR. Ergo habeo facultatem reminiscendi seu REMINISCENTIAM, §. 216.

§. 583.

Reminiscentia est memoria §. 582, 579. hanc regulam sequens: *reproductae medi- antibus ideis sociis perceptionis memini* §. 580, 516. Reminiscentia per ideas loci socias recordata est MEMORIA LOCALIS.

§. 584.

Memoria minima esset, quae unicum minimum clarissime, saepissime, recentissime reproductum, maxime debiles inter perceptiones antecedentes et socias heterogeneas obscurissime recognosceret. Quo ergo plura, quo maiora, quo obscurius, quo rarius reproducta, post quo longius tempus heterogeneis for- iissimis perceptionibus transactum §. 564, quo

L 4

for-

*fortiores inter antecedentes et socias perceptio-
nes heterogeneas, quo clarus recognoscit,
hoc maior est §. 219.*

§. 585.

Memoria maior **BONA** et **FELIX** dicitur, et quatenus plura et magna recognoscere potest, **VASTA**, quatenus obscurius etiam reproductum inter sat fortes representationes socias et antecedentes heterogeneas, **FIRMA**, quatenus recognoscere potest, post longius temporis interuallum satis fortibus perceptionibus heterogeneis occupatum, **TENAX**, quatenus rarius reproductum, **CAPAX**, quatenus admodum clare quid recognoscere valet, **VEGETA**, quatenus parum opus est, ut reminiscatur, **PROMTA** dicitur.

§. 586.

Insignis bona memoriae defectus est **OBLIVIOSITAS**. Error ex memoria dependens **LAPSUS MEMORIAE** dicitur. Iam memoria potest perceptionem antecedentem in eo gradu eandem sistere cum sequente, in quo tamen non est eadem. Ergo memoria est **LABILIS**, i. e. cui lapsus sunt possibles. Memoria non admodum labilis est **FIDA**. Ingeniosis non est admodum fida memoria §. 576, sed acuminata augetur eius fidelitas §. 573.

§. 587.

§. 587.

Complexus regularum perficienda memoriae est ARS MNEMONICA. Mnemonica memoriae sensiliuae §. 579. est pars aestheticae §. 533. regulas extendendae, confirmandae, conferuandae, excitandae, capacioris fideliorisque reddendae memoriae praescribens §. 586, 585.

§. 588.

Si phantasma antecedens cum sequente sensatione vel imaginatione in eo gradu pro eodem habetur, in quo non est idem, orietur vanum phantasma, §. 571. per lapsum memoriae §. 586, ex fonte errorum §. 578. quod si per eandem genesis §. 586, 578. pro sensatione habeatur §. 548, orietur fallacia sensuum §. 546, 545.

SECTIO VII.

FACULTAS FINGENDI.

§. 589.

Combinando phantasmata et PRAE-
SCINDENDO i. e. attendendo ad partem ali-
cuius perceptionis tantum, FINGO. Er-
go habeo facultatem fingendi §. 216. POE-
TICAM. Combinatio quam sit represe[n]ta-
tio plurium, ut vnius, hinc facultate
identitates rerum percipiendi actuetur
§. 572, 155. facultas fingendi per vimani-

L 5

mae

mae repreaesentatiuam vniuersi actuatur
§. 557, 576.

§. 590.

Facultatis fingendi haec est regula;
*Pphantasmatum partes percipiuntur, vt inum
totum* §. 589. Perceptiones hinc ortae FICTI-
ONES (figmenta), eaque falsae CHIMAE-
RAE dicuntur, vana phantasma §. 571.

§. 591.

Pone combinari insociabilia, §. 589, aut
praescindi fingendo, quibus sublati tollit
lur imaginandum, vt essentialia, essen-
tiam §. 63. attributa §. 64. aut tolli a fin-
gendo omnes modos, omnes relationes,
aut aliquos modos, alias relationes ad
actuale et indiuiduum constituendum, ne-
cessariis aliis non substitutis, repreaesen-
tari tamen singendum, vt indiuiduum et
actuale §. 54, 148. orientur in his casibus
singulis chimaerae §. 590, per illusionem
facultatis identitates rerum percipiendi
§. 576, 578. adeoque vana phantasma §.
590. lapsu memoriae per apparentem re-
cognitionem admodum corroboranda §.
588, 515.

§. 592.

Facultas fingendi minima esset, quae duo
minima tantum clarissima pphantasma ob-
scurissime combinaret, aut unicam vnius ma-
ximi pphantasmatis partem minimam leuisime

prae-

praescinderet §. 530, 589. Ergo quo plura, quo maiora, quo minus clara combinabit, quo plures, quo maiores, quo plurimum, quo minorum phantasmatum partes, quo magis praescindit, quo magis virumque facit, quoque clarius, hoc maior est §. 219, 590. Maior facultas fingendi FERTILIS (foecunda), ad chimaeras procluus, EXORBITANS (extra-vagans, rhapsodica), ab iis cauens ARCHITECTONICA dici potest. AESTHETICA MYTHICA est aesthetices pars de fictionibus ex-cogitandis et proponendis.

§. 593.

Dormiens si clare imaginor, SOMNIO. Imaginations dormientis sunt SOMNIA SUBIECTIVE SUMTA, cf. §. 91. vel vera, §. 571, vel fallacia §. 588, 591. vel per naturam animae actuata secundum §. 561, 574, 580, 583, 590. naturalia §. 470, vel non naturalia animae, quae sunt ipsi praeternaturalia. Haec si per naturam vniuersam non actuantur, erunt supernaturalia §. 474.

§. 594.

Dormientis phantasia magis effraenis, §. 571, et facultas fingendi exorbitantior, quam vigilantis §. 592. non obscuratas fortioribus sensationibus viuidiores imaginationes et fictiones producunt §. 549. Quorum somnia comitari solent obserua-biliores

biliores motus corporis externi sensatio-
num similium in vigilantibus comites,
sunt NOCTAMBULI. Qui vero vigilantes
quasdam imaginations pro sensationibus
habere solent, PHANTASTAE (visionarii, fa-
natici), qui eas prorsus cum sensationi-
bus confundunt, sunt DELIRI, ut adeo DE-
LIRIUM sit status vigilantis imaginations
pro sensationibus, sensationes pro ima-
ginationibus habitualiter habentis.

SECTIO VIII. PRAEUISTIO.

§. 595.

Conscius sum status mei, hinc status
mundi, futuri §. 369. Repraesentatio sta-
tus mundi, hinc status mei, futuri
est PRAEUISTIO. Praeuideo, hinc ha-
beo facultatem praeuidendi §. 216, actu-
andam per vim animae repraesentati-
uam vniuersi pro positu corporis mei.
§. 513.

§. 596.

Lex praeuisionis est: *Percepta sensatio-
ne et imaginatione communem partialem per-
ceptionem habentibus, prodit perceptio tota-
lis futuri status, in quo partes sensationis
imaginationisque diuersae coniungentur: i. e.*
Ex

*Ex praesenti impregnato per praeteritum
nascitur futurum.*

§. 597.

Quum repraesentem, hinc et praeui-deam §. 595, pro positu corporis mei, §. 512. ea vero, quae externe sentio, propria sunt corpori, quam quae praeuideo, olim demum sensurus §. 535, 595. patet, cur his illa possint clariora et fortiora esse, §. 529. Quia hinc sensationes praeuisiōnibus coexistentes eas adhuc obscurant, §. 542, nihil tam clare praeuideo, quam sensurus sum, sed ita tamen, ut gradus claritatis in praeuisione a gradu claritatis in futura sensatione dependeat, §. 596.

§. 598.

Quae saepius sensi, saepius imaginatus sum, clarior praevideo, quam quae rarius, §. 563, 596. Imaginations iam sensa, id est fortissime percepta sistent §. 542, 558. Hinc fortiores etiam haec praeuisiōnibus nondum fortissime percepta sistentibus, §. 597, eas vna cum sensationibus gnauiter obscurant, §. 529. Quumque praeuisio proprius instantis possit esse clarior praeuisione remotius instantis §. 597, obscurabit in eo casu etiam prae-

praeuisio propioris praeuisionem remo-
tioris, remotiorisque obscuritas propio-
ris illustrabit praeuisionem. §. 549. Ergo
aeque clare sentiendorum proprius instans
clarius praeuideo, quam remotius. §. 549.

§. 599.

*Facultas praecuidendi minima esset, quae
vnicum clarissime proximeque sentiendum. §.
597, 598. saepissime sensum et imaginando
reproductum, maxime debiles inter perceptio-
nes socias et praeuias heterogeneas, tamen
obscurissime repraesentaret, §. 595. Ergo quo
obscurius sentienda, quo magis remota, quo
rarius sensa, aut imaginando reproducta, quo
fortiores inter perceptiones praeuias et socias,
quo clarius repraesentat, hoc maior est praec-
uidendi facultas, §. 219.*

§. 600.

*Quo hebetior aut acutior sensus, a quo
ex parte iam sensum praeuideo, quo mi-
nor aut maior praeuisuri phantasia. §. 565,
hoc obscurior aut clarior erit praeuisio
§. 596.*

§. 601.

*Praeuisiones a sensationibus imaginatio-
nibusque distinguo 1) gradu claritatis,
quo et sensationibus et imaginationibus
cedunt, §. 597, 598. 2) impossibili coex-
isten-*

sistentia cum statibus praeteritis et praesente. Quod si praeuisio fortior et imaginatio aut etiam sensatio debilior sint claritatis, quantum obseruatur, aequalis, tamen charactere secundo distingui possunt, §. 67. Ex circumstantiis enim si cognosco, quae non sint sensationes secundum §. 567, eam nec imaginationem esseclare cognosco §. 38, 67. quae cum imaginationibus sociis, praeuisiis et sequentibus, etiam sensationibus inconnexa deprehenditur, §. 557, 357. quaeque simul sentiri non potuerit, §. 377.

§. 602.

Facilitatur praeuisio, §. 527. si praeuidendum 1) clarius sentiendum est, §. 597. 2) magna ex parte iam sensum 3) et reproductum est imaginando §. 598. 4) praeuisum iam saepius §. 563. idque 5) per interualla debiliorum perceptionum, ut semper habuerit lucem nouitatis §. 549. 6) non ita multo post sentiendum, §. 598. 7) debiliores praeuias et socias perceptio-nes habeat heterogeneas, hinc tales aut nullas, aut non admodum claras sensa-tiones et imaginations, §. 597, 598. 8) at fortiores sequatur et comiteretur tam ima-ginations, quam sensationes, quae cum praeuidendo partiales perceptiones com-munes habent, §. 596, 597.

§. 603.

§. 603.

Impeditur praeuisio, si 1) impediatur praeuidendi futura sensatio secundum §. 543, 2) sensatio magna ex parte cum praeuidendo eorundem praesens 3) eorundem imaginatio secundum §. 569, 4) praeuisiones impedian tur priuinae, praesertim 5) interruptae debilioribus perceptionibus, quia eas ipsa continuatio obscurat, §. 550. 6) procrastinetur praeuidendum, §. 598. 7) fortiores praeuias et socias habeat heterogeneas imaginationes sensationesque, 8) at tales debiliores, quae cum praeuidendo perceptionem communem habent, §. 602, 221.

§. 604.

Quum in omni sensatione §. 544. et imaginatione sit aliquid obscuri §. 570. et praeuisio sit minus clara, quam eiusdem sensatio et imaginatio §. 597, 598. praeuisioni etiam distinctae multum admixtum est confusionis et obscuritatis, et omnis mea praeuisio est sensitua, §. 522. actuanda per facultatem cognoscitiam inferiorem §. 520. cuius cognitionem et propositionem dirigens mantica §. 350, est pars Aesthetices, §. 533.

§. 605.

Si praeuideantur totaliter eadem cum sentiendis, praeuisiones sunt veraces seu

PRAE-

PRAEUSIONES, licet non eodem modo, aequali cum sensationibus claritate, percipiuntur §. 597. Si sentiatur praesentum, IMPLETUR PRAEUSIO. Praeiusio non impleta, FALLAX est, fons errorum practicorum, §. 578.

SECTIO VIII.

JUDICIUM.

§. 606.

Perfectionem imperfectionemque rerum percipio i. e. DIJUDICO. Ergo habeo facultatem dijudicandi §. 216. *Haec minima effet vnius minimi clarissime percepti unicam minimam perfectionem imperfectionemque, maxime debiles inter perceptiones heterogeneas praeuias et socias, obscurissime representans.* Quo ergo plurimum, quo maiorum, quo obscurius etiam perceptorum, quo plures, quo maiores perfectiones imperfectionesue, quo fortiores inter socias et praeuias heterogeneas perceptiones, quo clarius facultas dijudicandi representat, hoc maior est, § 219. Habitum res dijudicandi est IUDICIUM, idque de praeuisis, PRACTICUM, de aliis, THEORETICUM vocatur, et quatenus obscurius etiam perceptorum plures tamen perfectiones imperfectionesue detegit, est PENETRANS.

M

§. 607.

§. 607.

Lex facultatis diiudicandi est: perceptis rei variis aut consentientibus, aut dissentientibus, eius aut perfectio, aut imperfectio percipitur. §. 94, 121. Quod quum fiat vel distincte, vel indistincte; facultas diiudicandi, hinc et iudicium §. 606. erunt vel sensitiva, vel intellectualia §. 402, 521. Judicium sensituum est GUSTUS SIGNIFICATU LATIORI (sapor, palatum, nasus). CRITICA LATISSIME DICTA est ars diiudicandi. Hinc ars formandi gustum, s. de sensitiae diiudicando et iudicium suum proponendo est AESTHETICA CRITICA §. 533. Judicio intellectuali gaudens est CRITICUS SIGNIFICATU LATIORI, Vnde CRITICA SIGNIFICATU GENERALI est scientia regularum de perfectione vel imperfectione distincte iudicandi.

§. 608.

Gustus significatus latiori de SENSIBUS, i. e. quae sentiuntur, est IUDICUM SENSUUM, et illi organo sensorio tribuitur, per quod diiudicandum sentitur. Hinc datur iudicium oculorum, aurium e. c. Tam hoc, quam omnis facultas diiudicandi actuatur per vim animae repraesentativam vniuersi §. 513. quum omnia in hoc mundo sint partim perfecta, partim imperfecta §. 250, 354. Diiudicationes falsae

ſae ſunt IUDICI ECLIPSES. Facultas diiudicandi ad eclipses prona IUDICIJM PRAECEPS dicitur. Talis GUSTUS CORRUPTUS est. Habitus ab eclipsibus IUDICIJ cauendi eft eius MATORITAS. Talis gustus eft SAPOR NON PUBLICUS (purior, eruditus) minoribus etiam congruentiis discongruentisque detegendis in diiudicando perſpicax, DELICATUS. Eclipses iudicij ſenſuum ſunt eorundem fallacie, §. 545.

§. 609.

Quo maior memoria §. 579. reminiftentia §. 582, facultas fingendi §. 589, praefuſionis habitus §. 595. et iudicium ſunt connata, hoc facilius augentur exercitiis, §. 577, 606.

SECTIO. X.

PRAESAGITIO.

§. 610.

Qui praefuſam perceptionem repræfentat, vt eandem, quam olim percipiet, PRAESAGIT, ergo habet facultatem praefagiendi, ſeu SIGNIFICATU LATIORI PRAESA-GITIONEM. Perceptiones per praefagitionem eiusmodi actuarae ſunt PRAESAGIA LATIUS DICTA, vel ſenſitiva, vel intelle-

M 2

ctualia

perceptis
ſentien-
tio per-
vel di-
diudi-
unt vel
521. Ju-
GNIFICA-
CRITICA
i. Hinc
ue diiu-
onendo
icio in-
GNIFICA-
ATU GE-
rfectio-
candi.

NSUALI-
IDICIJM
buitur,
e. Hinc
m e. c.
diidiu-
raefen-
nia in
partim
nes fal-
ſae

Et ualia §. 402, 521. PRAESAGIA STRICTIUS DICTA et PRAESAGITIO sunt sensitua tantum. Sensituia praesagia sunt obiectum mantices aesthericae, §. 604.

§. 611.

Lex praesagitionis haec est: *Si in praesentis perceptionis successuis perceptionibus repraesentantur quaedam partiale communitum cum antecedentibus habentes, haec partialis communis repraesentatur, ut contenta in antecedente et sequente.* §. 572. Ergo ut se habet memoria ad imaginationem: sic se habet praesagitio ad praeuisionem, §. 579, 610.

§. 612.

Praesagitio sensitua est EXSPECTATIO CASUUM SIMILIUM, cuius haec est regula: *Aut sentio, aut imaginor, aut praeuideo A, quod cum alio praeuiso B multa habet communia, hinc B repraesento, ut idem futurum cum A* §. 611. Cui per ideas praeuisi socias praesagit animus, quae ante non praesagiebat, PRAESUMIT, hinc facultatem habet praesumendi, §. 216, quae se habebit ad praesagitionem, ut reminiscientia ad memoriam §. 582, 610.

§. 613.

Praesumendi facultas est praesagitio hanc

hanc regulam sequens: *Praeuism medianis ideis sociis perceptionem praesagit animus.*

§. 614.

Praesagitio minima esset, quae unicum, minimum clarissime saepissime praeuism proxime instans maxime debiles inter perceptiones praeuias et socias heterogeneas obscurissime tamen perciperet. §. 610, 611.

§. 615.

Quo plura, quo maiora, quo rarius, quo obscurius praecidenda, quo longius ante tempus fortissimis perceptionibus aliis transigendum, §. 564. *quo fortiores inter praeuias et socias heterogeneas, quo clarius percipit praesagitio, hoc maior est,* §. 219, *hoc minus opus habet praeumptionibus* §. 613.

§. 616.

Notabilis praesagiendi habitus est **FA
CULTAS DIUINATRIX**, vel naturalis aut con-
nata, aut acquisita, vel infusa, §. 577.
Postrema est **DONUM PROPHETICUM**. Prae-
sagium ex facultate diuinatrice est **DIU-
NATIO**, haec ex dono prophetico est **VATI-
CINIUM** (*prophetia*).

§. 617.

A praesagitione pendentes errores sunt
VANA PRAESAGIA, fallaces praeuisiones cum
veracibus per illusionem facultatis iden-
titates rerum percipiendi confusae, §. 578,

605. Si qua mihi sunt praesagia, exspectationes casuum similium, §. 612, praesumtiones §. 613, actuantur per vim animae repraesentatiuam vniuersi, §. 595, 576.

§. 618.

Si praeuisum cum antecedente aliquo sensō, aut phantasmate, aut praeuisio alio habeatur pro eodem in eo gradu, in quo non est, orietur fallax praeuisio §. 605 per vanum praesagium, §. 617, 576.

SECTIO XI. FACULTAS CHARACTERISTICA.

§. 619.

Signa cum signatis vna percipio; ergo habeo facultatem signa cum signatis repraesentando coniungendi, quae FACULTAS CHARACTERISTICA dici potest, §. 216. Quumque sit in hoc mundo nexus significatiuus, §. 358, facultatis characteristicae perceptiones actuantur per vim animae repraesentatiuam vniuersi, §. 513. Nexus significatiuus vel distincte, vel indistincte cognoscitur, hinc facultas characteristicā vel sensitiua erit, §. 521, vel intellecutualis §. 402.

§. 620.

Si signum et signatum percipiendo coniungitur, et maior est signi, quam signa-

ti perceptio, COGNITIO talis SYMBOLICA dicitur, si maior signati repraesentatio, quam signi, COGNITIO erit INTUITIUA (intuitus). In vtraque cognitione facultatis characteristicae haec est lex: *Perceptionum sociarum una fit medium cognoscendae existentiae alterius*. §. 347.

§. 621.

Pone per illusionem facultatis identitates rerum cognoscendi haberi pro signo, quod non est, pro signato, quod non est, §. 576, cognitio fallax symbolica et intuitiua orietur, §. 620. Pone eodem modo haberi quid pro prognostico, quod non est, nascentur fallaces praeuisiones apparentibus praesagiis praesumptionibus que multum corroborandae, §. 605, 515.

§. 622.

Facultas characteristica minima esset, quae unicum minimum signum cum uno minimo signato, maxime debiles inter praeuias perceptiones et socias heterogeneas obscurissime coniungeret. Ergo quo plura, quo maiora signa cum quo pluribus, quo maioribus signatis, quo fortiores inter socias et praeuias perceptiones heterogeneas, quo clarius coniungit facultas characteristica, hoc maior est, §. 219. Scientia sensitivae cognitionis circa signa occupatae et propositionis eiusmodi est AESTHETICA CHARACTERISTICA,

M 4

tam

Eta
um-
nae

quo
alio
quo
605

er-
natis
cul-
216.
gni-
icae
mae
exus
ncte
risti-
elle-

con-
gna-
ti

tam heuristicā, quam hermeneuticā, §. 349. Characteristica orationis est PHILOLOGIA (grammatica latius dicta), eaque docens pluribus linguis particularibus communia VNIUERSALIS. Philologia docens regulas 1) generales in omni oratione obseruandas, qua vocabula, eorumque 1) partes est ORTHOGRAPHIA LATIUS DICTA 2) flexionem est + TYMOLOGIA (analogia) 3) nexum s. constructionem est SYNTAXIS 4) quantitatem PROSODIA. Complexus harum 4 disciplinarum est GRAMMATICA (strictius dicta) 5) significatum est LEXICA (lexicographia) 6) scriptionem est GRAPHICE II) speciales e.g. ELOQUENTIAE s. perfectionis in oratione sensitiva, eiusque 1) generatim spectatae est ORATORIA 2) speciatim, vel solitae est RHETORICA, vel ligatae est POETICA. Hae disciplinae cum suis singulæ filiabus quatenus demonstrant regulas pluribus linguis particularibus communes VNIUERSALES sunt.

§. 623.

Dum dormientis sensationes externæ non sint clarae §. 556, somnus debiliorum etiam phantasmatum erit ad sensitivæ praevividendum aptior, quam status vigilantis §. 549, 598. Complexus regularum ex insomniorum praevisionibus praesagiendi est ONIROCRITICA.

SECT.

SECTIO XII.

INTELLECTUS.

§. 624.

Anima mea cognoscit quaedam distin-
cte §. 522. facultas distincte quid cogno-
scendi est **FACULTAS COGNOSCITIUA SUPE-**
RIOR, (mens), intellectus §. 402. mihi con-
ueniens, §. 216.

§. 625.

Quum habeam facultatem attendendi,
ATTENTIONEM, abstrahendi, **ABSTRACTIO-**
REM, §. 529, et praescindendi seu abstra-
hendi partem a toto, §. 589. eaeque se ex-
serant in sensationibus, imaginationibus,
praevisionibus, e. c. prout obiecta earum
ad corpus meum se habeant, §. 538-600.
actuantur per vim animae repraesentati-
uum vniuersi pro positu corporis §. 513.

§. 626.

Attentio in totius perceptionis partes
successive directa est **REFLEXIO**. Attentio
ad totam perceptionem post reflexionem
est **COMPARATIO**. Reflecto. Comparo.
Ergo habeo facultatem reflectendi com-
parandique §. 216, actuandas per vim ani-
mae repraesentatiuum vniuersi pro posi-
tu corporis §. 625.

§. 627.

Lex attentionis est: *quorum plures, quo-*
M 5 rum

ca, §.
PHILO-
ue do-
com-
ens re-
obser-
tes est
onem
s. con-
tatem
plinata) 5)
(ia) 6)
ales e-
rato-
pecta-
solu-
POETI-
gulæ
s plus
nunes

ernae
orum
sitiue
vigi-
arum
aesfa-
CT.

rum minus obscuras notas percipio, quam aliorum, ea clarius aliis percipio §. 528. Hinc regula reflexionis est: cuius partis in perceptione totius plures minus obscuras notas percipio, ad eam prae reliquis attendo, §. 626, et regula comparationis haec est: Reflectendo ad partes totius perceptionis plures et clariores notas eius percipiens ad eam postea magis attendo §. 529.

§. 628.

Attentione minima esset, quae unicam minimam perceptionem obscurissimis reliquis uno tantum gradu clariorem redderet. Hinc quo plures, quo maiores perceptiones, quo clarioribus, quo clariores reddit, hoc maior est attentio, §. 219. Habitus plura appercipiendi est ATTENTIONIS EXTENSIO, admodum clarius clarioribus etiam quaedam appercipiendi habitus est ATTENTIONIS INTENSIO.

§. 629.

Lex abstractionis haec est: Quorum pauciores, quorum minus claras notas percipio, quam sunt aliorum notae, aliis obscurius representantur, §. 528. Hinc praescindendi haec est regula: Cuius partis in perceptione totius pauciores minusque clarae sunt notae, quam aliarum, haec aliis obscurius percipitur, §. 629.

§. 630.

§. 630.

Abstractio minima est, quae unicam minimam perceptionem clarissimis reliquis unico tantum gradu obscuriorum redderet. Hinc quo plures, quo maiores perceptiones, quo obscurioribus, quo obscuriores reddit abstractio, hoc major est, §. 219.

§. 631.

Intellectus mei haec lex est: Si comparans a non comparatis abstraho, residuum est distincte perceptum, §. 627. Quumque finitus sit intellectus meus, §. 248, haec lex est lex intellectus finiti, qui attendendo, reflectendo, comparando, abstrahendo, praescindendoque actuatur per vim animae repraesentatiuam vniuersi, §. 625, 626.

§. 632.

Repraesentatio rei per intellectum est eius CONCEPTIO. Hinc CONCEPTIBILE est, cuius distincta formari potest perceptio, idque IN SE, quod in se spectatum distincte concipi potest. Jam in omni possibili sunt essentia et affectiones, §. 53, 43. non totaliter eadem, §. 267, 41. quae adeo a se inuicem distingui possunt, §. 67. Ergo in omni possibili sunt notae, §. 67, quae clare cognosci possunt, hinc omne possibile est in se conceptibile.

§. 633.

*INCONCEPTIBILE IN SE (absolute) est, cu-
ius*

ius in se spectati distincta perceptio inuolueret. Hoc est solum nihilum §. 632, 7. At CONCEPTIBILE RELATIUE TALE est, ad quod distincte cognoscendum dati alicuius intellectus vires sufficient, et ad quod intelligendum dati alicuius spiritus vires non sufficient, est RELATIUE INCONCEPTIBILE (supra datum intellectum positum). Hinc multa in se probe conceptibilia §. 632, possunt esse supra meum intellectum posita, §. 631.

§. 634.

Quum distinctio sit rei notarumque rei claritas, potest per multitudinem, et claritatem notarum tam intensiuam, quam extensiua augeri, §. 531. Quae plures viuidioresque notas habet, quam aliae distinctiae, erit PERCEPTIO EXTENSIE DISTINCTIOR, quae intensie clariores notas habet, quam aliae distinctiae, erit (intensie distinctior) PURIOR.

§. 635.

Quo magis ad rem attendo reflectens et comparans, hoc sit eius intellectio extensie distinctior, §. 634, 631. Quo magis ad intellecti notas iterum attendo reflectens et comparans, quoque magis a non comparatis abstraho, hoc intellectio producitur purior, §. 634, 559.

§. 636.

§. 636.

Quo minus ad rem attendo, aut satis attendens etiam minus tamen reflecto, aut satis etiam reflectens minus tamen comparo, hoc sit eius intellectio minus extensiu distincta. Quo minus eosdem actus in intellecti notis repeto, quo minus a non comparatis abstraho, hoc manet perceptio distincta impurior §. 634, 631.

§. 637.

Intellectus minimus esset, qui non nisi unice minimi paucissimas notas minime claras, maxime debiles inter perceptiones praeuias et socias heterogeneas, distingueret. Quo ergo plurium, quo maiorum, quo plures, quo clariores notas, quo fortiores inter praeuias et socias heterogeneas distinguit intellectus, hoc maior est, §. 219. Perfectio intellectus notas intensiu distinctas formandi est PROFUNDITAS, et maior profunditas PURITAS. Perfectio eiusdem notas extensiu distinctas formandi est INTELLECTUS PULCRITUDO.

§. 638.

Si attentio ad certum obiectum minuitur, dum perceptionibus sociis pluribus heterogenis attendo, DISTRAHOR. Hinc ipsae sensations distractione obscurantur, §. 543, et omnis attentio ad certum obiectum

iectum distractione impeditur §. 221. Abstractio animi distracti a perceptionibus heterogeneis pluribus, qua attentio ad certum obiectum augetur, est ANIMI COLLECTIO. Hinc animi collectio adeoque abstractio est impedimentum distractionis, §. 221. Jam impedimentum impedimenti est medium ad finem, §. 342. Hinc animi collectio, adeoque abstractio promouebit attentionem, quod patet etiam ex §. 549. Attentio promouebit abstractiōnem, hinc et collectionem animi, §. 529.

§. 639.

Per intellectum distinctas perceptiones actuans eodem vtritur, §. 338. Habitus vten-
di intellectu, VSUS INTELLECTUS dicitur,
qui in me habitus acquisitus, §. 577. Cui
vsus intellectus nondum acquisitus est,
est INFANS, cui nondum tantus, quantus
ad negotia vitae communis grauiora ple-
rumque requiritur, PSYCHOLOGICE MINO-
RENNIS, vt PSYCHOLOGICE MAIORENNIS etc.,
cui tantus intellectus vsus acquisitus est,
quantus ad negotia virae communis gra-
uiora plerumque requiritur. Cui nota-
biliter minor intellectus vsus est, quam
plerisque aetate aequalibus, SIMPLEX SIGNI-
FICATU MALO. In quibus nullus aut fere
nullus intellectus vsus obseruatur in ea
aetas.

aetate, in qua solet esse probe obserua-
bilis, sunt MENTE CAPTI.

SECTIO XIII.

RATIO.

§. 640.

Nexum quorundam confuse, quorundam distincte percipio. Ergo habeo intellectum nexus rerum perspicientem §. 402, 216. i. e. RATIONEM, et facultates nexus confusius cognoscentes, quales 1) inferior facultas identitatis rerum cognoscendi §. 572, 279. quo ingenium sensituum §. 575. 2) inferior facultas diuersitates rerum cognoscendi, §. 572, 279. quo acumen sensituum pertinet §. 575. 3) memoria sensitiva §. 579, 306. 4) facultas fingendi §. 589. 5) facultas diiudicandi §. 606, 94. quo iudicium sensituum §. 607, et sensituum §. 608. 6) exspectatio casuum simillium §. 610, 612. 7) facultas characteristica sensitiva §. 619, 347. Hae omnes, quantum in repraesentando rerum nexus rationis similes sunt, constituant ANALOGON RATIONIS, §. 70, complexum facultatum animae nexus confuse repraesentantium.

§. 641.

Facultas distincte identitatis diuersitatesque rerum perspiciendi §. 572, 279. hinc in-

ingenium et acumen intellectuale §. 575.
 memoria intellectualis, seu PERSONALITAS,
 §. 579, 306. facultas distincte dijudicandi,
 §. 606, 94. quo iudicium intellectualis per-
 tinet §. 607, praesagito intellectualis seu
 PROUDENTIA (prospicientia), §. 610. fa-
 cultas characteristicā intellectualis §. 619.
 est ratio §. 640.

§. 642.

Quum omnia in hoc mundo sint in vni-
 uersali nexu, §. 356-358. ratio actuatur per
 vim animae repraesentatiuam vniuersi
 pro situ corporis §. 631. et hac quidem
 lege: *Si in A clare cognosco aliquid, ex quo
 clare cognoscam, cur sit aliquid clare cognoscendum in B, A et B concipio connexa,* §.
 14, 632.

§. 643.

Quod vlla ratione cognosci potest, RA-
 TIONABILE dicitur, quod nulla, IRRATIO-
 NABILE (contra rationem). Iam omne
 possibile est dupliciter rationale, §. 24.
 Tam eius ratio, quam rationatum, cum
 nexu inter utrumque sunt conceptibilia
 in se, §. 632, 14. Ergo omne possibile est
 rationabile. Omne irrationalis, quic-
 quid contra rationem est, est impossibi-
 le, §. 7, 8.

§. 644.

Ad cuius nexus intelligendum datae
 alicu-

alicuius rationis vires non sufficiunt, est SUPRA eam RATIONEM positum. Cuius ergo ratio limitata est, ut mea, §. 631, 640, illius supra rationem possint esse posita multa rationabilia §. 643.

§. 645.

Ratio minima esset intellectus minimus unicus minimum nexus perspiciens. Quo ergo maior intellectus, quo maiorem, quo plurimum nexus perspicit, hoc maior est ratio §. 219. Habitus maiorem rerum nexus perspicendi est SOLIDITAS, plurimum rerum nexus perspicendi habitus est SAGACITAS RATIONIS. Hinc et ratio est vel purior, vel impurior §. 637.

§. 646.

Perceptiones rationis sunt RATIOCINIA, quae si vera fuerint, SANA, si falsa, CORRUPTA RATIO dicitur. Complexus verorum ratiociniorum dicitur RATIO OBJECTIVAE SUMTA, contradistincta rationi subiective sumtae §. 640. definitae. VSUS RATIONIS est habitus ratione vtendi, qui in me acquisitus, §. 577. Intensio eius est CULTURA RATIONIS. Hinc omnis veritatis philosophica cognitio colit rationem, §. 577. Falsa regula syllogistica admodum eandem corrumpit.

§. 647.

Errores analogi rationis rationi corruptae

N

ruptae

ruptae qui tribuit, §. 640, 646. illudit illi facultas identitatis rerum cognoscendi ex defectu acuminis, §. 576. At possunt tamen errores eiusmodi rationem corrumpere, si fiant praemissae, §. 646.

§. 648.

Quum omnis facultas cognoscitiva in me sit limitata, hinc certum et determinabilem limitem habeat, §. 248, 354. facultates animae cognoscitivae inter se comparatae admittunt inter se rationem aliquam et proportionem determinatam, §. 572. qua una altera vel maior, vel minor est §. 160. Determinata facultatum cognoscitivarum proportio inter se in aliquo, est INGENIUM eius LATIUS DICTUM. Ingenium, cui multi habitus insunt, VEGETUM, cui pauci vel nulli, TARDUM est, quod ex tardo mutatur in vegetum, EXCITATUR. Quae facultas reliquis maior est in ingenio latius dicto, subiecto, cuius ingenium latius dictum attenditur, nomen dat. Hinc patet, qui sint INGENIOSI, ACUTI, MEMORIOSI, PROUDI, IUDICIOSI, INTELLIGENTES, RATIONABILES SENSU EMINENTIORI, e. c.

§. 649.

Quia facultates cognoscitivae in certa proportione se ad se mutuo referentes ad certum cognoscendorum genus aptiores

res sunt aliis §. 648. illud ingenium latius dictum, quod ad certum cognoscendorum genus aptius aliis est, ab illo cognoscendorum genere nomen accipit. Hinc patet, quae sint INGENIA HISTORICA, POETICA, DIVINATORIA, CRITICA, PHILOSOPHICA, MATHEMATICA, MECHANICA, MUSICA, e. c. Quae ad omnia cognoscendorum genera notabiliter aptiora sunt INGENIA latius sumta multis aliis, VNIUERSALIA, et quatenus gradu plerarumque facultatum cognoscituarum multum multa alia excedunt, SUPERIORA nuncupantur.

§. 650.

CONSUETUDO est habitus necessitatem attentionis in certis actionibus minuens. Jam omnis habitus acquisitus theoreticus mutat ingenium latius sumrum, §. 577, 648. Hinc exercitiis et consuetudine multum mutari, mutari saepius potest ingenium latius dictum, vel excitari §. 648, vel TORPESCERE i. e. ex vegeto in tardum mutari. Hinc patet, qui possit quis ex ingenioso iudiciosus fieri, e. c. qui possit ex inge-
nio poetico fieri philosophicum, e. c. §. 649.

SECTIO XIII.
INDIFFERENTIA.

§. 651.

Per facultatem dijudicandi alicuius vel

N 2

per.

ludit illi
cendi ex
tunt ta-
corrum-

itiua in
determini-
354. fa-
se com-
tem ali-
inatam,
vel mi-
ultatum
e in ali-
DICTUM.
nt, VE-
DUM est,
um, EX-
maior
to, cu-
nditur,
t INGE-
, IUDI-
SEN-

n certa
rentes
aptio-
res

perfectionem vel imperfectionem percipio, §. 606. Perfectionem imperfectionem vel symbolice, vel intuitiue cognosco, §. 620. Hinc obiecti alicuius aut perfectionem intueor, et PLACET, aut imperfectionem, et DISPLICET, aut nec perfectionem eius, nec imperfectionem intueor, i. e. nec placet, nec displicet, et (sum erga illud indifferens) est MIHI INDIFFERENS. Quod placet, intueor, ut bonum, sub ratione boni, §. 100. quod displicet, intueor, ut malum, sub ratione mali, §. 146. Indifferens mihi nec ut bonum, nec ut malum, nec sub ratione boni, nec sub ratione mali intueor, §. 100, 146.

§. 652.

In mihi indifferenti aut nullam omnino perfectionem imperfectionem intueor, et est MIHI PLENARIE INDIFFERENS, aut nec certam et determinatam tantum perfectionem in eodem intueor, nec oppositum eius, et est respectu illius perfectionis MIHI RELATIUE INDIFFERENS. IGNOTUM MIHI est, quod non represesto. Vnde ignoti nullam omnino perfectionem imperfectionem intueor §. 651. Ergo ignotum mihi est plenarie indifferens, nec placet, nec displicet. Particulariter mihi ignotum est mihi relativae ad per-

perfectiones incognitarum partium in-differens. Quod tantum symbolice ap-percipio, si vel maxime symbolice mihi eius conscius sim, vt boni, vel mali, non clare intueor tamen, vt tale §. 620, hinc nec placet, nec displicet mihi, sed est in-differens, §. 651. quatenus obseruatur.

§. 653.

ANIMUS INDIFFERENS TOTALITER esset, in cuius perceptione totali omnino nihil placens, nihil displicens contineretur. **PARTIALITER INDIFFERENS** est, qui par-tiales perceptiones sibi vel plenarie, vel re-latiue indifferentes habet. Ergo cui vel vnicum minime placet, vel displicet, non est totaliter in-differens. Cui non omnes ipsius perceptiones partiales respectu omnium perfectionum possibilium aut placent, aut displicent, est partialiter in-differens.

§. 654.

SUBJECTIUE (indifferens) **ADIAPHORON** dicitur, quod certa et determinata vis re-praesentativa nec vt bonum, nec vt ma-lum intuetur, qualia mihi ignota, et sym-bolice tantum clare cognita. §. 652. **OBI-JECTIUE ADIAPHORON** est, quod nec est bonum, nec malum, idque iterum vel **ABSOLUTE** esset **INDIFFERENS**, quod nul-lam omnino perfectionem imperfectio-nem.

N 3

nemque poneret, et est non ens, §. 100,
vel RELATIUE, quod ad certam perfectio-
nem aut eius oppositum nihil confert.
Tale non datur in mundo optimo, §. 441.
Ergo rem intuitus, vt est, erga nullam
rem est absolute indifferens, §. 651.

SECTIO XV.
VOLUPTAS ET TAEDUM.

§. 655.

Status animae ex intuitu perfectionis
est (complacentia) VOLUPTAS, ex intuitu
imperfectionis est TAEDUM (displacentia).
Hinc STATUS INDIFFERENTIAE est status
animaee nec taedium, nec voluptatem sen-
tientis. Voluntas et taedium ex vero in-
tuitu VERA, ex falso APPARENTIA dicun-
tur. Hinc intuitus perfectionis et bono-
rum, vt talium, voluptatem, verorum
veram, apparentium apparentem, in-
tuitus imperfectionis et malorum, vt ta-
lium, taedium, verorum verum, appa-
rentium apparet producit §. 12.

§. 656.

VOLUPTAS vel TAEDUM ex intuitu sim-
plicis perfectionis imperfectionisue SIM-
PLEX, COMPOSITA sunt, ex intuitu com-
positae perfectionis imperfectionisue or-
ta, ex intuitu sensuio SENSITIVA, ex
sensuali, VOLUPTAS TAEDUMUE SENSUUM,
EX

ex distincto RATIONALIA (intellectuala) sunt §. 521, 640. In perceptione totali non totaliter indifferentis aut fortiora sunt placentia non placentibus, et status ille PRAEDOMINUM VOLUPTATIS est, aut fortiora sunt displicantia non displicantibus, et status ille PRAEDOMINUM TAEDIE est, aut placentibus non placentia, displicantibus non displicantia aequalia essent robore, et esset ille STATUS TOTALIS AEQUILIBRII, §. 516. cf. §. 661.

§. 657.

Voluptas fortior obscurat debiliores voluptates et taedia heterogenea praeuiā et socia. Taedium fortius obscurat debiliora taedia heterogenea praeuiā et socia cum eiusmodi voluptatibus §. 529. Hinc in praedominio voluptatis praegressa et socia taedia, in praedominio taedii praegressae sociaeque voluptates obscurantur §. 656. Debilior voluptas illustrat voluptates fortiores praegressas et socias heterogeneas cum eiusmodi taediis. Debilius taedium illustrat taedium fortius praegressum et socium heterogenum cum eiusmodi voluptatibus §. 549.

§. 658.

Minima voluptas et taedium sunt status, qui oriuntur ex minimo i. e. minime vero, claro, certo, §. 531, 620. qui potest esse, intuitu

N 4

tuitu vnicae minimae perfectionis imperfectionisue, praeuiis et sociis heterogeneis voluptatibus taedisque plurimum fortioribus, §. 651, 161. Quo ergo maiore, i. e. reriore, vel viuidiore, vel distinctiore, clariore, certiore §. 531. ex intuitu, quo plurius, quo maiorum perfectionum, imperfectionumque, quo debiliores inter praeuias sociasque voluptates heterogenas et taedia eiusmodi voluptates et taedia nascentur, hoc erunt maiora, §. 160, 657. Voluptatis caussa DELECTAT. Volutatem augens, IUCUNDUM (commodum), minuens, INCOMMODUM (ingratum), taedium augens, MOLESTUM, minuens GRATUM erit.

§. 659.

Quum praesentium clarior, §. 542, rerior, certior §. 546, hinc maior §. 531. sit intuitus, voluptates et taedia ex praesentibus possunt esse maiora, quam ex praeteritis et futuris, §. 658. Quorum si tamen aliquid, ut multo maiores, multo plures perfectiones imperfectionesue continens repraesentatur, aut si animus per plura in praeteritis futurisque placentia et disiplentia distrahitur, ex illis voluptas et taedium possunt fortiora fieri, quam ex praesenti §. 658, 543. Voluptas taediumque, quo excepto animus est paene inde-

differens, aut in totali aequilibrio, clarius sentiuntur, §. 658, 653.

§. 660.

MIHI BONA sunt, quibus positis in me ponitur realitas, MIHI MALA, quibus positis in me ponitur negatio latius sumta. Quumque mei corporisque mei, et utriusque status magis i. e. verius, clarius, certius, §. 531. sim conscientia, quam multarum aliarum rerum, §. 508, patet, cur ea, quae intueor, ut mihi bona, vel mihi mala, voluptates et taedia producant maiora, quam multa alia, licet haec vel meliora, vel peiora iudicem, §. 658. In bonis malisque mihi quaedam existunt extra me, quaedam minus, haec sunt mihi bona et mala (interna) DOMESTICA, illa (externa) ADVENTITIA, mihi utilia, §. 336. Domestica possunt magis placere et displicere aduentitiis, §. 658.

§. 661.

Si quid tantum, ut bonum, intueor, inde oritur PURA VOLUPTAS, si quid tantum, ut malum, inde oritur MERUM TAEDUM, si quid, ut bonum malumque simul, et aequaliter, inde oritur STATUS AEQUILIBRII PARTIALIS cf. §. 656. respectu illius obiecti. Si quid, ut bonum malumque simul, sed inaequaliter, aut erit intuitus obiecti, ut boni, maior, et orie-

N 5

tur

tur DULCE TAEDIUM, aut erit intuitus obiecti, vt mali, maior, et orietur AMARA VOLUPTAS. Jam omne finitum partim bonum, partim malum, §. 264. Ergo si finitum intuear, vt est, nulla ex eo mera voluptas, nullum merum taedium, omnia finita placebunt displicebuntque partialiter, §. 631, 654.

§. 662.

Perfectio phaenomenon, sc. gustui latius dicto obseruabilis, est PULCRITUDO, imperfectio phaenomenon, seu gustui latius dicto obseruabilis, est DEFORMITAS. Hinc pulcrum, vt tale, intuentem delectat, §. 658, deformes, vt tale, intuenti molestum est §. 658. Mutato intuitu, mutatur voluptas et taedium, §. 326, 328. Jam omnis meus intuitus est in se mutabilis, §. 257. Ergo omnis mea voluptas, omne taedium est in se mutabile. Quae tamen plerisque difficilior mutanda, (durabilia) CONSTANTIA dicuntur, quae constantibus facilius mutanda sunt VOLUPTATES ET TAE-DIA, TRANSITORIA (breuia, fluxa) sunt.

SECTIO XVI.

FACULTAS APPETITIU.A.

§. 663.

Si conor seu nitor aliquam perceptio-nem producere, i. e. si vim animae meae seu

seu me determino ad certam perceptio-
nem producendam, APPETO. Cuius op-
positum appeto, illud AUERSOR. Ergo
habeo FACULTATEM appetendi et auersandi,
§. 216. i. e. APPETITIUAM. (voluntatem
latius dictam, cf. § 690.) Ipsi conatus seu
nisus, seu determinationes virium mea-
rum meae, sunt appetentis APPETITIONES
(appetitus) et auersantis AUERSATIONES.

§. 664.

Quae appeto 1) praeuideo continenda
in futuris perceptionum mearum totallium
seriebus, 2) praesagio exstitura vi mea ad
eadem determinata 3) placent. Quae
prorsus non praeuideo, hinc ignota §.
652, 595. quae prorsus non praesagio vlla
vi mea exstitura, quae prorsus non pla-
cent, hinc plenarie mihi indifferentia §.
652, non appeto. Quae auersor, 1) prae-
uideo, 2) praesagio certo nisu meo im-
pedienda, 3) displicant. Quae prorsus
non praeuideo, hinc ignota, quae nullo
nisu meo impedienda praesagio, quae
prorsus non displicant, non auersor,
hinc mihi plenarie indifferentia non auer-
sor, §. 652.

§. 665.

Lex facultatis appetitiuae haec est;
*Quae placentia praeuidens exstitura nisu meo
praesagio, nitor producere. Quae displicen-*
tia

tia praeuidens impedienda nisu meo praefasio, eorum opposita appeto, §. 664, 663. Hinc multa bona et mala, sub ratione boni, possum appetere. Multa mala et bona, sub ratione mali, possum auersari, §. 651.

§. 666.

Multa bona possum non appetere, 1) ignota, 2) mihi plenarie indifferentia, 3) per errorem displicantia, 4) placentia etiam, sed prorsus non praeuisa, 5) praeuisa etiam, sed quae vlo nisu meo exstituta prorsus non praefagio. Multa mala possum non auersari, 1) ignota 2) mihi plenarie indifferentia 3) per errorem placentia 4) displicantia etiam, sed prorsus non praeuisa, 5) praeuisa etiam, sed quae nulo nisu meo impedienda praefagio. §. 664, 665.

§. 667.

Quum intuitus, §. 619. diiudicationes, §. 608, hinc voluptas et taedium, §. 655, praeuisiones, §. 595, et praefagia §. 610. actuentur per vim animae repraesentatiuam vniuersi pro positu corporis mei, et per haec actuetur appetitus et auersatio, §. 665, appetitus etiam et auersatio actuabuntur per vim animae repraesentatiuam vniuersi pro positu corporis mei §. 513, 317.

§. 668.

§. 668.

Quo minores maioresque facultates cognoscitiae ad appetendum auersandumque requisitae, §. 667. hoc minor vel maior facultas appetendi vel auersandi easdem sequens, seu per eas determinata, §. 331.

§. 669.

Appetens et auersatus intendit productionem alicuius perceptionis §. 341, 663. hinc perceptiones intentionis eiusmodi rationem continentis causae impulsuiae sunt appetitionis auersationisque, vnde ELATERES ANIMI vocantur, §. 342. COGNITIO, quatenus elateres animi continet, MOUENS (afficiens, tangens, ardens, pragmatica, practica et viua latius), quatenus minus, INERS (theoretica et mortua latius), et haec caeteroquin satis perfecta §. 515, 531. SPECULATIO (speculativa, vana, cassa) dicuntur. Hinc cognitio symbolica, qua talis, est notabiliter iners, §. 652, sola intuituia mouens, § 652. Hinc in statu totalis indifferentiae perceptio totalis esset iners, §. 653, at in statu purae voluptatis, meri taedii, aut alterutrius praedominantis perceptio totalis est mouens §. 656, 661. Cognitio, quae vim motricem habet, caeteris paribus, maior est inerti, etiam speculatione, §. 515. Ergo quo vastior,
quo

quo nobilior, quo verior, quo clarior,
hinc viuidior vel distinctior, quo certior,
quo ardenter cognitio est, hoc maior
est. §. 515, 531.

§. 670.

Status aequilibrii respectu certi obiecti,
est status, vbi placet illud et displicet
aequaliter. §. 661. Hinc in statu talis aequi-
librii aequales percipiuntur ad appeten-
dum aliquid et auersandum elateres, §.
669. In statu aequilibrii si cognitio mou-
ens ad appetendum certum obiectum
totaliter aequalis esset cognitioni mouen-
ti ad idem auersandum, status inde ori-
undus esset STATUS PERFECTI AEQUILIBRII.
In statu aequilibrii praeuisum, caeteris
paribus, §. 664, 665. appeto, pro ratione
boni, quantum placet, §. 331, et auersor,
pro ratione mali, quantum displicet. §.
667. Jam placet et displicet aequaliter.
Ergo tunc appeto et auersor idem aequa-
liter.

§. 671.

Quum vna perceptio facilius, quam
altera producatur, §. 527, non quovis ap-
petitu quaevis perceptio actuatur, sed ad
quamlibet certus virium animae gradus
requiritur. §. 331. Si tanta fuerit APPETI-
TIO vel AUERSATIO, quantam obiecti eius
aut illi opposiri productio requirit, sunt

EFFI-

EFFICIENTES. Si tantae fuerint, sunt INEFFICIENTES. Si tantae fuerint, quantas ad productionem obiecti earundem aut illi oppositi requiri praeſagio appetens vel auersatus, PLENAE sunt, si minores, MINUS PLENAE. COGNITIO MOUENS appetitiones auersationesue efficientes, et VIS EIUS MOTRIX §. 222, est VIUA (strictius, cf. §. 669, incendens, sufficiens ad agendum). COGNITIO et VIS EIUS MOTRIX §. 222, appetitionum auersationumue inefficientium est MORTUA (strictius cf. §. 669, insufficiens ad agendum, solicitatio). COGNITIO mouens appetitiones auersationesue plenas, et VIS EIUS est COMPLETE MOUENS, mouens tantum minus plenas est INCOMPLETE MOUENS. Cognitio viua, caeteris paribus, maior est mortua, incomplete mouens minor complete mouente, §. 669.

§. 672.

Quum vano praefagio queam certum appetitionis auersationisue gradum pro sufficienti ad obiectum aut eius oppositum producendum habere, qui tamen non est sufficiens, §. 617. appetitiones auersationesque meae plenae tamen possunt inefficientes esse, et eandem ob rationem, dum maiores requiri appetitiones auersationesue praefagio, quam quae sufficiunt.

ficiunt, possunt minus plena efficienesse. §. 671.

§. 673.

In statu aequilibrii pari praeuisione et praesagio appetitus aequalis est auersationi §. 670. Ergo efficiente appetitione esset et efficiens auersatio eiusdem, plena auersatione esset et plena appetitio eiusdem §. 671, simulque appetitio inefficiens efficiente auersatione, auersatio inefficiens efficiente appetitione §. 81, 663; appetitio minus plena, dum plena esset auersatio eiusdem, et auersatio minus plena, dum plena esset appetitio eiusdem §. 81, 671. Ergo si in statu aequilibrii efficienter appeterem aut auersarer, simul appeterem aut auersarer idem inefficienter, si in eodem statu appeterem aut auersarer plene, idem appeterem aut auersarer minus plene, quod impossibile §. 7. Ergo in statu aequilibrii, vel toralis, vel partialis §. 656, 661. vel perfecti, vel minus talis, §. 670. praeuisione et praesagio paribus, nec efficienter, nec plene appetito aut auersor. Quod si itaque plene appeto vel auersor, si efficienter appero vel auersor, non sum in statu aequilibrii aequali praeuisione et praesagio actuandi obiecti et oppositi eius §. 671.

§. 674.

§. 674.

Si quid praeuisum determinato nisu meo exstiturum praesagiens, ut bonum malumque simul intueor, sed aut praedominante voluptate, aut taedio, status animi inde ortus STATUS SUPERPONDII dicitur. In statu superpondii inaequales percipiuntur ad appetendum et auersandum elateres, §. 669. Ergo aequali praeuisione et praesagio obiecti et illi oppositi, tantum fortior est appetitio auersatione in statu superpondii, aut auersatio appetitione, quantum voluptas taedio, aut taedium voluptati praedominatur §. 331, 665.

§. 675.

APPETITIONES ET AUERSATIONES EFFICACES dicuntur 1) seriae i.e. non simulatae, tunc INEFFICACES sunt simulatae, 2) efficientes, tunc inefficientes sunt inefficienes, siue plenaे furerint, siue minus plenaе, 3) plenaе, tunc inefficientes sunt minus plenaе, siue efficientes fuerint, siue minus, §. 672. In statu indifferetiae prorsus non appeto, nec auersor, §. 664, 665. ergo nec efficaciter vlo significatu. In statu aequilibrii aequali praeuisione et praesagio obiecti et eidem oppositi non appeto, non auersor efficaciter significatu secundo, nec significatu tertio §. 673. Ergo in statu voluntatis pū

O

rae,

rae, meriue taedii, aut in statu superpondii tantum, caeteris paribus, efficaciter significatu secundo et tertio appeto vel auersor. §. 661, 674.

SECTIO XVII.

FACULTAS APPETITIUA INFERIOR.

§. 676.

Quum FACULTAS APPETITIUA cognoscitiam sequatur, §. 665, 668. eam sequetur aut inferiorem, et est INFERIOR §. 520, aut superiorem, §. 624. Quaedam appeto et auersor sensitiae repraesentata, §. 521. Ergo habeo facultatem appetitiuam inferiorem, §. 216. APPETITIONES AUERSATIONESQUE per illam actuatae sunt SENSITUAE nascentes ex vi animae repraesentatiua vniuersi pro positu corporis, §. 667. Illustrum FACULTAS CONCUPISCIBILIS, harum TRASCIBILIS, et cum facultate cognoscitura inferiore nonnunquam CARO dicitur.

§. 677.

Appetitus auersationesque sensitiae vel oriuntur ex repraesentationibus obscuris, vel ex confusis §. 676, 520. Vtraeque, quatenus appetendi auersandique caussae impulsuiae sunt, sunt STIMULI. §. 669. Fortior appetitus ex obscuris stimulis est INSTINCTUS, (sympathia, amor), auersatio eiusmodi FUGA (antipathia, odium, naturales.)

§. 678.

§. 678.

Appetitiones auerstationes fortiores ex confusa cognitione sunt AFFECTUS (passiones, affectiones, perturbationes animi), eorumque scientia PATHOLOGIA 1) PSYCHOLOGICA eorumdem theoriam explicans 2) AESTHETICA, eorum excitandorum, compescendorum, significandorumque regulas continens, quo pertinet pathologia oratoria, rhetorica, poetica, §. 622. 3) PRACTICA, obligationes hominis respectu affectuum exhibens.

§. 679.

Affectus, qui appetitiones fortiores sunt, quum ex fortiori voluptate sensitua orientur, §. 678, 665. haec voluptatem sociam augebit, §. 162. unde eiusmodi AFFECTUS IUCUNDI dicuntur, §. 658, et quatenus voluptas, ex qua oriuntur, taedium socium obscurat, §. 529. GRATI appellantur §. 658. Affectus qui auerstationes fortiores sunt, quum ex fortiori taedio sensituo orientur §. 678, 665. socia illud taedia augebit §. 162. unde eiusmodi AFFECTUS MOLESTI nuncupantur, et quatenus taedium, ex quo oriuntur, voluptatem sociam obscurat, INGRATI appellantur §. 658. Affectus ex gratis ingratisque compositi MIXTI sunt.

O 2

§. 680.

§. 680.

Affectus, ut sensationes internae, §. 678, 535. si fuerunt, qui esse possunt, fortissimi, remittuntur, §. 551, tempus ipsum
rum medicus est, §. 550. Fortiores quum
orientur ex fortiori intuitu, §. 655, 679.
obscurabit ille cognitionem placentium
displacentiumue symbolicam, §. 529, 620.
Hinc fortiores affectus sunt ineffabiles,
et, si prorumpant in verba, eandem ob
caussam saepe remittuntur, §. 529.

§. 681.

Quicquid auget voluptates et taedia
sensiua fortiora, augebit affectus, §. 678.
Hinc quo magis composita voluptas tae-
diumue, ex quibus affectus, quo nobilio-
res §. 515, quo veriores, viuidiores, cer-
tiores, ardentes §. 658, 669. hoc illi
maiores, §. 656. Si alter tantum sentiat
affectus caussam, ut malum, vel bonum,
alter simul imaginetur, simul praeuideat,
posterioris affectus, caeteris paribus, ma-
ior erit, quam prioris. §. 595, 557.

§. 682.

Affectus iucundus est GAUDIUM. Gau-
diu ex praesenti (ob futura consepta-
ria) est LAETITIA. Gaudium ex praeteri-
to (ob futura consequentia) est SATISFACTIO.
Satisfactio ex facto gaudentis est ACQUIES-
CEN.

CENTIA IN SE IPSO. Gaudium ex malo non amplius imminente est HILARITAS.

§. 683.

Gaudium ex futuro incertiori est SPES, certiori, FIDUCIA, quatenus eius praesentiam appetit, CUPIDITAS. Cupida fiducia in bonum difficile ANIMOSITAS, animositas maior est AUDACIA.

§. 684.

Gaudium ex honore GLORIA, cf. §. 942. ex alterius imperfectione, MALEUOLENTIA. Maleuolentia alterius dedecus laetata est IRRISIO. Gaudium ex alicuius perfectio- ne est AMOR. Amor benefactoris est GRATITUDO (gratus animus), miseri, MISERICORDIA, comparatiue perfecti FAUOR, inferioris BENEUOLENTIA, eiusque beneuo- lo minus vtilis CLEMENTIA.

§. 685.

Affectus molestus est TRISTITIA. Tristitia ex praeterito (ob futura consequentia) est LUCTUS, ex praesenti, (ob futura consequentia) MOESTITIA (moeror), luctus ex facto lugentis est POENITENTIA.

§. 686.

Tristitia ex futuro incertiori, METUS, imminent, TIMOR, timor ex maiori, HORROR, horror ex certo, DESPERATIO, ex improviso, TERROR, tristitia ex spei in- certitudine, PUSILLANIMITAS, ex mora cu-

O 3

piti,

piti, DESIDERIUM, ex ante repraesentato,
vt bonum, FASTIDIUM est.

§. 687.

Tristitia ex contemtu PUDOR, ex alterius imperfectione COMMISERATIO, ex alterius perfectione ODIMUM, odium ex appetitu boni alieni INVIDIA, terror ex iniuria est IRA.

§. 688.

Intuitus alicuius, vt non reproducti, est ADMIRATIO. Instinctus ad cognoscendum, quae nondum cognouimus, est CURIOSITAS, pro diuersitate ingeniorum latius dictorum vel HISTORICA in cognitionem historicam, vel PHILOSOPHICA in cognitionem philosophicam, vel MATHEMATICA in cognitionem mathematicam lata. Mente capti, in quorum anima soli affectus molesti regnant, sunt MELANCHOLICI, in quibus ira regnat, FURIOSI sunt.

SECTIO XVIII.

FACULTAS APPETITIUA SUPERIOR.

§. 689.

FACULTAS APPETITIUA quatenus cognoscitiam superiorem sequitur, §. 665, 668. SUPERIOR (animus) dicitur. Quaedam appeto et auersor distincte repraesentata per facultatem diiudicandi intellectualem, §. 607.

607. Ergo habeo facultatem appetitivam superiorem, §. 216. APPETITIONES AUERSTIONESQUE per illam actuandae sunt RATIONALES, §. 641. et nascuntur per vim animae repraesentatiuam vniuersi pro positi corporis, §. 667, 642.

§. 690.

Appetitio rationalis est VOLITIO. Volo. Ergo habeo facultatem volendi VOLUNTATEM, §. 216. Auersatio rationalis est NOLITIO. Nolo. Ergo habeo facultatem non-lendi NOLUNTATEM, §. 216. Facultas appetitiva superior est vel voluntas, vel noluntas, §. 689. Repraesentationes volitionis nolitionisque caussae impulsuiae sunt MOTIUA. Elateres animi §. 669, vel sunt stimuli, vel motiua §. 677, 521.

§. 691.

Velle aut nolle sine motiuis est vim suam determinare in distincte repraesentatum, aut eius oppositum §. 663, quae tamen non sint distincte repraesentata, §. 690. Quod quum sit impossibile, §. 7, nec volo, nec nolo sine motiuis. Jam in statu totalis et plenariae indifferentiae vellem et nollem sine motiuis §. 690, 655. Ergo in statu eiusmodi nec volo, nec nolo. Motiua sunt vel vera, vel apparetia §. 12.

O 4

§. 692.

§. 692.

Quum VOLITIONES NOLITIONESQUE sequantur intellectionem §. 690, eam vel sequuntur puram, cui nihil prorsus admixtum est confusionis, eruntque PURAE, vel sequuntur intellectionem, cui aliquid admixtum est confusionis, et erunt volitiones nolitionesque, quibus aliquid admixtum est sensitiui. Purae volitiones nolitionesque non, nisi ex pura praeuisione, prospicientia, §. 641, iudicioque mere intellectuali nascentur, §. 655. Hinc meae volitiones nolitionesque singulae tales sunt, quibus aliquid admixtum est sensitiui, §. 604.

§. 693.

Inter motiva, quibus ad nolendum volendumue determinor, §. 690, semper sunt stimuli, §. 692, 677. Quod si quidam stimuli motiuis socii ad oppositum illi impellant, ad quod motiva determinant, oritur (dissensus) LUCTA FACULTATIS APPETITIUAE INFERIORIS ET SUPERIORIS. (appetitus sensitiui et rationalis, carnis et rationis). Si contra nulli stimuli ad oppositum eius impellant, ad quod motiva determinant, oritur (consensus) HARMONIA FACULTATIS APPETITIUAE INFERIORIS ET SUPERIORIS. Per quam facultatem appetitivam post luctam plene appeto aut auerteror, illa VINCIT.

§. 694.

§. 694.

Ex pura voluptate meroque taedio intellectuali §. 656. orietur in me consensus facultatum appetituarum, §. 661, 693. In statu indifferentiae nec consentient, nec dissentient, §. 693, 691. In statu aequilibrii, aequali etiam praeuisione et praesagio obiecti et illi oppositi, caussae impulsuuae, quibus motiuua insunt, essent aequae fortes oppositis stimulis, §. 670. Ergo neutra facultatum appetituarum in isto statu vinceret, §. 693, 673. Ergo tunc tam vincente inferiore, quam vincente superiore facultate appetituua sum in statu superpondii, §. 674.

§. 695.

CAUSSAE IMPULSIUAE appetitionum auer-sationumue ad eas plenas sufficientes sunt COMPLETAE, insufficientes INCOMPLETAE. Hinc stimuli completi ad plenam appeti-tionem auerstationemue sensitiuam sufficiunt §. 677. Motiuua completa ad plenam volitionem nolitionemue sufficient, §. 671. Motiuua cum stimulis sociis completa ad plenam volitionem nolitionemue, cui aliquid admixtum est sensituii, sufficient §. 690, 692. VOLITIO NOLITIOQUE ex motiuuis tam solis, quam cum stimulis sociis, tamen incompletis, est ANTECEDENS (prae-via, inclinatoria, excitatoria). Hinc vo-

O 5

litio

litio antecedens est minus plena, §. 671, efficax tamen significatu primo, non nunquam etiam secundo. §. 675. VOLITIO NOLITIOUE ex motiuis, aut solis, aut cum stimulis tamen sociis, completis est CONSEQUENS (finalis, decisiua, decretoria). Et volitio, et nolitio consequens est DECRETUM (propositum, proaeresis late dicta). Decretum est plena volitio nolitioue, §. 671. hinc efficax significatu tertio, licet non semper secundo §. 675.

§. 696.

Complexus actuum facultatis cognoscitiae circa motiua stimulusque decernendi est DELIBERATIO. Ergo circa quoduis decernendum haec in deliberationem veniunt: 1) estne ipsum et oppositum ipsius possibile? 2) estne mihi vtrumque physice possibile i. e. potestne meis actuari viribus? §. 665. non simpliciter solum, sed et secundum quid? §. 469. 3) quantis opus est ad actuandum ipsum? quantis ad actuandum oppositum eius viribus? §. 671. 4) quot ex uno oppositorum bona? 5) quot ex altero? 6) quot ex uno oppositorum mala? 7) quot ex altero? 8) quanta ex uno oppositorum bona? 9) quanta ex altero? 10) quanta ex uno oppositorum mala? 11) quanta ex altero? 12) quid melius? §. 665.

§. 697.

§. 697.

DELIBERANS quatenus mathematicam cognitionem intendit, RATIONES SUBDUCIT, (calculat), dum considerat, quot bona, quot mala vtrinque speranda sint, CAUSSAS IMPULSIAS NUMERAT, quas PONDERAT, dum quanta bona, quanta mala speranda sint iudicat, dum perpendit, quid sit melius, vnum alteri PRAEFERT. Si praelatum decernat, ELIGIT. Si deliberans decernit aliquid, vt hoc experiat, an vires suae, quantaeque ad illud actuandum sufficient, TENTAT. Si singulas ponderanti maiores visas caussas impulsias pro tot minimis habeat deliberans, quot magnitudinis singularum gradus cognoscit, et sic singulas comparet, caussas impulsias CONNUMERAT.

§. 698.

Elateribus animi insigniter destitutus SOCORS est, insigniter iis instructus est ACTIUUS. In quo praedominari solet voluptas, est SEMPER-HILARIS, (laerafter). In quo praedominari solet taedium, est SEMPER-TRISTIS. Cui facile ad opposita superpondium, FLEXILIS, cui difficile, FIRMUS est.

§. 699.

Qui pollet habitu deliberandi, est CIR-CUMSPECTUS (consideratus); cui est habitus

tus

tus sine deliberatione appetendi vel auer-sandi, INCONSIDERATUS est. Circumspe-ctus difficulter decernens est ANCEPS (in-determinatus,) facile decernens est PROM-TUS (determinatus), maiores suas propo-sitiones syllogismorum praticorum s. MAXIMAS saepe mutans est VARIABILIS (in-constans, varius,) rarius mutans bonas CONSTANS, malas PERTINAX est. In tentando iustum virium gradum adhibens est STRENUUS, peccans in excessu VEHE-MENS, in defectu MINUS STRENUUS.

SECTIO XVIII. SPONTANEITAS.

§. 700.

Mutor §. 505-699. interne §. 126. Ergo sum ens finitum, §. 254. et contingens, §. 257. Ergo existentia mea modus est, §. 134. adeoque status mei omnes sunt in se contingentes §. 205, 108. Ergo etiam mu-tationes eorum omnium, §. 124, 125. Ergo omnes actiones meae, omnes passiones sunt in se contingentes, §. 210. Hinc et omnes actiones meae futurae, §. 298. Hinc nullae actiones meae, nullae passiones sunt absolute vel intrinsecus necessariae. §. 105.

§. 701.

NECESSITATIO (coactio) est mutatio ali-cuius ex contingenti in necessarium, hinc est

est vel **ACTUΑ** necessitatis, quod non est proprie, nisi substantia, §. 198. vel **PASSUΑ** necessitati, quae tribuitur tam accidentibus, vel actioni vel passioni, quae mutantur ex contingentibus in necessaria, tum substantiae, cui eiusmodi necessitata accidentia insunt.

§. 702.

NECESSITATIO (*coactio*) **ABSOLUTA** foret, quae in se contingens mutaret in absolute necessarium. Jam nihil potest mutari in absolute necessarium, §. 130. Ergo nec vlla actio, ergo nec vlla mea actio. Ergo absoluta necessitatio vllius actionis meae est impossibilis, §. 7. Omnes actiones meae sunt manentque semper, in ipso actu, et post eum in se contingentes, hinc et oppositum earum in se possibile §. 700, 104.

§. 703.

Oppositi multarum actionum mearum admodum magna est possiblitas hypothetica, §. 168. Hinc multarum mearum actionum admodum magna est contingentia, etiam hypothetica §. 188, 700. Hinc futurae sunt futura admodum contingentia, §. 298.

§. 704.

ACTIO a sufficienti principio, quod agenti internum est, dependens est **SPONTANEA**.

NEA. Vnde spontaneitas tribuitur, 1) actioni, quae a principio sufficienti, quod agenti internum est, dependet, 2) substantiae eiusmodi actiones patranti. Jam omnis actio proprie talis a principio, quod agenti internum est, dependet, §. 210, 37. Ergo omnis actio proprie talis est spontanea. Quoniam tamen mutationes ex actionibus passionibusque compositae nonnunquam a potiori denominantur actiones, quatenus passiones sunt, concipiuntur, ut non spontaneae, §. 210.

§. 705.

Multae actiones meae, immo omnes proprie dictae, hinc et actiones animae meae sunt spontaneae, adeoque vere tam illis, quam animae meae tribuitur spontaneitas, §. 704. Si AUTOMATON dicatur se ipsum mutans, anima erit automaton.

§. 706.

Spontaneitas minima est, si principium agenti intrinsecum ad unam tantum minimam actionem sufficit, §. 704, 161. Ad quo plures ergo, ad quo maiores actiones principium agenti intrinsecum sufficit, hoc maior est eius spontaneitas, donec sit maxima in eo agente, in quo ad plurimas maximas actiones sufficit. Animae meae admodum magna conuenit spontaneitas, § 705.

§. 707.

§. 707.

NECESSITATIO EXTERNA (coactio ab extra) est dependens a vi extra substantiam necessitatam existente, estque vel idealis, vel realis, §. 701, 212. Actio externe realiter necessitata non esset spontanea, nec proprie actio, §. 704, sed realis passio, §. 210. Necessitatio externa realis est **NECESSITATIO (coactio) EXTERNA SIMPLICITER TALIS**. Ergo actiones necessitatione externa simpliciter tali coactae essent passiones reales, **SUBSTANTIA ET ACTIONES**, quae non absolute necessitantur, sunt **LIBERAE** cf. §. 719. **A COACTIONE ABSOLUTA. SUBSTANTIA ET ACTIONES**, quae non necessitantur coactione externa simpliciter tali, sunt **LIBERAE A COACTIONE EXTERNA SIMPLICITER TALI**. Ergo omnes meae mutationes sunt liberae a coactione absoluta §. 702, omnes actiones meae, omnes actiones animae meae spontaneae, i. e. omnes actiones proprie dictae §. 704, et anima mea, quatenus sponte agit, sunt liberae a coactione externa simpliciter tali.

SECTIO XX.

ARBITRIUM.

§. 708.

ACTIONES mihi physice possibles sunt **IN POTESTATE MEA POSITAE**, realitates mihi

hii physeim impossibiles sunt **SUPRA POTES-
TATEM MEAM POSITAE**. Ergo est actio
quaedam vel simpliciter tantum, vel et-
iam secundum quid in potestate mea po-
sitae, est quaedam vel simpliciter etiam,
vel tantum secundum quid supra meam
potestatem, §. 469. Actionum in potesta-
te alicuius agentis positarum oppositum
aut est etiam in potestate eiusdem agen-
tis positum, aut supra eandem, §. 9. et
vtrumque denuo vel simpliciter, vel secun-
dum quid, §. 469. Quae ipsae cum suis
oppositis, simpliciter saltim, sunt in po-
testate alicuius positae, sunt ipsi **LIBERAE**
cf. §. 719. **RATIONE EXSEQUITIONIS**, qua-
rum oppositum simpliciter supra po-
testatem alicuius positum est, sunt ipsi **ME-
RE NATURALES**. **ACTIO** libera ratione ex-
sequitionis, cuius opposito aequalis re-
spectu certi agentis est physica possibili-
tas, est **PHYSICE** ipsi **INDIFFERENS** (indiffe-
rens, qua exercitium actus).

§. 709.

Actiones mere naturales sunt naturali-
ter necessariae. Vnde actiones liberae
ratione exsequitionis his contradistin-
ctae physeim contingentes sunt §. 708, 469.
**Hinc futurae nonnunquam FUTURA CON-
TINGENTIA** simpliciter vocantur.

§. 710.

§. 710.

INTERNA NECESSITATIO (coactio) est, quae dependet a determinatione substantiae necessitatis interna, et tribuitur substantiis et earum actionibus, 1) dum actiones substantiarum putantur a sola earundem essentia necessitari. Eiusmodi necessitatio, dum actiones mutaret in absolute necessarias, §. 702, 107. omnino impossibilis est §. 702. 2) dum per substantiae naturam quaedam actiones ex phylice alias contingentibus mutantur in physice necessarias illi naturae vel simpliciter vel secundum quid tales, §. 469. Hinc actiones mere naturales possunt dici necessitatae coactione interna physica. §. 709, 708. Actiones et substantiae neutro ex his significatu interne coactae sunt LIBERAE cf. §. 719. A COACTIONE INTERNA TAM ABSOLUTA, QUAM PHYSICA. Jam vero actiones liberae ratione exsequutionis, et substantiae, quae et quatenus actiones eiusmodi patrant, neutro ex his significatu sunt interne coactae, §. 709, 708. ergo sunt liberae a coactione interna tam absoluta, quam physica.

§. 711.

Multae meae actiones, multae actiones animae meae spontaneae sunt liberae ratione exsequutionis, §. 708. Ergo et ipsis

P

et

et animae, quatenus eas patrat, conuenit libertas a coactione externa simpliciter tali, §. 707, et interna, tam absoluta, quam physica, §. 710.

§. 712.

LUBITUS est cognitio, qua substantia pollet, ex qua secundum leges appetitionis auersationisque cognosci potest, cur sic non aliter se determinet circa actionem liberam ratione exsequutionis. At hoc cognosci potest ex praeuisione, prae sagio, voluptate, vel taedio, §. 665. stimulis et motiuis §. 677, 690. Ergo prae uisio, prae sagium, voluptas vel taedium, stimuli et motiua, quae cognoscuntur a certa substantia lubitum eius constituunt. Si SUBSTANTIA circa actionem liberam ratione exsequutionis ira vim suam determinat, sic ut ex lubitu eius cognosci potest, APPETIT VEL AUERSATUR PRO LUBITU. Qui ergo aut non praeuisum, aut id, quod prorsus non prae sagierat, vlo nisi suo existitum, aut nec placens, nec displicens, sine vllis stimulis, vllis motiuis appeteret, vel auersaretur, non appeteret, non auersaretur pro lubitu. Multa appeto, multa auersor pro lubitu meo. Ergo habeo facultatem appetendi et auersandi pro lubitu meo i. e. ARBITRIUM. Actiones, quas per arbitrium determinare est in

in potestate alicuius substantiae positum; ipsi sunt ARBITRARIAE. Multae actiones meae sunt arbitrariae.

§. 713.

LUBENTER APPETO VEL AUERSOR 1) quicquid appeto vel auersor pro lubitu, et tunc nihil appeto, nihil auersor illubenter s. INUITUS, §. 712, 665. 2) si lubitus aut merum taedium, aut puram voluptatem, aut ingens superpondium contineat: tunc INUITUS (illubenter, contra lubitum) appeto vel auersor, vbi non est admodum magnum in lubitu superpondium: seu, vbi ad oppositum eius, quod appeto vel auersor, multa etiam et magna videntur impellere. Ultimo sensu inuitus, tamen appeto vel auersor pro lubitu, eoque significatu inuita actio, ramen est arbitraria §. 712.

§. 714.

Quum COACTIO SIGNIFICATU STRICTO cf. §. 701. sit productio actionis inuitae: ACTIO COACTA seu INUITA PER VIOLENTIAM SIMPLICITER SUMTAM EXTERNAM esset, quam nullo pro lubitu, contra omnem lubitum, per coactionem externam simpliciter sumtam patrarem, sed haec non esset actio proprie dicta, §. 707. Si quid inuitus agō pro lubitu ex §. 713. superpondium eius, quod appeto vel auersor, aut ut a me

P 2

pro-

productum consideratur, et ME IPSE COEGISSE dicor, aut vt ab alio extra me, §. 22, et ACTIO dicitur INUITA seu COACTA PER VIOLENTIAM seu COACTIONEM EXTERNAM SECUNDUM QUID (mixta, sc. ex arbitraria, et inuita per violentiam simpliciter sumtam externam.)

§. 715.

ACTIONES inuitae, ad quas me cogere dicor ipse, aut externe cogi secundum quid ab aliis, fiunt pro lubitu meo, §. 714. hinc sunt arbitrariae, §. 712, et necessitatae vocantur, quatenus, vt minus necessariae, concipiuntur, si vel ipse, vel alia non produxissent, quod eas produxit, superpondium, §. 701, 188.

§. 716.

ACTIONES INUITAE PER IGNORANTIAM, AUT ERROREM appellantur, quas non patrassem pro lubitu, nisi aliquid ignorassem vel errassem; quae quum tamen fiant pro lubitu, sunt etiam arbitrariae §. 712.

§. 717.

Arbitrium minimum esset, pro minimo lubitu unicam tantum actionem determinans, §. 161. Quo ergo maiori pro lubitu, quo plures, quo maiores actiones determinat, hoc maius est, §. 160, donec sit maximum, maximas plurimas actiones ex maximo lubitu determinans §. 161, 712.

§. 718.

§. 718.

Quum arbitrium sit facultas appetendi auersandiue pro lubitu suo, §. 712. substantia arbitrio praedita, aut tantum facultatem appetendi auersandiue sensitiu habebit, aut tantum volendi nolendiue pro lubitu, aut facultatem volendi nolendiue et sensitiu appetendi auersandiue pro lubitu suo. §. 676, 689.

SECTIO XXI.

LIBERTAS.

§. 719.

Facultas appetendi auersandiue pro lubitu suo sensitiu, est ARBITRIUM SENSITIU, facultas volendi nolendiue pro lubitu suo est (liberum arbitrium) LIBERTAS cf. §. 707, 708, 710. (moralis, simpliciter sic dicta). Libertas pure volendi nolendiue est LIBERTAS PURA. Ergo substantia arbitrio praedita aut illud sensituum tantum habebit, aut libertatem tantum puram, aut eandem arbitrio sensituo mixtam, §. 718. ACTIONES, ad quas per libertatem se determinare est in potestate aliquius substantiae positum, LIBERAE sunt, et ipsa SUBSTANTIA, quae et quatenus actiones liberas patrare potest, est LIBERA.

§. 720.

Multa appeto auerforque sensitiu pro

P 3

lu

lubitū meo. Ergo habeo arbitrium sensituum, §. 216, 719. Multa volo noloque pro lubitu meo. Ergo habeo libertatem §. 216, 719. Multae actiones meae, multae actiones animae meae, et anima in multis actionibus suis, sunt liberae. Omnibus meis volitionibus nolitionibusque sensitiui quid admixtum est. §. 692. Hinc non conuenit mihi pura libertas, in liberrimis meis actionibus arbitrio sensituo mixta mea est libertas, §. 719. Tam arbitrium sensituum, quam liberum actuuntur per vim animae repraesentatiuam vniuersi pro positu corporis mei in eodem. §. 712, 667.

§. 721.

ACTIONES VOLUNTARIAE dicuntur i) quaeunque per facultatem appetitiam superiorum determinantur, tunc INUOLUNTARIAE sunt, quae per facultatem appetitiam superiorem non determinantur. Et hoc significat omnes actiones voluntariae sunt liberae, non omnes actiones liberae sunt voluntariae. §. 719. Pone enim, me me ipsum determinare per arbitrium sensituum, ubi me determinare per libertatem fuit in potestate mea positum, erit eiusmodi actio inuoluntaria, tamen libera, §. 719.

§. 722.

§. 722.

ACTIONES VOLUNTARIAE dicuntur²⁾ quae-
cunque per facultatem appetitivam supe-
riorem nullo modo inuiti determinantur.
Tunc INUOLUNTARIAE sunt, quas inuitus
volo. Hoc significatu voluntariae inuo-
luntariaeque omnes sunt liberae actiones,
§. 719. Sed non omnes liberae actiones
sunt vel voluntariae, vel inuoluntariae
hoc significatu, §. 721.

§. 723.

Cum libertate proprius connexum est
MORALE. Hinc DETERMINATIONES LIBERAES
sunt MORALES. HABITUS actionum libera-
rum MORALES, LEGES determinationum
moralium MORALES. PHILOSOPHIA et THEO-
LOGIA eas docens MORALIS, STATUS EX IIS
resultans MORALIS est. Hinc MORALITER
POSSIBILE est 1) per libertatem in genere,
s. in substantia libera, qua tali, 2) per li-
bertatem legibus moralibus conformiter
determinatam possibile s. LICITUM. MORA-
LITER IMPOSSIBLE est 1) per libertatem in
genere, s. in substantia libera, qua tali,
2) per libertatem legibus moralibus con-
formiter determinandam impossibile, s.
ILLICITUM. MORALITER NECESSARIUM est,
cuius oppositum est moraliter impossibili-
le, ergo 1) cuius oppositum per liberta-
tem in genere, s. in substantia, quatenus

P 4

est

est libera, est impossibile, 2) cuius oppositum est illicitum. Necesstitatio moralis est OBLIGATIO. Obligatio ad actionem inuitam erit COACTIO MORALIS.

§. 724.

Necessitas moralis neutro significatur esse potest, vbi non est libertas, §. 723, ergo non tollit libertatem, nec eius oppositum est, §. 81, sed rationatum seu conjectarium, §. 14. Hinc actiones moraliter necessariae, necessitatae, et coactae non possunt solum esse liberae, sed et sunt tales necessario, §. 723. Immo posita LEGE MORALI VNIUERSALISSIMA, i. e. omnes omnium substantiarum liberarum libertas actiones determinante, cf. §. 822. omnes actiones liberae sunt moraliter necessariae, aut illicitae, §. 723.

§. 725.

Libertas minima est unicam tantum volitionem nolitionemque pro lubitu minimo actuans, quo ergo plures, quo maiores, quo maiori pro lubitu actuat, hoc maior est, donec sit maxima maximas plurimas volitiones nolitionesque summo pro lubitu actuans, §. 719. Quo ergo distinctiori pro lubitu aliquid volo noloue, hoc id volo noloue liberius. Ergo quo magis motiuorum meorum mihi sum conscius, hoc liberius volo. §. 712. Liberrime volens nolensque distinctissime

VQ-

volendi nolendie motiua ut perspiciatur,
quandounque vult, vel non vult, est
moraliter necessarium §. 723.

§. 726.

Arbitrii haec lex est: *Ex liberis ratione exsequutionis, quod libet, appeto, quod libet, auerteror.* Hinc libertatis regula: *Ex liberis ratione exsequutionis, quod libet, volo, quod libet, nolo.* Actiones meae liberae, dum pro lubitu determinantur, non necessitantur per caussas suas impulsuas, stimulos aut motiua coactione physica, non externa, §. 707. Sunt enim stimuli et motiua representationes meae, §. 677, 690. Hinc determinationes meae internae, §. 37. Nec necessitantur actiones meae liberae per caussas suas impulsuas coactione interna physica, dum sunt manentesque positis motiuis liberae ratione exsequutionis, §. 711, 710. Immo, motiua et stimuli accurate loquendo ne agunt quidem in animam, hinc nec eam cogunt §. 714, nec necessitant moraliter, §. 723, 701. dum non sunt, nisi animae meae accidentia §. 505.

§. 727.

Si me dicar cogere, in potestate mea positum est, me ad id, ad quod me cogo, per libertatem determinare, vnde cogo me libere §. 714, 719. Si cogar ab alio,

P 5

ex-

externe secundum quid, determinor pro lubitu, qui, vt ab alio extra me posito productus, concipitur, §. 714. Quod si tunc in potestate mea positum fuit, me ad id, ad quod cogor externe secundum quid, per libertatem determinare, eiusmodi actio tamen est libera, §. 719. Multae meae actiones, ad quas me cogo, aut cogor externe secundum quid, sunt liberae.

§. 728.

Coa>tiones externae secundum quid erunt 1) productiones stimulorum ex placentibus, ILLECEBRAE, 2) ex displicantibus, MINAE, 3) motuorum ex placentibus, SUASIONES, 4) ex displicantibus, DISCUSSIONES, 5) ipsa actuatio displicantium continuanda, donec de sequoto ad inuitam actionem superpondio certus esse queat cogens, EXTORSIO. §. 714. Multae actiones meae, licet ad eas minis et illecebribus, suasionibus, dissuasionibusque, et ipsis extorsionibus cogar, tamen sunt liberae, §. 727.

§. 729.

Per systema harmoniae praestabilitae tolluntur omnes actiones animae inuitae per violentiam externam simpliciter sumtam ab ullo finito producenda, §. 714, 449. et in coactis per violentiam externam

nam secundum quid ipse ille lubitus, ex quo oriuntur, ab alio extra animam finito realiter productus tollitur, §. 727, 449. et quatenus per istud systema, anima, ut nunquam, ita in nullis actionibus suis liberis ab ullo finito patitur realiter, totalis hoc sensu ab omni totoque mundo animae adscribitur independentia, §. 354, 307.

§. 730.

Volitiones nolitionesque meae liberae dicuntur ACTUS ANIMAE ELICITI, reliquarum facultatum actiones liberae, ACTUS IMPERATI, et quatenus a libertate animae pendent, ipsi in eas IMPERIUM adscribitur. Hinc ANIMAE in semet ipsam imperium est facultas pro distincto lubitu nunc huius, nunc illius facultatis actiones producendi, nunc earum producendi oppositum. Quo maior ergo libertas, hoc maius liberi in se est imperium, §. 725. Insignis imperii in se ipsum defectus est SERUITUS MORALIS SIGNIFICATU LATO. Ad augendum in se imperium faciens est (ingenuum) LIBERALE, seruitutem promouens moralem est SERUILE.

§. 731.

Actiones animae non, nisi per plures actus intermedios, a libertate si pendeant, ipsi INDIRECTE (mediate) SUBSUNT, DIRECTE,

CTE (immediate) autem, quas per libertatem ago vel omitto sine obseruabilibus pluribus intermediis actibus aliis. Actio-nes, quae LIBERTATI vel maxime per in-directum subsunt, tamen sunt liberae, §. 719.

§. 732.

Determinata facultatum appetituarum inter se in certo subiecto proportio, est eiusdem INDOLES, vel ERECTA habitualiter dominantibus superioribus, vel AB-JECTA, habitualiter dominantibus inferioribus, quarum maxima PASSIO DOMI-NANS vocatur. Quumque certa earum proportio ad certum apperibilium auer-sabiliumue genus facilius feratur, varia hinc TEMPERAMENTORUM ANIMAE genera constituuntur. Ergo temperamentum animae multum mutari potest ac saepius exercitiis et consuetudine, §. 650, 577.

SECTIO XXII.

COMMERCIIUM ANIMAE ET COR-PORIS.

§. 733.

Multi motus corporis mei ab arbitrio meo pendent, §. 14. Ab arbitrio, cuius mihi sum conscientius, pendentes MOTUS COR-PORIS, ARBITRARII, §. 712. dicuntur, et arbitrarii a facultate superiore pendentes sunt VOLUNTARI, §. 721. REGIMENTUM ANIMAE

IN

IN CORPUS est dependentia motuum huius ab arbitrio illius. Hinc anima mea habet regimen in corpus meum.

§. 734.

In motibus corporis mei arbitrariis et voluntariis ex anima potest sufficienter cognosci, cur euentus in corpore contingat, hoc non alio tempore et loco. §. 733. Ergo anima agit in corpus, §. 210. et in illud influit, §. 211.

§. 735.

In affectibus animae conformis illis coexistit in corpore motus, qui ex iisdem quum sufficienter cognosci queat, novum influxus animae in corpus argumentum dat, §. 734.

§. 736.

In sensationibus externis ex vi corporis potest sufficienter cognosci, cur in anima fiat certa mutatio. Ergo corpus agit in animam, §. 210, in eamque influit, §. 211. Ergo est inter animam meam et corpus meum influxus mutuus, §. 734, 735. mutua harmonia §. 14, et commercium §.

448.

§. 737.

Motus arbitrarios corporis per vim corpori propriam sufficienter determinari, sufficienterque determinari sensaciones per vim animae propriam non exceptio-

perior. Qui ergo maiorem hanc assu-
mit: quicquid non experior, non exsi-
stit: inde concludet: „Ergo motus cor-
poris arbitrarii per vim corpori pro-
priam, et sensationes externae per vim
animae propriam non sufficienter deter-
minantur. Hinc corpus in animam,
anima in corpus realiter influit, §. 212,
influxu physico, §. 450. (per exp.)”
Hanc si conclusionem pro sensatione ha-
bet, inde fallaciae sensuum ipsius oriun-
tur, assumto maiore falsa, §. 548, per vi-
tium subreptionis, §. 546.

§. 738.

Mutationes corporis ex anima, et ani-
mae ex corpore pendentes sunt harmo-
nicae. §. 448. In mutationibus harmoni-
cis animae et corporis mutationi corpo-
ris coexistit, vel succedit mutatio ani-
mae, mutationi animae coexistit vel suc-
cedit mutatio corporis, §. 733-736. Qui
ergo hanc maiorem affimit: „Quae sibi
coexistunt vel succedunt, eorum vnum
in alterum realiter influit: hinc conclu-
det: ergo corpus in animam in muta-
tionibus harmonicis, anima in corpus
realiter influit, (per exp.)” Quam si
conclusionem habet pro sensatione, hinc
oriuntur fallaciae sensuum ipsius, §. 548.
per vitium subreptionis. §. 546.

§. 739.

§. 739.

Anima mea et corpus meum me vnum
constituant. Ergo sunt inter se vnita,
§. 73. Commerciū eorum, quatenus per
illud vnum homo mutatur, est VNIO, quae
quatenus est admodum magna §. 734-736.
et quanta non est inter animam meam
et vnum aliud corpus, §. 508. est ARCTISSIMA.

CAPVT II.

PSYCHOLOGIA RATIONALIS.

SECTIO I.

NATURA ANIMAE HUMANAЕ.

§. 740.

ANIMA HUMANA est anima, quae cum
corpore humano in arctissimo est com-
mercio. Quumque anima cum corpore,
quocum est in arctissimo commercio,
constitut̄ ANIMAL: anima humana cum
corpore, quocum est in arctissimo com-
mercio, constituit animal, quod HOMI-
NEM dicimus.

§. 741.

Anima humana sibi corpus suum repre-
sentat pro arbitrio §. 740. Ergo agit §.
740, mouet etiam corpus suum §. 740, 734.
Ergo appetit et auersatur §. 712. Ergo agit
et est vis repraesentativa corporis sui. §.
210. Corpus humanum est materia, §. 296,
hinc

hinc diuisibile, §. 427. adeoque interne
mutabile §. 244, adeoque ens finitum §.
255. actuale, pars mundi §. 354. Ex po-
situ corporis humani in vniuerso cognosci
potest, cur anima humana obscure, cla-
re, distincte repraesentet haec, non alia,
§. 740, 736. Ergo ANIMA HUMANA est vis
repraesentativa vniuersi pro positu cor-
poris humani in eodem §. 513, 155.

§. 742.

Ad cogitationem requiritur 1) perce-
ptio rei 2) notarum ad eam distinguendam
sufficientium, §. 524. 3) ipsa eius dis-
tinctio §. 67, est autem accidentis cogita-
tio, §. 191. Ergo non potest existere, ni-
si in substantia, vel substantiarum aggrega-
tato, §. 194. Substantiarum aggregatum,
ex cuius partium mutationibus vel acci-
dentialibus collectis demum resultaret co-
gitatio in toto, esset MATERIA COGITANS.
Haec in mundo esset aggregatum substani-
tarum finitarum, §. 354, quarum una plus
conferret ad cogitandum, quam reliquae,
§. 272. a quibus auxilia pateretur, §. 210,
321. Sed haec patiatur, non nisi idealiter,
§. 451, 463. Ergo in mundo in omni mate-
ria cogitante esset una substantia, in cu-
ius unica vi omnia ad cogitationem requi-
sita a finitis praestanda rationem suffici-
entem haberent, §. 210, 212. et tamen ea-
dem

dem haec non, nisi per aggregatum substantiarum demum actuanda essent, i. e. non, nisi in plurium substantiarum finitum rationem sufficientem haberent, §. 210. q. a. §. 7. Materia cogitans est in mundo impossibilis. Quicquid cogitare potest, aut est substantia, monas, §. 234. aut totum, cuius substantia, quae cogitare potest, pars sit. Ergo omnis anima est substantia, monas, §. 504. Quicquid intelligere potest, potest cogitare, §. 69. Ergo quicquid intelligere potest, aut est substantia, monas, spiritus, §. 402, aut totum, cuius spiritus pars est. Totum spirituum est (persona moralis) CORPUS MYSTICUM. Anima intellectualis est spiritus, §. 504. cf. §. 402, 296. Anima humana est substantia §. 740. Ergo monas, spiritus, §. 741.

§. 743.

Anima humana subsistit per se §. 742, 192. Ergo non est phaenomenon substantiatum, §. 193. Quum tamen repraesentet pro positu corporis humani in vniuerso, quod est in perpetuo motu, §. 417, 296. hinc semper positum suum mutat, §. 283, 281. repraesentationes eius semper mutantur §. 512. Quae quum sint determinationes animae humanae internae §. 37, 741. anima humana est interne mutabilis substantia

Q

hinc

erne
m s.
po-
no ci-
cia-
alia,
vis
cor-

erce-
uen-
s di-
gita-
ni-
gre-
tum,
acci-
co-
ANS.
stan-
plus
uae,
210,
iter,
nate-
a cu-
equi-
ffici-
a ea-
dem

hinc contingens, §. 202, et finita §. 255. Omnem animam humanam finitam esse et contingente substantiam ita quoque patet: anima humana repraesentat propositu corporis, §. 741. Ergo quaedam distincte, quaedam minus distincte percipit, §. 512. Jam vero distincte quid concipere est realitas §. 515, 531. Ergo anima humana habet gradum realitatis non maximum, §. 161. hinc limitem, §. 248. Ergo finita et contingens est §. 257. substantia §. 742.

§. 744.

Anima humana monas est §. 742. hinc ens simplex, §. 230. Ergo non habet partes extra partes, §. 224. Jam si esset totum plurium virium stricte dictarum, aliquae ipsius partes essent substantiae extra se inuicem positae, §. 198. Hinc anima humana, non habet plures vires stricte dictas, stricte et simpliciter vis animae non est, nisi vnica §. 77, 74. Anima humana cognoscit, appetit et auersatur, §. 741. Hae sunt actiones partialiter diuersae, §. 267. Ergo anima humana habet diuersas partialiter facultates, §. 216, quae non stricte vires dicuntur §. 197, 59. nec sunt extra se inuicem positae, dum accidentia §. 191. non sint extra suam substantiam, §. 194, nec dicuntur accurate in se inuicem agere, dum actio non sit proprietas nisi

nisi substantiae, §. 210. multo minus in se
inuicem influere, §. 211.

§. 745.

Anima humana monas §. 744. continua-
gens §. 743. non potest oriri, nisi ex nihili
§. 236. non potest interire, nisi per annihi-
lationem, §. 237. non extensa est, nec
spatium replet, §. 241. i. e. non est in loco re-
plete. §. 241. Coexistens tamen simul-
taneis extra eam positus, est in spatio, §. 239.
et loco §. 281. ita, ut alia extra eam posita
ipso sint propiora, alia remotiora, §. 288,
289. Complexus simultaneorum ANIMAEE
HUMANAEE propiorum si SEDES eius dicatur:
anima humana coexistens corpori suo ha-
bet sedem, §. 409.

§. 746.

Anima humana non habet magnitudi-
nem quantitatiam, §. 744, 243. et est indis-
tinctibilis, §. 244. Interitus per divisionem
est CORRUPTIO PHYSICA. Ergo corruptio
physica est animae humanae in se impossi-
bilis, §. 15, 745. i. e. anima humana est abso-
lute INCORRUPTIBILIS PHYSICE.

§. 747.

Anima humana non admittit quidem
triplicem dimensionem extensorum, §. 290,
745. possibilis tamen eius cognitio philo-
sophica et mathematica, sicut humani cor-
poris, §. 743, 249. Homo constat anima et

Q. 2

cor.

corpo finitis §. 741, 743. hinc interne mutabilis §. 740. est ens finitum et contingens §. 202, 257. Ergo possibilis est hominis cognitio philosophica et mathematica, §. 249. i. e. ANTHROPOLOGIA philosophica, et mathematica, sicut empirica per experientiam. Complexus regularium in cognoscendo homine obseruandorum est ANTHROPOGNOSIA.

§. 748.

Mutato ente finito in infinitum, infinitum oriaretur, §. 125, 227. nec aeternum esset, §. 302, quod absolute impossibile, §. 292. Mutatio hominis in ens infinitum est APOTHEOSIS, ergo apotheosis est absolute impossible.

§. 749.

Animarum humanarum vel duarum tantum similitudo et aequalitas totalis est impossibilis §. 271, 272. Ergo totalis conuentio seu identitas sensuum, imaginacionum, praefusionum, iudiciorum, gustuum, taediorum, voluptatum, stimulorum, moriutorum, errorum, appetitionum, auer-sationum, volitionum, nolitionum in pluribus hominibus, vel paucissimis, est chimera. §. 590.

§. 750.

Anima humana corpus suum mouet §. 740, 734. Ergo habet FACULTATEM mouendi

di quid extra se positum i. e. LOCOMOTIUAM,
 §. 216. vnica ipsius vi actuandam §. 744. Ergo facultas animae humanae locomotiuam
 actuatur per vim eius repraesentatiuam u-
 niuersi pro positu corporis, §. 741.

§. 751.

Anima humana sibi quasdam huius vni-
 uersi partes, vt singulares, repraesentat,
 §. 740, 736. ergo vt omnimode determina-
 tas, §. 148. Ad omnimodam determinatio-
 nem partium huius mundi nexus earun-
 dem cum singulis reliquis pertinet, §. 357.
 Ergo anima humana sibi quaedam repre-
 sentat, vt connexa cum singulis mundi
 partibus. Jam vero ynum cognosci non
 potest, vt connexum cum altero, nisi co-
 gnoscatur alterum quomodoconque, §. 14.
 Ergo anima humana singulas huius vniuer-
 si partes percipit, ergo et singulos huius
 vniuersi status percipit. §. 369.

§. 752.

Anima humana pro positu corporis sui
 repraesentat sibi statum mundi praesentem,
 i. e. sentit, §. 534, 751. praeteritum, i. e. ima-
 ginatur, §. 557, futurum, i. e. praeuidet,
 §. 595. Sensationes animae humanae sunt
 repraesentationes singularum mundi par-
 tium sibi simultanearum, minus vel magis
 distinctae, confusae, vel obscurae, pro-
 ut obiecta earum se ad corpus humanum

Q 3

ha-

habent, §. 751. *Imaginationes animae humanae sunt repraesentationes singularum mundi partium praeteritarum, quae animam sentientem antecesserunt, scilicet ante illum sensationis actum extiterunt; et haec quoque imaginationes sunt distinctae, confusae, obscurae, magis vel minus, prout obiecta earundem se ad corpus humanum habuerunt.* §. 751. *Praeuisiones animae humanae sunt repraesentationes singularum mundi partium futurarum, post sentientis animae actum extituarum, minus vel magis distinctae, confusae, obscurae, prout obiecta earundem se ad corpus humanum habitura sunt.* §. 751.

§. 753.

Eodem modo, quo §. 752. de sensatione c. c. euicit eam esse in omni anima humana, ostendi id potest de reliquis animae actibus per experientiam in anima humana deprehendendis, per psychologiam empiricam enumeratis §. 576. seqqu.

§. 754.

Anima humana propositu corporis sui distincte repraesentat, §. 741. Ergo intelligit §. 402, et est spiritus §. 742, 216. Hinc denuo pater, omnes animas humanas esse inaequales et unam omnium perfectissimam, §. 405. Anima humana est spiritus finitus §. 743, pars huius mundi §. 355.

§. 755.

§. 755.

Omnis spiritus est substantia, §. 402. Erogovis §. 199. hinc quorundam accidentium inhaerentiae ratio sufficiens, §. 197. adeoque agens §. 210. Quumque sit substantia intellectualis, §. 402, quasdam distinctas representationes actuandi facultatem haber, §. 216. Ergo ad eas vim suam determinandi, §. 210, hinc appetendi, §. 663. Quicquid appetit, eius oppositum auersatur, hinc spiritus habet facultatem auersandi, §. 663. Appetitiones auersationesque spiritus sunt eius determinationes internae, §. 37. Ergo sunt cum reliquis eius determinationibus internis in vniuersali nexu, §. 49. Ergo etiam cum reliqua ipsius cognitione, quae determinatio interna est §. 37, adeoque fiunt pro lubitu spiritus, §. 712. Ergo spiritus habet arbitrium, §. 712, quumque lubitus ipsius possit distinctus esse §. 402, liberum seu libertatem, §. 719.

§. 756.

Anima humana spiritus est, §. 754. Ergo habet libertatem, §. 755. Quumque spiritualitas, intellectualitas, personalitas, §. 641, 754. libertas, simplicitas absoluta, §. 744. et incorruptibilitas ipsi conueniant absolute necessario, §. 746. non sunt eius modi §. 108, hinc aut essentialia, aut attributa, quia sunt determinationes internae,

Q 4

§. 37.

§. 37, 52. Vna earum sublata tolleretur anima humana, §. 63. Hinc anima humana, quae prorsus nequeat distincte quid concipere, nec ex distincto se lubitu determinare, amittens omnem personalitatem et libertatem, constans pluribus viribus, aut partibus extra se, et corrumpenda physice sunt chimaerae, §. 590.

§. 757.

Anima humana est immaterialis et incorporea §. 744, 422. Qui negat animam humanam esse immateriale substantiam, est MATERIALISTA SIGNIFICATU PSYCHOLOGICO, cf. §. 395. et fallitur, siue eam pro mero corporis accidente habeat §. 742, siue pro atomo materiali, §. 429, siue pro quocunque corpusculo subtilissimo, §. 426. Materialista vniuersalis est etiam significatu psychologico talis, §. 395. sed non omnis animam humanam materialem substantiam putans materialista necessario vniuersalis est. §. 395.

§. 758.

Vis repraesentatiua vniuersi pro positiu corporis humani in eodem, cum hinc pendentibus ipsius modis, est complexus determinationum animae internarum, quae mutationum eius et inhaerentium ipsi accidentium principia sunt, §. 751-755. Ergo vis eadem cum determinationibus suis ex

pq-

positu corporis pendentibus est natura animae humanae, §. 430. Hinc quicquid per hanc vim secundum leges regulasque singularum facultatum determinataam actuatur in anima humana, est naturale animae humanae, §. 470. Hoc significatu actiones etiam liberae et morales animae sunt naturales, §. 756, 755. licet non sint mere naturales, §. 709.

§. 759.

Quae in anima humana sibi succedunt naturalia animae humanae secundum leges vi ipsius praescriptas, fiunt respectu animae humanae secundum cursum naturae, §. 758, 471. et cum iis, quae coexistunt in anima humana secundum easdem leges, contingunt secundum ordinem naturae respectu animae humanae, §. 473. Praeraturalia animae humanae sunt in eadem euenientia, quae per vim ipsius representatiuam pro positu corporis sui, secundum leges regulasque facultatum ipsius, non actuantur, quae si nec actucentur per naturam vniuerfam, sunt supernaturalia,

§. 474.

§. 760.

Anima humana mundi optimi est in nexu vniuersali pneumatico, et pneumatico-mechanico maximo §. 464, 754. Ergo connectitur cum singulis optimi mundi spiritibus

Q 5

tibus

tibus et corporibus, §. 48. at inaequaliter,
§. 272. Ergo cum uno corpore, cum uno
spiritu maxime, §. 161.

SECTIO II.

SYSTEMATA PSYCHOLOGICA.

§. 761.

SYSTEMATA PSYCHOLOGICA sunt sententiae,
quae videntur ad explicandum animae et
corporis in homine commercium aptae.
Ergo systemata psychologica sunt systema-
ta particularia, §. 462. vel simplicia, vel
composita §. 457. Illorum nullum possibi-
le, praeter sistema harmoniae praestabi-
litae, influxus physici, et adsistentiae for-
sitan psychologicum, §. 458.

§. 762.

Posito uno ex systematibus generalibus
simplicibus, ponitur etiam unum ex psy-
chologicis simplicibus, §. 761, 457. Ergo
demonstrata harmonia praestabilita vni-
uersali §. 463. demonstrata simul est har-
monia praestabilita psychologica. Posito
tamen uno ex systematis psychologicis
simplicibus non necessario unum aut simili-
limum ex generalibus ponendum est. §.
761, 457. Si anima et corpus humanum pos-
sunt per harmoniam praestabilitam in ar-
ctissimo esse commercio, connectuntur
etiam per harmoniam praestabilitam in
mun-

mundo optimo, §. 461, ita, ut influxus physicus aut assistentia non admittenda fint, nisi vbi impossibile per harmoniam praeabilitam commercium, §. 462.

§. 763.

Systema influxus physici psychologicum, quia simplex est, ponit omnes omnium animarum corporumque humanorum mutationes harmonicas contingere per influxum physicum, §. 457. Ergo si vel vna mutatio vnius animae vel corporis humani harmonica, probari potest possibilis per harmoniam praeabilitam in mundo optimo: systema influxus physici in mundo optimo locum habere amplius defendi nequit. §. 762. Systema harmoniae praeabilitae psychologicum, quia simplex est, ponit omnes omnium animarum corporumque humanorum mutationes harmonicas contingere per harmoniam praeabilitam, easdem per assistentiam contingere ponit ob eandem rationem systema assistentiae psychologicum, §. 457. Ergo si vel vna vnius animae vel corporis humani mutatio harmonica impossibilis esset in optimo mundo per harmoniam praeabilitam: systema eius psychologicum locum habere in mundo optimo, amplius defendi non posset. Si vel vna vnius animae vel corporis humani mutatio harmonica

per

per harmoniam praestabilitam aut influ-
xum physicum possibilis est in mundo opti-
mo : nec sistema adsistentiae amplius lo-
cum habere in mundo optimo defendi por-
est. §. 762, 460. Systema influxus physici
psychologicum non magis, quam syste-
ma harmoniae praestabilitae et assistentiae,
patet per experientiam §. 737, 738.

§. 764.

Systema influxus physici psychologi-
cum ponit animam humanam in corpus
suum, corpus humanum in animam suam
in mutationibus harmonicis influere reali-
ter, §. 761, 450. Hinc per sistema influxus
physici psychologicum 1) in nullis muta-
tionibus harmonicis, in corpore humano
contingentibus, corpus agit vi propria,
§. 212. Jam vero omnes mutationes corpo-
ris humani, ut partis mundi, quem ani-
ma repraesentat, possunt ex vi animae suf-
ficienter cognosci, §. 354, 751. Ergo omnes
sunt harmonicae, §. 448, et in nullis suis
mutationibus corpus agit, secundum sys-
tema influxus physici psychologicum, vi
propria, in omnibus realiter patiens ab
anima. Si nunquam agit corpus, nec re-
agit, §. 213. Ergo per sistema influxus phy-
sici est in mundo actio transiens animae in
corpus humanum sine reactione, quoties-
cunque anima in corpus suum agit, quod
vel semel fieret contra §. 410. §. 765.

§. 765.

Per systema influxus physici psychologicum ponitur 2) corpus humanum in animam suam influere realiter, quotiescumque contingit in anima humana mutatio, quae ex vi corporis sufficienter cognosci potest §. 764, 448. Ergo in mutationibus harmonicis, in anima obuiis, per systema influxus physici psychologicum, realiter influit corpus, quod tamen in nullis suis mutationibus vñquam agere per idem systema ponendum est, §. 764. Per systema influxus physici sentiendo anima prorsus non agit, §. 212, quum tamen vi sua propria sibi repraesentet statum mundi praesentem non minus, quam reliquos, §. 751.

§. 766.

Corpus humanum constat elementis, §. 420, monadibus, repraesentantibus mundum suum, ex quibus singulis singulae eius partes cognosci possunt §. 400, hinc et singulae mutationes animae, partes mundi, §. 354. Ergo omnis actio animae est mutatio harmonica, §. 448, 22. Jam omnis animae volitio et nolitio est actio eius §. 210, 690. Ergo omnis animae humanae volitio et nolitio est mutatio harmonica eiusdem. Jam per systema influxus physici psychologicum anima humana in mutationibus suis harmonicis nullis agit vi propria, sed reali-

realiter partitur a corpore. Ergo per systema influxus physici anima in omnibus suis volitionibus nolitionibusque, nil quicquam agens, patitur a corpore, quod contra libertatem, §. 755.

§. 767.

Per systema assistentiae psychologicum 1) corpus humanum non agit in vllis suis mutationibus harmonicis, sed ens infinitum, §. 761, 452. vnde eodem modo, quo §. 764. ostendebatur, patet, per systema assistentiae corpus in nullis suis mutationibus agere, sed solum ens infinitum. 2) Per idem systema anima humana non agit in mutationibus suis harmonicis, sed ens infinitum solum, §. 761, 452. vnde eodem modo, quo §. 766. ostendebatur, patet, per systema assistentiae psychologicum animam humam in nullis volitionibus nolitionibusque suis quicquam agere, et tantum realiter pati in iis ab ente infinito, quod itidem contra libertatem, §. 755.

§. 768.

Per systema harmoniae praestabilitae psychologicum vtraque pars commercii in se occurrentes mutationes harmonicas actuat vi propria ab altera parte idealiter patiens, §. 761, 448. hinc per systema harmoniae praestabilitae psychologicum ponuntur 1) motus arbitrarii corporis non mi-

minus, quam mere naturales ac vitales per mechanisnum ipsius et corporum illud circumdantium sufficienter determinari, 2) sensationes animae per ipsius vim representatiuam non minus, quam liberrimas ipsius quasuis cogitationes, determinari sufficienter, §. 758, 433.

§. 769.

Pone harmonistam psychologicum rationem daturum mutationis alicuius harmoniae in homine, eamque pertentem 1) ex vi ipsius illius partis commercii, in qua mutatio harmonica obseruatur, 2) ex altera parte commercii, quam ipse supponit idealiter influere, 3) ex vi infinita, quam statuit concurrere, pone, inquam, eum falli, certissime veram rationem reddit, §. 448, 450; falsam licet per hypothesin addiderit. Pone in eodem casu influxionistam aut occasionalistam falli, magnam ille verae rationis partem non praeteriit solum, sed et negavit, §. 450, 452.

SECTIO III.

ORIGO ANIMAE HUMANAЕ.

§. 770.

Dum homo concipitur, anima in arctissimo commercio futura cum eius corpore, quale in his terris hominibus est, aut iam praeexistit, aut in ipsa conceptione, aut paullo

paullo post eam exsistere demum incipit.
Qui primum ponit, PRAEEXISTENTIANUS
vocatur.

§. 771.

In ipsa conceptione, aut paullo post
eam incipere demum exsistentiam animae
humanae qui ponunt, aut eam ex parenti-
bus oriri volunt et TRADUCIANI vocantur,
aut eam admittunt tunc primum exis-
tentem ex nihilo, et dicuntur INDUCIANI (in-
fusiani, coexistentiani.)

§. 772.

Qui animam humanam ponit actua-
tam ex nihilo, CREATIANUS appellatur.
Hinc inducianus est creatianus, §.
771. Praeexistentianus potest esse creati-
anrus, §. 770. Traducianus non est creati-
anrus, et v. v. §. 771. Traduciani siue ex
parentum anima, ut flammulam ex flam-
mula, siue ex eorundem corpore, deri-
uent oriundam animam; aut oriri animam
nouam admittere tenentur ex parte paren-
tum simplici, aut ex composita, §. 224. Si
prius: anima non oritur, sed praeeexistit;
§. 227. si posterius: anima noua non erit
monas, sed compositum stricte dictum,
§. 225. quod contra §. 756, 757. Anima non
potest oriri, nisi ex nihilo, §. 745. Ergo
non oritur ex parentibus. §. 228.

§. 773.

§. 773.

PROPAGATIO ANIMARUM HUMANARUM PER TRADUCEM si dicatur vnitio aliarum aliarumque semper animarum humanarum cum corpore, quale in his terris hominibus est, per continuam parentum sobolusque successionem in mundo, qua genus humanum, quale in his terris est, ita propagetur, ut animae cum corporibus prolis transeant et traducantur ex corporibus parentum in sua loca propria, magis seorsim vbi habitent, potest concipi i) vt ortum animae simul inuoluat, i. e. vt anima interueniente conceptionis actu cum corpore, quale in his terris homini est, in arctissimum ventura commercium simul statuatur oriri, idque iterum vel ex parentibus, de quo §. 772, vel a parentibus, sumendo deum posse determinatam vim animae humanae indere, qua non nisi suae speciei aliqua individua possit ex nihilo producere, concurrente ipsius vi creatrice realites plurimas in anima oriunda praestante, non nisi limitatis admodum aliquibus realitatibus ab anima parentum proficiscentibus. Hanc sententiam ponens dici potest CONCREATI-

NUS.

§. 774.

Propagatio animarum humanarum per
R tra-

traducem potest concipi, 2) vt ortum animae non inuoluat, sed praexsistens anima statuatur iam exstisſe ante interuenientem conceptionis actum in arctissimo commercio cum parte feminis, aut accuratius animalculo spermatico, et sic retro, per plures generationes, sensim aucta et euoluta ipsius animae vi repraesentatiua, prout paullatim proprius proplusque transformationi suae magnae et incrementis factum est corpus animalculi spermatici electi, quod in maius theatrum prodiret. §. 773.

§. 775.

Ortus animae et propagatio animae per traducem possunt distingui §. 773, 771. Ortum etiam animae per traducem qui ponunt ex parentibus, distingui possunt ab iis, qui eundem ponunt a parentibus deriuandum §. 773, 772. Ergo non omnis, traducem quomodo cunque intellectum admittens, materialismi psychologici reus est. §. 772, 757.

SECTIO III. IMMORTALITAS ANIMAE HUMANAE.

§. 776.

Quam diu vel vnica minima mutatio enti naturalis, vel generatim vnicum minimum accidens enti naturaliter inhaeret, du-

durat eius natura, §. 469, 29. et ens viuit, §. 430. Quod si omnes mutationes enti naturales, vel generatim omnia ipsi naturaliter inherentia accidentia finiuntur s. cessant, finitur eius natura, §. 469, 23. et ens moritur §. 430. Ergo VITA CORPORIS HUMANI, s. duratio naturae eius, qua pollet, vt corpus humanum, continuatur, superstite vel vnico minimo motu vitali vel arbitrario, ipsi, qua corpus humanum est, naturali, §. 733, 740. MORS CORPORIS HUMANI s. finis eius naturae, qua pollet, vt corpus humanum, est omnimoda motuum vitalium et arbitrariorum cessatio. Ergo mors definita §. 556. est mors corporis humani.

§. 777.

Animal quum sit compositum ex anima et corpore, cum quo illa est in arctissimo commercio §. 740. natura eius est composita ex natura corporis et animae in commercio arctissimo positorum §. 430. Hinc quaedam mutationes harmonicae animae corporisque in arctissimo commercio positorum dum existunt, vivit ANIMAL. Cessatio omnium actionum harmonicarum animae et corporis in arctissimo commercio positorum, est MORS ANIMALIS. Iam per mortem corporis cef-
sant omnes harmonicae mutationes ani-

R 2

mae

mae et corporis morientis in arctissimo commercio positorum, §. 776, 448. Ergo mors corporis est etiam mors animalis, mors corporis humani mors hominis. §. 740. Ergo mors §. 556. definita est mors hominis. §. 776.

§. 778.

MORS ANIMALIS vel ABSOLUTA est, cessatio omnium cum omni corpore animali mutationum animae harmonicarum, vel RESPECTIVA tantum, (transformatio et metamorphosis animalis) cessatio muracionum harmonicarum animae cum aliquo certo tantum corpore, quocum in arctissimo fuerat commercio. Mors hominis vel absoluta est, vel respectiva tantum i. e. moriente corpore, quale in his terris hominibus esse experimur, aut omne animae humanae cum aliquo corpore cessat commercium arctissimum, aut venit cum alio in nouum eiusmodi commercium. §. 776, 777.

§. 779.

Quum quotidie quaedam partes corporis humani cesserent esse cum anima in arctissimo commercio, quaedam in illud veniant, patet, quo sensu dici possit hominem quotidie mori, quotidie reuiuisce. §. 777. Sententia, qua mors hominis nil, nisi transformatio animalis, esse ponit.

ponitur, vocatur EXSILIIUM MORTIS (absolutae.)

§. 780.

VITA ANIMAE HUMANAЕ s. naturae eius duratio, continuatur dum vel unicum minimum superstes est accidens ipsi naturale §. 776. Iam autem, dum durat anima humana, in eadem est perceptio s. representatio status mundi et sui praeteriti, praesentis et futuri §. 742, 400, accidens §. 191, ipsi naturale, §. 758. Ergo anima humana, dum existit, viuit. MORS ANIMAE HUMANAЕ s. finis naturae eius est simul existentiae. Iam omnis animae humanae existentia, natura, vita est in se contingens, §. 743, 430. Ergo mors animae humanae est in se possibilis, §. 81, 104.

§. 781.

MORALE est, quod potest mori, et possibilitas moriendi est MORTALITAS. Quod non potest mori, est IMMORALE, et impossibilitas moriendi est IMMORTALITAS. Mortalitas et immortalitas sunt vel absolute, vel hypotheticae. §. 15, 16. Non absolute solum, sed et hypothetica satis magna mortalitas corpori humano et homini competit, §. 777, 168. animae non nisi absolute, et hypothetica annihilandae, §. 745, 780. Immortalitas animae non quidem absolute tribui potest, §. 780, quia

R 3 ta-

tamen sexcentis modis, quibus corpus mori potest, non mori potest indestru-
ctibilis, §. 746. admodum magna ipsi con-
uenit immortalitas hypothetica. Nulla
substantia huius mundi annihilatur, §. 228,
354. Ergo anima humana moriente cor-
pore, quale in his terris homines habent,
superstes vivit immortaliter. §. 780, 742.
HYPNOPSYCHITAE animam humanam mo-
ri cum corpore ponentes errant.

SECTIO V. STATUS POST MORTEM.

§. 782.

Anima humana post mortem (corpo-
ris et hominis, quales in his terris expe-
rimur,) seruat spiritualitatem, libertatem,
personalitatem, §. 781, 756. Seruatam me-
moriām sui intellectualem si dixeris im-
mortalitatem, hoc etiam significatū ani-
ma humana immortalis est. §. 781, 641. Qua-
vsum, aut perceptiones eius totales per
longius tempus non nisi sensitivae sunt,
aut mox intellectuales nanciscitur. Prius
ponentes sunt HYPNOPSYCHITAE, qui sine-
gent vñquam animam post mortem hu-
iūs corporis intelligere, PSYCHOPANNYCHI-
TAE sunt. Anima humana ante mortem
non nihil clare distincte cognouerat. §.
754. Haec realitas, §. 520, nunquam omni-

no

no sterilis, §. 517, qua realitas est, non, nisi realitates, habet in indefinitum con-
fectaria, §. 140, et est in indefinitum in
vniuersali nexu cum animae spiritualita-
te, intellectu, ratione, denuo realitati-
bus, §. 531, 49. quae non, nisi realitates,
habent, qua tales, confeccaria in inde-
finitum, §. 23, 140. Hic nexus inter cogni-
tionem huius vitae claram distinctamue et
spiritualitatem, intellectum, rationem a-
nimae, est denuo realitas confeccaria re-
alia habens in indefinitum, §. 140. Natu-
ralia autem horum omnium confeccaria
realia non possunt in indefinitum augeri,
§. 23, 162. citra p̄ceptiones distinctas §.
631, ratiocinia, §. 642, volitiones, nolitio-
nesue, §. 665, 690. Hinc anima humana
post mortem seruans suam naturam §. 780,
781. naturaliter, tandem saltim, vitam et-
iam intellectualem actionibus spirituali-
bus exserit §. 369. et errant psychopan-
nychitae.

§. 783.

Anima humana post mortem intelli-
gens, aut personalitatem etiam in tantum
exserit, ut distincte recordetur status sui
in hac vita, aut minus, §. 782. Posterius
ponentes dici possunt PATRONI LETHAEI
POCULI. Prius est naturalius, §. 583, 561.

R 4

§. 784.

§. 784.

Status animae humanae post mortem potest considerari, 1) posita hominis morte absoluta, §. 778. Tunc ponitur anima humana post mortem omni corpore destituta, seu nullum corpus esse, cum quo in arctissimum denuo venerit commercium §. 742, 740. 2) posita morte hominis respectiva tantum, ut cum novo corpore in arctissimum iterum missae commercium, §. 778. Initium noui cum novo corpore commercii arctissimi, PALINGENESIA (regeneratio, metensomatosis et mettempyrosis latius sumta) dicitur. Hanc ponentes vel simul lethaeo patrocinantur poculo, nouumque corpus ponunt, qualia in his terris nota sunt, vel neutrum ex his cum illa ponunt. Priores defendunt METTEMPSYCHOSIN strictius dictam et CRASSAM.

§. 785.

Anima humana durans post mortem corporis, quod in his terris habuit, §. 781. singulas adhuc partes huius vniuersi representat §. 752, 780, ergo et eiusdem corpora, §. 155. Corpora ipsi simultanea in eam agunt, ab eadem patiuntur, ipsa a corporibus sibi simultaneis patitur, in ea influit, §. 408, sed non in duo ex illis aequaliter influit, nec a duobus ex illis aqua-

qualiter patitur, §. 272. Ergo vnum corpus est, quocum anima humana post mortem corporis durans in arctissimum venit commercium, §. 448, 739. Hinc si anima eiusmodi separata dicatur, intelligendum id est respectiue ad corpus, quale hominibus in his esse terris experimur, et mors hominis non est, nisi transformatio animalis, §. 779. et palingenesia, quae tamen cum metempsychoſi crassa male confunderetur, §. 784, 783.

§. 786.

Anima humana post mortem corporis huius durans est cum alio in arctissimo commercio, §. 785. Nouum illud corpus in diuersis suis statibus huic corpori, nunc minus, nunc magis erit congruens, §. 270, 265. Ergo aliquis ipsius status erit, in quo corpori, quod in hac vita fuerat in arctissimo cum anima commercio, congruentissimum erit, §. 161, hinc idem, §. 70.

§. 787.

BONA spiritus physica late sumta aut 1) pendent ab eius libertate proprius, et erunt MORALIA. §. 723. Perfectio ex bonis moralibus est BEATITUDO, aut 2) ab eius libertate proprius non pendent, BONA PHYSICA STRICTE SUMTA. §. 147. Perfectio ex bonis physicis stricte dictis est PROSPERITAS.

R 5

Com-

Complexus prosperitatis et beatitudinis
est FELICITAS.

§. 788.

MALA spiritus physica late sumpta aut pendent ab eius libertate proprius, et erunt MORALIA, (mala culpae, peccata), et imperfectio ex malis moralibus est CORRUPTIO MORALIS, aut ab eius libertate proprius non pendent, et erunt PHYSICA STRICTE SUMPTA. Imperfectio ex malis physicas stricte sumptis est MISERIA. Complexus corruptionis moralis et miseriae est INFELICITAS.

§. 789.

Anima humana in HAC VITA, i. e. dum viuit in commercio arctissimo cum corpore, quale hominibus in his terris esse experimur, mutatur continuo, §. 418, 754. Harum mutationum nulla est obiectiva indifferens absolute, §. 654. Omnes ergo vel bonae vel malae sunt, vel vtrumque. Quae mutationes animae bonae malaeque simul sunt, vti sunt omnes, §. 264. eae vel bonae malaeque simul sunt aequaliter, vel inaequaliter. §. 70. Magis bonae, quam malae plus ponunt felicitatis, quam infelicitatis, magis malae, quam bonae plus ponunt infelicitatis, quam felicitatis, adeoque a poriori denominandae priores bonae, posteriores malae sunt, §. 787, 788.

§. 790.

§. 790.

Pone rem tantum totaliter malam, quantum est bona; non haberet ea summum realitatis gradum, §. 246, 248. Ergo esset ens finitum, §. 248. hinc contingens, §. 257, adeoque oppositum eius esset possibile, §. 101, quumque ipsius existentia esset contingens, §. 109. oppositi eius existentia esset possibilis. §. 101. At oppositum rei eiusmodi non posset, nisi extra eam, existere. §. 81, 7. et esset bonum et malum ipsi rei positae totaliter aequale §. 81, 267. Ergo possibilia forent duo extra se inuicem actualia totaliter aequalia, quod contra §. 272. Ergo res, quae tantum totaliter bona esset, quantum mala, non potest existere. Ergo nec dantur mutationes animae humanae, nisi vel bonae, vel malae. Ergo omnis anima humana in hac vita vel felix est, vel infelix, §. 789.

§. 791.

Anima humana durans post mortem corporis continuo mutari pergit, §. 781, 782. Ergo quotis durationis ipsius momento augetur eiusdem felicitas, vel infelicitas, §. 790, 162. Ergo ANIMA humana durans post mortem corporis, aut maiori fruetur, quam in hac vita, felicitate, et est BEATA, aut maiori laborabit infelicitate, et est DAMNATA.

SECT.

linis
pen-
runt
im-
TRU-
pro-
TRI-
yfi-
xus
NFE-

um
cor-
esse
754.
riue
rgo
ue.
lae-
64.
ua-
bo-
tis,
am
fe-
an-
nt,
90.

SECTIO VI.

ANIMAE AB HOMINIS ANIMA
DIUERSAE.

§. 792.

Omnis anima quam sit id in ente, quod sibi alicuius esse potest conscientiam, §. 504. habet facultatem cognoscitivam, §. 519. eamque vel inferiorem tantum, vel etiam superiorem §. 520, 524. Prior erit ANIMA MERE SENSITIVA. Animal, quod animam habet mere sensitivam, BRUTUM est, cuius anima spiritus est, est ANIMAL RATIONALE. Ergo homo est animal rationale, §. 754, 740.

§. 793.

Animae brutorum sunt cum corpore animali in arctissimo commercio, §. 740, hinc corpus suum clare obscureque repreäsentant, §. 792, 736. Ergo sunt vires repreäsentatiuae vniuersi pro positu corporis brutorum in eodem, §. 741, hinc substantiae §. 198, monades §. 234, entia simplicia §. 230, non habent partes extra partes §. 224, finitae §. 202, 792. indivisiibiles §. 244. hinc physice incorruptibiles §. 746. immateriales et incorporeae, §. 422, sensatione, imaginatione, praeuisione et reliquis sine distincta cognitione actuandis per vim repreäsentatiuam vniuersi pro-

positu corporis facultatibus instructae, §.
792, hinc appetitu et auersatione sensitivi-
us, §. 667, et arbitrio, §. 718, instinctibus,
fugis, et stimulis impellendae §. 677, et
iam ad affectus, §. 678.

§. 794.

Cum quaestionibus: *an bruta babeant
animam, an rationalem, facilioribus*, §. 792,
793. ne confundantur: 1) *an omnia in his
terris nota, praeter humanum, corpora
destituantur anima*, §. 504. 2) *an quaedam
eorum sint sedes animae rationalis*, §. 745.
3) *an omnia, quae sunt corpora animalia,
vel iam nunc aliquo rationis vsu gauden-
tis, vel tandem gauisurae*. §. 782, 639.

§. 795.

Animae brutorum destituantur intel-
lectu, §. 792. Ergo non sunt spiritus, §.
402, carent personalitate, §. 641. ratione,
§. 640, voluntate, noluntate, §. 690, et li-
bertate, 719, nec sunt immortales, ut ani-
mae humanae, §. 781-784. nec felicitatis,
nec infelicitatis aut nunc, aut olim capa-
ces, §. 787, 788.

§. 796.

SPIRITUS maiori intellectus gradu essen-
tiali praediti, quam qui est hominis, sunt
SUPERIORES, minori, INFERIORES. Sunt
vtrique vel felices, vel infelices, §. 790.
illi AGATHODEMONES, (calodaemones), hi
CACODAEMONES.

§. 797.

§. 797.

Omnis spiritus finitus, sive superior fuerit homine, sive inferior, actualis habet corpus, quo cum est in arctissimo commercio, §. 785, 796.

§. 798.

Quemcunque spiritus superior finitus habuerit gradum intellectus, non tamen habet maximum, §. 248. hinc non omnia distinctissime repraesentat, §. 637. sed ita, ut ex corpore eius cognosci potest, cur haec, non alia, purius, profundius, distinctius, confuse, obscure repraesentet, §. 797, 512. Ergo spiritus finitus omnis habet facultatem cognoscitiam inferiorem, §. 520.

§. 799.

Nullus finitus spiritus sive superior homine fuerit, sive inferior, potest physique corrumpi, §. 746; hinc dissoluto vel maxime aliquo ex ipsius corporibus, tamen superstes erit, nisi annihiletur, §. 745; dum durat, seruat personalitatem, crescente potius, quam decrescente, aut omnino cessante intellectus, rationis, libertatis usu §. 782, et naturalius ipsi est, praeteriti status sui distincte meminisse, quam lethaeum poculum, §. 783. Ergo omnis spiritus finitus est natura sua, i. e. per vim ipsius repraesentatiuam vniuersi

§. 782,

§. 782, immortalis; ut anima humana §.
781, 783.

PARS IIII.

THEOLOGIA NATURALIS.

PROLEGOMENA.

§. 800.

THEOLOGIA NATURALIS est scientia de
deo, quatenus sine fide cognosci potest.

§. 801.

Theologia naturalis prima philosophiae
practicae, teleologiae et theologiae reue-
latae principia continet. Ergo refertur
§. 2, cum ratione ad metaphylicam, §. 1.

§. 802.

Theologia naturalis 1) conceptum dei
2) operationes eius considerat.

CAPVT I.

CONCEPTUS DEI.

SECTIO I.

EXISTENTIA DEI.

§. 803.

ENS PERFECTISSIMUM est, cui summa in
entibus est perfectio: i. e. in quo tot,
tanta, tantum in tot et tanta consentiunt,
quot, quanta, quantum in plurima et
maxi-

maxima possibilium in vlo ente consentire possunt, §. 185.

§. 804.

Quicquid est in ente perfectissimo dicitur eius perfectio. In ente perfectissimo tot sunt perfectiones plurimum consentientes, quot in ente simul esse possunt; quot sunt compossibiles, §. 803.

§. 805.

Omnis entis perfectissimi perfectio tanta est, quanta vlo in ente esse potest, §. 803, 804.

§. 806.

Ens perfectissimum est ens reale, §. 803,
135. Ergo illi conuenit realitas tanta, quanta in ente esse potest. Ens perfectissimum est realissimum, §. 805, 804. in quo pluri-
mae maximae realitates, summum bonum et optimum metaphysice, §. 190.

§. 807.

Omnis realitates sunt vere positiva, nec vlla negatio est realitas, §. 36. Ergo si vel maxime coniungantur in ente omnes, nunquam ex iis orietur contradic^{tio} §. 13. Ergo omnes realitates sunt in ente comp-
possibiles. Iam ens perfectissimum est entium realissimum, §. 806. Ergo enti perfectissimo conuenit omnitudo realitarum, earumque, quae vlo in ente esse possunt, maximarum, §. 805, 190.

§. 808.

§. 808.

Posita realitate tollitur negatio, §. 36.
Jam in ente perfectissimo ponendae reali-
tates omnes, §. 807. Ergo tollendae omnes
negationes.

§. 809.

In omni impossibili aliquid simul ponen-
dum et tollendum est, §. 7. Id vel negatio,
vel realitas, §. 36, 9. Realitas in ente per-
fectissimo nulla tollenda est, §. 807. Negati-
o in ente perfectissimo nulla ponenda est,
§. 808. Ergo nihil in ente perfectissimo si-
mul tollendum est, et ponendum. Ens
perfectissimum est possibile, §. 8.

§. 810.

Existentia est realitas cum essentia et re-
liquis realitatibus comprensibilis §. 66, 807.
Ergo ens perfectissimum habet existen-
tiā §. 807.

§. 811.

DEUS est ens perfectissimum. Ergo deus
actualis est, §. 810, 55.

§. 812.

Dei praedicata perfectiones sunt, §. 811,
804. omnes realitates maxima, §. 807.

§. 813.

In deo nullae sunt negationes, §. 808, er-
go nec negationes stricte dictae, nec pri-
uationes, §. 137; nec malum metaphysicum,

S

neē

nsen-
di-
tissi-
con-
lunt;

tan-
st, §.

.803,
uan-
num
luri-
bo-

, nec
i vel
nes,
§. 13.
om-
est
per-
um,
int,

808.

nec physicum late dictum, §. 146, nec stricte dictum, nec morale, §. 788.

§. 814.

In conceptu dei notae non solum totaliter negatiuae impossibiles, §. 525. sed et partialiter tales vere, §. 813, 808. licet nobis multa in ipso maxime realia negatiua esse videantur, §. 12.

§. 815.

PERFECTIONES dei vel sunt in eo in se spe-
ciale repraesentabiles sine cogitatis vllis
extra deum, ABSOLUTAE, vel sine cogita-
tis aliquibus extra deum repraesentari ne-
queunt, et sunt RESPECTIUAE: aut possunt
repraesentari sine actionis nota, QUIESCE-
TES, aut non possunt, OPERATIUAE.

§. 816.

Perfectio dei interna, ex qua reliquae
tandem omnes internae possunt ita deduci,
ut ipsa postea nequeat a vitaturis circulum
ex alia perfectione dei interna deduci, est
conceptus dei primus, §. 40, 39. Iam ex in-
finitis dei perfectionibus talis reliquarum
deductio est possibilis. §. 24, 49. Ergo in-
finiti sunt conceptus deo primi, quo-
rum tamen quilibet pro essentia sumptus est
essentia dei vñica, §. 40, 77.

§. 817.

Ex vna perfectione dei facilius a nobis
reliquae eius perfectiones cognoscuntur,
quam.

quam ex alia, §. 527. Ergo eam pro essentia sumere præstat, ex qua facilime reliquas deducere speramus. §. 816.

§. 818.

Deus praeter essentiam, quamcumque sumseris, §. 817. determinatus est, qua reliquas etiam perfectiones internas, §. 816, tantum, quantum potest quicquam, qua interna determinari, §. 812. Ergo deus actialis est. §. 54.

§. 819.

Deus, qua existentiam, determinatus est, §. 818, 811. Ergo deus est ens, §. 61, 57 nec negatiuum, nec priuatuum non ens, §. 7, 54.

§. 820.

A posse dei ad esse eiusdem valer consequentia i. e. exsistentia eius per essentiam ipsius sufficienter determinatur, §. 809-811.

§. 821.

Deo conuenit unitas §. 819, 73. maxima, §. 812, inseparabilitas plurimarum maximum realitatum, §. 173. hinc patet, qui posse eminenter dici perfecta unitas, quae exempli loco esse potest, quomodo et maxime steriles visae in dei perfectionibus, sint tamen eiusdem essentia, §. 816.

§. 822.

Deo conuenit veritas transcendentalis §. 819, 90. maxima, §. 812, summus perfectio-

S 2 num

num ipsius ordo, §. 175, 89. summa possibilis, summa rationalitas, §. 19. summa cum fortissimis regulis conuenientia, §. 184, qualis *lex optimi generatim: optimum iungatur optimo* §. 482, 187. et *optimi in entibus: optimum compassibilium in ente perfectissimo coniungatur optimo.* §. 803.

§. 823.

Deus non actualis esset ens omnibus reabilitatibus gaudens, cui quaedam tamen de-
esser, §. 66, 812. determinatus, qua omnes
perfectiones internas, quantum ens, qua
interna, determinari potest, §. 818, et ta-
men, qua aliquas, non ita determinatus,
§. 54. Ergo oppositum existentiae diuinae
est in se impossibile, §. 15. Existentia dei est
absolute necessaria, §. 102. Deus est ens ne-
cessarium, §. 109.

§. 824.

Si deus non actualis esset, falsum esset
principium contradictionis, §. 823, 7. pri-
mum et formae et materiae principium in
omnibus demonstrationibus nostris. Ergo
licet multae scientiae possint demonstrari
complete citra ullam praemissam theologi-
cam, §. 1-800: non tamen essent, aut ipsae,
aut earum obiecta, e. g. §. 61, 354, 504. immo-
ne possibilia quidem essent, §. 8, nisi deus
actualis esset.

§. 825.

§. 825.

Deus est ens necessarium §. 823, 824. In ente necessario non sunt modi §. III. Ergo in deo non sunt modi, scilicet accidentia praedicationis.

§. 826.

Si quid in ente necessario deprehendimus, quod repraesentatis in ente contingenti partialiter simile, partialiter diuersum ab iis est, discrimina tamen non satis intelligimus, nec nomen ipsi peculiare inuenimus: illud dicimus eius, quod in ente contingenti simile notauiimus ANALOGON, deoque tribuitur per analogiam, si realitates in eius conceptu regnare videntur, per EMINENTIAM (excellentiam), si negationes per REDUCTIONEM (et via negationis) vel eminentiam, analogiam et excellentiam.

§. 827.

Si in ente necessario quaedam deprehendimus, quae hypothetice necessaria esse est absolute necessarium, quatenus qua hypotheticam necessitatem modis similia sunt, §. 108, dicuntur MODORUM ANALOGA, §. 826. quatenus ea in deo existere hypothetice necessaria absolute necessarium est per essentiam §. 823, 54. attributa sunt. §. 107. Hinc attributa diuina possunt diuidi in similia attributis finitorum, et modis fini-

S 3

to-

torum. Ultima etiam vera sunt attributa, quum ratio sufficiens in essentia dei sit, 1) existentiae eorundem, quatenus contradistinguitur indeterminationi. §. 54. Ens contingens potest esse, qua multa, indeterminatum, §. 34, 134. Ens necessarium, qua nulla, et quidem per essentiam, §. 820. 2) durationis, æternitatis, et immutabilitatis eorum, quae sunt semel in deo. In contingentibus entibus essentialis limes est ratio sufficiens, cur debeant continuo mutari, dum existunt, interne. In ente necessario essentialis infinitudo est ratio sufficiens oppositi: 3) cur alia loco horum, ab aeterno in aeternum in deo existere possent, et hinc 4) cur horum, non aliorum existentia sic, non aliter, determinata sit non nisi per hypotheticam necessitatem. §. 102.

§. 828.

SANCTITAS est realitas entis, qua plures illius imperfectiones tolluntur, hinc SANCTISSIMUM est, cuius realitate omnes eius imperfectiones tolluntur. Iam per omnitudinem realitatum maximarum in deo omnes in eodem imperfectiones tolluntur, §. 142, 808. Ergo deus est sanctissimus.

§. 829.

In deo nulla est imperfectio, §. 828. Ergo nec essentialis, nec accidentalis, nec in-

interna, nec externa, §. 121, 88. Idem patet ex §. 813.

§. 830.

In deo est ratio sufficiens, cur ipsi existant ipsius perfectiones, §. 823. Ergo vis stricte dicta, §. 197. Hinc deus est substantia §. 199.

§. 831.

Deus habet vim, §. 830. maximam, §. 812. Ergo plurimis maximis actuandis accidentibus sufficientem §. 203.

§. 832.

Accidentia non existunt extra suas substantias, §. 194. Ergo vis actuandis plurimis maximis accidentibus sufficientis sufficit actuandis plurimis substantiis. Ergo omnibus, §. 191, 247. Vis alicui actuando sufficiente est POTENTIA. Hinc OMNIPOTENTIA est vis actuandis omnibus sufficientis. Deus est omnipotens §. 831.

§. 833.

Absolute impossibilia nihil sunt, §. 7. Ergo qui posset absolute impossibilia, nihil posset. §. 469. Deus potest omnia, §. 832. Ergo dei omnipotentia non extenditur ad absolute impossibilia. Impossibile alicui est, ad quod actuandum vires eius non sufficientiunt. §. 469. Hoc significatur deo nulla res impossibilis. Omnis res ergo nobis et omni finito impossibilis deo possibilis est. §. 832.

S 4

§. 834.

§. 834.

Miracula sunt possibilia, §. 475. Dei vis ad omnia possibilia actuanda sufficit, §. 832. Ergo deus potest patrare miracula rigorosa, §. 477, 833.

§. 835.

Deus potest actuare omnes mundos possibles, §. 832. Ergo et optimum, §. 436. et imperfectissimum sine exceptionibus, §. 442.

§. 836.

Deus est substantia, §. 830, nec habet modos, §. 823. Ergo est substantia necessaria, §. 202. nec statum internum habet, §. 206. nec modificabilis est, §. 209. Vnde denuo patet, mundum esse non posse modificationem dei, §. 388.

§. 837.

Ortus et interitus omnis, ortus ex nihilo et annihilatione substantiae necessariae sunt absolute impossibilis; deus est substantia necessaria §. 836. Ergo ortus et interitus omnis in deo est absolute impossibilis, §. 227, 228.

§. 838.

Omnis substantia monas est, §. 234. Deus est substantia, §. 830. Ergo monas est, et ens simplex, §. 230.

§. 839.

Deus est ens necessarium §. 823, 824. Omnes

Omnis entis necessarii determinationes sunt absolute et interne immutabiles, §. 132. Ergo deus absolute et interne est immutabilis, §. 126, 127. Idem sic patet: si deus absolute et interne mutabilis esset, saltim quaedam eius perfectio interna posset post aliam existere, §. 124. Hinc illius, quae ante eam existere potuisset, posset tolli existentia. Haec est realitas deo interna, §. 37. Ergo quaedam ex reabilitibus dei possent separari ab aliis, §. 72. quod contra summam dei unitatem, §. 821.

§. 840.

Si deus esset compositus, esset extensus, §. 241. ipsique vis inertiae tribuenda esset, §. 832, 294. Hinc esset materia, §. 295. Ergo diuisibilis, §. 427. adeoque interne mutabilis, §. 244, 126. quod contra §. 839. Ergo deus est ens simplex, §. 224. Quumque sit substantia, §. 830. est monas §. 230. Denuo patet, errare materialistas univales, §. 395.

§. 841.

In deo non sunt simultanea extra se inicem posita, partes ipsius, §. 840. hinc nec spatium, §. 239. Ergo deus non est extensus, nec eo significatu spatium replet, quo extensa illud replere dicuntur, §. 241.

S 5

§. 842.

§. 842.

Deus non habet magnitudinem quantitativam, §. 838, 243, licet sit ens maximum, §. 161. plurimarum maximarum realitatum, §. 807, 812. Denuo patet, deum esse indivisibilem et absolute quidem, §. 244.

§. 843.

Omnitudo realitarum, quae esse possunt, maximarum est gradus realitatis maximus, §. 247, 248. Hic deo enti realissimo conuenit, §. 807, 812. Ergo deus est ens infinitum reale, §. 248. Idem patet ex eo, quod deus ens necessarium, §. 823, 258.

§. 844.

Omnes dei perfectiones habent gradum realitatis suae, quem in ente habere possunt, maximum, §. 812. Hinc et ipsae omnes sunt infinitae, §. 248. Ad summam cuiusuis harum perfectionum realitatem pertinet consensus in ente perfectissimo, §. 139, 140. Ergo in quo vna infinita realitas, in eo omnes, in quo omnes in eo summae, §. 843. Ergo in quo est vna realitas infinita, deus est, §. 811. Hinc colligi potest, qua ratione plures perfectiones dei possint, nunc hae, nunc illae, ceu conceptrus primi, sumi, §. 816, et cur nequeat extra deum aequa potens, ac ipse, auctor mali admitti. MANICHAEISMUS est sen-

sententia aequa potentem deo auctorem
mali ponens existere, et error est.

§. 845.

Deus est actu, quicquid esse potest,
qua perfectiones internas, §. 843, 259. De-
nuo pater, deum esse interne immutabi-
lem, §. 252, et ens necessarium, modo ca-
ueatur circulus, §. 843, 256.

§. 846.

Plures dii sunt impossibilis. Dum enim
esse deberent singuli substantiae, §. 830.
existenter extra se inuicem, §. 282, 811. ii-
que vel totaliter iidem, vel partialiter
tantum, §. 267, 265. Si ponerentur totali-
ter iidem, sunt impossibilis, §. 269. Si
partim essent diuersi, esset in uno, quod
non esset in altero, §. 38. Hoc aut esset
realitas, aut negatio, §. 36. Si realitas esset,
ille, cui deesset, non foret deus, §. 807.
Si negatio esset, ille, cui inesset, non fo-
ret deus, §. 808. Si poneretur vna realitas
esse in uno, sed alia aequipollens in alio,
1) essent tales dii extra se inuicem ponen-
di, tamen totaliter aequales, quod con-
tra, §. 272, 2) in neutro esset omnitudo
realitatum, hinc neuter esset deus, §. 807.
Quum ergo deus sit, quod plura non
sunt, deus est vnicus, §. 77. POLYTHEISMUS
est sententia plures deos ponens, et er-
ror est.

§. 847.

§. 847.

Denuo patet dei simplicitas. Si enim deus compositus foret, eius partes essent substantiae extra se positae, §. 225, 282. Harum vnica tantum esset substantia infinita, §. 846. Ergo reliquae finitae, §. 77, 248. Hinc in deo ponendae essent quae-dam imperfectiones absolute necessariae, §. 250, 155. Quod contra §. 828.

§. 848.

Deus non habet figuram, §. 280, 847. ANTHROPOMORPHISMUS CRASSIOR est error deo figuram e. g. humanam tribuentium, SUBTILIOR est error, qui deo imperfectiones rerum finitarum e. g. hominum tribuit, §. 828.

§. 849.

In deo non sunt successiva, §. 839, 124. Ergo nec est in deo tempus, §. 239. Non est in tempore ita, ut partem successuum constituat, §. 124, 837. Dumque ortus et interitus ipse sunt absolute impossibilis, §. 837. habet durationem §. 299. maximam §. 812. solam realiter infinitam, §. 844, 846. hinc aeternus est, §. 302. et omni tempori coexistens sempiternus §. 303. fuit, est, erit, §. 298. Deus existit.

§. 850.

Si ponatur ens contingens aeternum, aeternitas eius multum ab aeternitate dei dif.

differt. §. 67. 1) duratio eius continua modificationum successionibus est obnoxia, §. 209, 836. 2) aeternitas eius non habet quidem fines protensionis, at ideo tamen nondum realiter infinita dici potest, §. 259, 849. 3) aeternitas eius esset tempus sine initio et fine, vnde posset infinitum dici, at mathematice, non ideo realiter, §. 248, 849.

§. 851.

Deus est ens necessarium, §. 823, 824. et infinitum, §. 843. Hinc est ens a se et independens, §. 310. Exsistit §. 849, ita, ut non sit caussatum extra ipsum positi alterius, causa effectuum suorum simpliciter talis, §. 318. Omnes dei perfectiones sunt entia infinita, §. 844, hinc nulla perfectio dei est caussatum extra deum positi, nec esse potest, §. 381, 248, 310. At passio esset praedicatum dei, quod esset caussatum alicuius extra deum positi, §. 210. Ergo deus est omnino impassibilis.

§. 852.

IMAGINES sunt 1) signa figurae alterius. Iam deus non habet figuram. §. 848. Ergo imagines dei hoc significatu sunt impossibiles. §. 347. 2) alteri in notabili gradu similia. Quum omne ens deo in aliquo gradu sit simile, §. 265, omne perfectius
ens

ens erit imago dei, §. 70, 811, quoque erit perfectius, hoc erit deo similius, hoc ergo maior imago dei, §. 265, 160.

§. 853.

Mundus est totum actualium finitorum
§. 354. Deus non est totum actualium finitorum,
§. 844. Ergo deus non est mundus:
nec hic, nec illius mundus deus est. Idem
patet ex §. 361, 823, ex §. 365, 839. ex §. 370,
837. ex §. 388, 843.

§. 854.

Hic mundus habet causam efficientem
extramundanam, §. 375, 388, eamque sub-
stantiam necessariam §. 381, 319. Ergo sub-
stantia necessaria est possibilis, §. 333, 69.
Si substantia necessaria est possibilis, est
actualis, §. 109, et sempiterna, §. 302. Ergo
substantia necessaria existit. Deus est sub-
stantia necessaria, §. 836. Ergo deus exi-
stit.

§. 855.

Deus est ens extramundanum, §. 843, 388,
mundusque nec essentiale, nec essentia, nec
attributum, nec modus, nec modificatio,
nec accidens dei, §. 843. Deus non est sub-
stantia unica, §. 391. SPINOZISMUS THEOLOGI-
CUS est sententia tollens deum ens extra-
mundanum, et error est.

§. 856.

§. 856.

Sicut existentiam dei §. 811. probat a pri-
ori, sic §. 854. eandem sifit euictam a poste-
riori, uterque indepenter a propositionibus,
quas egoismus, §. 392, idealismus §. 402, et
materialismus tollunt, §. 395. Ergo con-
vincendis de exsistencia dei egoistis, idea-
listis, materialistis, etiam qua talibus, ad-
hiberi possunt.

§. 857.

Deus non est materia, §. 295, 841, ergo est
immaterialis, §. 422. Deus non est corpus,
§. 296. Ergo est incorporeus, §. 422. Er-
go est incorruptibilis physe, §. 746. Idem
patet ex §. 837.

§. 858.

Mundus perfectissimus est in finitis ima-
go dei maxima, §. 436, 852, in mundo sub-
stantiae, §. 400, 857, in substantiis spiritus,
§. 402, 531. in spiritibus intellectu maximo
gaudentes, §. 637, et in intellectu maximo
gaudentibus felicissimi, §. 787, a malo non
solum phisico, sed et morali remotissimi,
§. 788, 813, sanctissimi, §. 828.

§. 859.

Natura dei (naturans cf. §. 466.) est com-
plexus perfectionum ipsius internarum, §.
430, quibus est causa effectuum suorum
simpliciter talis et impassibilis, §. 851. Er-
go quicquid est absolute possibile, deo est
phy-

physice possibile, §. 833. nihilque deo physice impossibile, quod non esset in se impossibile, §. 469, 833. vnde deo nihil physice necessarium, quod non simul absolute necessarium foret, absolute contingentia sunt etiam deo physice contingentia, §. 469, 104, non praeter naturales solum omnes, sed et supernaturales euentus mundi. §. 474, 475.

§. 860.

Si naturalista significatu generaliori supernaturales euentus in hoc mundo negat omnes, ob negatam eorundem hypotheticam possibilitatem, errat. Quum enim miracula etiam in nexu cum deo extra eadem ponendo §. 855. 474. sint possibilia, §. 834, habent etiam possibilitatem extrinsecam. §. 16, 859.

§. 861.

Gradui realitatis in deo, et omnibus eius perfectionibus homogeneous est impossibilis, §. 843, 844. dum deo et omnibus eius perfectionibus unicitas conuenit, §. 846, 844. Ex quantitate itaque homogenea pro una assumta non potest gradus realitatis in deo et omnibus eius perfectionibus obuius intelligi. Ergo nec deum, nec ullam eius perfectionem possumus metiri, §. 291. Quod metiri non possu-

possimus, IMMENSUM est. Ergo deus et omnes eius perfectiones sunt immensa.

§. 862.

Deus est in se conceptibilis, §. 632, 809, et homini, §. 804-1000. et multis modis recte, immo realiter definiri potest, §. 816. COMPREHENSIBLE dicitur, cuius possibilis est PLENA COGNITIO i. e. omnem ignorantiam excludens, hinc historica, philosophica, mathematica completa. DEISMUS est sententia nihil paene de deo conceptibile esse ponens, nisi eius forsan existentiam, et error est. Ergo deus et omnia in eo nobis sunt incomprehensibilia, §. 861.

SECTIO II.

INTELLECTVS DEI.

§. 863.

Distincta cognitio est realitas, §. 531. In deo sunt omnes realitates, §. 807. Ergo deus distincte cognoscit. Ergo habet intellectum, est substantia intellectualis, §. 830. spiritus, §. 402.

§. 864.

In deo sunt omnes realitates maxima, §. 812. Quo plura, quo distinctius cognoscuntur, hoc distincta cognitio maior est §. 634. Ergo distinctissima erit cognitio distincta omnium, §. 161. Jam omni-

T um

um distincta cognitio est possibilis, §. 632.
Ergo in deo est cognitio omnium distincta,
eademque distinctissima.

§. 865.

Intellectus dei summus est, §. 863, 812, et
immutabilis, §. 839. Ergo in eo non sunt
praeuiiae sequentesque cogitationes, §. 125.
Summus est, dum plurimorum, maxi-
morum, plurimas, clarissimas, fortissi-
mis in sociis diuersissimisque repreaes-
tentat. Ergo dei intellectus profundissimus,
vastissimus, purissimus §. 637.

§. 866.

Deus semet ipsum, quam fieri potest,
plenissime cognoscit. §. 865. Cognitio dei
est THEOLOGIA SIGNIFICATU LATIORI, THEO-
LOGIA, qua deus seipsum cognoscit, AR-
CHETYPA est, quatenus illi similes theolo-
giae finitorum intendendae sunt, §. 346.

§. 867.

Deus omnia repreäsentans omnes mun-
dos possibles sibi repreäsentat, §. 864. Haec
est perfectio dei interna, §. 37. eiusdem
essentia, §. 816.

§. 868.

Deus omnes omnium finitorum essen-
tias distinctissime cognoscit, §. 864. Qua-
tenus ergo essentiae rerum in intellectu
dei repreäsentantur, ab eo dependent,
§. 14. in eodem aeternae, §. 849.

§. 869.

§. 869.

Deus omnes mundos possibiles sibi re praesentat distinctissime, §. 867. Ergo et optimum, §. 436, et imperfectissimum §. 442. et hunc. MUNDUS, quatenus sensit uie re praesentatur, SENSIBILIS (adspectabilis,) quatenus distincte cognoscitur, INTELLIGIBILIS est. Deus mundum hunc intelligibilem distinctissime cognoscit. Ergo omnes huius mundi monades, omnes eiusdem animas distinctissime cognoscit. §. 864. Distinctissima animae humanae cognitione pollens est SCRUTATOR CORDIUM. Ergo deus est scrutator cordium, §. 740, et singulae monados, singulae animae re praesentationem mundi sensibilis perspicit §. 400, 741.

§. 870.

In deo non est cognitio sensitiva, §. 864, §21. Ergo non habet facultates cognoscitivas inferiores, §. 520, nihil ipsi obscurum, nihil confusum, hinc nullam rem alia clarius cognoscit, §. 528. nec attendit, nec abstractur, §. 529. nec reflectit, nec comparat, §. 626.

§. 871.

Quum deus signata omnia distinctissime cognoscat, habet omnium intuitum §. 620, 864. Omnia etiam signa cognoscit, et omnem animarum in mundo cognitio-

T 2

nem

nem symbolicam, §. 864, 869. Nec tamen signorum vñquam maior vel minor in ipso est perceptio, quam signatorum, §. 870, vtraque semper maxima §. 864.

§. 872.

Deus omnem nexum distinctissime sibi repraesentat. §. 864. Ergo habet summam rationem, §. 640. Summa eius ratio est, dum est intellectus summus, hinc immutabilis, sine omni ratiociniorum successione, §. 865. maximum plurimorum nexum perspiciens. §. 645.

§. 873.

Cognitio dei est summae extensionis et maiestatis, exactissima §. 864, et ordinatisima, §. 822, citra omnem ignorantiam et errorem, angustias et leuitatem, in qua nihil tumultuarii, §. 515. clarissima, distinctissima, veritatis omnis, hinc certissima, in qua nihil obscuri, nihil confusi, nihil inadaequati, nihil incompleti, nihil impuri. Distinctissime cognoscit omnia principia certa, omnia eorum principiata, omnem principiorum principiorumque nexus, §. 864, 872; ergo cognitio ipsius est summa scientia. Deus distinctissime cognoscit omnes animarum ignorantias, errores, cognitionis angustias, exilitates, quicquid in eiusmodi cognitione crassi et tumultuarii, noctis,

con-

confusionis, inadaequationis, incomple-
tionis, impuritatis, omnes animarum cer-
titudines morales, probabilitates, dubia,
improbabilitates, opiniones, argumenta,
scrupulos. §. 869.

§. 874.

Deus scit §. 873. I) omnes omnium de-
terminationes, quatenus illa, ut mere pos-
sibilia, spectantur. Haec est SCIENTIA SIM-
PLICIS INTELLIGENTIAE.

§. 875.

Deus scit §. 873. II) omnes determina-
tiones actualium, 1) huius mundi, SCIEN-
TIA LIBERA (visionis), a) praeterita RECORDA-
TIONE DIUINA, b) praesentia, SCIENTIA UI-
SIONIS, 2) futura PRAESCENTIA. SOCINIANIS-
MUS PHILOSOPHICUS est sententia tollens
praescientiam diuinam futurorum contin-
gentium, et error est.

§. 876.

Deus scit omnes determinationes actua-
lium 2) alterius mundi, quam hic, SCIEN-
TIA MEDIA. Pro quoquis euentu huius mun-
di exsistere posset alias, §. 363, 324. Quiuis
autem haberet sua conjectaria in indefini-
tum per omnes status mundi sequuturos
parcialiter diuersa, §. 488. Ergo si vel pro
vno tantum euentu huius mundi extirisset
alias, mundus hic esset per omnes status
illi euentui successiuos, immo anteceden-

T 3 tes

tes etiam §. 357, 278. partialiter alius, quam est. Ergo quicquid loco cuiusuis euentus in hoc mundo existere potuisse cum omnibus suis coniectariis, deus scit, scientia media, §. 378.

§. 877.

Deus sibi status praesentis mundi semper distinctissime conscientius est §. 875. Ergo nunquam dormit, §. 556. Idem patet ex §. 870. Non sentit, ut nos, §. 870, 544 sed per eminentiam scientia visionis §. 875 vigilans, §. 552, 826.

§. 878.

Aeternum deus sibi rem futuram representauit, quantum potest. §. 875, 843. Ergo dum illa sit in mundo praesens, nihil ad cognitionem dei accedit, §. 161, quamquam ipsa ex obiecto praescientiae mutetur in obiectum visionis, §. 125. Aeternum deus sibi rem praeteritam representabit, quantum potest, §. 875, 843. Ergo dum praesens fiet praeterita, ipsa quidem ex obiecto visionis mutabitur in obiectum recordationis, nihil autem de cognitione dei decedet, §. 161. Deus omnes huius mundi successivos status aeternum intuetur, §. 875, vnde cogitari potest cognitionis diuinæ interna immutabilitas, §. 839.

§. 879.

§. 879.

Qui errare non potest, INFALLIBILIS est. Ergo deus est infallibilis. §. 873. *Minimæ infallibilitas est, si cui unicum tantum minimum verum cum falso confundere est minime impossibile; quo ergo plura, quo maiora quæ vera cum falsis confundere nescit, quo maior talis confusionis impossibilitas, hoc magis est infallibilis.* Dum ergo deo maximam infallibilitatem tribuimus §. 812, eum veneramur, plurimas maximas veritates cum vlo falso confundere absolute nescium.

§. 880.

Certitudo minima est minime clara unius minimæ veritatis cognitio, §. 161. Quo clarius, quo plures, quo maiores veritates cognoscuntur, hoc maior erit certitudo. §. 160. Dum ergo deo summam tribuimus certitudinem subiectiuam, §. 873, 812, eum veneramur plurimas maximas veritates distinctissime cognoscentem. Idem deus est obiective certissimus, §. 93, 812, dum summa eius veritas est, §. 822, et existentia per essentiam ipsius et existentiam cuiuslibet finiti demonstrabilis, §. 856.

§. 881.

Scientia dei libera est perfectio eius respectiva, §. 875, 815. Quumque absolute necessarium est eam esse verissimam, §. 879, mundum hunc deo sistit existentem in

T 4

et

et per se contingentem, §. 361, hinc eam non, nisi hypothetice, necessariam esse est absoluere necessarium, §. 102. Ergo scientia dei libera est analogon modi, §. 827.

§. 882.

SAPIENTIA nexus finalis GENERATIM est perspicientia, et quidem finium SAPIENTIA SPECIATIM, remediorum PRUDENTIA. Hinc deus est omnisapientissimus, §. 872. Dum omnisapientissimum dicimus, veneramus 1) omnes fines, 2) omnia remedia, 3) omnes eorundem nexus possibles, §. 343. 4) qua omnes qualitates, 5) omnes quantitates, 6) in maximo nexu possibili, 7) certissime perspicientem §. 880.

§. 883.

Deus omnes fines scit, hinc et optimos, et pessimos, quis ex iis possit esse remedium alterius, hinc omnem omnium finium subordinationem possibilem, omnem etiam coordinationem, §. 315, omnes scopos secundum quid, et simpli- citer ultimum, §. 343, secundum omnem ipsorum bonitatem, et bonitatis gradum, omnem cum remediis nexum possibilem, ita, ut ipsi quidem nunquam vultus videatur aliis, quam est, §. 879, ut tamen simul cognoscatur, quomodo videatur quisque finis omnibus et singulis animabus eum cognoscentibus, §. 869. Ergo deus

de

de finibus optimis optime nouit, quod
sint optimi, §. 882.

§. 884.

Deus nouit omnia remedia, hinc et optima, §. 882. quibus positis ponitur summa perfectio §. 187. Iam positis remediiis ponitur finis, §. 326, 341. Ergo remedia optima fini optimo subordinantur. Deus nouit ea, quatenus optimo fini subordinantur, quomodo, et in quantum subordinentur. §. 883.

§. 885.

REMEDIUM CERTUM est, quod reuera tale est ac tantum, quale quantumque cognoscitur, hinc opponitur apparenti, quod videtur solum, et aut prorsus non est, aut non est tantum, quantum videtur, et incerto, cuius vera bonitas, gradusue bonitaris non liquet. Remedia optima sunt certissima, et quatenus non sunt apparentia, et quatenus deus certissimus est, et de bonitate, et de gradu bonitatis eorundem §. 882; nihil tamen minus omnes de iisdem dubitationes animarum possibiles perspiciens, §. 869, 873.

§. 886.

Quo foecundius remedium est, hoc maior illo posito ponitur perfectio §. 166, 341. Ergo media foecundissima sunt optima, et vice versa, §. 187. Deus nouit re-

T 5 me-

eam
esse
cien-
tia
est
PIEN-
TIA
872.
ve-
emer-
biles,
nnes
sibi-
opti-
elle
nni-
lem;
315,
mpli-
nem
lum,
lem,
vi-
men
quis-
abus
deus
de

media foecundissima, §. 884. quantumque
quodlibet foecunditatis habeat, §. 882.

§. 887.

Remedia optima sunt completa, §. 886.
ad finem optimum §. 884. Ergo non sunt
incompleta, §. 81. Si abundantia forent,
quaedam haberent ad finem nihil faci-
entia. Ergo bonum non actuaria, §. 341,
neque tamen prorsus sterilia, §. 23. Hinc
mala, §. 146. Ergo remedia optima sunt
fini optimo adaequata. Deus nouit reme-
dia fini optimo adaequata §. 884. Reme-
dia certa et adaequata sunt FINEM EX ASSE
CONSEQUENTIA. Deus nouit remedia fi-
ni optimum ex ase consequentia §. 885.

§. 888.

Actuatio finis per remedia, quae eum ex
ase consequuntur, paucissima est VIA BRE-
VISSIMA. Vtus mediorum optimorum sem-
per est via brevissima. Tunc enim actu-
atur finis per remedia eum ex ase conse-
quentia, §. 887, quorum singula sunt foecun-
dissima, §. 886, nullum abundans, §. 887.
Erunt hinc, quae esse possunt, paucissima
§. 161. Deus omnem nouit viam brevissi-
mam, §. 887.

§. 889.

OMNISCIENTIA est scientia omnium. De-
us est omniscientissimus, §. 873. Quum
eum talem dicimus, veneramur qualem
§. 863-888. exhibitent. SECT.

SECTIO III.
VOLVNTAS DEI.

§. 890.

Deus omnes omnium perfectiones imperfectionesue intuetur distinctissime, §. 889, 871. Quicquid in deo est, maxima est ratio, §. 23, 812. Hinc intuitus perfectionum imperfectionumue in eodem maxime viuus est, §. 669. Ergo deo complacentia et displicentia conuenit §. 655. summa, §. 812.

§. 891.

Complacentia et displicantia dei non sunt, nisi verisimiae, §. 880. distinctissimae, §. 870, rationalissimae, §. 822, nunquam est totaliter indifferens, §. 653, nec vñquam partialiter erga vllam rem, §. 654, nec voluptatem, nec raedium, §. 656, nec appetitum, nec auersationem sensitua habet, nec instinctus, nec fugas §. 677. nec affectus, §. 678, nec voluptates, nec taedia apparen-
tia, §. 655.

§. 892.

Quum deus se, vt bonum tantum, vt optimum sanctissimum intuetur distinctissime, §. 866, 828. purissimam ex se voluptatem haurit, §. 661. Haec summa dei acquiescentia in se ipso, §. 682. Theologia archetypa est suauissima, §. 866. Deus ex

ex nulla re merum taedium habet. §. 891,
661. Displicentia eius et complacentia
omnis est immutabilis, §. 839. Hinc ne-
scit voluptates et taedia transitoria, §. 662,
nihil ipsi molestum §. 658. Nec summa
eius displicentia summam voluptatem ob-
scurat villo modo, §. 870, nec quicquam
extra ipsum in eo potest voluptatem aut
taedium vllum actuare, §. 851.

§. 893.

In deo est scientia libera huius mundi,
quum tamen et nullius, et aliis esse possit,
§. 881. Non tamen exsistit in deo huius
mundi scientia libera, nisi vi dei, §. 851,
197. Ergo vim suam determinauit deus
ad scientiam liberam non nullius, non ali-
us, sed huius mundi actuandam. Ergo
deus appetit et auersatur, §. 663. Nam non
appetit, non auersatur sensu, §. 891. Se-
quitur tamen appetitio eius et auersatio
cognitionem, §. 668, 822. Ergo vult et
non vult, habet voluntatem et noluntatem,
§. 689. summam, §. 812. i. e. summam omni-
scientiam perfectissime sequentem §. 668,
889.

§. 894.

VOLUNTAS NOLUNTASUE cognitionem in
telle&tus mathematicam sequens, s. appe-
tens pro gradu bonitatis in appetendis di-
stincte cognito, auersata pro gradu im-
per-

perfectionis in auersandis distincte cognito, est PRORORTIONALIS INTELLECTUI, qui si rem tam bonam malamue sifstat, ac est, est VOLUNTAS NOLUNTASUE PROPORTIONALIS OBIECTIS. Ergo voluntati noluntatique diuinae conuenit proportionalitas, §. 893, summa §. 812, dum distinctissimam summe et infallibilem graduum perfectionis et imperfectionis cognitionem sequitur §. 879, 883.

§. 895.

Deus, dum vult, §. 893, agit, §. 210. Actiones dei omnes a sufficienti principio interno agenti deo dependere possunt, §. 833, et dependent, §. 831. Ergo actionibus diuinis ipsique deo conuenit spontaneitas, §. 704, eaque summa §. 872, dum ad plurimas maximas actiones sufficit, §. 706, 832. Dei actiones maxime spontaneae erunt aut immanentes, aut transcientes, §. 211.

§. 896.

Deus est liber a coactione interna abso-luta §. 710, 702. et physica, §. 710, 859. et ex-terna tam ideali, quam reali, §. 707, 831. ad-eoque etiam morali, §. 723, mortuorum, §. 726. ad actiones iniurias per violentiam secundum quid, §. 714. ab illecebris, mi-nis, suasionibus, dissuasionibus, extor-sionibus, §. 728.

§. 897.

§. 897.

Omnis actiones sunt in potestate dei posita, §. 708, 859. Si ergo quaedam actio et opposita ipsi actio quaecunque est possibilis in se utraque, §. 15. i. e. si quaedam actio est contingens in se, §. 104, hinc et oppositam contingentem in se actionem habet, §. 104. utraque est in potestate dei posita. Ergo omnes actiones in se contingentes sunt deo liberae ratione exsequutionis et indifferentes qua exercitium actus, §. 708. quia respectu dei possibilis utriusque physica summa est, §. 844. Hinc actuatio huius uniuscuius, aut nullius, aut alius, fuit deo libera ratione exsequutionis, §. 835. Indifferens fuit, qua exercitium actus, tam erga mundum optimum, quam erga imperfectissimum, idemque est, et erit. §. 849.

§. 898.

Quum deus se in agendo determinet pro lubitu, §. 893, 712. eoque distincto, §. 893. habet libertatem, §. 719, eamque summam, §. 812. i. e. maximas plurimas actiones distinctissimo pro lubitu actuante, §. 725. FATALISMUS, sententia libertatem diuinam tollens, error est.

§. 899.

Deus vult liberrime, §. 898. Ergo bonum, §. 719, 665. Deus auersatur liberrime, §. 898.

§. 898. Ergo malum §. 719, 665. Volitio s.
amor boni, odium s. nolitio mali in deo in-
finita sunt, §. 844, 1) extensiu, dum amat
omne bonum, odit omne malum, §. 898,
889. 2) protensiue, dum aeterna sunt, §.
849, et 3) intensiu, dum proportionalissi-
ma, §. 894.

§. 900.

VOLUNTAS est IMPERSCRUTABILIS, cuius
causae impulsuac sunt incomprehensibili-
les. Iam causae impulsuac voluntatis di-
uinae sunt distinctissimus ipsius lubitus, §.
898, hinc deo interna perfectio §. 37. nobis
incomprehensibilis, §. 862. Qui quaedam
dei motiuia in aliquo distinctionis gradu
concepit, non perscrutatur voluntatem di-
uinam, §. 862. Hinc nec intendens aliquam
motiuorum diuinorum intellectionem
voluntatem dei singit sibi perscrutabilem,
§. 664. *Quo plures causae impulsuac certae vo-
luntatis, quo minus plene possunt cognosci, hoc
est voluntas imperscrutabilior.* §. 160. Hinc
quum voluntas dei nobis imperscrutabilis
maxime §. 812, dicitur, cogitamus 1) plu-
rima ipsius motiuia plene non cognosci, 2)
plurimum abesse quoduis eorum a compre-
hensione nostra, §. 862, 898.

§. 901.

ACTIONIS liberae conformitas cum ra-
tione sua, hinc legge §. 83. morali §. 723. est
eius-

eiudem **RECTITUDO**, quatenus ergo omnes actiones dei liberrimae §. 898, 723. summa conformitatem habent §. 176. cum lege optimi §. 822, morali §. 723: *Optimum libere iungatur optimo*, sunt rectissimae. Summa voluntati diuinae rectitudo conuenit, §. 899, sanctitas §. 828, moralis, §. 723.

§. 902.

Actiones dei liberrimae non sunt absolute necessariae, dum earum oppositum est in se possibile §. 102. Omnes actiones dei transeuntes in mundum §. 854, 2n. habent oppositum in se possibile §. 361. Hinc nullae earum sunt absolute necessariae. Quumque omnium liberrimarum dei actionum oppositum possit per omnipotentiam dei actuari, §. 897. nulla earum, nec adeo vila dei actio in mundum est ipsi physice necessaria, §. 470, 859. adeoque nec vila moraliter necessaria eo sensu, ac si per libertatem oppositum vilius deo renderetur physice impossibile, §. 723. Quum tamen summa dei libertas se semper rectissime determinet, §. 901, dum sunt omnes eius actiones moraliter sanctissimae, sunt moraliter necessariae, §. 723, 724.

§. 903.

BONITAS (benignitas) est determinatio voluntatis ad alteri benefaciendum. **BENEFICIUM** est actio alteri utilior ex bonitate

pro-

profecta. Bonitas minima est minima voluntatis propensio s. dispositio unius minimi beneficij in unicum conferendi. §. 161. Quo ergo magis, quo plura, quo maiora, beneficia, in quo plures conferre appetit bonitas, hoc maior est, §. 160. Beneficium est maius bonum §. 336, 187.

§. 904.

Deus vult beneficia aliis conferenda, §. 903, 899. Ergo benignus est §. 903. summe §. 812. Dum benignissimum dicimus deum, veneramur infinite amantem et aeterne §. 899. et immutabiliter §. 839, plurima, maxima beneficia pluri mis conferre, §. 903.

§. 905.

Amor hominum PHILANTHROPIA est, amorem amari mutuum proportionatum volens ZELOTPRIA est, qui cum misericordia, fauore, benevolentia, clementia universales in deo sunt et maximi, §. 684, 904. Quumque constans amor intensus sit FIDELITAS, deus aeternum amans infinite summe fidelis est §. 904, 812.

§. 906.

Bonitas erga personas s. spiritus proportionalis est IUSTITIA cf. E. §. 317. Iustitia minima est minima bonitas minimam, minime claram, minime certam, minime viuum cognitionem mathematicam sequens. §.

V

903.

903, 161. *Quo ergo 1) intensius amat, 2) quo plura 3) quo maiora 4) in quo plures beneficia conferre pro gradu perfectionis imperfectionisue in spiritu cognito, 5) quo clarius, 6) quo certius, 7) quo ardenter gradus ille cognitus est, hoc maior est iustitia,* §. 903, 160. Deus iustus est. §. 904, 894, summe §. 812. Dum deum iustissimum dicimus, veneramur summam eius bonitatem §. 904. proportionalissimam §. 894. pro distin-
ctissima, et infallibili, et maxime viua cognitione graduum perfectionis imperfectionisue in singulis spiritibus obuiac plurima maxima plurimis beneficia con-
ferre paratissimam.

§. 907.

PRAEMIUM (remuneratio) est bonum physicum personae ob bonum morale collatum. IUSTITIA in conferendis praemiiis est REMUNERATORIA, quam in deo summam veneramur, §. 906, 812. dum pro omnibus etiam minimis bonis moralibus omnium spirituum, proportionalissima praemia conferre paratissimam suspici-
mus.

§. 908.

POENA est malum physicum personae ob malum morale illatum. Tam POENAE, quam PRAEMIA quaedam possunt sufficien-
ter concipi ex essentia peccati et natura
pec-

peccantis, aut ex essentia boni moralis et natura bene agentis, et erunt NATURALIA. Quaedam PRAEMIA non possunt sufficienter concipi, nisi ex arbitrio ea conferentis alterius, et sunt ARBITRARIA. Quaedam poenae non possunt sufficienter concipi, nisi ex arbitrio punientis alterius, et sunt ARBITRARIAE.

§. 909.

In quo sunt mala moralia, PECCATOR est. In quo quaedam mala moralia non sunt, respectu eorum est INNOCENS LATIUS DICTUS (insens) cf. E. §. 319. Peccator caeteris paribus non tam bonus est, quam innocens §. 187. Ergo nec tantum amatus a bonitate proportionalissima, §. 906. Ergo quaedam beneficia deus vult innocentis conferre, quae non vult conferre peccatori, §. 904. Erga haec peccatori non conferenda beneficia deus non est indifferens, §. 891, hinc ea pro distinctissimo lubitu auersatur peccatori conferre. §. 898, 669. Ergo beneficiorum eiusmodi vult oppositum, §. 663, 690. Beneficiorum opposita mala sunt, §. 81, 903. eaque physica §. 146. Ergo deus vult quaedam mala physica ob mala moralia peccatori inferenda, i.e. poenas. §. 908.

V 2

§. 910.

§. 910.

IUSTITIA in inferendis poenis PUNITIUA est (vindicatiua, vlxix, vindicatrix, nemesis), iustitia punitiua deo conuenit §. 909, eaque summa §. 812, dum ad omnia peccatorum omnium peccata proportionallissime punienda est paratissima, §. 906. DIPPLEANISMUS PHILOSOPHICUS sententia, iustitiam dei punitiua tollens, error est.

§. 911.

Oppositum praemii naturalis poena naturalis est, oppositum praemii arbitrii poena est arbitraria, §. 908. Ergo iustitia dei remuneratiua dispensante praemia arbitraria, iustitia vindicatiua poenas irrogat arbitrarias, §. 907, 909. Ipsae poenae naturales respectu eius, sine cuius arbitrio natura peccantis non haberet rationem sufficientem, sunt arbitriae. §. 908. Par ratio praemiorum naturalium.

§. 912.

Complexus cauſarum extra spiritum positarum ad prosperitatem eius miseriame concurrentium, est FORTUNA BONA et MALA, per fortunam actuara sunt FORTUITA, eaque physica §. 146, 787. Eiusmodi bona collata spiritui ob bona moralia, praemia sunt §. 907. nec sufficienter cognoscenda, nisi ex arbitrio dei, §.

854

854, arbitraria sunt, §. 908. Mala fortuita spiritui illata sunt INFORTUNIA. Infortunia spiritui ob mala moralia illata poenae sunt, nec cognoscenda nisi ex arbitrio dei, sufficienter §. 854: poenae sunt arbitrariae. §. 908.

§. 913.

Praemia et poenae miraculose et supernaturales in se sunt possibles, §. 475. et hypothetice, §. 860, omnipotentiae diuinæ, §. 833, 834. sunt arbitrariae, §. 908, 898. non tamen solae §. 911, 912.

§. 914.

EVENTUS, quicquid in eo est realis et positivus, MATERIALE REMOTUM, omnimoda determinatio, MATERIALE PROXIMUM, et quicquid in finitis est eidem negatiui, FORMALE eventus dicitur. Hinc mala, adeoque et poenae, §. 908, aut spectantur materialiter formaliterque simul, et sunt, ut finita omnia, partim bona, partim mala praecise s. formaliter sumta, §. 264. amantur a deo, quatenus sunt bona, odit ea deus, quatenus sunt mala, infinite, §. 899, aut spectantur tantum materialiter, qua materiale remotum, et sunt positiva et realia, tantum obiectum amoris diuini, §. 899. aut formaliter tantum, et non sunt, nisi aut negationes stricte dictae, aut priuationes, §. 137, et sunt tantum ob-

V 3

iectum

iectum odii diuini, §. 899. aut qua mate-
riale proximum et formale.

§. 915.

Deus vult iustitia punitiva §. 910. mate-
riale poenae remotum, et quicquid est in
proximo realitatis, non vero formale.
§. 914. Iam vero contingere easdem huic
peccatori, non alii, sed ei, cui sunt pro-
portionalissimae, est realitas §. 36, 909.
Hanc ergo deus vult, §. 899. Hinc et di-
iudicanda distinctio malorum physico-
rum late dictorum, §. 146, adeoque tam
poenarum, §. 908. quam peccatorum, §.
788, in priuatua et positua, §. 525.

§. 916.

LONGANIMITAS (patientia iudicis) est iu-
stitia non nisi optima visa occasione pu-
niens. Deus optimas omnium poena-
rum opportunitates infallibiliter sciens,
§. 889, 879. hoc etiam materiale proxi-
mum cuiusvis poenae, dum realitas est,
§. 36, volet proportionalissime, §. 894, 914.
Hinc summe est longanimis.

§. 917.

IMPARTIALITAS est auersio a decidendo
ex apparentibus stimulis. In deo ne si-
multi quidem, §. 898. multo minus appa-
rentes possibles sunt. §. 889, 12, dumque
tam ipsos, quam decretum ex iis auer-
seretur sanctissima ipsius voluntas, §. 902, est
impartialissimus.

§. 918.

§. 918.

Impartialis iustitia est AQUITAS. Deus iustissimus §. 906. et impartialissimus §. 917. est aequissimus.

§. 919.

SINCERITAS est bonitas in mente sua significanda, et haec est in deo §. 904. summa §. 812, dum omnibus, quibus, et tantum, quantum significare mentem suam summa sapientia suadet, signis aptissimis significare paratissimus est. §. 884-888.

§. 920.

VERACITAS est sinceritas in oratione. Sapientia ergo diuina iudicante optimum per orationem mentem diuinam significare, deus veracissimus. §. 919.

§. 921.

Minima minimae naturae duratio vita feret minima. Quo maioris naturae, quo maior est duratio, hoc maior est vita, donec sit maxima summa perfectissimae naturae duratio. §. 430, 161. Deo summa vita tribuenda est. §. 859, 850.

§. 922.

Quum dei vita maxima sit absolute necessaria §. 921, quia est ipsius essentia §. 816, et exsistentia, §. 823, 780. non deus immortalis solum est, sed et *solus habet* immortalitatem absolutam, §. 781.

§. 923.

Cum summa perfectione metaphysica et physica in deo coniungitur summa perfectio moralis, §. 806, 859, per summam eius rectitudinem, §. 901, quarum distinctissime sibi conscientia, §. 866, summa inde voluptrate fruens §. 892, est beatissimus §. 787.

§. 924.

Deus felix est §. 923, 787, summe §. 812, dum 1) omnis ab eo corruptio moralis et miseria non abest solum §. 813, sed nec esse quidem in eodem potest, physice §. 859, vel moraliter §. 902. 2) independenter et a se, §. 851. 3) sine omni mutatione tam ipsorum bonorum; quam intuitus eorundem est felicissimus, §. 839.

§. 925.

Ens alio perfectius est illo SUPERIUS. Deus est spiritus supremus, §. 889, 796, ENS SUPRAMUNDANUM, quatenus maiorem perfectiōnem habet, quam torus aliquis mundus, isque vel optimus, §. 361, 843. Quumque plura entia perfectissima extra se posita sint impossibilia, §. 846, deus est ens absolute sumimum.

CAPVT II.

OPERATIONES DEI.

SECTIO I.

CREATIO MUNDI.

§. 926.

§. 926.

Causa efficiens actuat effectum, §. 319,
210. Deus est causa efficiens huius vniuersi,
§. 854. Ergo deus actuauit hoc vniuersum,
aut ab aeterno, i. e. ita, vt mundus hic
non habuerit initium, aut in tempore s.
non ab aeterno, §. 10. in neutro casu pars
mundi mundo preeexistit, §. 371, 394. Ergo
in utroque casu mundus est actuatus ex
nihilo, §. 228, et deus est, qui eum actuauit
ex nihilo, §. 854. Actuare quid ex
nihilo est CREARE. Ergo deus est creator
huius vniuersi.

§. 927.

CREATIO PER EMANATIONEM esset actuatio
vniuersi ex dei essentia, eiusmodi creatio-
ne 1) mundus non actuaretur ex nihilo,
§. 926. Essentia enim dei est ens necessarium,
§. 109, 816. Quod contra §. 926. 2) aut tota
dei essentia, aut pars eius mutari posset
in vniuersum, §. 870. quod contra §. 839.
3) pars dei esset extra deum posita, §. 388,
deusque compositus, §. 225. quod contra
§. 838. Pluribus adhuc modis patet, crea-
tionem per emanationem esse impossibili-
lem, §. 7.

§. 928.

Omnis monades huius vniuersi sunt
entia finita §. 396, hinc omnes entia ab alio
§. 308, nec possunt vllae actuari, nisi ex

V 5 ni-

nihilo. §. 229, 236. Ergo omnes monades huius vniuersi sunt creatae, §. 926. Ens quod non potest existere, nisi per creationem, est CREATURA. Ergo omnes huius vniuersi monades sunt creaturae, et quidem dei, §. 381, 854. Quicquid est in hoc vniuerso substantiale, dei creatura est, §. 396.

§. 929.

Omnis spiritus huius vniuersi, §. 404, omnes animae humanae, §. 744, 741. omnia elementa huius mundi sunt dei creaturae §. 928, 423. actuatae singulae creatione simultanea, §. 238. et instantanea §. 299, 228. Iam corpora huius mundi sunt aggregata elementorum, §. 155, 420, hinc quicquid in corporibus est substantiale, quotquot habent partes per se subsistentes, sunt dei creaturae. §. 928.

§. 930.

Quod non potest existere, nisi ut caussatum alterius, nec potest durare, nisi ut caussatum alterius, §. 299. Hinc mundus et omnes eius partes non possunt durare, nisi ut entia ab alio, §. 928. 375. Ergo creatio independentem in creaturis durationem actuans est impossibilis, nec obiectum omnipotentiae diuinae §. 833. Creatio huius vniuersi est possibilis, §. 926, 57. Ergo per creationem huius vniuersi non actuata est independens in ipso duratio.

§. 931.

§. 931.

Quicquid non pertinet ad mundi partiumque ipsius substantialium existentiam, non est creatum, §. 926. Iam vero essentiae creaturarum, hinc et malum metaphysicum earundem §. 146, non pertinent ad earundem existentiam, §. 132, 134. hinc nec essentiae, nec mala creaturarum metaphysica, sunt creata, nisi creatas dici velis omnes creaturee actualis determinationes, contra notionem §. 926.

§. 932.

Non exsistere hoc vniuersum, non exsistere ullum vniuersum, est in se possibile §. 370, 361. Omnia in se possibilia, sunt et deo possibilia §. 859. Hinc deus potuit, qua omnipotentiam, non creare vniuersum, creare aliud, quam hoc, quo exsistente, hoc non exstisset. §. 379, 926. Creavit tamen hoc impassibilis §. 851. per summam spontaneitatem §. 895. creatione libera ratione exsequutionis, §. 897. Ergo liberrime §. 898.

§. 933.

Deus hunc mundum creavit liberrime, §. 932. Ergo eum creare voluit, §. 893, voluit efficienter, §. 671. hinc et plene, quia infallibilis est. §. 879, adeoque ex motiuis completis consequenter. Ergo deus hunc

mun.

mundum creare decreuit, §. 695. et omni quidem significatu efficaciter, §. 675.

§. 934.

Deus creationem huius mundi decreuit §. 933. voluntate proportionalissima §. 894. Hinc decreuit huius mundi exsistentiam, pro gradu bonitatis in eadem cognito, §. 926. Alius mundi exsistentiam non decreuit voluntate proportionalissima, §. 379. Ergo tantam bonitatem in exsistentia ullius aliis mundi deus non cognouit, quam tam in exsistentia huius mundi cognouit. §. 70. Iam cognitio dei est distinctissima et maxime infallibilis, §. 879. Ergo praeflati huius et electi pree reliquis omnibus mundi exsistentia §. 697, est, quae mundi esse potest, optima, §. 187.

§. 935.

Posita huius mundi exsistentia, ponitur summa, quae in mundo esse potest, perfectio, §. 187, 934. In quo mundo ponitur summa, quae in mundo esse potest, perfectio, est ille perfectissimus, §. 185. Ergo mundus hic est omnium possibilium perfectissimus.

§. 936.

In hoc mundo sunt maximarum plurimae, plurimarum maximae partes, quae in mundo esse possunt, consensu tantus, quantus in mundo esse potest. §. 436, 935.

Hic

Hic mundus est extensio, protensio
et intensio mundorum maximus, §. 437.
realiter quidem finitus ira tamen, ut mul-
tis modis infinitus dici possit, §. 440. op-
timus, §. 443, in eodem maximus nexus
vniuersalis §. 441. ordo, §. 444, et maxima,
quae esse potest, harmonia, §. 462.

§. 937.

Pone mundum huic mundo perfectione
totaliter aequali, esset extra eundem
ponendus, alias pars huius mundi foret,
§. 354, 155. Perfectio huius mundi non pot-
est extra eundem esse, nec perfectio pror-
sus aequaliter perfecti possit extra ipsum
esse, §. 194. Si ergo talis mundus esset pos-
sibilis, duae perfectiones extra se inuicem
totaliter aequales essent possibles, quod
contra §. 272. Ergo mundus perfectissimus
est vnicus, §. 77.

§. 938.

De eo, quod hic mundus sit optimus,
possimus certi esse, §. 935, 936. Ergo haec
doctrina non est hypothesis philosophica.
Qui demonstrationem eius a poste-
riori poscunt, aut intelligunt per demon-
strationem a posteriori, eam, quae in
praemissa suis habet iudicium intuituum,
et habent eam §. 933, cuius praemissa in-
greditur: *bic mundus exsistit*, iudicium in-
tuituum, aut postulant discrepantiam
hu-

huius et deterioris mundi experiri, hinc extra hunc mundum poni, §. 548, mirabilem ecstasim. §. 552.

§. 939.

Quicquid deus creauit, creare voluit, §. 932. Iam vero malorum physicorum et moralium formale prorsus non voluit, §. 914. Ergo nec idem creare voluit, §. 926. Deus non est creator ullius mali physici aut moralis formaliter spectati.

§. 940.

AUCTOR est caussa liberae actionis, et ram actio, quam eius caussata sunt effeta auctoris, s. FACTA. Iam deus mundum creauit liberrime, §. 932. Ergo deus est creationis et huius mundi auctor. Deus non est auctor, nisi eorum, quae vult. §. 719, §91. Iam formale nullius mali physici, nullius peccati deus vult, §. 914. Ergo nullius mali physici, nullius peccati formaliter spectati deus auctor est. CAUSSA MORALIS STRICTE DICTA est auctor per liberam alterius determinacionem, qualis illiciens, minatus, suadens, dissuadens, extorquens, §. 728. Iam caussa moralis stricte dicta auctor est. Ergo deus nec est caussa moralis stricte dicta ullius peccati et mali physici formaliter spectati.

§. 941.

§. 941.

Ad malum morale formaliter spectatum caussas impulsuas actuans est TENTATOR AD MALUM. Deus si caussas impulsuas ad malum morale formaliter spectatum actuaret, fieret eiusdem caussa moralis stricte dicta. Ergo deus nunquam est tentator ad malum, §. 940.

§. 942.

Agnitio perfectionis maioris in aliquo est HONOR. Honor maior est GLORIA. cf. §. 684. Gloria dei ergo est maior cognitio summarum ipsius perfectionum. *Quo plures, quo magis, ergo quo clarius, quo certius, quo ardenterius, quo verius, quo plures, quo maiores alieius perfectiones cognoscunt, hoc maior est gloria.* §. 160. Hinc summa dei gloria est clarissima, verissima, certissima, ardenterissima plurimarum maximarum ipsius perfectionum in plurimis cognitione. §. 161. Gloria dei est bonum, §. 866.

§. 943.

Per hunc mundum possunt perfectiones dei summae clarius, verius, certius, ardenterius cognosci §. 333, 375. Ergo hic mundus ad gloriam dei vtilis est eandem ex eo cognoscere valentibus, §. 336. Haec vtilitas creatione et ipsius mundi et omnium in eodem spirituum actuata est. §. 926.

Er.

Ergo creator vniuersi vritur eodem ad suam gloriam, quam distinctissime bonam cognoscit, §. 889, 942. actuandam. Ergo deus in creando finem habuit, §. 341.

§. 944.

Deus mundum creauit secundum summam ipsius scientiam nexus finalis §. 943; hinc sapientissime §. 882. Hinc optimos optimi mundi in creando eodem fines omnes in perfectissima subordinatione et coordinatione, §. 883, remedia eorum optima, §. 884, certissima, §. 885. foecundissima, §. 886, eosque exesse consequentia §. 887, via breuissima §. 888, sciuit, et actuavit, §. 894. Denuo patet, deum nullum malum physiscum formaliter spectatum creasse, §. 146, 914.

§. 945.

Finis dei non fuit in creando mundo perfectio quaedam ipsi interna. Per mundum enim vilam earum aut actuari, aut augeri impossibile est, §. 851, deus autem non vult impossibilia, §. 891, 893. Iam quicquid est, praeter deum, mundus est, aut pars mundi. §. 846, 354. Ergo finis dei in creando mundo fuit perfectio creaturarum, §. 928.

§. 946.

Finis dei in creando vniuerso fuit perfectio creaturarum tanta, quanta in mun-

do

do optimo possibilis, §. 945, 944. Ergo omnes rerum vtilitates creatarum, §. 336, omnes earundem ysus §. 338, fines dei sunt. §. 944. Scientia finium in creaturis diuinorum est TELEOLOGIA, tam PHYSICA, fines corporum, quam PNEUMATICA, fines spirituum exhibens.

§. 947.

Bona spiritus determinatio ex motuis gloriae diuinae est ILLUSTRATIO GLORIAE DIUINAE (cultus dei.) Gloria dei et illustratio eius sunt RELIGIO. Jam gloria dei vtilis ad cultum eius, §. 336, 712. Gloria et cultus ad religionem, §. 336. Ergo fines creationis fuerunt cultus dei et religio, §. 942, 946.

§. 948.

Prosperitas et beatitudo seu felicitas spirituum vtilis est ad gloriam dei, §. 787, 942. illustrationem eius et religionem, §. 947, 336. Ergo prosperitas et beatitudo seu felicitas spirituum ranta, quanta in mundo optimo possibilis, finis fuit creationis, §. 946, 942.

§. 949.

Omnes creature, siue spectentur, vt media, siue vt fines, viles sunt ad dei gloriam, haec ad illustrationem gloriae diuinae, §. 943, 947. hinc omnes confines religionis in creatione ipsi subordinantur,

X tur,

tur, §. 315, 947. Ergo religio est finis creationis ultimus, §. 343.

SECTIO II. PROUDENTIA.

§. 950.

Hic mundus durat, §. 299, at nullo momento independenter, §. 930. Ergo non potest durare, nisi ut caussatum extra se positi vel uno momento, §. 307. Ergo vis extramundana operatur durationem eius in quoquis durationis momento, §. 210. Haec deus est. §. 855, 839. Ergo deus operatur quoquis durationis momento durationem vniuersi. Actuatio durationis est CONSERUATIO. Ergo deus est conservator huius vniuersi.

§. 951.

Conseruatio est influxus dei continuus, §. 950, 895, isque realis, §. 212, quia existentia sua nullius finiti effectus esse potest, §. 308. Idem est creatio, §. 926. Vnde conseruatio non male dicitur continuata creatio.

§. 952.

Quae non creata sunt, non conseruantur, §. 950, 926. Ergo nec essentiae rerum, nec malum finitorum metaphysicum, §. 931, nec formale mali physici, nec malum morale formaliter spectatum a deo conseruatur. §. 939.

§. 953.

§. 953.

Quicquid existere non potest, nisi per creationem non potest durare, nisi per conseruationem, §. 950, 926. Jam omnes huius mundi monades, et quicquid est in eodem substantiale dei creatura est. Ergo omnes mundi monades, et quicquid est in mundo hoc substantiale, conseruatur a deo quovis momento durationis suae, §. 928.

§. 954.

Quum caussae efficientes, praeter deum, omnes substancialia huius mundi, §. 319, 846. deo subordinentur, §. 928, est ille caussa efficiens simpliciter prima, reliquae omnes secundae §. 315, 28. Iam omnes finitarum substancialium actiones sunt simul passiones ab aliis substancialibus finitis in eas influentibus, §. 451. Ergo deus concurrit, ut caussa efficiens, ad omnes substancialium finitarum actiones mediate, §. 314, 320. Quoniam vero simul omnes finitum substancialium passiones ab aliis substancialibus finitis sunt ipsarum actiones, §. 463, non tunc solum, vbi agere potissimum concipiuntur, sed et tunc, vbi notantur pati, deus eo ipso momento, quo mutantur, rationem huius mutationis ipsarum sufficientem, vim earundem, conseruando actuans, §. 953, ad omnes substancialium finitarum actiones, ut cauf-

sa efficiens, concurrit immediate, §. 320,
ad existentiam enim substantiae finitae
praesentei pertinet eius actio, §. 210, 55.

§. 955.

Concursus dei immediatus est eiusdem
praesentia, §. 223. Ergo deus substantiis
huius mundi omnibus proxime praesens.
§. 954. Quod omnibus et singulis aliquius
partibus substantialibus proxime praesens
est, ipsi illi rei INTIME PRAESENS dicitur.
Iam omnibus corporum partibus substancialibus in hoc vniuerso deus proxime
praesens est. §. 421. Ergo deus omnibus
in hoc vniuerso corporibus intime praesens est.

§. 956.

Deus omni huius mundi monadi pro-
xime, omni corpori praesens est intime,
§. 955, idque quoquis momento, et qua
omnes creaturarum actiones, §. 954. Er-
go deus est omnipraesentissimus.

§. 957.

Vbicunque deus est, ibi totus est, et in-
diuisus §. 842. Ergo et qua substantiam
et essentiam §. 830, 816. Ergo deus omni-
bus huius mundi monadibus et corpori-
bus, qua substantiam et essentiam, praesens est. §. 955.

§. 958.

Conseruatio virium huius vniuersi qua-
rumcunque, in ipso earundem actu, est

CON-

CONCURSUS DEI PHYSICUS, isque, quia et
quatenus ad singulas singularum substantiarum actiones extenditur, GENERALIS
(vniuersalis) dicitur.

§. 959.

Concursus dei omnis est liberrimus, §.
932. Ergo si concurreret ad formale vilius actionis malae, fieret eiusdem auctor,
§. 940. Ergo ad omnes actiones physice et moraliter malas concurrit, qua materia, §. 958, non vero, qua formale, §. 940.

§. 960.

CONCURSUS caussae moralis stricte dictae est MORALIS. Deus motiva cultus sui actuatur, §. 947. Ergo ad quasdam actiones in hoc vniuerso concurrit moraliter, §. 940. Concursus dei moralis ad generalem accedens SPECIALIS est. Ergo deus ad quasdam in hoc vniuerso actiones concurrit specialiter.

§. 961.

Deus non est tentator ad malum, §. 941. Ergo ad formale nullarum actionum moraliter malarum concurrit moraliter, §. 940. Ergo nec specialiter, §. 960.

§. 962.

CONCURSUS DEI supernaturalis ad specialem accedens est SPECIALISSIMUS, et inse possibilis §. 475, et hypothetice §. 860, et in hoc mundo actualis, quotiescumque

X 3

qua-

quaedam actio in eodem per specialem
dei concursum aequa bene actuari non
potest. §. 498, 935.

§. 963.

GUBERNATIO est actio, qua media succ-
cessive plura ad vltiorem aliquem finem
actuantur. Quo ergo meliore, quo optimo-
rum, hinc et via breuissima finem consequen-
tium §. 888, plura media, quo meliores, quo
vltiores ad fines actuantur, hoc est gubern-
atio perfectior. §. 185. Quos deus in crean-
do fines habuit, habet et actuat conser-
uando, §. 951, 944. Dum ergo summum
eum vniuersi gubernatorem veneramur,
eolumus optima, et viis breuissimis pro-
cedentium plurima media, ad optimos
fines et tandem ad vltimum huius vni-
uersi scopum ducentia, momento quoquis
actuantem.

§. 964.

Primum peccatum LAPSUS dicitur, et
potentia labendi LABILITAS, haec est vel
absoluta, vel hypothetica, §. 15, 16. Op-
positum labilitatis hypotheticae est CON-
FIRMATIO IN BONO.

§. 965.

Absoluta labilitas pertinet ad spiritus
finiti essentiam, §. 40, 964. hinc est in
eodem absolute necessario, §. 106. malum
metaphysicum, §. 146. quae non concrea-

ta

ta spiritui vlli, §. 931. cuius oppositum nulli creaturae concréari potuit, §. 833. Spiritus labens agit. §. 964, 788. Ergo deus ad lapsus materiale concurrit, §. 918, ad formale vero nec physice, nec moraliter §. 909, 911. Ergo nec sit auctor lapsus formaliter spectati, nec causa moralis stricte dicta §. 940.

§. 966.

Lapsus est in se contingens, §. 964, dum est mutatio finiti §. 361. Ergo oppositum lapsus est in se possibile, §. 104. Ergo impedimentum lapsus est in se possibile, §. 221. Ergo deus omnem lapsum impedire potuit, §. 833.

§. 967.

IMPEDITIO MORALIS est actuatio motiuorum ad oppositum alicuius mutationis. Deus motiu spiritibus ad felicitatem ipsorum actuauit plurima, §. 948. Felicitas spiritus est oppositum lapsus eius §. 81, 787. Ergo deus omnem lapsum impedit moraliter.

§. 968.

IMPEDITIO, quae non moralis est, PHYSICA dicitur. Lapsus est peccatum, §. 964, ergo actio moralis, §. 788, ergo libera ratione exsequutionis, §. 719, 722, hinc physice contingens, §. 709. Ergo praeter libertatem lapsi et motiu illius, §. 967. mul-

ta alia possibilia erant, quibus positis lapsus non sequutus esset, qui sequutus est, §. 378, impedimenta lapsus physica, §. 81, 221. Ergo deus lapsum etiam physice impeditre potuit §. 833.

§. 969.

Omne peccatum deus impedit moraliter, §. 967. Impedire physice potest per omnipotentiam §. 968. Non omne tamen physice impedit. Non impeditio est PERMISSIO. Ergo est vel physica, §. 968, vel moralis §. 967.

§. 970.

Deus nullum lapsum §. 967, nullum peccatum permittit moraliter, §. 969. Quædam tamen peccata in hoc mundo permittit physice. Pone et haec physice impeditri, non esset hic mundus, in quo physice impedirentur, sed aliis, §. 378, minus bonus §. 937. Ergo deus quaedam in hoc mundo peccata physice permittit, quia mundus, in quo permittuntur physice, est medium religionis optimum, §. 949, 935.

§. 971.

ius (pro attributo personae sumtum) SIGNIFICATU LATIORI est facultas moralis; quique ius habet decernendi de aliqua re, quicquid placuerit, PLENUS eius DOMINUS. Plenum dominium in personas est POTESTAS PLENA.

§. 972.

§. 972.

Deus ius haber ad actiones suas rectissimas, §. 901, 971. In iis est decretum de mundo et singulis eius creaturis, §. 934. Ergo deus plenus mundi et omnia in eodem creaturarum dominus est. Ergo in spiritus huius mundi plenam potestatem habet §. 971.

§. 973.

Qui plenam in spiritum potestatem habet, ius haber ipsum cogendi ad certas in actionibus liberis obseruandas leges. §. 971. Qui ius haber personam ad certas leges morales cogendi, LEGISLATOR est. Ergo deus omnium spirituum huius mundi legislator est.

§. 974.

Qui solus in pluribus spiritibus eorum legislator est, est MONARCHA. Iam deus solus in omnes spiritus creatos potestatem habet legislatoriam, §. 973. Ergo summus et maximus monarcha est. Vnde spiritus plenae ipsius potestati subiecti ciuitas dei dicuntur, adeoque omnis spiritus creatus est ciuis deo subditus.

§. 975.

PROUDENTIA DEI est actio, qua tantum cuius rei creatae bonorum largitur, quantum summa bonitas potest. Ergo conservando §. 950, concurrendo §. 954. gubern-

X 5 nan-

nando §. 963, malum moraliter impediendo §. 967, nec physice permittendo, nisi quod impedire finibus ipsius detrahheret, §. 970, ciuitatique suae leges optimas ferendo, §. 973, 974. deus exercet, PROUDENTIAM §. 903-920. per caussas impulsivas ad beatitatem, VERTICORDIAM, per fortuita, FORTUNAM SANCTAM. EPICUREISMUS, sententia prouidentiam dei tollens, error est, §. 515.

§. 976.

Decretum de exsistentia mundi est in deo liberrimum, §. 933. hinc distinctissimam omnium mundi huius partium omnisque boni et mali in iisdem accuratissimam cognitionem sequens, §. 889, immutabile, §. 839, et aeternum, §. 849.

§. 977.

Plures mundi, quam hic, plura finita, quam quae partes huius mundi sunt, non exsistunt, §. 379. nec deus plura de contingentibus decreuit, quam decreto de exsistentia huius mundi comprehensa, §. 976. Illud ergo, qua ad omnes huius vniuersitatis realitates extenditur, vniuersale, qua est, quod plura non sunt, vocatur vnicum §. 77-

§. 978.

PARTICULARIA DEI DECRETA vel sunt partes decreti vniuersalis et vniici. §. 977. vel essent PRIMITIVA, aut opposita illi aut saltem non comprehensa sub vniuersali. Talia non sunt in deo, §. 976. §. 979.

§. 979.

Decreta dei omnia sunt actus voluntatis proportionalissimae obiectis, §. 894. perfectissime sequentis scientiam gradus perfectionis vel imperfectionis in obiecto vel appetendo, vel auersando. §. 976. Idem et sic patet: Pone in aliquo decreto dei praeuisam obiecti perfectionem imperfectionemue prorsus non fuisse motuum: aut eam deus ignorauit, quod contra §. 875, aut ab eadem abstraxit, quod contra §. 870, aut fuit eiusmodi cognitio distin-ctissima, sed mortua, quod contra §. 890.

§. 980.

DECRETUM DEI ABSOLUTUM si dicitur, cuius motiuum nec praeuisa obiecti perfectio, nec imperfectio fuit, HYPOTHETICUM contra, quod praeuisam obiecti perfectionem imperfectionemue sequitur; nulla dei de contingentibus decreta sunt absoluta, omnia hypothetica, §. 979. ABSOLUTISMUS THEOLOGICUS est sententia decreta dei de contingentibus absoluta ponens, et error est. §. 515.

§. 981.

Decretum de felicitate alicuius spiritus non finienda PRAEDESTINATIO est STRICTIUS DICTA, quam LATIUS sit decretum de futuro. Decretum de infelicitate alicuius spiritus non finienda est REPROBATIO, virumque hypotheticum §. 980. PRAEDESTINATIANIS-

MUS,

MUS, s. absolutismus in concipienda praedestinatione strictius dicta, error est. §. 515.

§. 982.

REUELATIO LATIUS DICTA cf. §. 986, 989. est significatio mentis diuinae creaturis a deo facta. Ergo reuelatione diuina docentur creature cognitionem volitionemque diuinam, nunquam omnem, §. 862, sed tantam semper, quanta placuerit prouidentiae, §. 975.

§. 983.

Deus est auctor naturae vniuersae, §. 940, 466. Quicquid ergo per naturam suam ex natura vniuersa de dei mente cognoscit creatura, cognoscit per reuelationem diuinam, §. 982, quae naturalis est §. 469. Talis theologia naturalis est, §. 800.

§. 984.

Omnia finita sunt media cognoscendae mentis diuinae §. 858, 880. vires representatiuae huius vniuersi omnes significant creatorem suum §. 929. optimum, sapientissimum §. 933. Ipsa anima est vis representatiua dei sui, §. 741, 744.

§. 985.

Per animam ipsam, per singulas, quibus praesens est, monades, hinc et per singula corpora, et sensus, animae mens diuina reuelatur naturaliter, §. 984, per usus singulorum, fines dei §. 946. per cognitionem optimi voluntas eius §. 894.

§. 986.

§. 986.

REUELATIO STRICTIUS DICTA cf. §. 982, 989.
 est supernaturalis reuelatio diuina homi-
 nibus per orationem facta, concursus ad
 religionem specialissimus, et in se possi-
 bilis, et hypothetice, et in hoc mundo
 actualis, quotiescumque religio per reue-
 lationem naturalem solam aequa bene actu-
 ari non potest. §. 962, 949.

§. 987.

Pone in hoc mundo reuelationem na-
 turalem tantum indiuiduis, e. g. ho-
 minibus faciendam; pone sub iisdem cir-
 cumstantiis reuelationem iisdem indiuiduis
 supernaturaliter faciendam mere naturali-
 vastiorem, nobiliorem, clariorem, verio-
 rem, certiorem, ardentiores, §. 669, con-
 tingere potest reuelatio stricte dicta ordi-
 ni huius mundi conuenientissime §. 484: et
 in eodem exsistit, §. 986.

§. 988.

Pone aliquam mentis diuinae significa-
 tionem in hoc mundo ad religionem ad-
 modum bonam, §. 947, sed naturaliter non
 actuandam, quum tamen possit actuari su-
 pernaturaliter: fiet in hoc mundo reuelatio
 stricte dicta, §. 496, 987.

§. 989.

Reuelatio stricte dicta naturaliter creatu-
 ris incognoscibilium, est REUELATIO STRIC-
 TISSIMA.

TISSIME DICTA, cf. §. 982, 986. Quaecunque ergo cognitio mentis diuinae in hoc mundo ad religionem admodum bona certis creaturis est naturaliter incognoscibilis, actuatur in eodem per reuelationem strictissime dictam, §. 988.

§. 990.

Si quid pro reuelatione dei stricte dicta habetur, neque tamen magis gloriam dei et religionem promouet, nec vastiorem, nec nobiliorem, nec clariorem, nec veriorem, nec certiorem, nec ardentiorem dei cognitionem suppeditat, quam naturalis, non est reuelatio dei stricte dicta, §. 986, 495.

§. 991.

In mente dei nulla est contradicatio, §. 822. Ergo quicquid reuelationi naturali vere contradicit, non est reuelatio dei stricte dicta, §. 983, 986, nec strictissime §. 989.

§. 992.

Reuelatio dei stricte et strictissime dicta non contradicit naturali §. 991. hinc nec rationi obiectiue sumtae, quatenus a fana ratione humana subiectiue sumta cognoscitur §. 646, 984.

§. 993.

FIDES THEOLOGICA OBIECTIUE SUMTA EST complexus reuelationi stricte dictae credendorum, vni habita reuelationi stricte dictae

dictae fides, est theologica SUBIECTIUE SUMTA. Ergo non sola naturaliter prorsus creaturis incognoscibilia pertinent ad fidem, §. 989, 986.

§. 994.

Fides theologica obiectiue sumta, quatenus ab homine per fidem subiectiue sumtam creditur, non contradicit rationi obiectiue sumtae, quatenus a sana ratione humana subiectiue sumta cognoscitur, §. 992, 993.

§. 995.

Reuelatio stricte dicta significat summe possibilia, §. 986, 822. Iam quae contra rationem sunt, sunt impossibilia. §. 643. Ergo nec reuelatio dei stricte dicta, nec strictissima, §. 989, nec fides theologica obiectiue sumta contra rationem sunt. Quae vero contra rationem sunt, nec sunt reuelatio dei stricte, nec strictissime dicta, nec fides theologica obiectiue sumta.

§. 996.

MYSTERIA sunt supra creaturarum rationem posita in fide theologica obiectiue sumta. In omni reuelatione strictissime dicta sunt mysteria, §. 989, 644. Ergo non repugnant reuelationi stricte dictae, §. 989, nec sunt contra rationem, §. 643.

§. 997.

In omni sua reuelatione deus est maximus

me sincerus, §. 919. hinc sapientia ipsius orationem apissimum signum significandae mentis diuinae hominibus iudicante, eamque supernaturaliter actuaram, est in reuelatione stricte dicta veracissimus, §. 920.

§. 998.

In reuelatione stricte et strictissime sumpta deus testis est. §. 986, 946. maxime sincerus et dexterimus §. 997, 889. hinc fide dignissimus; cuius reuelatio stricte dicta summam dat fidei certitudinem.

§. 999.

NATURALISTA SIGNIFICATU STRICTIORI cf. §. 493. est negans in hoc mundo reuelationem dei stricte dictam. ATHEUS (theoreticus) negans dei exsistentiam, errat §. 811, 854. Naturalismus significatu neutro ponit atheismum necessario. §. 493.

§. 1000.

Naturalista significatu strictiori, negans reuelationem stricte dictam in hoc mundo exsistere, quia 1) est eventus supernaturalis, §. 986. hinc ipsi videtur impossibilis, errat, §. 860. 2) fidem theologicam putat esse contra rationem, hinc impossibilem, errat, §. 995. 3) negat prouidentiam in genus humanum, et errat, §. 975, sua culpa §. 982, 986. ignarus dei benignissimi, §. 903,

Cuius semper bonus, nomen, laudesque manebunt.

IN-

I N D E X.

- A**bsens §. 223
 Abstractio 625.
 629 6. 638
 Abstrahere 529 636
 Abusus 338
 Accidens 191. 194 196. 201
 Accidentia praedicabilia 50
 Acquiescentia in se ipso 682
Actio 210. 214. 242. 700.
 702. 705. 707. 709.
 712. 715. 720. 724.
 727. 728. 731. 744.
 766. 783. 789. 897.
 901. 902
 arbitraria 712
 coacta per coactionem
 externam secundum
 quid 714. 727
 coacta per violentiam
 secundum quid 714.
 728. 729
 coacta per violentiam
 simpliciter sumtam
 externam 714. 729
- composita 215
 immanens 211
 indifferens physice 708
 indifferens qua exercitium actus 708
 iniuita per coactionem
 externam secundum
 quid 714
 iniuita per ignorantiam
 aut etrorem 716
 iniuita per violentiam
 secundum quid 714
 iniuita per violentiam
 simpliciter sumtam
 externam 714
 involuntaria 721. 722
 libera 719. 721. 722. 724
 726. 758
 libera a coactione ex-
 terna simpliciter tali 707
 libera a coactione in-
 terna tam absoluta
 quam physica 710
 libera a coactione in-
 trinseca et absoluta 707
- Y
- Actio

IN-

Aetio libera ratione exse-		mantica	604
quutionis	708-710	critica	607
Aetio libertati directe sub-		characteristica	612
est	731	pathologia	678
libertati indirekte sub-		Aestimatio	337
est	731	Aetas	381
mere naturalis	708-710	Aeternitas	302
moralis	723. 758	Actuernitas	302
simplex	704. 711	Affectiones 41- 43. 45. 678	
spontanea	704. 711	Affectus 678. 680. 681. 735	
transiens	211. 410	grati	679
voluntaria	721. 722	ingrati	679
Aetius	698	iucundi	679
Actuale 54. 57. 273. 279	306	mixti	679
Actus animae eliciti	730	molesti	679
animae imperati	730	Agathodaemones	796
Acumen 573-575. 578. 586.	641	Agere	210
	641	Aliiquid	8
Acuti sensu eminentiori	648	Amor	684
Adiaphoron obiective 654		Analogon modorum	827
subiective	654	per reductionem s. emi-	
Adjuncta	50	nentiam, analogiam	
Admiratio	687	et excellentiam Deo	
Aequalia 70. 272. 275		tribuendum	826
Aequalitas 265. 267. 749		rationis	640. 647
accidentalis	266	ANCEPS	699
essentialis	266	Angustia cognitionis	515
Aequitas	918	Angustum	280
Aesthetica 536. 537. 540		Anima 504-507. 510. 513.	
Aesthetica	533	519. 529. 534. 705. 707.	
empirica	544	720. 729. 733. 734. 739.	
phantasie	570	756. 765. 792. 793-799.	
perspicacie	575	humana 740-747. 750-	
mnemonica	587	754-756. 757. 760. 762.	
mythica	592	766. 767. 772. 780-786.	
		789-791. 929. 984	
		huma-	

humana beata	791	Apperitus	663. 667
humana damnata	791	Arbitrium	712. 717. 718. 726
mere sensitua	792	liberum	719
separata	712	sensituum	719. 720
Animal	740. 777	Archetypon	346
rationale	792	Archite ^c tonica	4
viuic	777	Ars mnemonica	587
Animositas	683	Afflentianus vniuersalis	
Animus gratus	684	Associatio idearum	412
indifferens partialiter	653	Atheus	999
indifferens totaliter	653	Atomus	230. 724
Annihilatio	228. 229. 837.	materialis	429
	968	naturae	424
Anthropognosia	747	Atrendere	529. 535. 626. 638
Anthropologia	747	Attentio	625. 627. 628. 638
Antropomorphismus		cius extensio	628
crassior	848	eius intensio	628
subtilior	849	Attributa	50. 64. 107. 132.
Antipathia	677	163. 195. 277. 278	
Antitypia	294	communia	51
Apotheosis	718	propria	51
Apparens	12	Auctor	940
Appetere	663. 664	Audacia	683
contra lubitum	713	Auditus	536
illubenter	713	Auersari	663. 664
inuitus	713	contra lubitum	713
Iubenter	713	illubenter	713
Appetitio	663. 667. 673.	inuitum	713
	744. 755	lubenter	713
efficiens	671. 673	Auersatio	663. 667. 673.
inefficiens	671		744. 755
minus plena	671. 672	efficiens	671. 673
plena	671. 672	inefficiens	671
rationalis	689	minus plena	671
sensitua	676	plena	671
		Y	
		Auer	

Auersatio rationalis	689	Caro	676
sensiua	676	Casus	383
Augere	162	purus	983
Automaton	705	Causa	307. 317. 318. 326-
Auxilium	321		329
Beatitudo	787. 948	administra	322
Beneficium	903. 909	auxiliaris	322
Benevolentia	684	deficiens	319. 326-328
Benignitas	903	efficiens	319. 326-328
Bliteus	578	instrumentalis	322
Bonitas	903	ministerialis	322
Bonum	100. 187. 665. 666	moralis	strictè dicta
metaphysicum	147		940
mihi	660	occasionalis	323. 326-328
mihi aduentitium	s. ex-	primaria s. principalis	
ternum	660		314
mihi domesticum	s. in-	socia	320. 335
ternum	660	solitaria	314. 321
morale	787	Causae impulsuæ	342
physicum late dictum			900
147. 264		impulsuæ completae	695
physicum strictè di-		impulsuæ incomplete-	695
ctum	787	tae	695
Breue	299	Causalitas	313
Brutum	792	Causatum	307. 326-328
Cacodaemones	796	Certitudo obiectua	93
Campus adaequatio-		moralis	723
nis	514	subiectua	531
claritatis	514	Character	67
confusionis	514	distinctius	67
distinctionis	514	strictius dictus nomi-	
obscuritatis	514	nalis, realis, hiero-	
Capacitas	216	glyphicus	350
Caput obtusum	578	Characteristic	349. 622
Stupidum	578	combinatoria	349
			Cha-

Characteristica	herme-	Collisio-regularum	97
neutica	349	Commerciū substantia-	
heuristica	349	rum mundanarum	448
Chimaerae	590. 591	Commiseratio	687
Circumspectus	699	Commodum	658
Circumstantia	323. 324	Commune	86
Ciuitas Dei	974	Comparatio	626. 627
Claritas extensie maior	531	Complacentia	655. 891.
intensie maior	531		892
Clemencia	684	Complementa ad totum	
Coactio	701	Compos	176
ab extra	707	Comprehensibile	262
absoluta	702	Concaussae	214
actiuia	701	earum concursus	314
externa simpliciter ta-		coordinatae	315
lis	707	secundariae	314
interna	710	subordinatae acciden-	
moralis	723	taliter	316
passiuia	701	subordinatae essentia-	
significatu stricto	714	liter	316
Coexistētiani	771	Conceptibile	632
Cogere semet ipsum	714	in se	632
	727	relatiue	633
Cognitio crassa, exacta	515	Conceptio	632
fortior, debilior	515	Concreationalis	773
cerra et incerta	531	Coneurus concaussarum	
intuitiuia	620. 621	Dei	914
mortua	671, 669	Dei generalis	959
nouens iners	669	Dei immediatus	955
completa et incomple-		Dei moralis	960
ta	671	Dei physicus	958
symbolica	620. 621. 652.	Dei specialis	960
	669	Dei specialissimus	961
viva	669. 671	Dei vniuersalis	958
Cohaerentia	414	Y 3	Con.
Collectio animi	638		

Concursus moralis	960	Conuincens	531
Conditio	14	Coordinatio	78
Confirmatio in bono	964	Corporeum	422
Conflictus	213, 408	Corpus	26, 419, 420, 431, 433, 741, 764, 764-767, 770, 785, 786, 929
Confuse cogitans	510	mathematicum	289
Confusio	79, 87	meum	508, 509, 735-739
Conguentia	70, 266, 267 270, 275	mysticum	742
accidentalis	266	physicum	296
essentialis	266	Corpuscula	425
Coniunctio	86	deriuativa	426
Coniungi	78	primitiva	426
Connexa	14, 31, 751	Correlata	312
Conscientia sensu stricto- ri	535	Curruatio moralis	788
Consensus facultatis ap- petituac inferioris et superioris	693	physica	746
Consentire	94	Cosmologia empirica	351 353
Conseruatio	950, 951	generalis	351, 352
Constans	699	rationalis	351
Consuetudo	650	Creare	926
Contactus	223	Creatiani	772
Contigua	284	Creatio per emanationem	
Contingens	101, 105, 188	Creatura	927 928, 949-983
extrinsecus	104	Critica significatu latiori et latissimo	607
in se s. per se	104	Criticus significatu gene- rali	607
Contingentia	104	Cultura rationis	646
Contingere	223	Cupiditas	683
Continuum	285	Curiositas	688
Contra rationem	643, 995	historica	688
Contradiccio	12, 991 directa, explicita, im- mediata, patens 13 indirecta, implicita, la- tens, medita 13	mathematica	688
		philosophica	688
		Curius naturae	471
		cons	

- contra illum eueniens 480
Decreta Dei 979. 980
 particularia 978
 primitiva 978
 Decretum 695. 976. 977
 Dei absolutum 980
 Dei hypotheticum 980
 Defectus 82. 178. 179
 Deformitas 662
 Deismus 862
 Delectans 658
 Deliberans caussas impul-
 sinas numerat 697
 eas ponderat 697
 connumerat 697
 eligit 697
 profert 697
 rationes subdueit scilicet
 culat 697
 tentat 697
 Deliberatio 696
 Deliquium animi 556
 illud pati 559
 Deliri 594
 Delirium 594
 Desiderium 686
 Desperatio 686
 Destinata 341
 Determinabile 34
 Determinans 35
 Determinationes 36. 47.
 49. 52. 56. 63. 67. 84. 110
 123. 132. 164. 176. 177. 839.
 externae, extrinsecace,
- relatiuae, respectiuae 97
 inseparabiles 72
 internae, intrinsecac 37
 morales 723
 rationi conformis, con-
 fentiens, conueniens 89
 rationi contraria, dif-
 formis, disconuenie-
 tens 82
 Determinatum 94
 Determinatus 699
 Deus 811. 814. 818. 825. 828.
 857. 859. 861. 880. 882.
 899. 904. 906. 909. 914.
 926. 932. 934. 939. 941.
 943. 944. 945. 950. 952.
 957. 959. 963. 965. 967.
 969. 970. 972. 975. 977.
 978. 983. 985. 997. 998
 Dexteritas 219
 Dialetcus 359
 Dictum de omni et nullo 154
 Differentia 67. 151
 generica 151
 numerica 151
 specifica 151
 Difficile 527
 certo subiecto 527
 Dignitas cognitionis 515
 Dignitas rationis 166
 Dirudicare 606
 Dimensio 291
 Y 4
 Dip-

Dippelianismus philosophicus	910	continuus s. immedia-
Discongruentia	70	tus 330
Discrimen	67, 68, 69	mediatus s. remotus 30
Displicentia	655, 891, 892	minus plenus 310
Displicere	651	plenus 830, 331
Disproprio	573	vniuocus 329
Dissensus facultatis appetituae inferioris et superioris	693	Efficacia 197
Dissimilia	70	Egoista 392, 438
Dissuisions	728	Elateres animi 669, 690
Distantia	284	Elementa 420, 424, 929
linearum	288	Eloquentia 622
Distinctio	97	Emphasis et emphaseologia 517
Distrahi	638	Energia 197
Dineria	38	Ens 61, 63, 64, 65, 73, 90,
Divinatio	616	93, 99, 100, 268, 852
Divisio	244	ab alio 307
Diuturnum	299	actu 298, 305
Dominus plenus	971	a se 307, 309
Domum propheticum	616	completum 158
Dormiens	556	compositum 224, 225,
Dormitare	555	234, 235, 241, 245
Dualista	465	Ens contingens 109, 112,
Duratio	299	133, 134, 255, 308, 334,
Dynamica	204	376, 850
E adem 38 269, 274		dependens 907
Ebrius	554	extramundanum 388
Eclipses iudicii	609	fictum 62
Ecstasis	552, 553	finitum 248, 254, 257,
Ecthlipsis	556	260, 262, 264, 308,
Effectus 319, 326 - 328 332,	333	334, 718
equiuocus	329	incompletum 158
		independens 307
		infinitum 248, 252, 253,
		256, 259, 303, 310
		Ens

Ens in potentia proxima		extraordinarius	384
	304	extraordinarius	absolu-
in potentia remota	304	lute	384.385
necessarium	109, 111,	extraordinarius	rela-
138. 227. 228. 258. 310.	817	tive	384
negatiuum stricte di-		naturalis supernatura-	
ctum	137	li contradistinctus	
perfectissimum	80. 810		469
per se subsistens	191	naturalis praeternatu-	
priuatuum	137	rali contradistinctus	
rationis	62	ordinarius	469
sanctissimum	828	praeternaturalis	384
simplex	224		474
sicutaneum	238		480. 759
successuum	238	supernaturalis	474
superius	925	Evidentia	531
supramundanum	925	Euigilare	552
Entia in potentia	298	Exceptio	97. 186
negatiua	135. 136. 139	Exemplar	346
realia	135	Exemplatum s. ectypon	
Epicureismus	976		346
Epilepsia	552	Exercitium	977
Error	515	Experientia	544
Esse rei	40	Explicans	531
Essentia	40. 44. 46. 63. 64.	Exsilium mortis	779
	106. 132. 163. 171. 226. 277.	Existentialia	55. 66. 110. 132.
	278. 345. 467. 867. 868. 931.		298. 810. 823. 824. 856.
	952		880. 934. 935
Essentialia	39. 63. 73. 107	Expectatio casuum simi-	
	110. 132. 163. 195	lium	611. 617. 640
Etymologia	622	Extensio cognitionis	515
Eueniens secundum cur-		Extensem	241
sum naturae	473	partialiter heterogene-	
secundum ordinem na-		um, difforme, diffi-	
turae	473	milare	407
Euentus	323. 435. 876	totaliter homogeneum,	
		Y 5	vni-

vniforme, similare	idealís	217
	irascibilis	675
Extorio	locomotiva	750
Extra se rapí	præsumendi	612. 613
	prævidendi	595. 599
Facile	realis	217
certo subiecto	reflectendi	626
Facta	simplex	217
Facultas	Fallacie sensuum	545.
appetitiua	546. 548. 588. 737. 738	
Facultas appetitiua inferior	Fanatici	594
	Fastidium	686
appetitiua superior	Fatalismus	898
	Fatum	382
appetitiua	physico-mechanicum	5.
vincit	physicum	435
	spinositicum	582
characteristica	Fatior	684
cognoscitua	Felicitas	787. 948. 967
cognoscitua inferior	Fictiones	590
	Fidelitas	905
cognoscitua superior	Fides theologica obiectiva	
	sumta	993. 998
comparandi	Fiducia	683
composita	Figura	289
concupisibilis	Fingere	589
diudicandi	Finis	248. 301. 341-343.
		946. 947
diudicandi	vltimus	343
præceps	Finita	341
	Finitudo	261
divinatrix	Finitum	248. 249. 264.
		250. 661. 833. 984
figendi s. poetica	Firmus	698
	Flexilis	698
identitates diuersitasque rerum percipiendi	Faecunditas rationis	166
	Fort	

Forma	40. 345	theoretici	577
Formale totius	40	Haeccitas	151
euentus	914	Harmonia facultatis ap-	
mali physici	952	petitiue inferioris	
Fortuita	912	et superioris	693
Fortuna bona	912	praestabilita particula-	
mala	912	ris	462
Fuga	67	praestabilita vniuersi-	
Fundns animae	510	lis	448. 463
Furiōs	688	Harmonista psychologi-	
Futura	298	cus	769
contingentia	709	vniuersalis	448
G audium	682	Hilaritas	682
Genus	150. 153	Homo	740. 747. 792
infimum	150	quotidie moritur	779
subalternum	150	quotidie reuiuiscit	779
summum	150	Honor	942
Gloria	684. 942	Horror	686
Dei	942. 947. 949	Hypnopsychita	782
Gradus	246. 247	Hypothesis	14
Grammatica	622	I deae materiales	560
vniuersalis	622	Idealista	402. 438
Graphicē	622	Identitas	174
Gratitudo	684	accidentalis	266
Gratum	653	essentialis	266
Grauitas rationis	166	numerica	269
Gubernatio	963	partialis	267
Gustus	536	totalis	267. 749
corruptus	608	Idioma	350
significatio latiori	607	Ignorantia	575
H abitus	319	Ignotum mihi	652. 654
acquisiti	577	mihi partialiter	652
connati	577	Illecebrae	728
infusi	577	Illicitum	723
morales	723	Illimitatum	348
		Illu.	

Illustrans	531	Inaequalia	79
Illustratio gloriae divinae	947	Inanis argutationes	576
Imaginatio	557. 558. 561. 562. 563. 566. 570. 578. 592	Incommodum	658
Imagines	552	Inconceptibile in se s. ab- solute	633
Imbecillitas cognitionis	515	relatiue	633
Immateriale	422	Inconsideratus	699
Immensum	861	Inconstans	699
Immortalitas animac humanae	781	Incorporeum	422
Immutabile	125. 128	Incorrumpibile	physice 746
Immutabilitas	127	Indefinitum	248
Impartialitas	917	Indeterminatum	34
Impedimentum	228	Indeterminatus	699
Impeditio moralis	967 physica	Indoles	732
Imperfectio	121. 142. 155. 263	abiecta	732
	contrarie dicta	erecta	732
	priuatiue dicta	Indifferens absolute	654
Imperium animae	730	mihi s. sum erga illud	651. 652
animae in se ipsam	730	mihi plenarie	652. 664
Implicans	7	mihi relatiue	652
Impossibile	7. 58. 643. 809. 833	relatiue	654
	absolute, in se, intrin- secus, simpliciter	subiectiue	654
	alicui	Individuum	148. 153
	hypothetice, extrinse- cus, respectiue, se- cundum quid	Indivisiibile	
	moraliter	Induciani	771. 772
	physice	Inebriari	554
Impotentia mere natura- lis	469	Infallibilis	879
		Infans	639
		Infelicitas	788
		Inferius	151
		Infinitudo	261
		Infinitum	248. 251
		Influxionista psychologi- cus	769
		Vni-	

INDEX.

349

vniuersalis	450. 451	Instantaneum	299
Influxus	211. 408. 410. 411.	Instinctus	677
	736	Intellectuale	402
idealisch	212	Intellectus	402. 631. 637
physicus	450	profunditas	637
physicus vniuersalis	450	puritas	637
realis	212	vitus	639
Iufortunium	912	Intelligentes sensu eminenti-	
Infusiani	771	nentiori	648
Ingenii illusiones	576. 578	Intelligere	69
latus s. foetus	576	Intendi	247
Ingeniosi sensu eminenti-		Intensio	247
ori	648	Intentio	341
Ingenium criticum	649	Interitus	227. 229. 837
diuinatorium	649	Interruptum	285
excitatur	648	Intuitus	620
historicum	649	Inuidia	687
Iatius dictum	648	Ira	687
mathematicum	649	Irrationabile	643
mechanicum	649	Irrationale	19
musicum	649	Irrepresentabile	7
poeticum	649	Irratio	684
strictius dictum	572. 574.	Iucundum	658
575. 578. 586. 640. 641		Iudiciosi sensu eminenti-	
superius	649	tiori	648
tardum	648	Iudicium	606. 607. 609.
torpescere	650		640. 641
vegetum	648	eius eclipses	608
vniuersale	649	eius maturitas	608
Ingratum	658	penetrans	605
Inhaerentia	192	practicum	606
Initium	301	praeceps	608
Innocens	909	sensuum	608. 640
Inordinatio	79	theoreticum	606
Inseparabilitas	76	lus naturae latissimum	
Insignia	350		472
Instans	300	signi-	

significatu latiori	971	ingenii	574
I ustitia	906	intellectus	638
punitiva	910	memoriae	580
remuneratoria	907, 911	moralis vniuersalissima	
vindicativa	910, 911	724	
vindicatrix	910	optimi strictior	482
vitrix	910	484	
I uuans	321	praesagitionis	614
I uuare	321	praeuitionis	596
L abilitas	964, 965	rationis	641
Laetitia	682	reminiscentiae	583
Lapsus	964, 966	sensationis	541
memoriae	586	signatricis facultatis	
Latitudo	290	520	
Leges morales	723	superior	182
motus	432	Lexica	622
mutationum	472	Liberale	730
Legislator	973	Libertas	719, 720, 725, 730,
Lethaei poculi, patroni	783	756, 902	
Lex	83, 180, 181	eius regula	726
abstractionis	629	pura	719, 720
acuminais	627	Licetum	723
arbitrii	726	Limes	248
attentionis	726	Limitatum	248
debilis	182	Linea	286, 292
facultatis appetitiue	665	breuisimma, recta, curua	
facultatis diiudicandi	607	287	
facultatis singendi	589	Lingua particularis	350
fortis	180	vniuersalis	350
imaginationis	561	Lipothymia	556
inferior	182	Lipoptychia	556
		Locus	281, 325
		Longanimitas	916
		Longitudo	290
		Lubitus	712, 725, 755
		Lu-	

INDEX.

351

Lucta facultatis appetiti- uae inferioris et supe- rioris	693	secunda	296
Lucretius	685	Materiae primae	523
Machina	433	Materiale	422
Magnitudo abso- luta	159	proximum	914
comparativa	161	remotum	914
quantitativa	243	Materialista	395, 439, 757
Maius	160	significatu psychologic co	840
Malevolentia	684	Mathematice solidum	289
Malum	146, 665, 666,	Maruritas iudicii	292
culpae	790, 914	maxima	609
metaphysicum	146, 931.	Maximum	161
mihi	952	Mechanisinus	433
mihi aduentitium s. ex- ternum	660	Melancholici	688
mihi domesticum s. in- ternum	660	Memoria	579, 580, 609, 640, 641
morale	788, 952	bona	585
physicum late sumptum	146, 263, 915	capax	585
strictè sumptum	788	felix	585
eius formale	952	fida	586
Manichaeismus	844	firma	585
Mantica	349, 616	Memoria labilis	586
Materia	295, 345, 416, 427, 428	localis	584
circa quam	344	promta	585
cogitans	742	tenere	582
ex qua	344	vasta	585
in qua	344	vegeta	585
prima	295	Memoriae lapsus	586
		mandare	584
		Memoriosi sensu eminen- tiori	648
		Mens mota	552
		Mensura	298
		Mentis excessus	552
		Men-	

INDEX.

Mente capti	639	409. 413. 415. 418. 424.
Metaphysica	1. 2	433. 928. 953
naturalis	3	nuda 401
Merempsychosis	784	Morale 723
Methodus et methodicum	515	Morbus caducus 552
		comitialis 552
Metiri	291	herculeus 552
Metus	686	Mors 430. 556. 776. 777. 785
Minae	728	animae humanae 780
Minimum	161	
Minui	162	animalis 777
Minus	160	animalis absoluta 778
Miraculum 474. 475. 479.		animalis respectiva 778
480. 481. 484. 485. 489.		corporis humani 76.
492. 495. 496. 498.	834.	777. 784
	860	hominis 778
comparatiuum	477	in genere 776
emendans	497	Mortale, mortalitas 781
pneumaticum	486	Motium 690. 691. 693.
quoad nos	478	694. 712. 725. 726
rigorosum	477	Motus 283. 294
supplens	477	arbitrarior corporis 733.
Miseria	788	734. 737. 768
Misericordia	634	euanescens 417
Modi 50. 65. 108. III. 133.	195. 262	particularis 417
		voluntarii 733. 734
Modificatio	209	Multa 74
Moeror	685	Multicudo absoluta 74. 75
Moestitia	685	comparativa 161
Molestum	658	Mundus 354. 376. 378. 379.
Momentaneum	299	388. 392. 395. 403. 406.
Momentum	300	417. 418. 434. 442. 472.
Monadatum	406	836. 853. 857. 930. 932.
Monarcha	974	934. 938. 943. 950.
Monas 230. 236. 237. 242. 244.		970. 977
280. 396. 397. 402. 408.		adspectabilis 869
		874.

Mundus fabulosus	91. 120.	strictus dictus	999.
	359		1000
intelligibilis	869	Naturaliter impossibile	
Mundus perfectissimus		possibile	470
436. 441. 443. 444.		Necessarium 101. 105. 114.	
447. 461. 462. 464.		129. 130	
465. 494. 495. 497.		absolute, geometrice,	
	499	intrinsece, logice,	
sensibilis	869	metaphysice	102.
Musica latius dicta	78	hypothetice, secundum	
Mutabile 125. 128. 129. 131		quid	102.
Mutabilitas	127. 190	moraliter	723.
Mutari	125.		725
Mutatio	125. 126. 707.	Necessitas	102.
	764. 790	moralis	723. 724
harmonica	448. 738. 763.	Necessitatio	702
	764. 777	absoluta	702
Mysteria	996	activa	701
N atura	40. 430. 431.	externa	707
	859	externa simpliciter	701
Dei	859	lis	707
universa	466. 468	interna	710.
Naturale respectu animae		moralis	723.
humanae	758. 759	pascua	702.
respectu certi corporis		Negatio	36. 142. 807.
	469. 473	strictè dicta	137. 142
respectu certi mundi		Nexus	14. 167
corporæ	469	caussalis	313
respectu certi mundi		efficiens	335. 358
pneumatici	470	exemplaris	346. 358
respectu certi spiritus		finalis	343. 358
contingentis	478	formalis	345. 358
Naturalista latius dictus		mechanicus	444
493. 499. 500. 860.		pneumaticus	493
	999	significatiuus	347. 358
		Z	Ne

Nexus subiectivus	345.	Obliuiositas	586
	358	Obseruabilia	425
typicus	346. 358	Obstaculum	221
vniuersalis	48. 172. 279.	Occasio	323. 326. 328
	306. 356. 358	Occasionalista	psycholo-
vsum	301	gicus	769
	339. 358	vniuersalis	452. 453
utilitatis	338. 358	Odium	687
Nibil negativum	7. 9	Olfactus	536
priuatuum	54	Omnimodab	determina-
Nobilitas rationis	166	tio	148
Noctambuli	594	Omnipotentia	832. 833
Nolitio	690. 720. 766	Omnisciencia	889
antecedens	excitato-	Onirocritica	623
	ria, inclinatoria,	Ontologia	4. 5. 6
	praevia	Ontosophia	4
consequens	decisiva,	Opposita	81
	decretoria, finalis	Oratio	350
	695	Orationis	622
pura	692	Ordo	38. 86. 147. 175.
Notuntas	690. 691		183. 189
	proportionalis	compositus	88
Non - actuale	60	naturae	472
Non - ens	54. 62	contra ordinem natu-	
Non esse apud se	552	rae eveniens,	481
Norma	83	simplex	88
Nota	67. 523. 526	Organis sensuum	96
	characteristica	Origo	430
Numerus absolutus	159	Orthographia latius	di-
comparatius	161	cta	522
Obdormire	555	Ortus	227. 229. 837
Obiectum	944	ex nihilo	228. 229. 837
Obligatio moralis	723		
Obluisci alicuius	582	Palingenesia	784
sui	552	Partes	155
Obluio	582		actu-

INDEX.

355

actuales	186	praegnans	517
potentiales	156	primaria	530
Paruitas	161	producitur	559
Passio	210, 214, 215, 678, 700	puer	634
dominans	732	recurrat	559
idealisa	212	regnat	516
realis	212	reproductrix	559
Pathologia	678	secundaria	539
aesthetica	678	Perceptio totalis	514
psychologica	678	viuida	531, 532
practica	678	Perceptiones partiales	514
Pati	210	praegnantes	517
Patientia	916	fociae	516
Paucitas	161	Perdurabile	299
Peccata	788, 915, 969	Perfectio	94, 122, 123, 132, 141, 145, 163, 185, 189, 803, 804, 816
Peccator	919	accidentalis	817, 937
Perceptio adhaerens	530	composita	96
clara	528, 531, 532	Dei	804
complexa	530	Dei absoluta	815, 844
distincta	522	Dei operativa	815
dominatur in anima	516	Dei quiescens	815
euoluitur	559	Dei respectiva	815
extensiue distinctior	634-636	externa	98
intensiue distinctior	634, 636	intera	98, 824, 906
inuoluitur	559	simplex	96
negatiua	525	transcendentalis	98
negatiua partialiter	525	Permissio	969
negatiua totaliter	525	Personalitas	641, 782
obscura	517, 522, 528	Perpicacia	573
partialis	514	Perpicuitas	532
politua	525	Pertinax	699

Z 2

Per-

Perturbationes	animi	Possibile	8. 18. 23. 24. 53. 59. 632. 643. 912
Phaenomena	425	absolute, in se, intrin-	
substantiata	193. 201	secus, simpliciter	
Phantasia	558. 559. 565.		15
	594	alicuius mundi	377
effraenis	571	huius mundi	377
subacta	571	hypothetice, extrin-	
Phantasma	557. 563	secus, respectuac, se-	
vanum	571. 588. 591	cundum quid	16
Phantastae	584	moraliter	723
Philantropia	905	physice	469
Philologia vniuersalis	622	Possibilitas	103. 165. 168
Philosophia atomistica	429	Posteriorius	300
corpuscularis	425	Postremum	300
mechanica	435	Potentia	332
moralis	723	actuua	216
Philosophia pigrorum	423	pasiua	216
prima	4	Potestas plena	971
Physice impossibile, pos-		Praedestination	981
sibile, contingens,		Praedicata secundaria	
necessarium, simpli-			50
citer et secundum		Praedominium	taediz
quid	469	656. 657	
Placere	651	voluptatis	656
Poena	908. 913. 915	Praexistantianus	770.
arbitraria	908. 912		772
naturalis	908. 911	Prae <i>i</i> udicium Thomisti-	
Poenitentia	685	cum	548
Poetica vniuersalis	622	Praemium	907
Polytheismus	836	arbitrarium	908. 911.
Pendus rationis	166	912	
Positus	85. 512	naturale	908. 911
		Praefagia	610. 612. 617
		vana	617
		Praefagiens	610
		Prae-	

INDEX.

357

- Praesagittio significati latiori 610, 611, 614.
 Praescientia 615, 641
 Praescindere 589, 629
 Praesens 223
 intime 955
 Praesensiones 605
 Praesentia 223
 tempore 298
 Praestigiae 947
 efficaces 547, 948
 inefficaces 547
 Praesumens 612, 613
 Praeterita 298
 Pracuisio 595-598, 600-
 604, 609, 712, 752
 fallax 605, 618, 621
 impletur 605
 Pretium 937
 Primum 900
 Principiatum 307, 326-
 328
 Principium 307, 326-328
 absolute primum 7
 adaequatum 311
 catholicum 92
 cognoscendi 311
 contradictionis 7
 conuenientiae 22
 effendi 311
 exclusi tertii s. medii
 fiendi 10
 identitatis 311
 indiscernibilium late-
 sumtum 269
 indiscernibilium stri-
 ete sumtum 271
 indiuiduationis 151
 negatae toralis identi-
 tatis 269
 congruentiae 270
 similitudinis 271
 aequalitatis 272
 positionis 11
 rationati 23
 rationis 20
 rationis sufficientis 22
 Priuatio 137, 138, 144.
 Prior 263
 Probans 300
 Prodigium 531
 Profunditas 478
 Prognosticon 290
 Progressus in infinitum
 380, 381
 curuilineus s. circula-
 ris 201
 rectilineus 380
 Promitudo 219
 Promtus 699
 Proportio 572
 Prosperitas 787, 948
 Prosficentia 641
 Propagatio animae hu-
 manae per traducem
 773-775
 Propiora 288
 Proprium 86
 Z 3

INDEX.

Prosodia	642	Rapi extra se	552
Prouidentia	641	Raritas	161
Dei	975	Ratio	14. 25. 30. 31. 166.
Prouidi sensu eminentiori	648	170. 649. 641. 642.	645
Prudentia	882	corrupta	646. 647
Psychologia	501. 502	formalis	40
empirica	503	immediata	27
rationalis	503	insufficiens	21
Psychologice maiorennes	639	mediata	27
minorennes	639	objetive sumta	646
Psychopannychitae	782	perfectionis determinans	94
Pudor	637	proxima	27
Pulcritudo	662	remota	27
intellectus	617	sana	646
Punctum sensationis	537	simpliciter et secundum quid talis	28
Puncta	286	sufficiens	21. 169. 170.
mathematica s. Zenonica	399	276. 278	
Puritas	637	ultimo	28
Pusillanimitas	686	Ratiocinia	646
Q ualitates	69. 71	Rationabile	643. 644
Quantitas	69	Rationabiles sensu eminentiori	648
continua	159	Rationale	19
discreta	159	Rationatum	14. 26. 29.
mensurata	291	32. 276. 278	
virtutis	246	Reactio	213. 214. 412
Quidditas	40	Reale	218
Quies	283	Realitas	26. 140. 147.
absoluta	417	743. 807. 808. 843.	
relativa	417	Realissimum	844
Quiescere	283	Receptiuitas	216. 218
		idealisa	

idealis	217	Reminisci	582
realis	217	Remitti	247
Recognoscere s. recorda-		Remotiora	288
ri	579	Rémuneratio	907
Recordatio diuina	875	Repraesentatio sensitua	521. 522
Restitudo actionis	901	Repraesentationes debi-	
Reflexio	626. 627	liores	515
Regimen animae in cor-		fortiores	515
pus	733. 735	Repraesento pro positur	
Regnum lucis	518	corporis	512
tenebrarum	518	Reprobatio	982
Regressus in infinitum	380	Res facti	298
Regula	83	Resistentia	222
comparationis	627	Resoluens	532
exspetationis casuum		Reuelatio	982
similium	612	strictissime dicta	989.
facultatis singendi	592	991. 992. 995. 996	
facultatis praesumendi		strictius dicta	986-988.
	613	990-992. 995. 998	
libertatis	746	Renocare aliquid in me-	
praeſcindendi	629	moriām	582
reflexionis	627	Rhetorica	622
reminisceñtiae	583	Robur cognitionis	515
sensationis externae	541	Robur legis	180
sensationis internae	541		
Regulæ motus	432		
Relationes	37. 195. 262	Sagacitas rationis	645
Religio	947. 949	Saltus absolutus	386.
Remedium	348. 342. 884.	387	
	886. 887	respectiuus	386
certum	885	Sanctitas	828
cōsequens finem ex		Sapientia	882
affe	887	Sapor non publicus, deli-	
Reminiscētia	582. 583.	carus	608
	609	Satisfactio	682
		24	Sci-

Scientia libera	875. 881.	Significatus	347
	893	Signum	347
media	876	demonstratiuum	348
simplicis intelligentiae		mnemonicum s. reme-	
semiotica	874	moratiuum	348
visionis	875	Similia	70. 271. 275
Scopus	343	Similitudo	265. 267. 749
Scrutator cordium	869	accidentalis	266
Sedes animae humanae		essentialis	266
	745	Simplex significatu malo	639
Semiotica s. Semiologya		Simultanea	238. 240. 282
	349		306
Semper-hilaris	698	Sinceritas	919
Semper-tristis	698	Singulare	48. 152. 516
Sempiternitas	302	Situs	284
Sensatio	529. 534. 537. 538.	Socinianismus philoso-	
	541. 542. 544. 546.	phicus	875
	549-551. 562. 578. 638.	Socors	698
	736. 737. 752. 768	Soliditas	645
externa	535. 537. 538. 541	Somniare	593
	543	Somnium obiectiu sum-	
interna	535. 541	tum	91. 120
Sensualia	708	Subiectiu sumtum	593
Sensus	535. 539	Somnus	556. 623
acutus	540	Spatiosum	280
externus	535. 540	Spatium	239. 240. 293
hebes	540	replens	241
internus	535	Species	150. 153
Sentire	534	Speculatio	669
Separari	72	Spectatum in abstracto	
Seruile	730	in concreto	149
Seruitus moralis signifi-		in se	15
catu malo	730	Sphaera sensationis	537
Siccitas orationis et co-		Spes	683
gitt.	532		Spi-
Signatum	347		

- Spinozismus theologicus 898. 710. 718. 719. 838.
 Spiritus 402. 404. 405. 476
 477. 755. 796. 797.
 799. 857. 929. 974
 inferiores 796
 superiores 796. 798
 Splendor orationis et co-
 gitt. 532
 Spontaneitas minima 706
 Status 205
 aequilibrii partialis 661
 670. 673. 675. 694
 aequilibrii perfecti 670
 673
 aequilibrii totalis 656.
 673. 675. 694
 externus 207
 indifferentiae 655. 675.
 691. 694
 internus 206
 moralis 723
 mundi 369
 superpondii 674. 675
 Stimuli 677. 695. 712. 726
 Strenuus 699
 minus 699
 Suaciones 728
 Subiectum 344
 occupationis 344
 relationis 312
 Subsistentia 192
 Substantia 40. 191. 199. 200
 202. 205. 208. 209. 227.
 228. 231. 234. 389. 390.
 appetit pro lubitu 712
 auersatur pro subitu 712
 impenetrabilis 398
 libera 719
 libera a coactione ex-
 terna simpliciter tali
 707
 libera a coactione in-
 terna et absoluta
 707
 libera a coactione in-
 terna tam absoluta
 quam physica 710
 potest aliquid 833
 praedicata 200
 Substantiale 196. 928. 929
 Subtilitates 576. 578
 Succendentia 124
 Successio 124
 Successiva 238. 240. 281. 306
 Summum bonum meta-
 physicum 190
 Superficies curua, plana
 289. 292
 Superius 151
 Suppositum 200
 Supra rationem 644
 datum intellectum po-
 sirum 633
 Symbolum 350
 Syncope 555
 Syntaxis 622
 Systema assistentiae psy-
 chologicum 763. 767
 Z 5 Syste-

347
 347
 348
 eme-
 348
 348
 1. 275
 749
 266
 malo
 639
 . 282
 306
 919
 2. 516
 284
 ilosof-
 875
 698
 645
 593
 sum-
 1. 120
 593
 6. 623
 280
 0. 293
 241
 0. 153
 669
 tracto
 149
 149
 15
 537
 683
 Spi-

Systema asistentiae vni-	sensituum	656
n ersalis, cartesianum	sensuum	656
et causarum oc-	simplex	656
cassionalium latius	transitorium	662
452-457. 490	verum	658
harmoniae praestabili-	Teleologia	946
tae physchologicum	physica	946
763. 768	pneumatica	946
hormoniae praestabili-	Temperamentum	ani-
tae vniuersalis 448.	mae	712
449. 454. 455. 457.	Tempus	240. 325
459. 460	futurum	297
influxus physici phys-	praesens	297
chologicum 763. 764.	praeiterum	297
766	Tentator ad malum	941
influxus physici vni-	Terminus	350. 248
uersalis 450. 451. 454.	relationis	312
456. 457	Terror	686
Systemata generalia expli-	Theologia archetypa	866.
candi substantiarum	892	
mundanarum com-	moralis	723
mercium	naturalis	800-802. 983
composita	significatu latiori	866
simplicia 457. 458. 761	Thnetopsychitae	782
psychologica	Timor	686
761	Totum	155. 157
T actus	Traduciani	771. 772
Taedium	Transformatio animalis	779
657-659. 662	Tristitia	688
apparens	Tumultuarium in cogni-	515
compositum	tione	
constans	V alor	317
dulce	Variabilis	699
merum	Varius	699
rationale	Vastis	

Vastitas cognitionis	515	pura	692
Vaticinium	616	Voluntas	690, 691
Vehemens	699	imperscrutabilis	900
Veracitas	920	proportionalis	894
Veritas metaphysica	89, 92	Voluptas	655, 657-659, 662,
	119, 184, 189		712
transcendentalis	89, 118,	amara	661
	132, 163	apparens	655
Vertigo	554	composita	656
Verum	12	constans	662
Via breuissima	888	pura	661, 669, 675, 694
Vigilare	552	rationalis	656
Vilitas cognitionis	515	sensitua	656
Vis 197, 198, 203, 220, 222,		sensuum	656
	391, 758, 832	simplex	656
cognitionis probans,		transitoria	662
explicans, illustrans,		vera	658
resoluens, conuin-		Vnicum	77
cens	532	Vnio	739
mouens complete et		arctissima	739
incomplete, viua et		Vnitas	76, 132, 163, 173, 189
morta	669, 671	categorica	174
inertiae	294	perfecta	230
motrix	294	Vniuersale	148, 149
Visio	552, 557	Vnum	73, 77, 112
Visionarii	584	transcendentaliter	73
Vifus	536		116
Vita animae humanae	780	Vsus	338, 888
in genere	430	intellectus	639
Vocabulum	350	rationis	646
Volitio	690, 692, 720, 766	Vtile	936, 337, 340
antecedens, excitato-		Vtilitas	336
ria, inclinatoria,		aetiva	336
praevia	695	passiva	336
consequens, decisiva,		Zelotypia	908
decretoria, finalis	695		

200
100 100
200 200
400 400
700 700
100 100
700 700
200 200
300 300
500 500
600 600
700 700
800 800
900 900
1000 1000
1100 1100
1200 1200
1300 1300
1400 1400
1500 1500
1600 1600
1700 1700
1800 1800
1900 1900
2000 2000
2100 2100
2200 2200
2300 2300
2400 2400
2500 2500
2600 2600
2700 2700
2800 2800
2900 2900
3000 3000
3100 3100
3200 3200
3300 3300
3400 3400
3500 3500
3600 3600
3700 3700
3800 3800
3900 3900
4000 4000
4100 4100
4200 4200
4300 4300
4400 4400
4500 4500
4600 4600
4700 4700
4800 4800
4900 4900
5000 5000
5100 5100
5200 5200
5300 5300
5400 5400
5500 5500
5600 5600
5700 5700
5800 5800
5900 5900
6000 6000
6100 6100
6200 6200
6300 6300
6400 6400
6500 6500
6600 6600
6700 6700
6800 6800
6900 6900
7000 7000
7100 7100
7200 7200
7300 7300
7400 7400
7500 7500
7600 7600
7700 7700
7800 7800
7900 7900
8000 8000
8100 8100
8200 8200
8300 8300
8400 8400
8500 8500
8600 8600
8700 8700
8800 8800
8900 8900
9000 9000
9100 9100
9200 9200
9300 9300
9400 9400
9500 9500
9600 9600
9700 9700
9800 9800
9900 9900

Verzeichniß
Derjenigen Bücher, so von Carl
Hermann Hemmerde auf eigene
Kosten verlegt und gedruckt
worden.

Gletheophili Philosophische Briefe 27 Stück
mit dem Register 4.

Baumgartens Metaphysica 8vo
Ethica philosophica 8vo
Gedanken vom vernünftigen Beyfall auf
Academien, zte viel vermehrte Auflas-
ge 8.

Fenelons Gespräche von der Veredsamkeit 8vo
Fleischeri Jus naturæ & gentium 8vo
Einleitung zum Geistlichen Recht 4to sub
prælo.

Ge.

Gespräch in Reiche der Todten zwischen Christ.
Thomasius und August Hermann Fran
cken 4to.

Haven Commentatio ad Titum cum Præfatione
D. Siegm. Jac. Baumgarten 4to

Jani de Studio Biblico Lutheri c. præfat. Joach.
Langii 8vo.

Krügers Natur-Lehre, mit accuraten Kupfern
und Register 8vo.

- Natur-Lehre 2ter Theil, welcher die Physiologie oder Lehre von dem Leben und der Gesundheit der Menschen in sich fasset, und mit accuraten Kupfer-Tabellen erläutert 8vo.
- 3ter Theil dito 8vo sub prælo.
- Gedanken vom Kalten Witter und Mehlthau 8vo.
- von Stein-Kohlen und Coffe 8vo.
- Physicotheologische Betrachtungen einiger Thiere 8vo.
- de Sensatione 4to.
- Arithmetic, & Geometrie 8vo sub prælo.
- Studenten Diät. 8vo.

Meiz

Meiers Beweis, daß keine Materie denken könne 8vo.

Meyer contra Neumeister. 8vo.

Moreau de missione sanguinis in Pleurite 8vo.

Opfergelds Nachricht von Jüdischen Lehren
8vo.

Pierides, S. Latium litteratum, Semestre 2. 3.
& 4. 8vo.

Nambachs, Historische Einleitung in die Streitigkeiten zwischen der Evangelischen und Römisch-Catholischen Kirche, 2 Theile 4to.
Reinhard's Einleitungss-Tabellen zu Zopfens Universal-Historie 8vo.

Schulzens Compendium historiæ medicinæ, a rerum initio ad excessum Hadriani Augusti 8vo.

Schul-

Schulzens dito pars IIda 8vo, sub prælo.
- Dissertationum ad medicinam & Antiquitates
pertinentium fasciculus Iodus. 4to.
- dito fasciculus IIodus 4to sub prælo.
Sellii Historia naturalis Teredinis 4to.
Struensee Unterscheid der Bekhrten und Unbe-
kehrten 8vo.
Struvs Erste Wahrheiten unsers Heils, mit
einer Vorrede D. S. J. Baumgarten 8vo.

Trevultii Decisiones 8vo

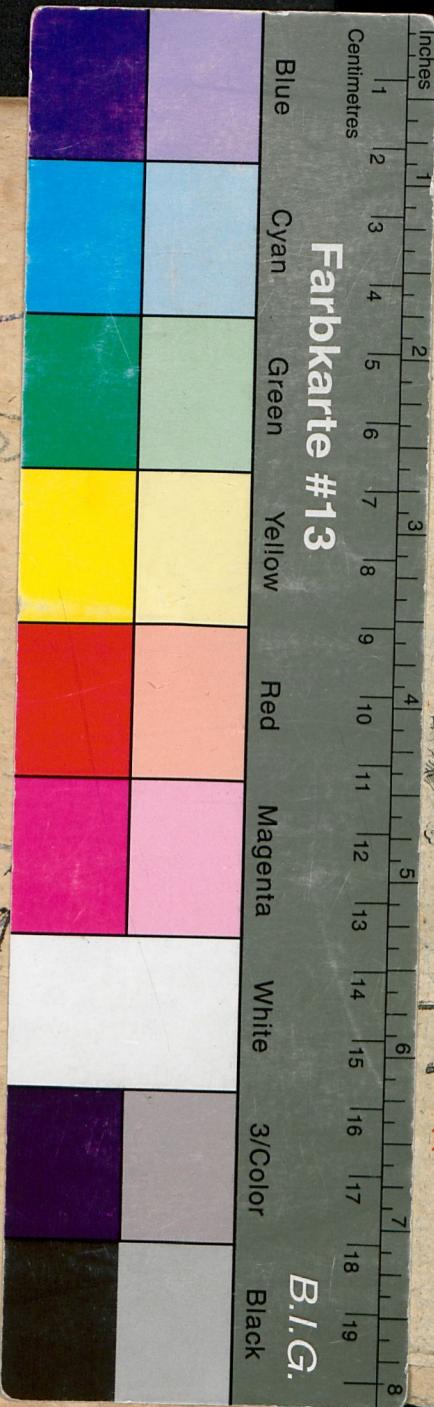
Wolfs Zuverlässigkeit der Ehe mit der verstor-
benen Frauen Schwester 4.

Zopfens Grundlegung der Universal-Historie bis
aufs Jahr 1742. continuaret 8.
- Erleichterte Vernunft-Lehre zte vermehrte und
verbesserte Auflage 8.

8

~~50A 4
944~~

AB: 50A 4
C, 44

METAPHYSICA

PER
ALEXANDRVM GOTTLIEB
BAVMGARTEN
PROFESSOREM PHILOSOPHIAE.

EDITIO II.
HALAE MAGDEBURGICAE
IMPENSIS CAROL. HERMAN. HEMMERDE

1743.

B.I.G.